

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

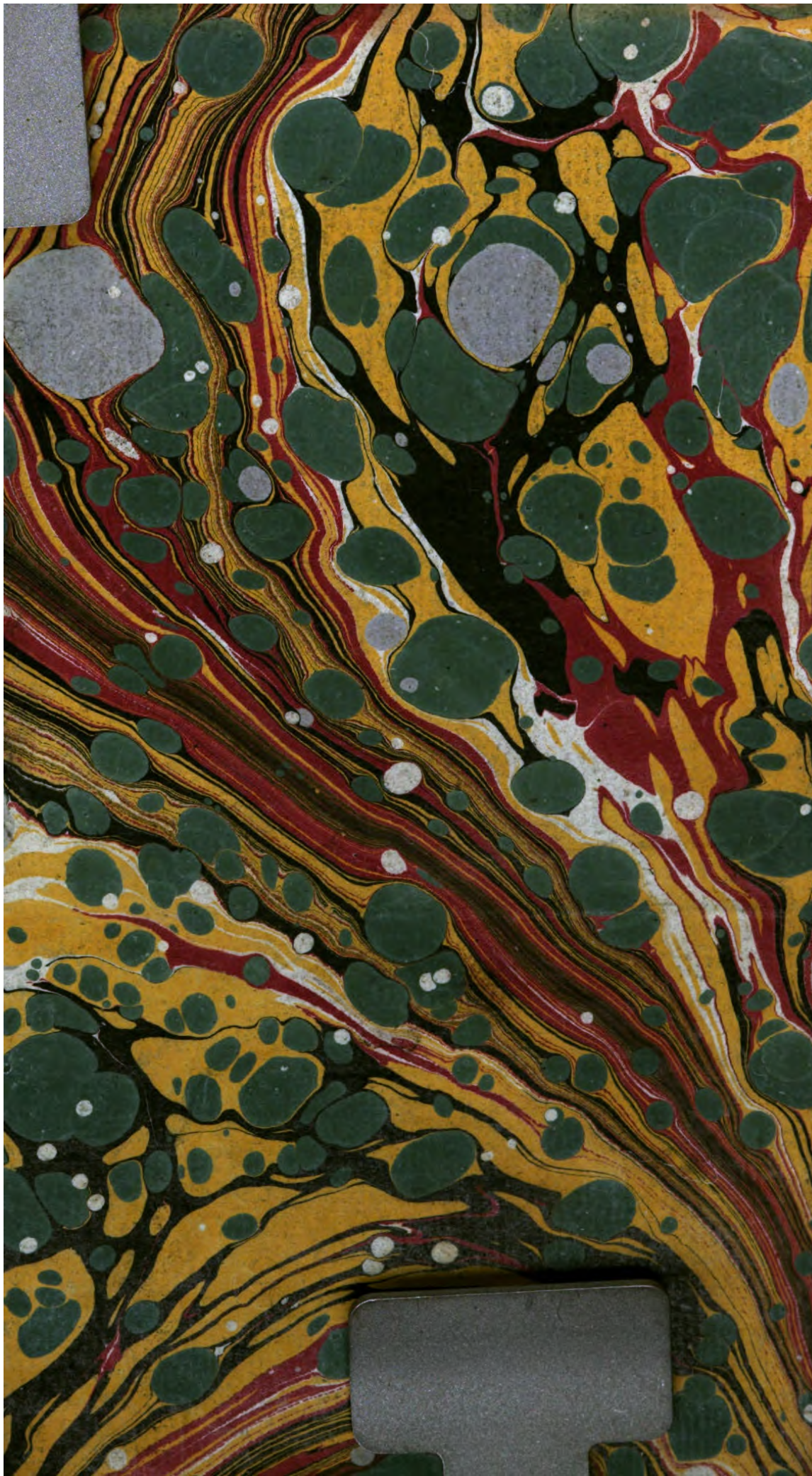
For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

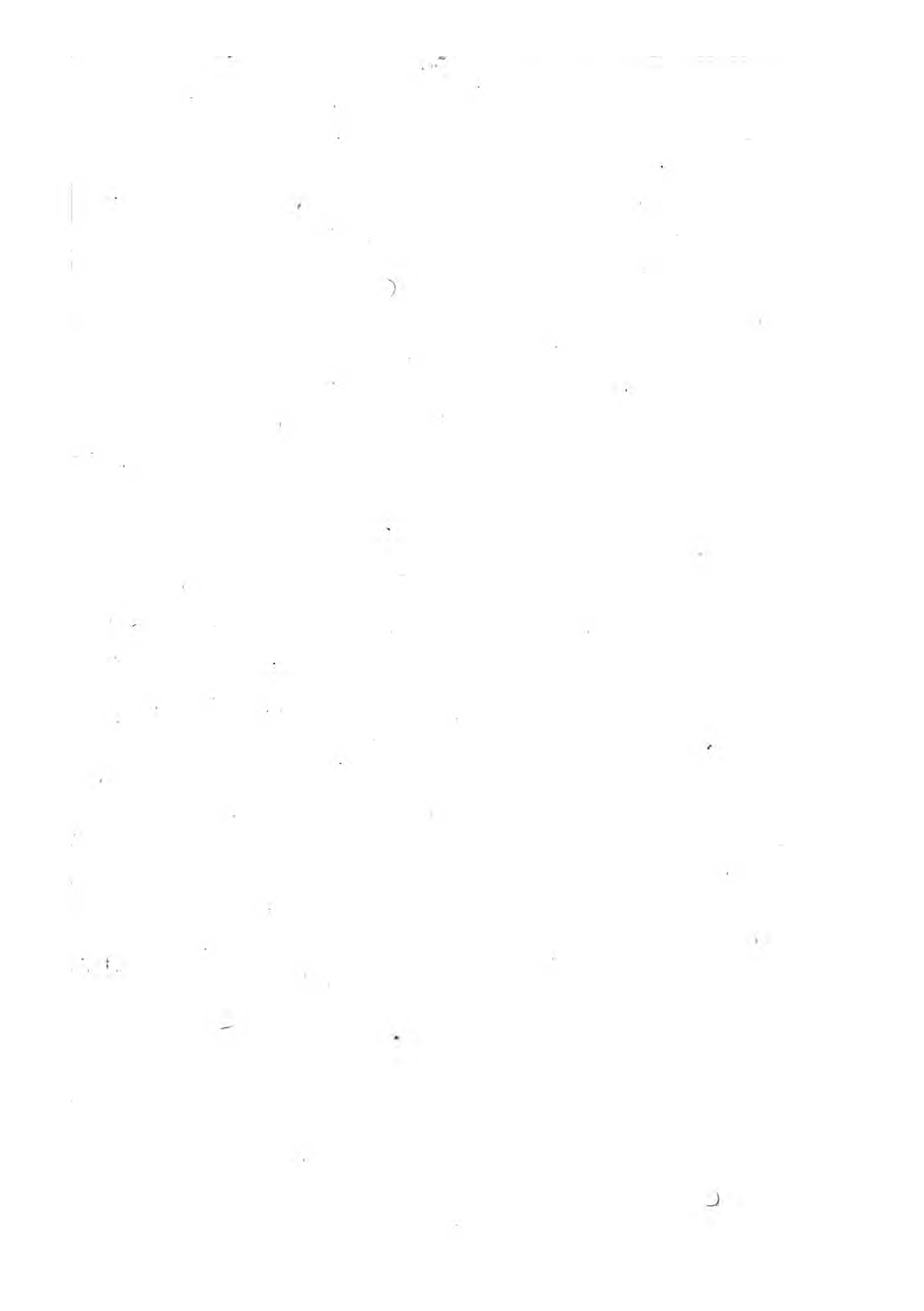

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

T I T I
LUCRETII
C A R I
DE RERUM NATURA
L I B R I VI.

Ad optimorum exemplarium veritatem exacti.

*Quae praeterea in hac Patavina Editione
accesserint, Epistola subsequentis po-
stremæ paginae declarant.*

PATAVII. CIO IO CC XXI.

Excudebat JOSEPHUS COMINUS.

SUPERIORUM PERMISSU.

THE GREAT
NATIONAL ANTI-SLAVERY
CONVENTION

HELD AT
NEW YORK

ON THE 17TH

AND 18TH

OF SEPTEMBER

1840

AT THE

AND THE

ASSOCIATION

OF

ANTI-SLAVERY

TEACHERS

AND

LECTURERS

Viro Doctissimo Clarissimoque

JOANNI GRATIANO

in Gymnasio Patavino Philosophiæ
Professori Primario

JO. ANTONIUS VULPIUS S. P. D.

MUM T. LUCRETII GARI,
poëtæ nobilissimi, ejusdemque philo-
sophi acutissimi, LIBROS DE
RERUM NATURA, ad
optimarum editionum veritatem di-
ligenter exactos, meoque sumtu ty-
pis excusos, in publico proponere
statuissem; quod videlicet bonorum
exemplarium pœnuria studiosos juvenes jamdiu laborare in-
telligerem; prorsus autem necessarium mihi videretur, de
utilitate ex tam egregio scriptore capienda, quidve in ejus
lectione caveri, quid contra seligi ediscique oporteret,
paucis exponere; tu statim animo occurristi, JOAN-
NES GRATIANE, nostri temporis philosophorum
eloquentissime, ad quem potissimum, tanquam ad judi-
cem harum rerum maxime peritum, orationem meam omnem
disputationemque converterem. Dolueram enim sapiissime,

*has quæ libris præponuntur, & auctoris consilium, suscipi-
 prique operis rationem declarant, sive Epistolas, sive, ut
 multis appellare libet, Præfationes, nemini scilicet e do-
 ctorum numero inscriptas, ac tantum populari studio com-
 missas, plerumque neglectui esse, aut certe oscitanter le-
 gi; quo fit, ut de incognitis rebus pravissima quotidie ju-
 dicia temere proferantur, utque eruditorum hominum la-
 bores non ea qua par fuerat, gratiæ atque honoris merceda
 excipiantur. Tibi igitur, præ ceteris, viro cum in veteri
 elegantia, tum in omni ævi doctrina summopere exercita-
 to, quaecumque hoc industriæ ac diligentia specimen mit-
 tendum esse existimavi; futurum enim sperabam, ut no-
 minis tui fama & celebritate, quæ ubique magna est, in-
 vitati complures, manum huic scriptioni nostræ cupidius
 admoverent. Quod si etiam, præter te unum, qui nostri
 hisce legendis otium suum consumere vellet, inventus nemi-
 esset, non idcirco me laboris mei fructu, quem petissem,
 cariturum videbam: ubi enim alia omnia adversa atque
 inimica sunt, pulchrum tamen est, si minus successum, at
 optimam saltem de disciplinarum studiis benemerendi volun-
 tatem suffragio tuo gravissimo comprobari. Sed quæ præter-
 ea me causæ impulerint, ut hoc ad te literarum darem,
 brevissime, si potero, exponam. Audiebam te admodum
 adolescens, summa juventutis frequentia, in hoc Patavi-
 no Gymnasio e superiore loco philosophiæ decreta illustri cum
 laude tradentem: audiebam doctorum virorum honestissimos
 de te tota urbe sermones: audiebam quæ de ingenii tui ma-
 gnitudine, de tua in veterum recentiorumque physicorum
 commentariis evolvendis assiduitate ac solertia, de ista præ-
 cipue, in homine philosopho plane admirabili, qua ad Tul-
 lium proxime accedis, facultate dicendi, apud externos esset
 opinio. Videram libros tuos quos **DE REBUS GE-
 STIS** invictissimi ducis **FRANCISCI MAU-
 ROCENI PELOPONNESIACI**, tum quos
 de **THERMIS AGRIPATAVINI** copiose
 atque*

atque ornate conscripseras ; & quamvis ea subsidia omnia
 que ad recte judicandum requiruntur , nondum mihi per
 atatem comparare potuissem , quo tamen in pretio habendus
 esses , ex ipsiſ librorum argumentis non inanem conjecturam
 faciebam . Acceperam etiam a majoribus natu , numquam
 te affineum fuisse earum rerum quas fert adolescentia ; num-
 quam , turpe otium atque inertiam secutum , corporis vo-
 luptatibus , bonorum ingeniorum pestibus , te enervandum
 tradidisse ; numquam ab honesti rectique tramite vel tan-
 tulum deflexisse : at contra dies noctesque in bibliotheca
 tua delitescere , raro in foro aut in hominum conventibus
 conspici solitum : semper ea meditatum quæ reipublicæ uti-
 litatem , tibi ipsi gloriam afferre possent : virilem denique
 a puero severitatem , prudentiam , animique constantiam ,
 non sine ingenti equalium tuorum admiratione , præstitis-
 se . Quæ cum ego attentius considerarem , acres mihi ad
 virtutem stimulos exemplo tuo subjici sentiebam ; cumque
 laudi tuæ incredibiliter faverem , illum aliquando diem
 illucescere optabam , quo quanti te facerem , certissimo te-
 stimonio omnino perspectum haberes . Huic porro nostræ ,
 quam de tuo ingenio , doctrina , moribus , adolescens im-
 biberam , opinioni tantum abest ut grandior & confirmata
 etas quidquam detraxerit , ut contra insignis accessio fa-
 cta fuerit : multa enim quæ propter judicii imbecillitatem
 antehac dignoscere nullo pacto poteram , nunc demum peni-
 tus intueni licet . Hoc quidem tempore non id in te supra
 cetera admiror (quamvis id quoque vehementer admirer)
 quod tibi cum malis etiam hominibus commune esse nihil
 vetat ; multarum nempe rerum scientiam cum singulari elo-
 quentia conjunctam ; verum præclaris illis virtutibus
 facile primas tribuo , quibus a te invidiam vulgi amoliris ;
 ut nemini , nisi sceleratissimo , tuam consuetudinem , vi-
 reque rationem reprebendendi locus relinquatur : Quam
 enim demisse de te tuisque rebus sentis ! quam princi-
 pum virorum , quorum secretioribus consiliis non raro ad-

hiberis, familiaritate innocenter uteris! quam omnibus
 auxilio tuo indigentibus facilem humanumque te præ-
 bes! quam ab obtrudendi libidine, ac reliquorum contem-
 tu abhorres! quam aliena studia, honestosque conatus,
 ac si tua de gloria commodisque ageretur, quibuscumque
 rebus potes, adjuvas, tueris, confirmas! Quid porro de
 pectoris tui candore dicam, nullo unquam malevolentia
 felle suffusi? quid de oris tui verecundia, qua omnium
 vel qui te primum viderunt, animas tibi concilias? quia
 postremo de illa tua in amicitiiis colendis admirabili fide
 atque constantia, cujus non semel illustria a te data
 sunt documenta? Fuit hæc in amicos pietas, quemadmo-
 dum veteres tradidere, unum ex præcipuis Epicuri decre-
 tis, haud paullo gravioris philosophi, quam vulgares cen-
 seant ludimagistri; cujus tu rationem philosophia, ut est
 a viro incomparabili Petro Gassendo, nonnullisque recen-
 tioribus emendata, & Christianæ religioni accommodata,
 in plerisque videris non improbare. Quo etiam nomine T.
 Lucretium Carum a te benigne exceptum iri confido, vitio
 quidem temporum suorum idemtidem insanientem, cetera
 vero ingeniosum, acutum, bonæ frugis poetam; quodque
 tibi eum vehementius commendare debet, sermonis elegan-
 tiæ studiosissimum; quæ quamvis ab Epicureorum grege
 fere contempta, ad Epicuri tamen sententias cognoscendas,
 aliarum quoque sectarum homines facile invitare possit.
 Hæ sunt causæ quibus adductus, te in rerum pulcherri-
 marum meditatione versantem interpellare ausus sum: nunc
 illud te rogo, ut si ea tantummodo in medium afferam quæ
 a te minime ignorantur, ne continuo mihi succenseas, quem-
 admodum Phormioni olim, inepto ac deliro seni, de re militari
 coram se disputanti, fertur Hannibal succensusisse: hæc enim
 quæ in gratiam tironum a me conscripta sunt, eo consilio
 ad te mittuntur, ut ea scilicet, si bona fuerint, aucto-
 ritate tua confirmare velis; sin autem mala, castigare
 censura.

Omnis

Omnis igitur quæ a Lucretii poematis in legentium animos proficisci potest utilitas, ea procul dubio non aliunde, quam ex rebus de quibus agit poëta, & ex ejus dicendi genere, oriatur necesse est. Si res ipsas consideremus, tria potissimum dispicienda occurrunt: quid videlicet de diis & religione, quid de animorum natura, quid de materia primisque corporibus Lucretius noster, vel potius Lucretio interprete doceat Epicurus. Hæc sunt, nisi fallor, desipientis hujus sapientiæ præcipua capita; quæ tamen a nobis breviter summarique attingentur; non enim ad commentarium scribendum aggredimur (præbiterunt id magna cum laude viri doctissimi) nec est sane hujus loci aut temporis longiorem instituire disputationem. Satis erit se juventutem monuerimus, ut meminerit, in Lucretii lectione, tamquam in lubrico & periculoso loco, sibi caute ac suspensò pede incedendum: non omnibus quæ veritatis speciem præ se ferre videantur, temere assentiendum: ad naturæ sæpe judicium, rectæque rationis normam provocandum: delectu denique utendum, quo & profutura pauca arripiantur, & multa nocitura declinentur. Hinc autem orationis nostræ initium sumemus.

Placet Lucretio, & reliquis Epicureis, perturbationes omnes quibus hominum vita exercetur, metum in primis ac superstitionem, non alio pacto, quam rerum naturæ cognitione, leniri ac mitigari posse: dandam idcirco operam philosophiæ, non ut tantummodo inanem quamdam sciendi cupiditatem expleamus, indoctique vulgi plausum & admirationem copia verborum, & linguæ mobilitate aucupemur; quod multis olim propositum fuisse, & hodie adhuc esse, intelligimus; verum ut, populari errore depulso, nihil jam abjectum cogitantes, contraque fortune vim, ac mortis terrorem animum erigentes, hoc, quod nobis datur, vivendi tempus tranquille beateque traducamus. Sapienter id quidem, ac bono exemplo; non enim ad hoc nati videmur, ut nosmetipsos negligentes, ac, tamquam incul-

tos agros, vitiorum situ ac squalore horrescere sinentes, cæli terræque ambitum dimetiamur, & quæ natura densissimis tenebris circumfusa esse voluit, in iis vestigandis totissimus: at potius ad studium justitiæ atque honestatis; unde vera voluptas demum existit. Flagitiosum sane ac miserum est, homines in philosophia diu multumque versatos, plebejis adhuc & anilibus morbis laborare, adhuc lucelli amore flagrare, adhuc gloriolam captare, adhuc invidia tabescere, malisque libidinibus transversos rapi, adhuc spe ac metu jactatos fluctuare; cumque magnificæ & sublimi oratione ad populum usi fuerint, in ea tandem probra incidere, quæ a vulgaribus hominibus, naturam tantum ducem secutis, facile devitari videmus. Hinc fit ut philosophi plerumque male audiant; ipsumque nomen philosophiæ apud eos præsertim qui rem familiarem vel publicam gerunt, in contemtionem fere ac ludibrium venerit: existimant enim, rem esse levissimam, neque omnino aliud, quam callidam & speciosam inertiam; quod scilicet neque locupletiores, nec adeo meliores familiares suos efficere soleat. Nosti, quid Centurio ille apud Persum dicat: (a)

Quod sapio satis est mihi: non ego curo
 Esse quod Arcefilas, ærumnosique Solones,
 Obstipo capite, & figentes lumine terram,
 Murmura cum secum, & rabiosa silentia rodunt,
 Atque exporrecto trutinantur verba labello,
 Ægroti veteris meditantés somnia, gigni
 De nihilo nihilum, in nihilum nil posse reverti.
 Hoc est, quod palles: cur quis non prandeat, hoc est.

At vero si ad mores formandos, vitæque commoda amplificanda totum hoc studiorum genus adhibeatur, intelliget

get profecto populus, nullum esse negotium quod tam operoso salubrique otio anteponi mereatur, honestioremque aliquanto opinionem de gravissimis disciplinis mente comprehendet. Ajunt, Socratem eo nomine philosophos reprehendere solitum, quod otiosis disputationibus tempus tererent, & in rebus a vitæ usu remotissimis, omnemque intelligentiæ nostræ conatum exsuperantibus multam eamque inanem operam collocarent: quamobrem ipse primus philosophiam e cælo deduxit, ac studium omne suum ad morum doctrinam convertit. Contra Epicurus, cum sibi finem bonorum unicam statuisset voluptatem, sive, ut invidioso vocabulo abstinenceam, animi a metu ceterisque perturbationibus omnino vacui, tranquillitatem, ac quodammodo libertatem; in abditas propterea rerum causas iis inquirendum censuit, qui tale ac tantum bonum assequi voluissent: præcipuam enim malorum causam hominibus esse arbitratus est veri ignorationem; quod non, uti Socrates, perdifficile inventu, vel, ut Arcefilas ceterique omnes novi Academici, omnino ἀκατάληπτον (a), sed contra, sensuum ductu minime fallaci, promptum expeditumque, quin etiam strenue vestigantibus, ipsum per se benigne occurrere solitum existimavit. Hactenus laudari poterat Epicurus; modo ex rerum naturæ contemplatione, falsis ratiunculis deceptus, non eos dementiæ, stuporis, atque impietatis fructus collegisset, qui ejus nomini perpetuas infamiæ notas apud posteritatem inusserunt. Metum, ait, præ reliquis animi perturbationibus ei cavendum esse, cui curæ sit beate vivere; amorem enim, odium, dolorem, iram, paullo rariius, & quasi per intervalla, hominum vitam male habere: metum autem, tamquam Sisypho saxum, assidue capiti impendere, neque ullam adeo miseris voluptatem putam & defæcatam relinquere; cum scilicet presentibus bonis minus gaudere oporteat in futurorum malorum

(a) quod comprehendendi non potest.

rum cogitatione defixos. Est hoc Epicuro commune cum Stoicis, ex quorum præceptis hæc magnifice loquitur Epicurus: (a) κρείσσον γὰρ ἐστὶ λιμῶ ἀποθανεῖν, ἄλυπον καὶ ἀποβῶν γινώμενον, ἢ ζῆν ἐν ἀρδύνοις ταρασσόμενον. Sed ob id tamen Epicuri ratio vehementer improbari debet, quod nimirum religionem, ac insculptam in hominum mentibus de Dei providentia, & de animorum immortalitate opinionem, earum quæ in vita sunt molestiarum atque cruciatuum culpam pene omnem sustinere voluerit: proptereaque summa ope contenderit ut persuaderet, a diis neque mundum administrari, neque ullam rerum humanarum curam geri: animos item hominum, quod corporea natura prædicti sint, una cum ipsis corporibus interire. Hæc enim tam absurda sententia malis potius, quam bonis videtur consultum velle. Boni siquidem suppliciorum terrore quæ apud inferos esse constat, quod videlicet ad se non pertineant, minime percelli solent: quemadmodum Lex Julia de adulteriis ei tantum formidanda est qui alienam uxorem corruperit; nemini autem, præterquam parricidæ, culleus metum incutere debet. Nec vero cum se a Deo curari cogitant, horrorem aliquem ex ea cogitatione percipiunt: quin etiam spes omnes suas in eo collocare, atque ab ipso innocentia, virtutis, multarumque benefactorum præmia, postquam corporum vinculis effractis, ex hac turba & colluvione discesserint, tamquam strenui milites ab equissimo imperatore, expectare consueverunt. Quæ præmia si auferas, non quidem ab honestate ad turpitudinem traducuntur; gratuito enim recte agere, id demum est bonum esse; at fortasse in virtutis curriculo aliquid de pristina alacritate remittent. Mali contra, pœnarum metu depulso, qui solus eos in officio continere, aut saltem ab
ulti-

(a) Enchirid. cap. 16. Præstat enim perire fame, timoris ac molestiæ expertem; quam copis omnium rerum circumfluentem, animo vivere perturbato.

ultimis sceleribus perpetrandis cohibere poterat ; si spes
 ulla se ostendat , occulta fore magistratibus quæ peccave-
 rint , jam libidinibus habenas laxabunt , jam se omnibus
 stupris , perjuriis , sacrilegiis , cædibus contaminabunt .
 Egregiam vero disciplinam , quæ bonos a statu virtutis de-
 jiciat , malos autem , proposita scelerum impunitate , ad
 securius peccandum invitet . At quibus tandem rationibus
 confirmat , humana diis curæ non esse ? Sollicitudinis ,
 inquit , expertes deos esse convenit , atque a rebus gerendis
 omnino feriari ; id enim vel maxime ad beatitudinem perti-
 net . Quasi vero , ut nos bomunculi negotiorum varietate
 ac multitudine obruimur , ita præcellens illa ac divina na-
 tura aut lassitudinæ obnoxia esset , aut diuturnæ admini-
 strationis rædio capi posset . Nonne hoc est , quemadmo-
 dum Ciceroni videtur (a) , verbis relinquere deos , re
 autem tollere ? Porro , si dii neque gratia moveantur , ne-
 que ira tangantur , non video , quo pacto homines de eo-
 rum natura , vi , ac potestate quidquam suspicari potue-
 rint ; quam procul dubio , si per ipsius vestigia cognosci
 oportuit , beneficentia potissimum , ac vindicta oportuit
 innotuisse . Videtur autem Epicurus joculari potius , quam
 serio philosophari voluisse , cum deos non habere corpus ,
 sed quasi corpus , non sanguinem , sed quasi sangui-
 nem (id quod testatur (b) M. Tullius) literis tradi-
 tum reliquit . Posuerat enim , duas tantummodo naturas
 in universo existere , materiam scilicet , sive corpuscula so-
 lida atque individua , & inane , quod locum corporibus
 daret , ipsisque admixtum , rerum gignendarum causa es-
 set : nihil præterea excogitari posse quod per se existeret ;
 reliqua vero omnia aut his duobus conjuncta , aut horum
 eventa appellari debere , ut ex his Lucretii nostri versibus
 constat : (c)

Præ-

(a) De Nat. Deor. l. 1. in calce .

(b) Ibidem c. 18. 25. 26. .

(c) Lib. 1. v. 431. & sequ.

Præterea , nihil est , quod possis dicere ab omni
Corpore sejunctum , secretumque esse ab Inani :
Quod quasi tertia sit rerum natura reperta .

¶ paullo inferius : (a)

Ergo præter Inane , & Corpora , tertia per se
Nulla potest rerum in numero natura relinqui ;
Nec , quæ sub sensus cadat ullo tempore nostros ,
Nec , ratione animi quam quisquam possit apisci .
Nam quæcumque cluent , aut his conjuncta duabus
Rebus ea invenies ; aut horum eventa videbis .

Igitur si dii corpore carent , juxta Epicuri sententiam nec omnino sunt : naturam enim ἀσώματων (b) , & ab omni materiae concretionem sejunctam , præter inane , ipse nullam agnoscit . Secum igitur pugnantia docet . Viderat nimirum , si dii corpus habuissent , necessario futurum ut dissolutis corporibus , ipsi quoque perinde ac homines , & universa mundi compages , aliquando interirent ; quod cum alienum deorum majestate judicaret , ut ii qui male causæ patrocinium suscipere , ad sermonis argutias ineptiasque confugit . Turpem hanc magistri sui sententiarum inconstantiam videtur Lucretius initio poëmatis imitatus : etenim qui contra deorum providentiam acerrime disputaturus erat , quasi prodito decreto , Venerem supplex rogat , ut ab amatore suo Marte Romanis civili discordia laborantibus pacem impetrare velit . Quis nodus vindice dignus eruditissimorum hominum ingenia torset , veluti ex quadam Petri Victorii Epistola ad Joannem Casam manifestum est . Ego vero existimaverim , Veneris auxilium idcirco invocasse Lucretium ipso in limine operis sui , ut videlicet se poëtam ostenderet , significaretque , deos nusquam esse nisi in fabulis poëtarum : quibus alioqui omnem fidem abrogare conatus est
libro

(a) Lib. i. v. 446. & sequ.

(b) expertem corporis .

libro secundo, ubi quid antiquitas de matre deorum Berecynthia, & de Curetibus ejus deæ sacerdotibus commenta fuerit, elegantissimis versibus exponit: & rursus libro quinto, ubi silvarum incolas Faunos, Nymphasque, tum Arcadiæ deum Pana, fistulatorem scientissimum, & se qua sunt alia Græcorum ingeniorum θαυτάσματα (a), urbane admodum ac lepide irridet. Quæ mihi attentius consideranti illud in mentem venit, tantam illam numinum multitudinem quæ infelicibus illis temporibus urbes ararum compleverat, ut nostri poëtæ verbis utar, sapientie studiosis causam fuisse, cur ad contrariam (b) ἀθεότητος opinionem turpissime laborentur; quis enim, quæso, naris paullo emundtioris, & a sensu communi non destitutus, ferre poterat minutos illos, & patellarios, tum vappas, ac nebulones deos; in hortorum angulis, in stabulis, in culinis, in cloacis etiam ac sterquiliniis, stultissimorum hominum vota captantes? Igitur, si minus excusatione, at certe miseratione digni sunt veteres philosophi, qui cum adeo indigna de diis sentire non possent, cupientes proferre meliora, ipsi quoque a veritate longissime aberraverunt. Ceterum ea vis est naturæ, ut non solum Plato, Aristoteles, & plerique alii acerrimo ingenio viri, unum rerum omnium auctorem, & conservatorem Deum, qui nobis Christianis maximo ac singulari beneficio pleniorum sui notitiam largiri voluit, cogitatione assecuti fuerint, tamen si qualis esset minime perspexerint; verum etiam Lucretius ipse vel invitus eum quodammodo agnovisse, immo & fassus esse videatur. Quo enim illa pertinent e quinto libro? (c)

Usque adeo res humanas vis abdita quædam
Obterit, & pulchros fasceis, sævasque secureis
Proculcare, ac ludibrio sibi habere videtur.

Pro-

(a) visa, spectra. (b) impietatis, quæ deos esse negat. (c) v. 1232. & sequ.

xiv . EPISTOLA AD

Profecto dii nihil agentes, & qui nullum ob scelus indignantur, a rebus humanis permiscendis abstinere dicendū sunt.

Quam vero laborat poëta noster, quam aestuat, quam se expedire nescit, ubi hominum animos, quemadmodum reliqua omnia, e corporeis particulis, tenuissimis illis quidem atque incredibili pernecitate agitaris, constare docet! Dixeris eum instituti sui pœnitere, qui materiam quocumque tandem partium ordine dispositam, motuque incitatum, sensus, cogitationem, prudentiam, memoriam denique efficere posse & ipse crediderit, & alios persuasum habere voluerit. Quod certe si quis accuratius animadverterit, absurdorum omnium absurdissimum esse deprehendet. Calorem, aërem, ventum ad effingendum animum commiscet Lucretius; quibus tamen propositi operis summam confici non posse, intelligit: addit igitur quartam naturam, experientiam nominis, unde, tamquam a fonte, incipiant oriri sensus: eam persubtilem esse dicit, corpoream tamen. At cum corpus, quantalibet tenuitate praeditum, corpus numquam esse desinat, semperque a cogitationis natura plurimum distet, idcirco iisdem rursus difficultatibus poëta premitur, quas, ut erat perspicax, videre facile potuit; ut pessima causa favebat, vitare nullo pacto potuit. Quamobrem argumenta quibus animos post mortem nequaquam superesse, at statim retexi & dissipari contendit, quod infirmo fundamento subnixā sint, jam omnia sua sponte corruunt; quae sane, si primum illud concederetur, ipsos nimirum corporea constare natura, plurimum ponderis ac momenti habitura fuerant.

Venio nunc ad illam in qua fortunæ omnes Epicureorum posita sunt, de primis corporibus, & de materiae soliditate sententiam. Docet igitur Lucretius ex magistri praeceptis, innumera esse in rerum natura corpuscula, exiguitate sua sensum omnem fugientia, compositionis, & sensilium qualitarum expertia, partes quidem habentia, sed
eas

*eas quæ nequeant separari, æterna, variis figuris prædi-
 ta, per infinitum inane irrequieto motu deorsum tenden-
 tia, quorum fortuito concursu, sine ullo deorum admini-
 culo, non solus hic quem incolimus terrarum orbis, &
 circumfusus ipsi æther aliquando procreatus fuerit, verum
 etiam alii extra hunc innumerabiles mundi omnibus mini-
 mis temporum punctis procreentur; quos tamen singulos,
 exacta ætate, ob assiduos materiae nisus corrumpi oportet,
 eadem semper incolunt permanente. Immodicam pro-
 fecto corpusculis hisce vim atque licentiam tribuisse videtur
 Epicurus. Cum etenim ceteri philosophi pene omnes natu-
 ram, ut ait Cicero (a), in duas res omnino dividerent,
 quarum altera esset efficiens, altera vero huic se forman-
 dam atque efficiendam præbens; cumque in ea quæ effice-
 ret, vim quamdam & facultatem, in ea quæ efficeretur,
 materiam esse censerent: quemadmodum Plato mundi deum
 architectum, res pulcherrimas ex informi materiae sinu
 educentem describit (b), Stoici vero calorem illum ac
 spiritum per cæli terræque spatia diffusum jactare non des-
 nunt, quem mundi animum appellant (c): placuit Epicu-
 ro, Democriti rationem secuto, materiam nullo alio indigere
 a quo moveatur, ipsamque suo pte motu cieri. Hunc autem
 motum inferiora versus esse dixit; credo, quod reliqua
 corpora ex primis apta deorsum ferri vidisset; in quo ille,
 mea quidem sententia, vehementer falsus est. Quid sit
 enim descendere in infinito inani, ubi nihil medium est,
 quo ex omni regione pondera detrudantur; quæ item supe-
 ra, quæ infera partes in eodem appellari debeant, nemi-
 nem arbitror posse intelligere. Porro, quæ de atomi recta
 descendenti levi declinatione, nec certo loco, nec tempore
 fieri solita, ut res nimirum effici possent, fatique necessi-
 tas*

(a) Academic. Quæst. ad M. Varronem lib. 1. cap. 6.

(b) in Timæo, & in libro de Anima Mundi.

(c) Cicero de Nat. Deor. lib. 2.

tas tolleretur, arbitrato suo somniavit Epicurus, nostra refutari oratione non postulant, cum eorum vanitatem copiose ac luculenter suo more ostenderit M. Tullius in libris quos de Finibus Bonorum & Malorum, ac de Fato conscripsit. Neque a nobis expectandum est, ut puerilem ac ineptam illam de simulacris fabulam, in qua exponenda plurimos atque egregios versus perdere non dubitavit Lucretius, cachinno & sibilo excipiamus. Ipsa quam sit inutilis, per se declarat: neminem autem sanum in errorem potest inducere.

Fatendum tamen est, cum tot ac tanta peccent Epicurei, multa nihilominus ex ipsorum disciplina vitæ admodum utilia, & ipsi Christiana religioni consentanea disci posse. Quod enim sensus defendunt adversus Academicorum argutias, neque animi errores iis tribuendas esse clamant; quod res certas a dubiis diligenter secernendas, nec cuiquam viso temere assentiendum, monent; quod in fulminum, tonitruum, aliarumque rerum quæ in sublimi gignuntur, terræmotuum item, ac morborum quorundam causis explicandis aut vera, aut saltem veris affinita proferunt; quod mundum denique ortum, atque aliquando interiturum testantur; gratiæ illis habendæ sunt, nec est cur eorum cogitatis atque inventis uti nolimus. Præterea, ut ad Lucretium referatur oratio, multa sunt in hoc poemate, de mortis contemptu fortiter, de temperantia graviter, de humanitate leniter, postremo de animi tranquillitate dicta sapienter. Quibus rebus factum est, ut veteres illi Ecclesiæ patres, summa sanctitate ac doctrina viri, Arnobius in primis, Lactantius, ac Prudentius, a Lucretii lectione non abhorruerint, ut ex eorum scriptis facile apparet; cum enim sententiarum pondere, tum verborum luminibus, quibus totum hoc poemata, quasi gemmulis quibusdam, conspersum est, mirifice capiebantur.

Hactenus de operis argumento, quantum instituti nostri ratio postulare videbatur, dictum a nobis est: deinceps de ser-

sermonis genere quo usus est Lucretius, breviter considerandum. Si quis autem plura & pleniora expetiverit, is Dionysii Lambini atque Oberti Gifanii, virorum doctissimorum, ac de poëta nostro optime meritorum, lucubrationes adire ne gravetur; quibus pauca omnino supersunt quæ adjiciamus. Mirus est igitur in Lucretii carminibus Romanæ orationis nitor, mirus verborum delectus ac splendor; quod scilicet ejus ætate nondum multitudo illa peregrinorum, atque inquinata loquentium in urbem confluxisset, quæ Latinam linguam iis quæ poëta mortem consecuta sunt temporibus, ita paullatim immutavit, ut alia prorsus esse videretur. Ex hac porro emendate, ac pure loquendi facultate, jucunda legentibus oritur perspicuitas, quæ rebus alioquin obscuris, & intellectu difficillimis, quales necessario sunt quæ a philosophis tractari solent, clarissimam lucem affert; quo in genere Lucretium excellere, dubio procul fatendum est. Vix enim unus aut alter ex numero philosophorum (te unum semper excipio, JOANNES GRATIANE) soluta oratione ea persequi commode possit, quæ scriptor elegantissimus nullo negotio versibus explicavit. Non solum autem proprietatem verborum, causam esse crediderim cur Epicuri doctrina, quam Lucretius exponit, facile percipiatur; sed præterea ordinem, ac totius operis partitionem; qua nimirum alia ex aliis præcognitis ita pendent, omniaque inter se apta & connexa sunt, ut homini non hebeti sciendi cupiditatem addant, de studii vero tædio ac labore multum imminuant. Atque hæc Lucretium ea tempestate præstitisse, qua Græcorum inventa, subtileque de rerum natura quæstiones Latinis literis tradi ac perpoliri posse doctissimi etiam Romanorum diffidebant, quantum a justis æstimatoribus haberi debet! Verbis quidem horridis, & obsoletis, numeris item præfractis, & asperis, quos ab Ennio aliisque antiquioribus poëtis acceperat, sæpius utitur; sed ut sublimitatem,

ac majestatem quamdam orationi conciliet, tum etiam ut
 satietatem devitet, in quam eos incidisse videmus, qui
 se suaves semper & comtos, nunquam austeros & gran-
 des esse voluerunt. Non sum nescius, inveniri nonnullos,
 ab omni elegantia sermonis, & præcipue a Musarum fa-
 miliaritate alienissimos, quibus Lucretium vel digito at-
 tingere religio futura sit: dictitant enim, se, rebus su-
 pervacaneis omnino abjectis (ita hæc studia quæ ab hu-
 manitate nomen habent, ipsis appellare placet) nudam &
 simplicem colere veritatem, quam inanium verborum pha-
 leris violari & obscurari nolint: nihil esse poëticæ levita-
 ti cum philosophia commune: hujuscemodi nugis bona ado-
 lescentium ingenia depravari, aut obtundi: postremo, tem-
 pus omne male perire quod non in solidiorum disciplina-
 rum studio & cognitione ponatur. Hi sunt scilicet qui
 cum literis assidue bellum gerunt, qui Aristotelem, Pla-
 tonem, Theophrastum, ac veteres pæne omnes philosophos
 præ se stupidos & nibili homines fuisse judicant, quod
 non, ut ipsi, infantes & barbaros se in philosophando
 præbuerint, neque in disputationibus gravissimis, poëtarum
 testimonio abuti veriti sint: hi sunt qui M. Tullii Cicero-
 nis nomine audito, ludimagistri cujusdam de trivio men-
 tionem fieri putant. Hos ego si causas docere velim pro-
 pter quas Lucretius philosophiæ decreta carmine potissi-
 mum tradere aggressus fuerit, nihil profecto agam; non
 enim unquam adduci poterunt ut se omnium bonarum re-
 rum ignaros, omnis eruditionis expertes esse fateantur.
 Valeant igitur præposterii homines, qui libellos suos (hor-
 ribiles, boni Superi, & sacros libellos!) quos ne ipse
 quidem interdum ex animo satis probant, etatem ferre,
 ac famæ antiquorum officere posse confidunt. Quamobrem
 optimos adolescentes, & Lucretii nostri studiosos, non hos
 honestarum artium osores, quæ deinceps dicturus sum,
 legere & cognoscere cupio. Ea est ad permovendos tenen-
 dosque hominum animos pulchritudinis vis atque natura,
 ut res

ut res quantumvis utiles, nisi hac, tamquam condimento aliquo suavissimo, adpersæ fuerint, ob adjunctam ipsi difficultatem, paucos omnino amatores invenire videamus. Ex hoc fonte, non aliunde, artes pæne omnes quæ vitæ commodis inserviunt, originem duxisse videri possunt. Non enim, ut exemplo rem illustreinus, satis est architecto, si domum exstruat firmam atque solidam, quæ diurnum lumen admittat, imbres & frigora nimiosque ardores excludat: verum etiam id propositum habet, ut apta partium dispositione, specieque operis grata & eleganti, decora sit atque aspectui jucunda. Idem in vestium ornatu, idem in cibis parandis, idem in militaribus armis, idem in solemnibus pompis, omnique religionis cultu quotidie servari cernimus. Quid? non ille orbis conditor Deus, cum banc rerum universitatem, tamquam ingentem aliquam domum, in usum hominum creare statuisset, eam ornamentorum omnium varietate distinguere ac insignire voluit? quam Græci universitatem ab ornatu κόσμον, Latini mundum appellaverunt. Sciebat enim sapientissimus artifex, divinum hoc, & rationis particeps animal pulchritudine potissimum affectum iri. Sæpe quidem sum admiratus, quidnam esset, cur, ut quæque res pulchritudinis plurimum in se contineret, ita maximis obseptæ esset difficultatibus; vetus enim illud experientia comprobari videbam, χαλεπὰ τὰ καλὰ (a). Inveniebam autem, cum ad difficilia, eademque profutura, capeßenda hortari natura homines vellet, eosque a laboribus subeundis vehementer abhorrere intelligeret, honestatem, pulchritudinem, gloriam, uberrimam contentionis mercedem ipsi proposuisse. Quæ cum ita sint, magna profecto laus Empedocli, ac Lucretio nostro debetur, qui philosophiam, rem humano generi saluberrimam, at, si cultum ei omnem, & quasi vestem orationis detraxeris, tristem ac morosam futuram,

b 2

car-

(a) difficilia, quæ pulchra.

carminum suavitate ac pulchritudine, quibus nihil in vita dulcius, juventuti amabilem atque expetendam reddere voluerint. Operæ pretium est ipsum audire Lucretium, consilium suum his versibus Memmio exponentem: (a)

-- -- quoniam hæc ratio plerumque videtur
 Tristior esse, quibus non est tractata, retroque
 Volgus abhorret ab hac; volui tibi suaviloquenti
 Carmine Pierio rationem exponere nostram,
 Et quasi musæo dulci contingere melle,
 Si tibi forte animum tali ratione tenere
 Versibus in nostris possem, dum perspicis omnem
 Naturam rerum, qua constet comita figura.

Decebat præterea, nisi fallor, res minime humiles aut populares, non familiari & quotidiano dicendi genere, sed maxime sublimi, quale scilicet poëtarum est, explicari: quemadmodum ab Homero, pluribus in locis poëmatarum suorum, sapientissime fictum est, alia deos, alia homines lingua uti: mentis enim altitudinem, electa & magnifica verba, atque a vulgari consuetudine remotissima subsequi necesse est. Quærat fortasse aliquis, quid sibi voluerit Q. Cicero, cui assentitur (b) Marcus frater, cum Lucretii poëmata non ita multis luminibus ingenii, multæ tamen artis esse judicavit: quod Q. Ciceronis iudicium (c) Dionysius Lambinus, ut ægre admodum ferebat, Lucretio ingenii laudem eripi, aut perperam explicasse, aut saltem callide videtur dissimulasse. Multa occurrunt quæ responderi possint, at illa in primis; ex M. Tullii verbis modo memoratis nihil aliud colligi, nisi, præ admirabili
artis

(a) Lib. 1. v. 942. & sequ. & Lib. 4. v. 18. & sequ.

(b) Lib. 2. ad Q. Fratrem, Epist. 11.

(c) In Dissertat. de T. Lucretii patria, genere &c. tertix suæ hujus poëtæ editioni præfixa.

artis præstantia, quam Lucretius in suis de rerum natura carminibus adhibuerit, si qua ipsi insunt ingenii lumina (insunt autem plura, & egregia) non adeo apparere: vel ipsum operis argumentum arte magis, quam ingenio tractari postulavisse; quod poëta optime præstiterit. Non enim eadem Lucretii ratio erat, Epicuri sententiam exponentis, quæ Tragicorum, Epicorumque poëtarum esse solet, qui nisi res incredibiles, & monstra passim confingant, statim de manibus deponuntur. Utcumque vero res se habeat, (nam a Fano Grutero, & Jacobo Gronovio verba illa Ciceronis aliter leguntur) quoties ab angusta philosophiæ semita in late patentibus eloquentiæ campos evagari libuit poëtae nostro, quantum ingenio valeret, satis ostendit. Principiis & finibus librorum nihil elegantius, nihil splendidius, nihil jucundius excogitari potest. Quam copiose atque eleganter describit Lucretius mutuas inter Martem Veneremque blanditias! Religionem truculento aspectu a cæli regionibus mortalium generi minitantem! Iphigeniam, superstitione Agamemnonis patris, ad aram Dianæ, hostiarum more, raptatam! Corybantes circum Cybelem æra quatientes! cruciatus denique illos quos poëta apud inferos esse finxerunt, scelestis hominibus in hac vita ingeniosissime accommodatos! Porro quis negaverit ea esse pulcherrima quæ de malis ex amore nasci solitis, de puellularum & amatorum vitiis, de agrestibus & immanis primorum hominum moribus, de pestilentia denique Athenis grassante poëta noster literis tradidit? In quibus omnibus profecto tanta vis elucet ingenii, ut plane dolendum sit, tam illustre bonum ab egregio scriptore ad Epicuri potius, quam vel ad Platonis, vel ad Aristotelis, vel ad Zenonis etiam, meliorum longe philosophorum, sententias explicandas collatum esse.

Jam omnium quæ proposueram, tractatione absoluta, reliquum est, Vir doctissime, ut quid in Lucretio typis recudendo ego meusque frater præstiterimus, paucis enar-

rem. Primum omnium, ut poematis contextum quam emendatissimum daremus, Editionem Londinensem Annæ 1712. maxime accuratam atque elegantem, plerumque secuti sumus, quæ fere cum Dionysii Lambini Editione consensit: nonnullas tamen Thomæ Creechii Angli castigationes, qui non ita multis ab hinc annis Lucretium interpretatus est, quod nobis vehementer probarentur, & ad veritatem proxime accedere viderentur, libenter sumus amplexi. Utile autem gratumque lectoribus futurum existimavimus, si ejusdem Creechii Argumenta singulis libris præponeremus, & quæ idem adversus impias ineptasque Epicuri opiniones, breviter quidem, at nervose acuteque disputavit, singulis pariter subjungeremus. Variarum Lætionum libellum, quem Londinenses ex præstantissimis Editionibus, ac MSS. Codd. congesserunt, omittere nolimus: quamvis non ignoravimus, fore ut hic labor noster in multorum reprehensiones incurreret, eorum videlicet qui cum ipsi minutam hujusmodi diligentiam numquam adhibeant, in aliis etiam irrident. At publicis utilitatibus consulentem, quid imperiti, aut malevoli homines de se in angulis tabernarum effutiant, non admodum curare oportet. Utinam vero ea nobis temporis copia suppeditasset, ut Codices duos manu exaratos, quos ex Bibliotheca Canonice Ecclesiæ hujus Patavinae, antiquis voluminibus instructissima, de prompto, nobiscum perbenigne communicavit Vir nobilitate, doctrina, vitæ integritate præcellens, COMES TROJANUS BORROMÆUS, ejusdem Ecclesiæ Canonicus, per otium scrutari potuissemus! Horum alterum Petrus Barrocius, Episcopus Patavinus, homo, ut illis temporibus, non vulgariter doctus, ipse sua manu descripsit. At si novam aliquando Lucretii editionem nobis adornare contigerit, varias ex iis Codicibus lætiones, modo premium operæ fuerit, proferre in animo est. Ne quid tamen dissimulem; cum unam aut alteram utriusque libri paginam attentius

per-

perlegissem, eos adeo inter se similes esse deprehendi, ut Terentianum illud (a) de ipsis dici posse videatur :

Qui utrumvis recte novit, ambos noverit.

Verborum denique obsoletorum, & numerorum rationem, tum singularium loquendi generum quæ a Lucretio usurpata sunt, locupletissimum Indicem, summaque industria elaboratum, adjunxi : in quo conficiendo, si me ab Oberii Gifanii doctissimis Conlectaneis adjutum negem, impudens profecto sim. Non tamen ejus viri auctoritatem ubique mihi sequendam esse duxi, & quæ in illis dicta erant fufius, ipse in adolescentium gratiam contraxi, & multa denique de meis adversariis quotidianis excerpta eodem importavi ; ut quivis facile intelliget, qui opellam hanc nostram cum Gifanii laboribus comparare voluerit.

Hæc erant, Vir celeberrime, de quibus apud te verba facere non inutile arbitrati sumus ; quæ omnia, pro tua singulari humanitate, æqui bonique consulas, rogamus, cum propter ipsarum rerum dignitatem, tum propter nos etiam tui studiosissimos ; qui non plane nulli sumus ; cœpi-
mus enim, ut audimus, instituto hoc nostro juvandi opti-
mas literas, malorum invidiam promereri. Vale. Pata-
vii Kal. Januarii Anno a Virginis Partu clō lō cc XXI.

(a) Andriæ Prologo v. 10.

EX PRÆFATIONE
THOMÆ CREECHII
In suam LUCRETII Editionem.

DE *Tito Lucretio Caro* quæ scire debes, Lector, hæc sunt: Romæ natus est, An. V. C. IocLIX. nobili gente *Lucretia*, ea Romani imperii ætate, quæ ingeniorum feracissima vidit (1), Ciceronem, senemque *Grassum*, *Catonem*, *Sulpitium*, moxque *Brutum*, *Calidium*, *Calvum*, *Cœlium*, & proximum *Ciceroni Cæsarem*, eorumque velut alumnos *Corvinum*, ac *Pollionem Asinium*, æmulumque *Thucydidis Sallustium*, auctoresque carminum *Vatronem*, & *Lucretium*, neque ullo in suscepti operis sui carmine minorem *Catullum*. Hoc tempore Græcorum disciplinas tractare cœperunt Romani. *Epicuri* rationem *Lucretius* sequitur, illiusque Philosophi doctrinam (2) sex libris, elegantibus quidem & ornatis exposuit. Vix absoluto opere moritur, eo ipso die quo natus est *Virgilius*; & aliquis *Pythagoræus* credat *Lucretii* animam in *Maronis* corpus transfuisse, ibique longo usu & multo studio exercitatum, Poëtam perfectissimum evasisse. An sibi ipsi manus attulerit, incertum. Interiit Anno ætatis suæ XLIII. & miserrimam, quam olim ludibrio habuerat, nimis cito expertus est immortalitatem.

(3) Omnium Poëtarum Latinorum qui hodie existant, & qui ad nostram ætatem pervenerunt, elegantissimus & purissimus, idemque gravissimus, atque

(1) *Vellejus Paterculus Lib. II.* (2) *Vide VI. Lucretii Librum, & Lib. II. Tristium Ovidii.* (3) *Vide Lambini Epistolam ad Lectorem.*

que ornatissimus *Lucretius* est. Eum cum librarii scriptores, nondum inventa arte typographica, mendis innumerabilibus, maculisque fœdissimis contaminassent, atque obruissent; ad illa a librariis illata vulnera accesserunt multo graviora, ab hominibus doctis quidem illis, sed plus nimio suo ingenio indulgentibus (ut sumus nostri fere plus æquo amantes) imposita atque inflicta; quibus hic, alioqui politissimus atque elegantissimus Scriptor, ita laceratus, confossus, depravatus, corruptus est, ut vix quisquam eum legere, vix attingere, vix adspicere auderet. Ista de primis, Veronensi, Parisiensi, &c. *Lucretii* editionibus *Lambinus*. (4) Ipse vero multis Codicibus usus, *Lucretium* omni ex parte maculosum, deformem, atque ulcerosum magna ex parte a maculis & ulceribus vindicavit, & commentariis brevibus, non tamen inutilibus illustravit.

Hunc sequitur *Gifanius* non æquis passibus. Grammaticum potius dixeris, quam Philosophum; & in illo non diligentiam, sed iudicium desideres. (5) Multos evolvit libros, promisit multa, sed nihil effecit promissor iste tanto hiatu dignum. Et si edidisset (6) Annotationes, proculdubio haberemus quæ magis displicerent. Illum excipit *Pareus*, qui noluit chartæ perituræ parcere. *Nardius* (7) sexagenarius interpres de ponte dejiciendus. In *Tanaquillo Fabro* excellens eruditio, iudicium, acumen admirabile. A (8) *Gronovio* multa exspectare potuimus, ab (9) *Isaaci Vossii* observationibus omnia. &c. . . .

VE-

(4) *Vid. Lambini Epist. ad Lect.* (5) *Vid. Epist. Gifanii ad Lect.* (6) *Vid. eamdem.* (7) *Vid. Epist. Nardii ad Baldium Libro VI. Lucretii præfixam.* (8) *Vide Salmasii Epist.* (9) *Vide Vossium ad Catullum, pag. 249.*

VETERUM QUORUMDAM
 D E
 T. L U C R E T I O
 T E S T I M O N I A .

M. Cicero ad Q. Ciceronem fratrem Lib. II. Epist. XI.

Lucretii Poëmata , ut scribis , non ita sunt multis luminibus ingenii , multæ tamen artis . *Ad eum locum Ciceronis ita doctissimus Victorius :* „ Quod si cui „ mirum videtur iudicatum esse quandoque *Lucretium* „ elegantissimum & ornatissimum poëtam , non satis „ multis ingenii luminibus sua poëmata scripsisse ; is „ iudicium Quincti reprehendat . nam suspicari pos- „ sumus , cum quo modo potest , eum tueatur , & or- „ net *M. Cicero* , non valde (etsi videatur illud con- „ firmare) fratris iudicio de hac re stetit : noluisse „ tamen iracundo homini adversari : qui fortasse , „ quod ipse quoque versus scribebat , invidia motus „ verum non videbat : potuit tamen sic iudicare , „ quod *Lucretius* poëma suum non contexit ut in- „ genium ejus elucescat , sed rationem ab Epicuro „ traditam summa industria & artificio explicavit . „

Cornelius Nepos in Vita Attici , cap. 12.

Idem *L. Julium Calidium* , quem post *Lucretii* *Catullique* mortem , multo elegantissimum poëtam nostram tulisse ætatem vere videor posse contendere ; in proscriptorum numerum relatum expedit .

M. Vi-

M. Vitruvius de Architectura Lib. IX. cap. 3.

Itaque qui literarum jucunditatibus instructas habent mentes , non possunt non in suis pectoribus dedicatum habere , sicuti deorum , sic & Ennii poëtae simulacrum . Accii autem carminibus qui studiose delectantur , non modo verborum virtutes , sed etiam figuram ejus videntur secum habere præsentem . Item plures post nostram memoriam nascentes , cum *Lucretio* videbuntur , velut coram , de rerum natura disputare : de arte vero rhetorica cum Cicerone &c.

Virgilius Lib. II. Georgicorum v. 490.

Felix qui potuit rerum cognoscere causas :
Atque metus omnes & inexorabile fatum
Subjecit pedibus , strepitumque Acherontis avari .
» Hos versus Gifanius vel de *Lucretio* , vel de Epicuro
» fecisse poëtam existimat .

Ovidius Lib. II. Tristium v. 425.

Explicat ut causas rapidi *Lucretius* ignis ,
Casurumque triplex vaticinatur opus .

Idem Lib. I. Amor. Eleg. ultima .

Carmina sublimis tunc sunt peritura *Lucretii* ,
Exitio terras cum dabit una dies .

Vellejus Paterculus Hist. Rom. Lib. II.

Jam pæne supervacaneum videri potest , eminentium ingeniorum notare tempora . Quis enim ignorat , diremtos gradibus ætatis floruisse hoc tempore Cicero-
nem ,

nem, Hortensium, senemque Crassum, Catonem, Sulpicium, moxque Brutum, Calidium, Calvum, Cælium, & proximum Ciceroni Cæsarem, eorumque velut alumnos Corvinum, ac Pollionem Asinium, æmulumque Thucydidis Sallustium, auctoresque carminum Varronem, ac *Lucretium*, neque ullo in suscepti operis sui carmine minorem Catullum?

Quintilianus Libro X. cap. 1.

Nam Macer & *Lucretius* legendi quidem, sed non ut phrasin, id est corpus eloquentiæ faciant: elegantes in sua quisque materia; sed alter humilis, alter difficilis. „ Hoc Quintilianus iudicium magnam partem uno consensu damnatur a veteribus, & recentioribus. *Gifanius*.

Stattius Libro II. Silvarum Carm. 7.

Cedet Musa rudis ferocis Ennî,
Et docti furor arduus *Lucreti*,
Et qui per freta duxit Argonautas.

¶ *Serenus Libro de Medicina, Edit. Keucheni pag. 20.*

Irrita conjugii sterilis si munera languent,
Et sobolis spes est multos jam vana per annos,
Femineo fiat vitio res, necne, filebo:
Hoc poterit quartus magni monstrare *Lucreti*.

JOANNIS ALBERTI
F A B R I C I I
BIBLIOTHECÆ LATINÆ

C A P U T I V . D E

T. LUCRETIO CARO.

Lucretii *etas* . 1. *Libri VI. de Rerum Natura* . 2. *Eorum editiones atque interpretes* . 3. *Poëtae quos Lucretius imitatus fuit* . 4.

I. **T** LUCRETIVS CARVS, patria ut videtur Romanus, natus est, teste Eusebio, Olympiade CLXXI. 2., Anno V. C. DCLIX. ante CHRISTUM XCV. Postea amatorio poculo (a) in furorem versus, quum aliquot libros per intervalla insanie (b) conscripisset, quos postea Cicero emendavit, propria se manu interfecit anno etatis quadragesimo quarto, V. C. DCCIII. (*) ante CHRISTUM LI. Philosophus de Epicuri Schola acutissimus, quem qui legunt, videntur ut IX. 3. ait Vitruvius, cum eo velut coram de rerum natu-

(a) Eusebius Chron.

(b) Hoc vix credibile mihi videtur. Neque eo respicere putem Statium lib. 2. Silva 7. in verbis, Et docti furor arduus Lucretii. Poëtarum enim furor laudabilis, ἐνδοσιασμός. Pro arduo difficilem dixit Quintilianus Lib. X. cap. 1.

(*) Triennio citius mortem Lucretii assignat Is. Vossius p. 83. ad Catullum, e Scriptore Vitæ Virgilii.

natura disputare. Poëta sublimis, idemque elegans & multæ artis luminibus pictus, ac latinæ linguæ auctor egregius.

II. Exstant ejus *Libri VI. de Rerum Natura* ad C. Memmium Gemellum (c) Heroico poëmate, versibus jucundo antiquitatis sapore conditis, Epicuri de rebus naturalibus sententiam, sed & impios ejus errores disertissime explicantes. Non plures a *Lucretio* libros hujus argumenti scriptos esse, ut male conjiciebat Barthius LII. 4. Adversar. *Lucretio* ipsi testi credimus, qui libro sexto v. 91. *supremæ præscripta ad candida calcis spatium* currere se affirmat. Exordium Operis idem quoque quod nos hodie, legit olim Ovidius 2. Trist. v. 261.

Sumserit, *Æneadum genetrix* ubi prima; requiret,
Æneadum genetrix unde sit alma Venus.

Hoc est, si in manus sumserit *Lucretium*, cujus prima hæc sunt verba: *Æneadum genetrix, hominum divumque voluptas*, quem Ovidii sensum esse jampridem notavit Ludovicus Carrio lib. I. Emendationum, cap. VIII. Usitatum enim fuisse veteribus ut vocibus initialibus scripta ipsa denotarent, pluribus exemplis docet Jo. Jonsius II. 5. de Scriptoribus Hist. Philos. p. 136. seq. & Scaliger ad Euseb. num. M. DCCCCLX. Quod vero in limine Operis invocet Venerem *Lucretius* homo Epicureus, qui a Diis omnia humana fusque deque putabat haberi, fatis se duxisse existimandus est excusari more vulgato Poëtarum, neque alia opus esse responsione arbitror ad dubitationem hanc dissolvendam, quam multos viros doctos exercuisse docet præter interpretes *Lucretii* Creechium aliosque Petrus Bælius vir ingeniosissimus in Dictionario Historico pag.

1923.

(c) De hoc consulenda Gifanii Prolegomena.

1923. editionis secundæ, quem de Poëta hocce lector ubi volet consulat .

III. Prima *Lucretii* editio est *Veronensis* curante Hieronymo Avantio A. 1486. fol.

Veneta apud Aldum A. 1500. 4. ex *Avantii* editione: atque iterum 1515. 8.

Florentina Phil. Juntæ A. 1512. 8. cum præfat. *Petri Candidi*, qui ex *Joviani Pontani* & *Michaëlis Marulli* castigatione & MStis Florentinis *Lucretium* emendatiorem se dare profitetur. Marullum vero nimis indulgisse ingenio, graviter conquestus est Petrus Victorius ad Ciceronis lib. XI. ad diversos Epist. 20.

Bononiensis cum commentario *Jo. Baptiste Pii* 1511. fol. recusa Parisiis 1514. fol. apud Ascensium .

Vicentina, Lambino memorata, & Gifanio, quam non vidi, uti neque illam quam Gesnerus in *Bibl.* cum commentariis *Petri Aponi* impressam dubius ipse scripsit .

Basileensis apud Henr. Petri A. 1531. 8.

Lugdunenses An. 1536. & 1540. 8. apud Seb. Gryphium, & 1564. 8.

Lovaniensis A. 1542. 4.

Lambinianæ editiones viri doctissimi Dionysii Lambini, qui Codicibus quindecim MStis & *Adr. Turnebi* atque *Jo. Aurati* consilio usus octingenta *Lucretii* loca restituisse se profitetur, ac primum edidit *Lucretium* cum commentariis suis inscriptum *Carolo IX.* Galliarum Regi, Parisiis 1563. 4. Deinde sine commentariis, tamen cum brevibus scholiis conjectis ad calcem, & emendationibus *Adr. Turnebi* Paris. 1565. 12. Denique ex tertia recognitione & cum commentariis locupletioribus & *vita Lucretii*. Paris. 1570. 4. quæ editio recusa est *Francofurti* Anno 1583. 8. Præclare profecto de hoc Poëta promeritum Lambinum nemo æquus ac peritus lector negabit, et si commentariorum molem

molem reprehendit Janus Rutgerfius IV. 1. Variarum Lectionum, atque Lambinus ipse in editione Anni 1570. iniquiorem se præbuit Gifanio. Confer quæſo Jac. Thomafii librum de plagio literario §. 447. 448.

Oberti Gifanii utiliffima editio, quam diligenti ftudio adornavit adhibitis Codicibus plus quam octo, & editis ante ipſum fere omnibus, Turnebi præcipue atque Lambini, tum quæ *P. Nannius* (d) ad Codicem MStum Ultrajectinum contulerat, quæque obſervaverat Cornelius Valerius Gifanii præceptor, & Antonius Goldingamus Anglus. Præmiſit & e veteribus libris indicem argumentorum quæ ab Epicuro tractantur, & præter Laërtii & Ciceronis loca de Epicuri Philoſophia, & Thucydidis descriptionem peſtilentiæ Atticæ quam *Lucretius* libro ſexto imitatur, (e) ſubjunxit Collectanea ſua ſive commentarios in *Lucretium* ordine literarum digeſtos atque diſtinctionem ejus cum primis erudite illuſtrantes & Scioppio quantumvis inimico mirifice probatos. Antuerpiæ 1566. 8. & Lugd. Batav. 1595. 8. apud Plant. Joannes Sambucus, cui *Lucretium* ſuum inſcripſit, Gifanio copiam fecerat editionis Veronenſis manu Marulli caſtigatæ. Uberiores vero quos promiſit commentarii Gifaniani non viderunt lucem. In contextu ipſo non ſemper optimam videtur lectionem amplexus eſſe, ut obſervavi collatis lectionibus quas habeo Codicis antiquiſſimi Gottorpienſis. Vide ſis etiam Barthii *Adverſaria* lib. 50. pag. 2355. ſeq.

Lucretius cum variis lect. editus in *Corpore Poëtarum Latini-*

(d) *Eum* Lucretii editionem molitum, ex *Adr. Junii Epistolis* obſervat *Thomas Crenius* V. C. parte 6. *Animadverſ.* pag. 17.

(e) *Vide ſi lubet quæ notavi Bibliotheca Græca* lib. 2. cap. 25. §. 4.

Latinorum Genevæ 1611. 4. 1627. 4.

Amstelodamensis editio *Lucretii* 1620. 1631. forma minore .

Danielis Parei, vestigia Gifanii fere legentis . Francofurti 1631. 8. quo anno etiam Lexicon ejus *Lucretianum* lucem vidit, e Gifanianis fere Collectaneis repetitum . Præ ceteris vero hoc habet eximium editio *Lucretii* Pareana , quod illi subjuncta sunt duo Poëmata recentia lectu haud indigna , *Scipionis Capicis* Neapolitani de rerum principiis libri duo , & *Aonii Palearii* libri III. de immortalitate Animorum , quos ex merito laudat Jacobus Sadoletus lib. V. Epistolar. pag.200. seq.

Cum explanatione paraphrastica & notis *Jo. Nardi* Florentini , non adeo feliciter in illustrando *Lucretio* versati . Florentiæ 1647. in 4.

Cum Gallica versione profaria Michaëlis Marollefii . Paris. 1650. 8. dicata Reginz Sveciæ Christinz , a qua ne responsum (f) quidem accepit ; atque iterum 1663. 8. addito libro decimo Laërtii Gallice translato . Laudat hanc Marollefii versionem Rolandus Marefius p. 364. Epist.

Cum brevibus sed eruditis notis *Tan. Fabri* . Salmurii 1662. 4. & Cantabrigiæ 1675. & 1686. 12.

In usum *Dolphini Lucretius* interpretatione & notis illustratus est a Michaële Fayo (g) Paris. 1680. 4. addito , ut in aliis ejusmodi editionibus fieri solet , indice omnium vocabulorum . Pareo fere & Nardo usus est , cujus etiam diatribam de funeribus Atheniensium , in-

ε

te-

(f) *Balii Lexicon* T. 2. p. 1926. edit. 2.

(g) *Creechius* notat eum , barbara interpretatione in-cestavisse latinum Poëtam , in contextu uni Pareo fidere , eas vero adjecisse notas quæ Philosophum faciant sæpe absurdum , se ipsum semper ridiculum .

tegram pag. 569. seq. subjunxit.

Cum interpretatione magis latina ac brevioribus sed disertioribus argumentis notisque doctioribus & Philosophum magis sapientibus, in quibus tamen nec grammaticum acumen desideres, edidit qui *Lucretium* totum imbiberat, ejusdem postea infaustum exitum tristi fato imitatus (h) *Thomas Creech* Collegii omnium animarum in Academia Oxoniensi Socius. Oxonii 1695. 8. (i) In hac quoque editione index omnium vocabulorum Poëtæ occurrit. Idem Creechius jam ante *Anglico carmine* quam felicissime reddiderat *Lucretium*, cujus tertia mihi ad manum est editio excusa Londini 1683. 8. In notis Anglicæ huic metaphrasî subjunctis potius censorem Poëtæ agit, erroresque ejus graviores refellit, vel etiam a perversis acceptionibus sententiam ejus tuetur; quam Scholiis vel Commentariis *Lucretium κατὰ πόδα* illustrat. Ante Creechium *Jo. Evelinus* sed primum dumtaxat librum versione metrica Anglica donatum & notis illustratum edidit Londini 1656. 8.

Cum *Gallica* versione profaria & notis lectu dignis *Cultorii*. (Mr. Baron des Coutures) Paris. 1685. 12. & Amstelod. 1692. 12. duobus voluminibus.

Vehementer laudari audivi *Italicam* metaphrasin poëticam *Lucretii* adornatam ab (k) *Alexandro Marchetti* Mathematicum apud Senenses nuper Professore.
Sed

-
- (h) *Sibi ipsi necem conscivit A. 1700. suspendio propter perditos ut fertur amores, nondum natus annos quadraginta. Vide Jacobi Bernhaldi V. C. novellas relationes Reip. literariæ A. 1700. mense Septembri p. 331. & Novembri p. 580. & A. 1701. mense Septembri p. 267.*
 (i) ,, *Recusa Londini 1717.8. priore multo emendatior.* ,,
 (k) *Memorat Gregorius Leti in Italia regnante T. 3. pag. 497.*

Sed editam non esse existimo. (1) Ejus spes adipiscendæ facta fuerat, cum in Italia versaretur, Jacobo Tollio, viro doctissimo, qui novam *Lucretii* editionem meditabatur, & ineditas *Gasp. Scioppii* in *Lucretium* notas Neapoli dono acceperat a Josepho Valletta viro Nobilissimo. Tollius morti vicinus suas in *Lucretium* Animadversiones commendavit Viro egregio *Gerardo de Uries*, qui Commentariis Philosophicis illustrare *Lucretium* instituit, ut refert *Henricus Christianus Henninius* in notis ad Epistolas Tollii itinerarias pag. 77. *Isaaci* quoque *Vossii* viri summi ineditas in *Lucretium* laudat *Theodorus I. F. Grævius* ad *Callimachum* pag. 174. Exstat & Italica *Lucretii* translatio auctore *Hieronymo Fracchetto* Rhodigino.

Editio *Neapolitana Lucretii* Anno 1693. 12. præter notas *Tan. Fabri*, argumenta *Fayi* habet adjuncta.

Non paucis quoque *Lucretii* locis insignem lucem attulit vir eruditissimus *Petrus Gassendus* in Opere de *Philosophia Epicuri*, quamquam & *Gassendum* reprehendunt hinc inde interpretes *Lucretii*, qui alias passim eum libenter sequi se profitentur, *Creechius* ac *Couturius*.

IV. Poëtas imitatus esse *Lucretius* cum primis videtur e Græcis *Homerum* & *Empedoclem*, e Latinis *Ennium*. *Lucretii* vestigia non puduit legere *Virgilium*, neque semper eum vicit, aut post se reliquit, ut præ se fert *Alexander Rossæus*, qui loca *Lucretii* nonnulla cum *Virgilianis* contulit libro tertio *Virgilii triumphantis* capite VI.

(1) „ Edita tandem fuit Londini 1717. 8. curante *Paulo Antonio Rollo* „.

xxxvi TESTIMONIA.

S U P P L E M E N T U M
E J U S D E M C A P I T I S.

DE hoc Poëta consulendæ Casp. Barthii notæ ad Statium T. 1. pag. 260. - 263. De eodem Barlæus lib. 2. Miscell.

Hic Phœbi furiis, furiisque exarsit Orestis.

Quam præstat solis versuculis furere!

Memnium cui poëma suum *Lucretius* inscripsit, scripsisse & ipsum versus, colligas ex *Plinii* lib. V. epist. 3. Eundem *Mæcenatibus* ac liberalibus studiorum *Patronis* accenset *Martialis* XII. 36.

Pisones, Senecasque, Memniosque,

Et Crispos mihi redde -- --

Prima *Lucretii* editio *Veronenfis* Anno 1486. fol. curante *Hieron. Avantio* inscribitur: *De rerum natura libri VI. ad Epicuri mentem descripti*. Hanc secuta est *Veneta* Anno 1495. 4. & altera 1500. 4. apud *Aldum Avanti* insistentis vestigiis, atque iterum 1515. 8. ad *veterum exemplarium fidem castigata*.

Florentina Phil. Juntæ Anno 1512. 8. cum præfatione & castigationibus *Petri Candidi* &c.

Lugdunenses *Gryphianæ* editiones plures existant, etiam minore forma An. 1546. 1558. atque A. 1564. 8. 1576. 12.

Excusus etiam *Lucretius* Antwerp. 1589. 12. Lugd. Bat. A. 1597. 12. & 1611. 12. apud *Rapheleng*. Lugduni Anno 1606. 12. & *Amstelodami* 1616. 1626. forma minore. Denique *Londini* An. 1709. 4., & 1712. 4. „ majori, luculentis characteribus, cum figuris æneis, „ adjectis ad calcem variantibus Lectionibus ex optimis „ MSS., omnibusque fere alicujus nominis editionibus, „ & ex Doctorum Virorum conjecturis; & 1713. in Corp. „ *Veter. Poëtar. Latinorum* fol. Tom. I., Poëma de
Ani-

Animorum immortalitate libris tribus, *Lucretio* oppositum & Aonii Palearii nomine sæpius editum, a Paleario scriptum esse negavit, præter rem ut opinor, Robertus Titius literis ad Marcum Velferum. Vide Velferi opera pag. 878.

Gallicam Lucretii Versionem profariam a Marollesio concinnatam & An. 1659. 8. primum Parisiis cum Latino *Lucretio* ex Gifanii recensione editam notisque illustratam commendat præter Rob. Marefium Guido Patinus in Epistolis a Joanne Brantio editis. Versibus Gallicis pridem reddidit *Lucretium Guilelmus Altarius* sive *des Autels*, circa An. 1560. ut notavit Franciscus a Cruce Cænomana in Bibl. Gallica p. 138. Vidit & lucem Metaphrasis nova *Lucretii* Gallicis versibus nescio quo auctore Anno 1677. 4. Et profaria interpretatio elegans secundis Baronis *Couturii* curis una cum Latino *Lucretio* recusa est Parisiis 1708. 12. duobus voluminibus, adjunctis novis notis, quibus priores vel emendantur vel defenduntur. Vide *Ephemerides literarias* Paris. A. 1709. mense Decembri p. 468. seq.

Specimen venustissimæ Metaphraseos *Lucretii Italice* auctore *Alexandro Marchetti* concinnatæ produxit nuper illustris Vir Guil. Godfridus Leibnizius in libro dignissimo lectu cui titulum fecit: *Essais de Theodicée sur la bonté de Dieu, la liberté de l'homme, & l'origine du mal.* p. 511. seqq.

Anglicam Metaphrasin libri primi quam ante Chreæchium dedit *Jø. Evelinus* Eques, laudat Mericus Casaubonus Epistola 17. Cum *Belgica* versione profaria *Joannis de Wit* eleganter excusus *Lucretius* est Amstelod. apud Sebastianum Pezoldum 1701. 8. Libris singulis divisus in sectiones quibus argumenta præmissa, uti toti operi præfixæ breves animadversiones quibus præcipui errores poëtæ rejiciuntur, & venusta Adriani Relandi V. C. Oda in poësin *Lucretianam*.

Alfa-

Alfarium a Cruce Professore Patavinum An. 1632. *Lucretianis* Commentario vere Philosophico illustrandis occupatum se invenisse testatur Gabriel Naudæus pag. 231. Epist. Promisit etiam *Lucretium Is. Vossius* notis ad Catullum p. 249. cujus paucas quasdam animadversiones MSS. nactus sum. Novissime cum Berolini adhuc versaretur vir cultissimæ doctrinæ *Joannes Barbeyracus*, hodie ingens gloria Academiæ Lausannensis spem fecit editionis hujus Poëtæ novo studio castigandi ad Codices MSS. ac veteres editiones, vulgandique cum paraphrasi Creechii notisque suis & aliorum selectis atque ad examen revocatis. Consilium suum & specimen operis exposuit in diatriba inserta Tomo XVII. Bibliothecæ selectæ Joannis Clerici V. G. p. 242. seq.

Non opus est monere eruditos quod commentitia est inscriptio Cæsenas obvia in Aldi Manutii Orthographia pag. 129. & Fulvii Ursini Imaginibus atque apud Gruterum pag. CCCCXXXII. *A. Lucretii Historici ac Poëtæ Conditoris verissimi, cui ob excellentiam ingenii statua condonata, ac Civitati Cæsena Roman. Coloniae deductæ in hoc sacro monte dedicata.*

Claudant præsens de *Lucretio* caput hi versus *Marulliani* :

*Amor, Tibulle; Mars tibi, Maro, debet;
Terentio foccus levis.*

*Corburnus olim nemini satis multum;
Horatio Satyra & chelys.*

*Natura magni versibus Lucretii
Lepore musæo illitis.*

*Epigramma cultum, teste Rhallo, adhuc nulli;
Docto Catullo syllaba.*

*Hos si quis inter ceteros locat vates,
Onerat quam honorat verius.*

*Editiones nonnullæ T. Lucretii Cari a Michaële Maïttai-
re memoratæ in Annalibus Typographicis ab Artis
inventæ origine ad annum MD. editis
Hagæ Comitum 1719.*

- Pag. 199. Lucretius cum Argumentis rerum : per Pau-
lum Fridenperger. (a) fol. Veronæ . 1486
Pag. 310. -- -- -- cum comment. Omniboni Vicenti-
ni : per Uldaric. Scinzenzeller. fol. Mediolani. 1491
Pag. 333. -- -- -- impress. per Theodorum de Ragazoni-
bus de Azula dictum Bresanum (b) 4. Venetiis. 1495
Pag. 360.

(a) *Paulus hunc impressit Fridenperger in Verona Qui
genitus est in Patavia Alemagne Ab incarnatione
Christi M. CCCC. LXXXVI. Die Vigesimo octavo
Septembris . Calen. Octobris .*

Notandum est *Alemagne* hic poni pro *Alemanie* , i. e.
Germanie : & *Patavia* significare *Passavv*. At diei
& mensis notationem non (*) intelligo .

(*) *Scilicet suam Lucretii editionem ad calcem deduxit
die xxviii. Septembris , frontem vero libri in Calendas
Octobris excudendam distulit ; id moris enim apud ty-
pographos plerumque usurpatur ut librorum frontes , seu
initia , novissime excudant . Vel typographus nativitatis
sue diem designare voluit , quemadmodum & locum clare
denotat , indicato tantum finis impressionis die , non
anno ; id sui ævi hominibus sufficere arbitratus , nulla
posterorum ratione habita ; quod passim invenire est in
antiquis librorum editionibus . Hoc s̄ ponamus , multo
recentior sit editio illa quam hætenus credita est.
C. V.*

(b) *Die IIII. Septemb.*

xl TESTIMONIA.

<i>Pag.</i> 360. Lucretius (c) 4. Venetiis.	1499
<i>Pag.</i> 366. -- -- -- -- <i>per Theodorum de Ragonibus de Azula</i> Venetiis.	1500
<i>Ibid.</i> -- -- -- -- Hieronymi Avantii Veronensis ingenio & labore: <i>apud Aldum</i> 4. Venetiis.	1500

(c) *Bibliorb. Heinsf.*

TITI

T I T I
L U C R E T I I
C A R I
D E
R E R U M N A T U R A
L I B R I V I.

LIBRI PRIMI

ARGUMENTUM.

IN ipso operis principio Venerem invocat . II. Deinde a v. 45. ad v. 159. libros suos de Rerum Natura dedicat Memmio : Epicurum, cujus rationes sequitur, laudat ; ab illius doctrina impietatis invidiam amolitur, & hujus & sequentium librorum argumenta breviter proponit . III. Tum rem ipsam aggreditur, docetque a v. 160. ad v. 265. ex Nihilo nihil fieri, & in Nihilum nihil reverti posse . IV. a v. 265. ad v. 329. Minuta esse quaedam Corpora, quæ licet sub sensum non cadant, mente tamen possunt concipi, & e quibus res omnes componuntur . V. His corpusculis a v. 330. ad v. 430. subjungit Vacuum seu Inane spatium : & VI. a v. 430. ad v. 483. probat nihil esse præter Corpus & Inane, reliqua autem quæ videntur esse ut Pondus, Calor, Paupertas, Bellum &c. esse tantum Conjuncta vel Eventa, Proprietates seu Accidentia Corporis & Inanis . VII. Docet a v. 483. ad v. 528. Prima corpuscula esse perfecte solida, ideoque a v. 528. ad v. 635. Insecabilia esse, Minima (neque enim Corpus in infinitum dividi potest) & æterna . VIII. Deinde, a v. 635. ad v. 712. refutat Heraclitum, qui Ignem, Aliosque qui Aërem, Aquam, aut Terram rerum omnium principium esse statuerunt . IX. Tum a v. 712. ad v. 829. contra Empedoclem demonstrat res non componi e quatuor Elementis ; X. Demum a v. 829. ad v. 919. Anaxagoram refellit . XI. Postremo a v. 919. ad v. 1050. docet Universum esse ex omni parte Infinitum, Corpuscula esse numero infinita, & Inane nullis terminis comprehendi posse . XII. Et a v. 1050. ad v. 1110. deridet illos qui existimant esse aliquod Centrum in Universo, quo Gravia omnia deorsum tendant, dum Levia sponte sua sursum ferantur .

T I T I
L U C R E T I I C A R I
D E R E R U M N A T U R A
L I B E R P R I M U S .

E N E A D U M genetrix , homi-
num divumque voluptas ,
Alma Venus , cæli subter laben-
tia signa
Quæ mare navigerum , quæ terras
frugiferenteis
Concelebras ; per te quoniam ge-
nus omne animantum

Concipitur , visitque exortum lumina solis : 5
Te , dea , te fugiunt venti , te nubila cæli ,
Adventumque tuum : tibi suaveis dædala tellus
Summittit flores , tibi rident æquora ponti ,
Placatumque nitet diffuso lumine cælum .
Nam simul ac species patefacta est verna diei , 10
Et referata viget genitabilis aura Favoni ;
Aëriæ primum volucres te , diva , tuumque
Significant inicum percussæ corda tua vi .
Inde feræ pecudes persultant pabula læta ,
Et rapidos tranant amneis ; ita capta lepore ; 15

A 2 Ille-

Illecebrisque tuis omnis natura animantum
 Te sequitur cupide , quo quamque inducere pergis .
 Denique per maria , ac monteis , fluviosque rapaceis ,
 Frundiferasque domos avium , camposque virenteis ,
 Omnibus incutiens blandum per pectora amorem , 20
 Efficis , ut cupide generatim sæcla propagent .
 Quæ quoniam rerum naturam sola gubernas ;
 Nec sine te quidquam dias in luminis oras
 Exoritur , neque fit lætum , neque amabile quidquam ;
 Te sociam studeo scribundis versibus esse , 25
 Quos ego de rerum natura pangere conor
 Memmiadæ nostro : quem tu , dea , tempore in omni
 Omnibus ornatum voluisti excellere rebus .
 Quo magis æternum da dictis , diva , leporem .
 Effice , ut interea fera mœnera militiai 30
 Per maria , ac terras omneis sopita quiescant .
 Nam tu sola potes tranquilla pace juvare
 Mortaleis , quoniam belli fera mœnera Mavors
 Armipotens regit , in gremium qui sæpe tuum se
 Rejicit , æterno devinctus vulnere amoris ; 35
 Atque ita suspiciens tereti cervice reposta
 Pascit amore avidos inhians in te , dea , visus :
 Equæ tuo pendet resupini spiritus ore .
 Hunc tu , diva , tuo recubantem corpore sancto
 Circumfusa super , suaveis ex ore loquelas 40
 Funde , petens placidam Romanis incluta pacem .
 Nam neque nos agere hoc patriaï tempore iniquo
 Possumus æquo animo : neque Memmi clara propago
 Talibus in rebus communi deesse salutis . (45
 Quod superest , vacuas aureis mihi , Memmiada , & te
 Semotum a curis adhibe veram ad rationem ,
 Ne mea dona tibi studio disposta fideli ,
 Intellecta prius quam sint , contempta relinquas .
 Nam tibi de summa cæli ratione , deumque
 Differere incipiam , & rerum primordia pandam : 50
 Unde

Unde omneis natura creet res , auçtet , alatque :
 Quove eadem rursum natura peremta resolvat :
 Quæ nos materiem , & genitalia corpora rebus
 Reddunda in ratione vocare , & semina rerum
 Appellare suëmus , & hæc eadem usurpare 55
 Corpora prima , quod ex illis sunt omnia primis .

Omnis enim per se divum natura necesse est
 Immortali ævo summa cum pace fruatur ,
 Semota ab nostris rebus , sejunctaque longe ;
 Nam privata dolore omni , privata periclis , 60
 Ipsa suis pollens opibus , nihil indiga nostri ,
 Nec bene promeritis capitur , nec tangitur ira .

Humana ante oculos fœde cum vita jaceret
 In terris oppressa gravi sub religione ;
 Quæ caput a cæli regionibus ostendebat 65
 Horribili super aspectu mortalibus instans ;
 Primum Grajus homo mortaleis tollere contra
 Est oculos ausus , primusque obistere contra :
 Quem nec fama deum , nec fulmina , nec minitanti
 Murmure compressit cælum , sed eo magis acrem 70
 Virtutem irritat animi , confringere ut arcta
 Naturæ primus portarum claustra cupiret .
 Ergo vivida vis animi pervicit , & extra
 Processit longe flammantia mœnia mundi : (75
 Atque Omne immensum peragravit mente animoque :
 Unde refert nobis victor quid possit oriri ,
 Quid nequeat ; finita potestas denique quoique
 Quanam sit ratione , atque alte terminus hærens .
 Quare religio pedibus subjecta vicissim
 Obteritur , nos exæquat victoria cælo . 80

Illud in his rebus vereor , ne forte rearis
 Impia te rationis inire elementa , viamque
 Endogredi sceleris : quod contra sæpius olim
 Religio peperit scelerosa atque impia facta :
 Aulide quo pacto Triviaï virginis aram 85

Iphianassaï turparunt sanguine fœde
 Ductores Danaum , delecti , prima virorum .
 Cui simul infula virgineos circumdata contus
 Ex utraque pari malarum parte profusa est ,
 Et mæstum simul ante aras adstare parentem 90
 Sensit , & hunc propter ferrum celare ministros ;
 Aspectuque suo lacrimas effundere civeis :
 Muta metu terram genibus summissa petebat :
 Nec miseræ prodesse in tali tempore quibat ,
 Quod patrio princeps donarat nomine regem . 95
 Nam sublata virum manibus tremebundaque ad aras
 Deducta est , non ut , solenni more sacrorum
 Perfecto , posset claro comitari hymenæo :
 Sed casta inceste nubendi tempore in ipso ,
 Hostia concideret mactatu mæsta parentis , 100
 Exitus ut classi felix faustusque daretur .
 Tantum relligio potuit suadere malorum .
 Tutemet a nobis jam quovis tempore vatum
 Terriloquis victus dictis desciscere quæres ;
 Quippe etenim quam multa tibi jam fingere possum 105
 Somnia , quæ vitæ rationes vertere possint ,
 Fortunasque tuas omneis turbare timore ?
 Et merito : nam si certam finem esse viderent
 Ærumnarum homines , aliqua ratione valerent
 Relligionibus , atque minis obsistere vatum : 110
 Nunc ratio nulla est restandi , nulla facultas ;
 Æternas quoniam pœnas in morte timendum .
 Ignoratur enim quæ sit natura animæ ,
 Nata sit , an contra nascentibus insinuetur ,
 Et simul intereat nobiscum morte diremta , 115
 An tenebras Orci visat , vastasque lacunas ;
 An pecudes alias divinitus insinuet se ,
 Ennius ut noster cecinit , qui primus amœno
 Detulit ex Helicone perenni fronde coronam ,
 Per genteis Italas hominum quæ clara clueret . 120

Etsi

Etſi præterea tamen eſſe Acheruſia templa
 Ennius æternis exponit verſibus , edens :
 Quo neque permanent animæ , neque corpora noſtra ;
 Sed quædam ſimulacra modis pallentia miris :
 Unde ſibi exortam ſemperflorentis Homeri 125
 Commemorat ſpeciem , lacrumas & fundere falſas
 Cœpiſſe , & rerum naturam expandere dictis .

Quapropter bene , cum , ſuperis de rebus habenda
 Nobis eſt ratio ; ſolis lunæque meatus
 Qua ſiant ratione ; & qua vi quæque genantur 130
 In terris : tum , cum primis , ratione ſagaci
 Unde anima , atque animi conſtet natura , videndum ;
 Et quæ res nobis vigilantibus obvia menteis
 Terrificet , morbo affectis , ſomnoque ſepultis :
 Cernere uti videamur eos , audireque coram , 135
 Morte obita quorum tellus amplectitur oſſa .
 Nec me animi fallit , Grajorum obſcura reperta
 Difficile illuſtrare latinis verſibus eſſe ,
 (Multa novis verbis præſertim cum ſit agendum)
 Propter egeſtatem linguæ , & rerum novitatem : 140
 Sed tua me virtus tamen , & ſperata voluptas
 Suavis amicitia , quemvis perferre laborem
 Suadet , & inducit nocteis vigilare ſerenas ,
 Quærentem dictis quibus , & quo carmine demum
 Clara tuæ poſſim præpandere lumina menti , 145
 Res quibus occultas penitus conviſere poſſis .

Hunc igitur terrorem animi , tenebrasque neceſſe eſt
 Non radii ſolis , neque lucida tela diei
 Diſcutiant , ſed naturæ ſpecies , ratioque :
 Principium hinc cujus nobis exordia ſumet , 150
 Nullam rem e nihilo gigni divinitus umquam .
 Quippe ita formido mortaleis continet omneis ,
 Quod multa in terris fieri , cæloque tuentur ,
 Quorum operum cauſſas nulla ratione videre
 Poſſunt , ac fieri divino numine rentur . 155

Quas ob res , ubi viderimus , nil posse creari
 De nihilo : tum , quod sequimur , jam rectius inde
 Perspiciemus ; & unde queat res quæque creari ,
 Et quo quæque modo fiant opera sine divum .
 Nam si de nihilo fierent , ex omnibus rebus 160
 Omne genus nasci posset ; nil semine egeret :
 E mare primum homines , e terra posset oriri
 Squamigerum genus , & volucres ; erumpere cælo
 Armenta , atque aliæ pecudes : genus omne ferarum
 Incerto partu culta , ac deserta teneret . 165
 Nec fructus iidem arboribus constare solerent ,
 Sed mutarentur : ferre omnes omnia possent .
 Quippe , ubi non essent genitalia corpora quoique ,
 Qui posset mater rebus consistere certa ?
 At nunc feminibus quia certis quidque creatur , 170
 Inde enascitur , atque oras in luminis exit ,
 Materies ubi inest cujusque & corpora prima .
 Atque hac re nequeunt ex omnibus omnia gigni ,
 Quod certis in rebus inest secreta facultas .
 Præterea , cur vere rosam , frumenta calore , 175
 Viteis autumnò fundi sudante videmus :
 Si non , certa suo quia tempore semina rerum
 Cum confluxerunt , patefit quodcumque creatur ,
 Dum tempestates adsunt , & vivida tellus
 Tuto res teneras effert in luminis oras ? 180
 Quod si de nihilo fierent , subito exorerentur
 Incerto spatio , atque alienis partibus anni :
 Quippe ubi nulla forent primordia , quæ genitali
 Concilio possent arceri tempore iniquo .
 Nec porro augendis rebus spatio foret usus 185
 Seminis ad coitum , e nihilo si crescere possent .
 Nam fierent juvenes subito ex infantibus parvis :
 E terraque exorta repente arbuta salirent .
 Quorum nil fieri manifestum est , omnia quando
 Paullatim crescunt (ut par est) semine certo : 190
 Cre-

Crescendoque genus servant ; ut noscere possis
Quæque sua de materia grandescere , aliq̄ue .

Huc accedit , uti sine certis imbribus anni
Lætificos nequeat fœtus summittere tellus :
Nec porro secreta cibo natura animantum 195

Propagare genus possit , vitamque tueri :
Ut potius multis communia corpora rebus
Multa putes esse , ut verbis elementa videmus ,
Quam sine principiis ullam rem existere posse .

Denique cur homines tantos natura parare 200

Non potuit , pedibus qui pontum per vada possent
Transire , & magnos manibus divellere monteis ,
Multaque vivendo vitalia vincere sæcla :

Si non materies quia rebus reddita certa est
Gignundis , e qua constat quid possit oriri ? 205

Nil igitur fieri de nilo posse fatendum est :
Semine quando opus est rebus , quo quæque creatæ
Aëris in teneras possint proferrier auras .

Postremo , quoniam incultis præstare videmus
Culta loca , & manibus meliores reddere fœtus : 210

Esse videlicet in terris primordia rerum ,
Quæ nos fœcundas vertentes vomere glæbas ,
Terraïque solum subigentes , cimus ad ortus .
Quod si nulla forent , nostro sine quæque labore
Sponte sua multo fieri meliora videres . 215

Huc accedit , uti quidque in sua corpora rursus
Dissolvat natura , neque ad nihilum interimat res .

Nam , siquid mortale e cunctis partibus esset ,
Ex oculis res quæque repente erepta periret ;
Nulla vi foret usus enim , quæ partibus ejus 220

Discidium parere , & nexus exsolvere posset .
At nunc , æterno quia constant semine quæque ,

Donec vis obiit , quæ res diverberet ictu ,
Aut intus penetret per inania , dissoluatque ,
Nullius exitium patitur natura xideri . 225

Præterea , quæcumque vetustate amovet ætas ,
 Si penitus perimit consumiens materiem omnem ,
 Unde animale genus generatim in lumina vitæ
 Redducit Venus ? aut reductum dædala tellus
 Unde alit, atque auget, generatim pabula præbens? 230
 Unde mare ingenui fontes , externaque longe
 Flumina suppeditant ? unde æther sidera pascit ?
 Omnia enim debet , mortali corpore quæ sunt ,
 Infinita ætas consumse anteaëta diesque .

Quod si in eo spatio , atque anteaëta ætate fuere , 235
 E quibus hæc rerum consistit summa refecta :
 Immortali sunt natura prædita certe .
 Haud igitur possunt ad nilum quæque reverti .

Denique res omneis eadem vis , causaque volgo
 Conficeret , nisi materies æterna teneret 240
 Inter se nexas minus aut magis endopeditæ .

Tactus enim leti satis esset causa profecto :

Quippe, ubi nulla forent æterno corpore , eorum
 Contextum vis deberet dissolvere quæque .

At nunc , inter se quia nexus principiorum 245
 Dissimiles constant , æternaque materies est ,
 Incolumi remanent res corpore , dum satis acris
 Vis obeat pro textura cujusque reperta :

Haud igitur redit ad nihilum res ulla ; sed omnes
 Discidio redeunt in corpora materiaï . 250

Postremo pereunt imbres , ubi eos pater æther
 In gremium matris terraï præcipitavit .

At nitidæ surgunt fruges , ramique virescunt
 Arboribus ; crescunt ipsæ , fœtuque gravantur .

Hinc alitur porro nostrum genus , atque ferarum : 255

Hinc lætas urbeis pueris florere videmus ,
 Frundiferasque novis avibus canere undique silvas .

Hinc fessæ pecudes pingues per pabula læta
 Corpora deponunt , & candens lacteus humor

Uberibus manat distentis ; hinc nova proles 260

Artu-

Artubus infirmis teneras lasciva per herbas
 Ludit, lacte mero menteis percussa novellas.
 Haud igitur penitus pereunt quæcumque videntur:
 Quando alid ex alio reficit natura, nec ullam
 Rem gigni patitur, nisi morte adjutam aliena. 265

Nunc age, res quoniam docui non posse creari
 De nihilo: neque item genitas ad nil revocari;
 Nequa forte tamen cœptes diffidere dictis,
 Quod nequeunt oculis rerum primordia cerni;
 Accipe præterea, quæ corpora tute necesse est 270
 Confiteare esse in rebus, nec posse videri.

Principio, venti vis verberat incita pontum,
 Ingenteisque ruit naveis, & nubila differt;
 Interdum rapido percurrens turbine campos
 Arboribus magnis sternit, monteisque supremos 275
 Silvifragis vexat flabris: ita perfurit acri
 Cum fremitu, sævitque minaci murmure pontus.

Sunt igitur venti nimirum corpora cæca,
 Quæ mare, quæ terras, quæ denique nubila cæli
 Verrunt, ac subito vexantia turbine raptant. 280

Nec ratione fluunt alia, stragemque propagant,
 Ac cum mollis aquæ fertur natura repente
 Flumine abundantanti, quod largis imbris auget
 Montibus ex altis magnus decursus aquaï,
 Fragmina conjiciens silvarum, arbustaque tota; 285
 Nec validi possunt pontes venientis aquaï

Vim subitam tolerare: ita magno turbidus imbri
 Molibus incurrens validis cum viribus amnis,
 Dat sonitu magno stragem; voluitque sub undis
 Grandia saxa, ruit qua quidquid fluctibus obstat. 290

Sic igitur debent venti quoque flamina ferri:
 Quæ, veluti validum flumen, cum procubuere
 Quamlibet in partem, trudent res ante, ruuntque
 Impetibus crebris; interdum vertice torto
 Corripiunt, rapidoque rotantia turbine portant. 295

Qua-

Quare etiam atque etiam sunt venti corpora cæca :
 Quandoquidem factis ac moribus ; æmula magnis
 Annibus inveniuntur , aperto corpore qui sunt .

Tum porro varios rerum sentimus odores ,
 Nec tamen ad nareis veniēteis cernimus umquam: 300

Nec calidos æstus tuimur , nec frigora quimus
 Usurpare oculis , nec voces cernere fuemus ;

Quæ tamen omnia corpora constare necesse est
 Natura : quoniam sensus impellere possunt .

Tangere enim & tangi , nisi corpus , nulla potest res . 305

Denique fluctifrago suspensæ in litore vestes
 Uvescunt , eadem dispanfæ in sole ferescunt ;

At neque quo pacto perfederit humor aquaï
 Visum est , nec rursus quo pacto fugerit æstu ;

In parvas igitur parteis dispergitur humor , 310

Quas oculi nulla possunt ratione videre .

Quin etiam multis solis redeuntibus annis

Annulus in digito subtertenuatur habendo :

Stillicidius casus lapidem cavat : uncus aratri

Ferreus occulte decrefcit vomer in arvis : 315

Strataque jam volgi pedibus detrita viarum

Saxea conspiciamus : tum portas propter athena

Signa manus dextras ostendunt attenuari

Sæpe salutantum tactu , præterque meantum .

Hæc igitur minui , cum sint detrita , videmus ; 320

Sed quæ corpora decedant in tempore quoque ,

Invida præclusit speciem natura videndi .

Postremo , quæcumque dies , naturaque rebus

Paullatim tribuit , moderatim crescere cogens ,

Nulla potest oculorum acies contenta tueri ; 325

Nec porro quæcumque ævo , macieque fenescunt ,

Nec mare quæ impendent vesco sale saxa peresa ,

Quid quoque amittant in tempore , cernere possis .

Corporibus cæcis igitur natura gerit res .

Nec tamen undique corpora stipata tenentur 330

Omnia

Omnia natura ; namque est in rebus inane .
 Quod tibi cognosse in multis erit utile rebus :
 Nec finet errantem dubitare , & quærere semper
 De summa rerum , & nostris diffidere dictis .
 Quapropter locus est intactus inane , vacansque . 335
 Quod si non esset , nulla ratione moveri
 Res possent ; namque , officium quod corporis exstat ,
 Officere atque obstare , id in omni tempore adesset
 Omnibus : haud igitur quidquam procedere posset ,
 Principium quoniam cedendi nulla daret res . 340
 At nunc per maria , ac terras , sublimaque cæli ,
 Multa modis multis varia ratione moveri
 Cernimus ante oculos ; quæ , si non esset inane ,
 Non tam sollicito motu privata carerent ,
 Quam genita omnino nulla ratione fuissent : 345
 Undique materies quoniam stipata quiesset .
 Præterea quamvis solidæ res esse putentur ,
 Hinc tamen esse licet raro cum corpore cernas :
 In faxis , ac speluncis permanat aquarum
 Liquidus humor , & uberibus flent omnia guttis : 350
 Dissipat in corpus sese cibus omne animantum :
 Crescunt arbuta , & fœtus in tempore fundunt ,
 Quod cibus in totas usque ab radicibus imis
 Per truncos , ac per ramos diffunditur omneis :
 Inter sæpta meant voces , & clausa domorum 355
 Transvolitant : rigidum permanat frigus ad ossa .
 Quod , nisi inania sint , qua possent corpora quæque
 Transire , haud ulla fieri ratione videres .
 Denique cur alias aliis præstare videmus
 Pondere res rebus , nihilo majore figura ? 360
 Nam , si tantumdem est in lanæ glomere , quantum
 Corporis in plumbo est , tantumdem pendere par est ;
 Corporis officium est quoniam premere omnia deorsum :
 Contra autem natura manet sine pondere inanis .
 Ergo quod magnum est æque , leviusque videtur , 365
 Nimi-

Nimirum plus esse sibi declarat inanis .
 At contra gravius plus in se corporis esse
 Dedicat , & multo vacui minus intus habere .
 Est igitur nimirum id , quod ratione sagaci
 Quærimus, admistum rebus , quod inane vocamus. 370
 Illud in his rebus , te ne deducere vero
 Possit , quod quidam fingunt , præcurrere cogor .
 Cedere squamigeris latices nitentibus ajunt ,
 Et liquidas aperire vias ; quia post loca pisces
 Linqunt , quo possint cedentes confluere undæ : 375
 Sic alias quoque res inter se posse moveri ,
 Et mutare locum ; quamvis sint omnia plena .
 Scilicet id falsa totum ratione receptum est .
 Nam quo squamigeri poterunt procedere tandem ,
 Ni spatium dederint latices ? concedere porro 380
 Quo poterunt undæ , cum pisces ire nequibunt ?
 Aut igitur motu privandum est corpora quæque ;
 Aut esse admistum dicendum est rebus inane ;
 Unde initum primum capiat res quæque movendi .
 Postremo duo de concursu corpora lata 385
 Si cita diffiliant ; nempe aër omne necesse est ,
 Inter corpora quod fuvat , possidat inane .
 Is porro , quamvis circum celerantibus auris
 Confluat , haud poterit tamen uno tempore totum
 Compleri spatium: nam primum quæque necesse est 390
 Occupet ille locum , deinde omnia possideantur .
 Quod si forte aliquis , cum corpora dissiluerit ,
 Tum putat id fieri , quia se condensat aër ,
 Errat ; nam vacuum tunc fit , quod non fuit ante ;
 Et repletur item , vacuum quod constitit ante : 395
 Nec tali ratione potest densari aër ,
 Nec , si jam posset , siue inani posset , opinor ,
 Se ipse in se trahere , & parteis conducere in unum .
 Quapropter , quamvis caussando multa moreris ,
 Esse in rebus inane tamen fateare necesse est . 400

Mul-

Multaque præterea tibi possum commemorando
 Argumenta , fidem dictis conradere nostris ;
 Verum animo satis hæc vestigia parva sagaci
 Sunt , per quæ possis cognoscere cetera tute .
 Namque canes ut montivagæ perfæpe feraï 405
 Naribus inveniunt intactas frunde quietes ,
 Cum semel institerunt vestigia certa viaï :
 Sic alid ex alio per te tute ipse videre
 Talibus in rebus poteris , cæcasque latebras
 Insinuare omneis , & verum protrahere inde : 410
 Quod si pigraris , paullumve abscesseris ab re ,
 Hoc tibi de plano possum promittere , Memmi ,
 Usque adeo largos haustus de fontibus magnis
 Lingua meo suavis diti de pectore fundet ,
 Ut verear , ne tarda prius per membra senectus 415
 Serpat , & in nobis vitaï claustra resolvat ,
 Quam tibi de quavis una re versibus omnis .
 Argumentorum sit copia missa per aureis .
 Sed nunc jam repetam cœptum pertexere dictis .
 Omnis , ut est , igitur , per se , natura , duabus 420
 Consistit rebus ; nam corpora sunt , & inane ,
 Hæc in quo sita sunt , & qua diversa moventur :
 Corpus enim per se communis deliquat esse
 Sensus ; quo nisi prima fides fundata valebit ,
 Haud erit occultis de rebus quo referentes 425
 Confirmare animi quidquam ratione queamus .
 Tum porro locus , ac spatium , quod inane vocamus ,
 Si nullum foret , haud usquam sita corpora possent .
 Esse , neque omnino quaquam diversa meare ;
 Id quod jam supera tibi paullo ostendimus ante . 430
 Præterea nihil est , quod possis dicere ab omni
 Corpore sejunctum , secretumque esse ab inani :
 Quod quasi tertia sit rerum natura reperta .
 Nam quodcumque erit , esse aliquid debet id ipsum
 Augmine vel grandi , vel parvo denique , dum sit ; 435
 Cui

Cui si tactus erit quamvis levis , exiguusque ,
 Corporum augebit numerum , summamque sequetur ;
 Sin intactile erit , nulla de parte quod ullam
 Rem prohibere queat per se transire meantem :
 Scilicet hoc id erit vacuum , quod inane vocamus . 440
 Præterea per se quodcumque erit , aut faciet quid ,
 Aut aliis fungi debet agentibus ipsum ;
 Aut erit ut possint in eo res esse , gerique :
 At facere & fungi sine corpore nulla potest res :
 Nec præbere locum porro , nisi inane , vacansque . 445
 Ergo præter inane , & corpora , tertia per se
 Nulla potest rerum in numero natura relinqui ;
 Nec , quæ sub sensus cadat ullo tempore nostros ,
 Nec , ratione animi quam quisquam possit apisci .
 Nam quæcumque cluent , aut his conjuncta duabus 450
 Rebus ea invenies ; aut horum eventa videbis .
 Conjunctum est id , quod numquam sine pernicali
 Discidio potis est sejungi , seque gregari :
 Ponderis uti saxi , calor ignibus , liquor aquæ ,
 Tactus corporibus cunctis , intactus inani . 455
 Servitium contra , libertas , divitiarumque ,
 Paupertas , bellum , concordia , cetera , quorum
 Adventu manet incolumis natura , abituque ,
 Hæc soliti sumus , ut par est , eventa vocare .
 Tempus item per se non est , sed rebus ab ipsis 460
 Consequitur sensus , transactum quid sit in ævo ,
 Tum quæ res instet ; quid porro deinde sequatur :
 Nec per se quemquam tempus sentire fatendum est
 Semotum ab rerum motu , placidaque quiete .
 Denique Tyndaridem raptam , belloque subactas 465
 Trojugenas genteis cum dicunt esse , videndum est ,
 Ne forte hæc per se , cogant nos , esse fateri :
 Quando ea sæcla hominum , quorum hæc eventa fuere
 Irrevocabilis abstulerit jam præterita ætas .
 Namque aliud rebus , aliud regionibus ipsis 470
 Even-

Eventum dici poterit , quodcumque erit actum .

Denique materies si rerum nulla fuisset ,
 Nec locus , ac spatium , res in quo quæque geruntur ;
 Numquam Tyndaridis formæ conflatus amore
 Ignis Alexandri Phrygio sub pectore gliscens 475
 Clara accendisset sævi certamina belli :
 Nec clam durateus Trojæ Pergama partu
 Inflammasset equus nocturno Grajugenarum :
 Perspicere ut possis res gestas funditus omneis ,
 Non ita uti corpus per se constare , nec esse : 480
 Nec ratione cluere eadem , qua constat inane :
 Sed magis ut merito possis eventa vocare
 Corporis , atque loci , res in quo quæque gerantur .

Corpora sunt porro partim primordia rerum ,
 Partim concilio quæ constant principiorum . 485
 Sed quæ sunt rerum primordia , nulla potest vis
 Stringere ; nam solido vincunt ea corpore demum :
 Etsi difficile esse videtur credere quidquam
 In rebus solido reperiri corpore posse ;
 Transit enim fulmen cæli per sæpta domorum , 490
 Clamor ut , ac voces : ferrum candescit in igne :
 Dissiliuntque fero ferventia saxa vapore :
 Conlabefactatus rigor auri solvitur æstu :
 Tum glacies æris flamma devicta liquefcit :
 Permanat calor argentum , penetrabileque frigus , 495
 Quando utrumque , manu retinentes pocula rite ,
 Sensimus infuso lympharum rore superne :
 Usque adeo in rebus solidi nihil esse videtur .
 Sed quia vera tamen ratio , naturaque rerum
 Cogit , ades , paucis dum versibus expediamus , 500
 Esse ea , quæ solido , atque æterno corpore constant ,
 Semina quæ rerum , primordiaque esse docemus :
 Unde omnis rerum nunc constet summa creata .

Principio quoniam duplex natura duarum
 Dissimilis rerum longe constare reperta est , 505

B

Cor-

Corporis atque loci , res in quo quæque geruntur ;
 Esse utramque sibi per se , puramque necesse est .
 Nam quacumque vacat spatium , quod inane vocamus,
 Corpus ea non est : qua porro cumque tenet se
 Corpus , ea vacuum nequaquam constat inane . 510
 Sunt igitur solida , ac sine inani corpora prima .
 Præterea quoniam genitis in rebus inane est ,
 Materiem circum solidam constare necesse est :
 Nec res ulla potest vera ratione probari
 Corpore inane suo celare , atque intus habere ; 515
 Si non , quod cohibet , solidum constare relinquant .
 Id porro nihil esse potest , nisi materiai
 Concilium , quod inane queat rerum cohibere .
 Materies igitur solido quæ corpore constat ,
 Esse æterna potest , cum cetera dissolvantur . 520
 Tum porro si nil esset , quod inane vacaret ,
 Omne foret solidum ; nisi contra corpora cæca
 Essent , quæ loca complerent , quæcumque tenerent :
 Omne quod est spatium , vacuum constaret inane .
 Alternis igitur nimirum corpus inani 525
 Distinctum est , quoniam nec plenum naviter existat ;
 Nec porro vacuum : sunt ergo corpora cæca ,
 Quæ spatium pleno possint distinguere inane .
 Hæc neque dissolvi plagis extrinsecus icæta
 Possunt : nec porro penitus penetrata retexi ; 530
 Nec ratione queunt alia tentata labare :
 Id quod jam supera tibi paullo ostendimus ante .
 Nam neque conlidi sine inani posse videtur
 Quidquam , nec frangi , nec findi in bina secando :
 Nec capere humorem , neque item manabile frigus , 535
 Nec penetralem ignem , quibus omnia conficiuntur :
 Et quam quæque magis cohibet res intus inane ,
 Tam magis his rebus penitus tentata labascit .
 Ergo , si solida , ac sine inani corpora prima
 Sunt , ita uti docui , sint hæc æterna necesse est . 540

Præ-

Præterea , nisi materies æterna fuisset ,
 Antehac ad nihilum penitus res quæque redissent ,
 De nihiloque renata forent quæcumque videmus .
 At quoniam supera docui nil posse creari
 De nihilo, neque quod genitum est ad nil revocari: 545
 Esse immortalis primordia corpore debent ,
 Dissolvi quo quæque supremo tempore possint ;
 Materies ut suppeditet rebus reparandis .
 Sunt igitur solida primordia simplicitate ,
 Nec ratione queunt alia servata per ævum 550
 Ex infinito jam tempore res reparare .

Denique , si nullam finem natura parasset
 Frangendis rebus , jam corpora materiai
 Usque redacta forent , ævo frangente priore ,
 Ut nihil ex illis a certo tempore posset 555
 Conceptum , summum ætatis pervadere florem :
 Nam quidvis citius dissolvi posse videmus ,
 Quam rursus refici . Quapropter longa diei
 Infinitæ ætas anteaacti temporis omnis
 Quod fregisset adhuc , disturbans , dissolvensque , 560
 Id numquam reliquo reparari tempore posset :
 At nunc nimirum frangendi reddita finis
 Certa manet : quoniam refici rem quamque videmus ,
 Et finita simul generatim tempora rebus
 Stare , quibus possint ævi contingere florem . 565

Huc accedit , uti solidissima materiai
 Corpora cum constant , possint tamen omnia reddi
 Mollia , quæ fiant aër , aqua , terra , vapores ,
 Quo pacto fiant , & qua vi cumque genantur ,
 Admixtum quoniam simul est in rebus inane . 570
 At contra , si mollia sint primordia rerum ,
 Unde queant validi silices , ferrumque creari ,
 Non poterit ratio reddi . nam funditus omnis
 Principio fundamenti natura carebit .
 Sunt igitur solida pollentia simplicitate , 575

Quorum condense magis omnia conciliatu
Arctari possunt, validasque ostendere vireis.

Denique jam quoniam generatim reddita finis
Crescendi rebus constat, vitamque tuendi,
Et quid quæque queant per sædera naturæ, 580

Quid porro nequeant, sancitum quandoquidem exstat;
Nec commutatur quidquam, quin omnia constant
Usque adeo, variæ volucres ut in ordine cunctæ
Ostendant maculas generaleis corpori inesse:

Immutabile materiæ quoque corpus habere 585

Debent nimirum. Nam si primordia rerum
Commutari aliqua possent ratione revicta,
Incertum quoque jam constet, quid possit oriri,

Quid nequeat; finita potestas denique quoique
Quanam sit ratione, atque alte terminus hærens; 590

Nec toties possent generatim sæcla referre
Naturam, motus, victum, moresque parentum.

Tum porro, quoniam extremum cujusque cacumen

Corporis est aliquod, nostri quod cernere sensus

Jam nequeunt; id nimirum sine partibus exstat, 595

Et minima constat natura; nec fuit unquam
Per se secretum, neque posthac esse valebit:

Alterius quoniam est ipsum pars, primaque, & ima:

Inde aliæ, atque aliæ similes ex ordine partes

Agmine condense naturam corporis explent. 600

Quæ quoniam per se nequeunt constare, necesse est

Hæreere, ut nequeant ulla ratione revelli.

Sunt igitur solida primordia simplicitate:

Quæ minimis stipata cohærent partibus arcte,

Non ex ullorum conventu conciliata, 605

Sed magis æterna pollentia simplicitate:

Unde neque avelli quidquam, neque diminui jam

Concedit natura reservans semina rebus.

Præterea nisi erit minimum, parvissima quæque

Corpora constabunt ex partibus infinitis; 610

Quip-

Quippe ubi dimidiæ partis pars semper habebit
 Dimidiam partem , nec res perfiniet ulla :
 Ergo rerum inter summam , minimamque quid escit ?
 Non erit ut distent : nam quamvis funditus omnis
 Summa sit infinita , tamen parvissima quæ sunt , 615
 Ex infinitis constabunt partibus æque .

Quoi quoniam ratio reclamat vera , negatque
 Credere posse animum , victus fateare necesse est ,
 Esse ea quæ nullis jam prædita partibus existunt ,
 Et minima constant natura : quæ quoniam sunt , 620
 Illa quoque esse tibi solida , atque æterna fatendum .

Denique ni minimas in parteis cuncta resolvi
 Cogere consuesset rerum natura creatrix ,
 Jam nihil ex illis eadem reparare valeret :
 Propterea quia , quæ multis sunt partibus aucta , 625
 Non possunt ea quæ debet genitalis habere
 Materies , varios connexus , pondera , plagas ,
 Concurfus , motus , per quæ res quæque geruntur .

Porro , si nulla est frangendis reddita finis
 Corporibus , tamen ex æterno tempore quædam 630
 Nunc etiam superare necesse est corpora rebus ,
 Quæ nondum clueant ullo tentata periculo :
 At quoniam fragili natura prædita constant ,
 Discrepat æternum tempus potuisse manere
 Innumerabilibus plagis vexata per ævum . 635

Quapropter qui materiem rerum esse putarunt
 Ignem , atque ex igni summam consistere solo ,
 Magnopere a vera lapsi ratione videntur .
 Heraclitus inquit quorum dux prælia primus ,
 Clarus ob obscuram linguam magis inter inaneis , 640
 Quamde graveis inter Grajos , qui vera requirunt .
 Omnia enim stolidi magis admirantur , amantque
 Inversis quæ sub verbis latitantia cernunt :
 Veraque constituunt , quæ belle tangere possunt
 Aureis , & lepidò quæ sunt fucata sonore . 645

Nam cur tam variæ res possent esse , requiro ,
 Ex vero si sunt igni , puroque creatæ .
 Nil prodesset enim calidum denserier ignem ,
 Nec rarefieri , si partes ignis eamdem
 Naturam,quam totus habet super ignis , haberent. 650
 Acrior ardor enim conductis partibus esset :
 Languidior porro disjectis , disque supatis .
 Amplius hoc fieri nihil est quod posse rearis
 Talibus in caussis , nedum variantia rerum :
 Tanta queat densis , rarisque ex ignibus esse . 655
 Atque hi si faciant , admistum rebus inane ;
 Denferi poterunt ignes , rarique relinqui :
 Sed , quia multa sibi cernunt contraria , mussant ,
 Et fugitant in rebus inane relinquere purum , &
 Ardua dum metuunt , amittunt vera viaï : 660
 Nec rursus cernunt exempto rebus inani ,
 Omnia denseri , fierique ex omnibus unum
 Corpus , nil ab se quod possit mittere raptim ,
 Æstifer ignis uti lumen jacet , atque vaporem :
 Ut videas non e stipatis partibus esse . 665
 Quod si forte ulla credunt ratione potesse
 Igneis in cœtu stingui , mutareque corpus ;
 Scilicet ex ulla facere id si parte reparcent ,
 Occidet ad nihilum nimirum funditus ardor
 Omnis , & ex nihilo fient quæcumque creantur . 670
 Nam quodcumque suis mutatum finibus exit ,
 Continuo hoc mors est illius quod fuit ante :
 Proinde aliquid superare necesse est incolume olli ,
 Ne tibi res redeant ad nilum funditus omnes ,
 De nihiloque renata virescat copia rerum . 675
 Nunc igitur , quoniam certissima corpora quædam
 Sunt , quæ conservant naturam semper eamdem ,
 Quorum abitu , aut aditu , mutatoque ordine , mutant
 Naturam res , & convertunt corpora sese ;
 Scire licet non esse hæc ignea corpora rerum . 680

Nil

Nil referret enim quædam decedere , abire ,
 Atque alia attribui , mutarique ordine quædam ;
 Si tamen ardoris naturam cuncta tenerent .
 Ignis enim foret omnimodis quodcumque crearent . (685
 Verum , ut opinor , ita est : sunt quædam corpora , quorum
 Concurfus , motus , ordo , positura , figuræ ,
 Efficiunt igneis , mutatoque ordine mutant
 Naturam ; neque sunt igni simulata , neque ullæ
 Præterea reij , quæ corpora mittere possit
 Sensibus , & nostros adjectu tangere tactus . 690

Dicere porro ignem res omneis esse , neque ullam
 Rem veram in numero rerum constare , nisi ignem ,
 Quod facit hic idem , perdelirum esse videtur .
 Nam contra sensus ab sensibus ipse repugnat :
 Et labefactat eos , unde omnia credita pendent : 695
 Unde hic cognitus est ipsi , quem nominat ignem .
 Credit enim sensus ignem cognoscere vere ,
 Cetera non credit , nihilo quæ clara minus sunt :
 Quod mihi cum vanum , tum delirum esse videtur .
 Quo referemus enim ? quid nobis certius ipsis 700
 Sensibus esse potest , quo vera ac falsa notemus ?

Præterea , quare quisquam magis omnia tollat ,
 Et velit ardoris naturam linquere solam ,
 Quam neget esse ignis , summam tamen esse relinquat ?
 Æqua videtur enim dementia dicere utrumque . 705

Quapropter qui materiem rerum esse putarunt
 Ignem , atque ex igni summam consistere posse ;
 Et qui principium gignendis aëra rebus
 Constituere : aut humorem quicumque putarunt
 Fingere res ipsum per se : terramve creare 710
 Omnia , & in rerum naturas vertier omneis :
 Magnopere a vero longeque errasse videntur .

Adde etiam qui conduplicant primordia rerum ,
 Aëra jungentes igni , terramque liquori :
 Et qui quatuor ex rebus posse omnia rentur , 715

Ex igni, terra, atque anima procrefcere, & imbri :
 Quorum Acragantinus cumprimis Empedocles est :
 Infula quem Triquetris terrarum gessit in oris :
 Quam fluitans circum magnis amfractibus æquor
 Ionium glaucis aspergit virus ab undis : 720
 Angustoque fretu rapidum mare dividit undis
 Italiæ terræ oras a finibus ejus :
 Hic est vasta Charybdis ; & hic Ætnæa minantur
 Murmura flammaram rursus se conligere iras ,
 Faucibus eruptos iterum ut vis evomat igneis : 725
 Ad cælumque ferat flammæ fulgura rursus :
 Quæ cum magna modis multis miranda videtur
 Gentibus humanis regio, visendaque fertur ,
 Rebus opima bonis, multa munita virum vi :
 Nil tamen hoc habuisse viro præclarius in se, 730
 Nec sanctum magis, & mirum, carumque videtur .
 Carmina quin etiam divini pectoris ejus
 Vociferantur, & exponunt præclara reperta ;
 Ut vix humana videatur stirpe creatus .
 Hic tamen, & supera quos diximus, inferiores 735
 Partibus egregie multis, multoque minores ,
 Quamquam multa bene, ac divinitus inventientes
 Ex adyto tamquam cordis responsa dedere
 Sanctius, & multo certa ratione magis, quam
 Pythia, quæ tripode ex Phœbi, lauroque profatur ; 740
 Principiis tamen in rerum fecere ruinas ,
 Et graviter magni magno cecidere ibi casu :
 Primum, quod motus, exempto rebus inani ,
 Constituunt, & res molleis, raræque relinquunt ,
 Aëra, solem, ignem, terras, animalia, fruges : 745
 Nec tamen admiscent in eorum corpus inane .
 Deinde quod omnino finem non esse secandis
 Corporibus faciunt, neque pausam stare fragori ;
 Nec prorsum in rebus minimum consistere quidquam :
 Cum videamus id extremum cujusque cacumen 750
 Esse ,

Esse, quod ad sensus nostros minimum esse videtur :
 Conjicere ut possis ex hoc, quod cernere non quis,
 Extremum quod habent, minimum consistere rebus.

Huc accedit item, quod jam primordia rerum
 Mollia constituunt, quæ nos nativa videmus 755

Esse, & mortali cum corpore funditus; atqui
 Debeat ad nihilum jam rerum summa reverti,
 De nihiloque renata virefcere copia rerum :
 Quorum utrumque quid a vero, jam, distet, habebas.

Deinde inimica modis multis sunt, atque venena 760
 Ipsa sibi inter se; quare aut congressa peribunt,
 Aut ita diffugient, ut tempestate coorta,
 Fulmina diffugere, atque imbreis ventosque videmus.

Denique quattuor ex rebus si cuncta creantur,
 Atque in eas rursus res omnia dissolvuntur, 765

Qui magis illa queunt rerum primordia dici,
 Quam contra res illorum, retroque putari?
 Alternis gignuntur enim, mutantque colorem,
 Et totam inter se naturam tempore ab omni.

Sin ita forte putas, ignis, terræque coire 770

Corpus, & aërias auras, roremque liquorum,
 Nil in concilio naturam ut mutet eorum :

Nulla tibi ex illis poterit res esse creata;
 Non animans, non ex animo quid corpore, ut arbor :
 Quippe suam quidque in cœtu variantis acervi 775

Naturam ostendet, mistusque videbitur aër
 Cum terra simul, atque ardor cum rore manere.

At primordia gignendis in rebus oportet
 Naturam clandestinam, cæcamque adhibere,
 Emineat nequid, quod contra pugnet, & obstet, 780

Quo minus esse queat proprie quodcumque creatur.

Quin etiam repetunt a cælo, atque ignibus ejus,
 Et primum faciunt ignem se vertere in auras

Aëris: hinc imbrem gigni, terramque creari
 Ex imbri, retroque a terra cuncta reverti, 785

Hu-

Humorem primum , post aëra , deinde calorem :
 Nec cessare hæc inter se mutare , meare
 De cælo ad terram , de terra ad sidera mundi :
 Quod facere haud ullo debent primordia pacto .
 Immutabile enim quiddam superare necesse est ; 790
 Ne res ad nihilum redigantur funditus omnes .
 Nam quodcumque suis mutatum finibus exit ,
 Continuo hoc mors est illius quod fuit ante .
 Quapropter , quoniam quæ paullo diximus ante ,
 In commutatum veniunt , constare necesse est 795
 Ex aliis ea , quæ nequeant convertier unquam :
 Ne tibi res redeant ad nilum funditus omnes :
 Quin potius tali natura prædita quædam
 Corpora constituas , ignem si forte crearint ,
 Possè eadem demtis paucis , paucisque tributis , 800
 Ordine mutato , & motu , facere aëris auras :
 Sic alias aliis rebus mutarier omneis .

At manifesta palam res indicat , inquis , in auras
 Aëris e terra res omneis crescere , aliq̄ue ;
 Et nisi tempestas indulget tempore fausto , 805
 Imbribus , & tabe nimborum arbuſta vacillant ;
 Solque sua pro parte fovet , tribuitque calorem :
 Crescere non possunt fruges , arbuſta , animantes .
 Scilicet : & nisi nos cibus aridus , & tener humor
 Adjuvat , amisso jam corpore , vita quoque omnis 810
 Omnibus e nervis atque ossibus exſolvatur :
 Adjutamur enim dubio procul , atque alimur nos
 Certis ab rebus , certis aliæ atque aliæ res .
 Nimirum quia multa modis communia multis
 Multarum rerum in rebus primordia miſta 815
 Sunt , ideo variis variæ res rebus aluntur .
 Atque eadem magni refert primordia sæpe
 Cum quibus , & quali positura contineantur :
 Et quos inter se dent motus , accipiantque .
 Namque eadem cælum , mare , terras , flumina , solem 820
 Con-

Constituunt ; eadem fruges , arbuſta , animanteis :
Verum aliis , alioque modo commiſta moventur .

Quin etiam paſſim noſtris in verſibus iſtis
Multa elementa vides multis communia verbis :
Cum tamen inter ſe verſus , ac verba neceſſe eſt 825

Confiteare & re , & ſonitu diſtare ſonanti :
Tantum elementa queunt permutato ordine ſolo :
At rerum quæ ſunt primordia , plura adhibere
Poſſunt , unde queant variæ res quæque creari .

Nunc & Anaxagoræ ſcrutemur homœomeriam , 830

Quam Græci memorant , nec noſtra dicere lingua
Concedit nobis patrii ſermonis egeſtas :

Sed tamen iſſam rem facile eſt exponere verbis ,
Principium rerum quam dicit homœomeriam :
Oſſa videlicet e paucillis atque minutis 835

Oſſibus : ſic & de paucillis atque minutis
Viſceribus viſcus gigni : ſanguenque creari ,
Sanguinis inter ſe multis coëuntibus guttis :

Ex auriſque putat micis conſiſtere poſſe
Aurum : & de terris terram concreſcere parvis : 840
Ignibus ex ignem : humorem ex humoribus eſſe :
Cetera conſimili fingit ratione , putatque .

Nec tamen eſſe ullâ parte idem in rebus inane
Concedit , neque corporibus finem eſſe ſecandis :
Quare in utraque mihi pariter ratione videtur 845
Errare , atque illi , ſupera quos diximus ante .

Adde quod imbecilla nimis primordia fingit ,
Si primordia ſunt , ſimili quæ prædita conſtant
Natura , atque ipſæ res ſunt ; æqueque laborant ,
Et pereunt , neque ab exitio res ulla refrenat : 850

Nam quid in oppreſſu valido durabit eorum ,
Ut mortem effugiat leti ſub dentibus iſtis ?
Ignis ? an humor ? an aura ? quid horum ? ſanguen ? an oſſa ?
Nil , ut opinor , ubi ex æquo res funditus omnis
Tam mortalis erit , quam quæ manifeſta videmus 855

Ex oculis nostris aliqua vi victa perire .

At neque recidere ad nihilum res posse , neque autem
Crescere de nihilo , testor res ante probatas .

Præterea quoniam cibus auget corpus , alitque :
Scire licet , nobis venas , & sanguen , & ossa , 860

Et nervos alienigenis ex partibus esse :

Sive cibus omneis commisto corpore dicent

Esse , & habere in se nervorum corpora parva ,

Ossaque , & omnino venas , parteisque cruoris ;

Fiet , uti cibus omnis & aridus , & liquor ipse , 865

Ex alienigenis rebus constare putetur ,

Ossibus , & nervis , venisque , & sanguine misto .

Præterea quæcumque e terra corpora crescunt ;

Si sunt in terris , terras constare necesse est

Ex alienigenis , quæ terris exoriuntur . 870

Transfer item , totidem verbis utare licebit :

In lignis si flamma latet , fumusque , cinisque :

Ex alienigenis consistant ligna necesse est .

Linquitur hic tenuis latitandi copia quædam :

Id quod Anaxagoras sibi sumit , ut omnibus omneis 875

Res putet immistas rebus latitare : sed illud

Apparere unum , cuius sint plura mista ,

Et magis in promptu , primaque in fronte locata :

Quod tamen a vera longe ratione repulsum est .

Conveniebat enim fruges quoque sæpe minutas , 880

Robore cum saxi franguntur , mittere signum

Sanguinis , aut aliûm nostro quæ corpore aluntur :

Cum lapidi lapidem terimus , manare cruorem .

Consimili ratione herbas quoque sæpe decebat ,

Et laticis dulcibus guttas , similique sapore 885

Mittere , lanigeræ quali sunt ubera lactis :

Scilicet & glæbis terrarum sæpe friatis

Herbarum genera , & fruges , frondeisque videri

Dispertita , atque in terris latitare minute :

Postremo , in lignis cinerem fumumque videri , 890

Cum

Cum præfracta forent , igneisque latere minutos .
 Quorum nil fieri quoniam manifesta docet res ,
 Scire licet non esse in rebus res ita mistas :
 Verum semina multimodis immista latere
 Multarum rerum in rebus communia debent . 895

At sæpe in magnis fit montibus , inquis , ut altis
 Arboribus vicina cacumina summa terantur
 Inter se , validis facere id cogentibus Austris ,
 Donec fulserunt flammæ fulgore coorto :
 Scilicet : & non est lignis tamen insitus ignis , 900

Verum semina sunt ardoris multa , terendo
 Quæ cum confluxere , creant incendia silvis .
 Quod si tanta foret silvis abscondita flamma ;
 Non possent ullam tempus celarier ignes :
 Conficerent volgo silvas , arbuta cremarent . 905

Jamne vides igitur , paullo quod diximus ante ,
 Permagni referre eadem primordia sæpe
 Cum quibus , & quali positura contineantur ,
 Et quos inter se dent motus , accipiantque ,
 Atque eadem paullo inter se mutata creare 910
 Igneis e lignis , quo pacto verba quoque ipsa
 Inter se paullo mutatis sunt elementis ,
 Cum ligna , atque igneis distincta voce notemus ?

Denique jam quæcumque in rebus cernis apertis ,
 Si fieri non posse putas , quin materiai 915
 Corpora consimili natura prædita fingas ,
 Hac ratione tibi pereunt primordia rerum :
 Fiet uti risu tremulo concussa cachinent ,
 Et lacrimis salis humectent ora , genasque .

Nunc age, quod superest, cognosce, & clarius audi. 920
 Nec me animi fallit quam sint obscura , sed acri
 Percussit thyrsu laudis spes magna meum cor ,
 Et simul incussit suavem mi in pectus amorem
 Musarum : quo nunc instinctus , mente vigenti
 Avia Pieridum peragro loca , nullius ante 925

Trita

Trita solo : juvat integros accedere fonteis ,
 Atque haurire : juvatque novos decerpere flores :
 Insignemque meo capiti petere inde coronam ,
 Unde prius nulli velarint tempora Musæ :
 Primum quod magnis doceo de rebus , & arctis 930
 Religionum animos nodis exsolvere pergo :
 Deinde quod obscura de re tam lucida pango
 Carmina , musæo contingens cuncta lepore ;
 Id quoque enim non ab nulla ratione videtur :
 Sed veluti pueris absinthia tætra medentes 935
 Cum dare conantur , prius oras pocula circum
 Contingunt mellis dulci flavoque liquore ,
 Ut puerorum ætas improvida ludificetur
 Labrorum tenus , interea perpotet amarum
 Absynthii laticem , deceptaque non capiatur , 940
 Sed potius tali facta recreata valescat :
 Sic ego nunc , quoniam hæc ratio plerumque videtur
 Tristior esse , quibus non est tractata , retroque
 Volgus abhorret ab hac ; volui tibi suaviloquenti
 Carmine Pierio rationem exponere nostram , 945
 Et quasi musæo dulci contingere melle ,
 Si tibi forte animum tali ratione tenere
 Versibus in nostris possem , dum perspicias omnem
 Naturam rerum , qua constet comta figura .
 Sed quoniam docui , solidissima materiai 950
 Corpora perpetuo volitare invicta per ævum ;
 Nunc age summae equænam sit finis eorum ,
 Necne sit , evolvamus : item , quod inane repertum est,
 Seu locus , ac spatium , res in quo quæque genantur ,
 Pervideamus utrum finitum funditus Omne 955
 Constet , an immensum pateat vel adusque profundum .
 Omne quod est , igitur , nulla regione viarum
 Finitum est : namque extremum debebat habere .
 Extremum porro nullius posse videtur
 Esse , nisi ultra sit quod finiat , ut videatur , 960

Quo

Quo non longius hæc sensus natura sequatur .
 Nunc extra summam quoniam nihil esse fatendum est ,
 Non habet extremum : caret ergo fine , modoque :
 Nec refert quibus adsistas regionibus ejus ,
 Usque adeo quem quisque locum possidit, in omneis 965
 Tantumdem parteis infinitum omne relinquit .

Præterea , si jam finitum constituatur
 Omne quod est spatium , si quis procurrat ad oras
 Ultimus extremas , jaciatque volatile telum ;
 Id validis utrum contortum viribus ire 970

Quo fuerit missum mavis , longeque volare ,
 An prohibere aliquid censes , obstareque posse ?
 Alterutrum fatearis enim , sumasque necesse est .
 Quorum utrumque tibi effugium præcludit , & omne
 Cogit ut exempta concedas sine patere . 975

Nam sive est aliquid , quod prohibeat , officiatque
 Quo minus quo missum est veniat , finique locet se ,
 Sive foras fertur , non est ea finis profecto .
 Hoc pacto sequar , atque oras ubicumque locaris
 Extremas , quæram quid telo denique fiat . 980
 Fiet uti nusquam possit consistere finis :
 Effugiumque fugæ prolatet copia semper .

Præterea spatium summam totius omne
 Undique si inclusum certis consisteret oris ,
 Finitumque foret ; jam copia materiai 985
 Undique ponderibus solidis confluet ad imum ;
 Nec res ulla geni sub cæli tegmine posset :
 Nec foret omnino cælum , neque lumina solis :
 Quippe ubi materies omnis cumulata jaceret
 Ex infinito jam tempore subsidendo . 990

At nunc nimirum requies data principiorum
 Corporibus nulla est : quia nil est funditus inum ,
 Quo quasi confluere , & sedes ubi ponere possint ;
 Semper & assiduo motu res quæque genuntur
 Partibus in cunctis , æternaque suppeditantur 995

Ex

Ex infinito cita corpora materiai .

Postremo ante oculos rem res finire videtur ,

Aër diffæpit colleis , atque aëra montes ;

Terra mare , & contra mare terras terminat omn eis .

Omne quidem vero nihil est quod finiat extra : 1000

Est igitur natura loci , spatiumque profundi ,

Quod neque clara suo percurrere flumina cursu

Perpetuo possint ævi labentia tractu :

Nec prorsum facere , ut restet minus ire , meando :

Usque adeo passim patet ingens copia rebus , 1005

Finibus exemptis in cunctas undique parteis .

Ipsa modum porro sibi rerum summa parare

Ne possit , natura tenet : quia corpus inani ,

Et quod inane autem est , finiri corpore cogit :

Ut sic alternis infinita omnia reddat . 1010

Aut etiam , alterutrum nisi terminet alterum eorum ,

Simplice natura & pateat tantum immoderatum :

Nec mare , nec tellus , nec cæli lucida templa ,

Nec mortale genus , nec divum corpora sancta

Exiguum possent horai sistere tempus . 1015

Nam dispulsa suo de cœtu materiai

Copia ferretur magnum per inane soluta ,

Sive adeo potius numquam concreta creasset

Ullam rem , quoniam cogi disjecta nequisset .

Nam certe neque consilio primordia rerum 1020

Ordine se quæque , atque sagaci mente locarunt ;

Nec quos quæque darent motus pepigere profecto :

Sed quia multimodis , multis , mutata , per Omne

Ex infinito vexantur percita plagis ,

Omne genus motus , & cœtus experiundo , 1025

Tandem deveniunt in taleis disposituras ,

Qualibus hæc rebus consistit summa creata :

Et multos etiam magnos servata per annos ,

Ut semel in motus coniecta est convenienteis ,

Efficit , ut largis avidum mare fluminis undis 1030

Inte-

Integrent amnes , & solis terra vapore
 Fota novet fœtus , summissaque gens animantum
 Floreat , & vivant labentes ætheris ignes .
 Quod nullo facerent pacto , nisi materiaï
 Ex infinito suboriri copia posset : 1035
 Unde amissa solent reparari in tempore quoque .
 Nam veluti privata cibo natura animantum
 Diffluit amittens corpus , sic omnia debent
 Dissolvi , simul ac defecit suppeditare
 Materies recta regione averfa viaï . 1040
 Nec plagæ possent extrinsecus undique summam
 Conservare omnem , quæcumque est conciliata .
 Cudere enim crebro possunt , partemque morari ,
 Dum veniant aliæ , ac suppleri summa queatur ;
 Interdum resilire tamen coguntur , & una 1045
 Principiis rerum spatium , tempusque fugai
 Largiri , ut possint a cœtu libera ferri .
 Quare etiam atque etiam suboriri multa necesse est .
 Et tamen ut plagæ quoque possint suppetere ipsæ ,
 Infinita opus est vis undique materiaï . 1050
 Illud in his rebus longe fuge credere , Memmi ,
 In medium summæ (quod dicunt) omnia niti ,
 Atque ideo mundi naturam stare sine ullis
 Ictibus externis , neque quoquam posse resolvi (1055
 Summa atque ima , quod in medium sint omnia nixa ,
 { Ipsum si quidquam posse in se sistere credis :
 Et quæ pondera sunt sub terris omnia sursum
 Nitier , in terraque retro requiescere postea :
 Ut per aquas quæ nunc rerum simulacra videmus :)
 Et simili ratione animalia subtus vagari 1060
 Contendunt , neque posse e terris in loca cæli
 Recidere inferiora magis , quam corpora nostra
 Sponte sua possint in cæli templa volare :
 Illi cum videant solem , nos sidera noctis
 Cernere , & alternis nobiscum tempora cæli 1065

Dividere , & noſtris parileis agitare , dieſque .
 Sed vanus ſtolidis hæc omnia finxerit error ,
 Amplexi quod habent perverſe prima viaï .
 Nam medium nihil eſſe poteſt , ubi inane , locusque
 Infinita : neque omnino , ſi jam medium ſit , 1070
 Poſſit ibi quidquam hac potius conſiſtere cauſa ,
 Quam quavis alia longe regione manere .
 Omnis enim locus , ac ſpatium , quod inane vocamus ,
 Per medium , per non medium concedat oportet
 Æquis ponderibus , motus quacumque feruntur . 1075
 Nec quiſquam locus eſt , quo corpora cum venere ,
 Ponderis amiſſa vi poſſint ſtare in inani :
 Nec quod inane autem eſt , illis ſuſſiſtere debet ,
 Quin , ſua quod natura petit , concedere pergat .
 Haud igitur poſſunt tali ratione teneri 1080
 Res in concilio , mediæ cuppedine victæ .
 Præterea quoque jam non omnia corpora fingunt
 In medium niti , ſed terrarum , atque liquorum ,
 Humorem ponti , magniſque e montibus undas ,
 Et quaſi terreno quæ corpore contineantur : 1085
 At contra tenuis exponunt aëris auras ,
 Et calidos ſimul a medio differrier igneis :
 Atque ideo totum circumtremere æthera ſignis ,
 Et ſolis flamman per cæli cærule paſci ,
 Quod calor a medio fugiens ibi colligat igneis . 1090
 (Quippe etiam veſci e terra mortalia ſæcla :
 Nec proſum arboribus ſummos frundescere ramos
 Poſſe , niſi a terris paullatim cuique cibatum
 Terra det) at ſupra circumtegere omnia cælum ,
 Ne volucrum ritu flammæ mœnia mundi 1095
 Diffugiant ſubito magnum per inane ſoluta ,
 Et ne cetera conſimili ratione ſequantur :
 Neve ruant cæli tonitralia templa ſuperne ,
 Terraque ſe pedibus raptim ſubducat , & omnes
 Inter permiſtas terræ , cælique ruinas 1100

Corpora solventes , abeant per inane profundum ,
 Temporis ut puncto nihil exstet relliquiarum ,
 Desertum præter spatium , & primordia cæca .
 Nam quacumque prius de parti corpora cêsse
 Constitues , hæc rebus erit pars janua leti : 1105
 Hac se turba foras dabit omnis materiai .

Hæc si pernosces , parva perfunctus opella ,
 (Namque alid ex alio clarescet) non tibi cæca
 Nox iter eripiet , quin ultima naturaï
 Pervideas ; ita res accendent lumina rebus . 1110

C R E E C H I I G E N S U R A .

Interpretationem primi libri , & in illum notas absolvi :
 labore meo fruatur lector , & erroribus ignoscat . Sed
 quid ego candidos judices exposcerem , cum acrem & ini-
 quam forsan in ipsum Lucretium censuram in animo insti-
 tuam ? Inquiram enim quid recte , quid perperam com-
 mentus est Poëta , & ut non omnia rejiciam , sic non o-
 mnia probabo . Qui laudem ingenii Lucretio denegavit , ar-
 tem concessit : & quis inuidebit illi istum honorem quem
 summa malignitas agnovit ? Opus igitur optime dispositum
 asserimus : ubique nitet ordo , & ita se invicem adjuvant
 argumenta , ut nisi in Epicuri opinionibus quædam fuisset
 deformitas quæ nulla venustate cobonestari , quædam in-
 firmitas quæ nullis ingenii viribus sustentari possit ; pul-
 cherrimam simul & firmissimam Philosophiam Poëta exhi-
 buisset .

Felicitatis non minimam partem existimat Epicurus sine
 metu vivere , & hanc felicitatem sola naturæ cognitione
 acquiri posse ;

-- -- terrores animi tenebrasque necesse est

Non radii solis , non lucida tela diei

Discutiant , sed naturæ species , ratioque . *Lucr.*

Μὴ ἀλλό τι τέλει ἐκ τῆς φθι μετεώρων γνώσεως, ἢτε κατὰ σωματικῶν λεγομένων, ἢτε αἰσθητικῶν, νομίζειν δεῖ εἶναι, ἢπερ ἀταξίαν, καὶ πίσιν βέβαιον, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. Epicurus ad Pythoclem.

Omniū natura cognita, levamur superstitione, liberamur mortis metu, non conturbamur ignorantia rerum, & qua ipsa existunt horribiles sæpe formidines. Cicero l. 1. de Fin.

Omniem istam formidinem, quæ homines molestia afficit, Epicurus existimat oriri ex opinione de Providentia, & de Pœnis, quæ alteram necessario consequitur, post mortem futuris. Quis enim potest, cum existimet a Deo se curari, non & dies & noctes divinum Numen horrere? Vide Ciceronem in Lucullo. Ita iste insanientis Sapientiæ consultus Erro: contra quem si quis disputet, rem profecto ageret ridiculam. Communi enim sensu caret istius sententiæ fautor, & est medico committendus. Cura benevolenti principis, aut parentis, metu & tristitia liberat; nec benignos horremus. Unde igitur iste horror, cum nos a beneficentissimo & potentissimo Numine curari existimemus?

Absurdam hanc opinionem in primo libro proponit Lucretius, & post præparatum artificioso exordio lectorem, argumentum, quod infeliciter elegerat, exornat. Vers. 160. Nihil e nihilo fieri, & Nihil in nihilum reverti decem argumentis probare nititur. Ingeniose, fateor, invenit, copiose explicat, at rem ipsam minime attingit. Concedamus enim quodlibet e quolibet oriri non posse, certis temporibus res nasci, opus esse tempore quo crescant, & materia qua augeantur, denique certos esse ætatis viriumque terminos, & agros industria & cultura hominum fertiliores reddi; supponamus insuper nihil interire nisi vi aliqua dissolvatur, animalia quotidie nasci non posse nisi ex certis seminibus reficerentur; supponamus unam eandemque vim res cunctas dissolvere non valere, nec Naturam aliquid producere, nisi morte aliena adjuvetur, quid efficiet Lucretius?

tius? *Semina ipsa non fuisse e nihilo producta? aut nihil Numinis nutu & Providentia fieri? Neutrum concludet; ideoque decem argumenta perierunt, licet non tam ingenii sui, quam causæ vitio. V. 266. Semina sua exilia & minuta contra illos qui solis oculis credunt, egregie tuetur; & v. 330. Inane esse argumentis quatuor, quibus nemo umquam meliora protulit, evincit: quorum primo & quarto (secundum enim ac tertium non sunt ejusdem firmitatis) numquam vidi quod reponi possit.*

V. 420. *Nihil esse præter Corpus & Inane duobus argumentis confirmat, reliquaque omnia quæ alii inter res numerant, detrudit in classem Accidentium, quæ sola opinione a Corpore & Inani distinguuntur, & subsistunt. Hic vero callide supponit quod probare debuit, solum Corpus agere & pati, tangere & tangi posse; hanc enim definitionem humanæ Animæ, omnesque immateriales substantiæ adversantur.*

V. 484. *Seminibus suis perfectam soliditatem attribuit multis argumentis; nec repugno. At vero ideo illa dissolvi non posse nulla suadet ratio. Soliditas enim Seminum oritur ex partium quæ concipi possunt, contactu. At in omnibus concretis Corporibus datur partium contactus, æqualis saltem isti qui est inter partes Seminum, contactui: ideoque Corpora concreta essent æque indissolubilia ac ipsa Semina. Reliqua argumenta quibus suis Seminibus eternitatem adstruit, vitiosa suppositione innituntur: assumit quod probare debuit. Et cum demum ad Minimum quod vocant Mathematicum fugit v. 609. magnis difficultatibus, fateor, adversarios premit, sed ipse non minoribus tenetur.*

V. 630. *De Heraclito, Empedocle, Anaxagora, & aliis triumphos agit, & demum v. 950. Universo, quod ex Corpore & Inani constat, Infinitionem longa disputatione attribuit, ubi multa contra Stoicos in Universo Infinito Medium statuentes copiose, multa secundum Epicu-*

38 CREECHII CENSURA.

*vi placita ornate ; sed illa falsis suppositionibus subnixa
corruunt . Deinde Antipodas extorres agit , quos in vete-
res sedes olim restituit sanior Philosophia , & experien-
tia . Utcumque tamen suis argumentis adblanditur homi-
num imaginationi , quæ in Infinitum deferræ amat , nec
umquam spatio fixit terminos , nec figere audebit .*

LIBRI SECUNDI

ARGUMENTUM.

AD *studium Philosophiæ, quæ sola lenire curas, & animum metu liberare potest, Memmium suum a v. 1. ad v. 61. Lucretius hortatur. Inde II. de Seminum seu Atomorum affectionibus disputat, quarum prima est Motus. Moveri Semina ex rerum generatione demonstratur. Motus vero hic est deorsum; omnia enim Semina sunt gravia; cum autem concurrant Semina solida, necesse est quoquo versum a se invicem diffiliant. Ita quædam Semina aliis implicuntur: quæ arctius conjunguntur, res duras & densas constituunt; quæ laxius, res molles & raras. Quædam autem Semina numquam coalescunt; sed, uti rammenta pulveris in radiis Solis videmus, perpetuo motu per Inane feruntur, & alia corpora subinde percutiunt & agitant, ad v. 140. III. Celeritatem motus Seminum deorsum tendentium explicat ad v. 166. IV. Inde pro more suo quædam scommata contra illos qui Providentiam agnoscunt, intexit ad v. 182. V. Tum argumentum repetit, asseritque omnia Corpora deorsum tendere ad v. 215. VI. Deinde Semina deorsum tendentia a recta linea paullulum declinare; nisi enim declinarent Semina, nihil unquam, saltem nullum liberum Agens, oriretur, ad v. 293. VII. Demum docet eodem motu Semina jam ferrî quo ab æterno ferebantur, nec quemquam huic opinioni diffidere debere, quia motus non videt, cum ipsa Semina percipi non possunt, ad v. 332. Secunda Seminum affectio est Figura: docet autem VIII. Semina non esse ejusdem figuræ, quædam vero rotunda, quædam quadrata, quædam lævia, & alia aspera, hamata, &c. fuseque ostendit quæ Figuræ amara, quæ dulcia, quæ dura, quæ mollia corpora componant, ad v. 476. IX. Hanc Figurarum varietatem non esse infinitam, Se-*

mina tamen ejusdem Figuræ infinita ; videlicet rotunda infinita , quadrata infinita , &c. ad v. 580. X. Demum ostendit res non componi e Seminibus ejusdem figuræ , & variis argumentis probat Concreta omnia , Semina variarum figurarum continere ad v. 728. XI. Deinde docet Semina nullas habere qualitates , quas sensibiles vocamus , colorem videlicet , saporem , frigus , calorem &c. Item sensu non donari , quamvis res colorata , sapida , calida , frigida , & sensibiles ex iis componantur , ad v. 1201. XII. Demum Infinita Semina per Infinitum Inane volitantia Infinitos Mundos constituere , eosque Mundos augeri aliquando a Seminibus ex Infinito delapsis , aliquando etiam avolantibus in Infinitum Seminibus diminui & dissolvi , ut plantæ , & animalia nascuntur , adolefcunt , senescunt , & demum intereunt .

T I T I
 L U C R E T I I C A R I
 D E R E R U M N A T U R A
 L I B E R S E C U N D U S .

SUAVE, mari magno turbantibus
 æquora ventis,
 E terra magnum alterius spectare
 laborem;
 Non quia vexari quemquam est
 jucunda voluptas,
 Sed, quibus ipse malis careas,
 quia cernere suave est.

Suave etiam belli certamina magna tueri
 Per campos instructa, tua sine parte pericli;
 Sed nil dulcius est, bene quam munita tenere
 Edita doctrina sapientum templa serena;
 Despicere unde queas alios, passimque videre
 Errare, atque viam palanteis quærere vitæ;
 Certare ingenio; contendere nobilitate;
 Nocteis atque dies niti præstante labore
 Ad summas emergere opes, rerumque potiri.

O miseras hominum mentes! o pectora cæca!
 Qualibus in tenebris vitæ, quantisque periculis

Degi-

Degitur hoc ævi , quodcumque est ! nonne videre
 Nil aliud sibi naturam latrare , nisi ut , cum
 Corpore sejunctus dolor absit , mente fruatur
 Jucundo sensu , cura semota , metuque ?
 Ergo corpoream ad naturam pauca videmus 20
 Esse opus omnino , quæ demant quemque dolorem ,
 Delicias quoque uti multas substernere possint ;
 Gratius interdum neque natura ipsa requirit .
 Si non aurea sunt juvenum simulacra per ædeis
 Lampadas igniferas manibus retinentia dextris , 25
 Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur ;
 Nec domus argento fulget , auroque renidet ;
 Nec citharis reboant laqueata aurataque templa :
 Attamen inter se prostrati in gramine molli
 Propter aquæ rivum , sub ramis arboris altæ , 30
 Non magnis opibus jucunde corpora curant ;
 Præsertim cum tempestas arridet , & anni
 Tempora conspergunt viridanteis floribus herbas .
 Nec calidæ citius decedunt corpore febres ,
 Textilibus si in picturis , ostroque rubenti 35
 Jactaris , quam si plebeja in veste cubandum est .
 Quapropter quoniam nil nostro in corpore gazæ
 Prohiciunt , neque nobilitas , neque gloria regni :
 Quod superest , animo quoque nil prodesse putandum .
 Si non forte tuas legiones per loca campi 40
 Fervere cum videas belli simulacra cienteis ;
 Fervere cum videas classem , lateque vagari ;
 His tibi tum rebus timefactæ relligiones
 Effugiunt animo pavidæ , mortisque timores :
 Tum vacuum pectus linqunt , curaque solutum . 45
 Quod si ridicula hæc , ludibriaque esse videmus ,
 Re veraque metus hominum , curæque sequaces ,
 Nec metuunt sonitus armorum , nec fera tela :
 Audacterque inter reges , rerumque potentis
 Versantur , neque fulgorem reverentur ab auro , 50
 Nec

Nec clarum vestis splendorem purpureaï :
 Quid dubitas , quin omne sit hoc rationis egestas ,
 Omnis cum in tenebris præsertim vita laboret ?
 Nam veluti pueri trepidant , atque omnia cæcis
 In tenebris metuunt : sic nos in luce timemus 55
 Interdum nihilo quæ sunt metuenda magis , quam
 Quæ pueri in tenebris pavitant , finguntque futura .
 Hunc igitur terrorem animi , tenebrasque necesse est
 Non radii solis , neque lucida tela diei
 Discutiant , sed naturæ species , ratioque . 60
 Nunc age , quo motu genitalia materiaï
 Corpora res varias gignant , genitasque resolvant ;
 Et qua vi facere id cogantur ; quæve sit ollis
 Reddita mobilitas magnum per inane meandi ,
 Expediam : tu te dictis præbere memento . 65
 Nam certe non inter se stipata cohæret
 Materies , quoniam minui rem quamque videmus ;
 Et quasi longinquo fluere omnia cernimus ævo ,
 Ex oculisque vetustatem subducere nostris :
 Cum tamen incolumis videatur summa manere . 70
 Propterea quia , quæ decedunt corpora cuique ,
 Unde abeunt , minuunt : quo venere , augmine donant :
 Illa senescere , at hæc contra florescere cogunt .
 Nec remorantur ibi : sic rerum summa novatur
 Semper , & inter se mortales mutua vivunt . 75
 Augescunt aliæ gentes , aliæ minuuntur :
 Inque brevi spatio mutantur sæcla animantium ;
 Et , quasi cursores , vitaï lampada tradunt .
 Si cessare putas rerum primordia posse ,
 Cessandoque novos rerum progignere motus : 80
 Avius a vera longe ratione vagaris .
 Nam , quoniam per inane vagantur , cuncta necesse est
 Aut gravitate sui ferri primordia rerum ,
 Aut ictu forte alterius : nam cita superne
 Obvia cum fixere , fit , ut diversa repente 85

Diffi-

Dissiliant : neque enim mirum , durissima quæ sint ,
Ponderibus solidis : neque quidquam a tergis obstat .

Et quo jactari magis omnia materiai

Corpora pervideas , reminiscere totius in unum
Nil esse in summa : neque habere ubi corpora prima 90
Consistant : quoniam spatium sine fine , modoque est .
Immensumque patere in cunctas undique partes ,
Pluribus ostendi , & certa ratione probatum est .

Quod quoniam constat , nimirum nulla quies est
Reddita corporibus primis per inane profundum : 95

Sed magis assiduo , varioque exercita motu ,
Partim intervallis magnis conflicta resultant :
Pars etiam brevibus spatiis nexantur ab ictu .

Et quæcumque magis condensa conciliatu ,
Exiguis intervallis connexa resultant , 100

Endopedita suis perplexis ipsa figuris ;

Hæc validas saxi radices , & fera ferri

Corpora constituunt , & cetera de genere horum

Paucula : Quæ porro magnum per inane vagantur ,
Et cita dissiliunt longe , longèque recurvant 105

In magnis intervallis ; hæc aëra rarum

Sufficiunt nobis , & splendida lumina solis .

Multaque præterea magnum per inane vagantur ,

Conciliis rerum quæ sunt rejecta , nec usquam
Confociare etiam motus potuere recepta : 110

Cujus , uti memoro , rei simulacrum , & imago

Ante oculos semper nobis versatur , & instat .

Contemplator enim , cum solis lumina cumque

Insertim fundunt radios per opaca domorum :
Multa minuta modis multis per inane videbis 115

Corpora misceri radiorum lumine in ipso :

Et velut æterno certamine prælia , pugnasque

Edere turmatim certantia ; nec dare pausam ,

Conciliis , & discidiis exercita crebris :

Conjicere ut possis ex hoc , primordia rerum , 120

Qua-

Quale sit , in magno jactari semper inani .

Dumtaxat rerum magnarum parva potest res

Exemplare dare , & vestigia notitiarum .

Hoc etiam magis hæc animum te advertere par est

Corpora , quæ in solis radiis turbare videntur : 129

Quod tales turbæ motus quoque materiae

Significant clandestinos , cæcosque subesse .

Multa videbis enim plagis ibi percita cæcis

Commutare viam , retroque repulsa reverti

Nunc huc , nunc illuc , in cunctas denique parteis . 130

Scilicet hic a principiis est omnibus error .

Prima moventur enim per se primordia rerum :

Inde ea , quæ parvo sunt corpora conciliatu ,

Et quasi proxima sunt ad vireis principiorum ,

Letibus illorum cæcis impulsa cientur ; 135

Ipsaque , quæ porro paullo majora , laceffunt .

Sic a principiis ascendit motus , & exit

Paullatim nostros ad sensus ; ut moveantur

Illa quoque , in solis quæ lumine cernere quimus :

Nec quibus id faciant plagis apparet aperte . 140

Nunc , quæ mobilitas sit reddita materiae

Corporibus , paucis licet hinc cognoscere , Memmi .

Primum Aurora novo cum spargit lumine terras ,

Et variae volucres nemora avia pervolitantes

Aëra per tenerum liquidis loca vocibus opplent : 145

Quam subito soleat sol ortus tempore tali

Convestire sua perfundens omnia luce ,

Omnibus in promptu , manifestumque esse videmus .

At vapor is , quem sol mittit , lumenque serenum ,

Non per inane meat vacuum ; quo tardius ire 150

Cogitur , aërias quasi cum diverberet undas :

Nec singillatim corpuscula quæque vaporis ,

Sed complexa meant inter se , conque globata :

Quapropter simul inter se retrahuntur , & extra

Officiuntur , uti cogantur tardius ire . 155

Ats

At, quæ sunt solida primordia simplicitate,
 Cum per inane meant vacuum, nec res remoratur
 Ulla foris; atque ipsa suis e partibus unum,
 Unum in quem cæpere locum, connixa feruntur:
 Debent nimirum præcellere mobilitate; 160
 Et multo citius ferri, quam lumina solis,
 Multiplexque loci spatium transcurrere eodem
 Tempore, quo solis pervolgant fulgura cælum:
 Nam neque consilio debent tardata morari;
 Nec perscrutari primordia singula quæque, 165
 Ut videant, qua quidque geratur cum ratione.

At quidam contra hæc ignari, materiã
 Naturam non posse deum sine numine rentur
 Tantopere humanis rationibus, ac moderatis,
 Tempora mutare annorum, frugesque creare: 170
 Nec jam cetera, mortaleis quæ suadet adire,
 Ipsaque deducit dux vitæ dia voluptas;
 Ut res per veneris blanditum sæcla propagent;
 Ne genus occidat humanum: quorum omnia causa
 Constituisse deos fingunt: sed in omnibus rebus 175
 Magnopere a vera lapsi ratione videntur.
 Nam quamvis rerum ignorem primordia quæ sint,
 Hoc tamen ex ipsis cæli rationibus ausim
 Confirmare, aliisque ex rebus reddere multis;
 Nequaquam nobis divinitus esse creatam 180
 Naturam mundi, quæ tanta est prædita culpa:
 Quæ tibi posterius, Memmi, faciemus aperta.
 Nunc id quod superest de motibus expediemus.

Nunc locus est, ut opinor, in his illud quoque rebus
 Confirmare tibi, nullam rem posse sua vi 185
 Corpoream sursum ferri, sursumque meare.
 Ne tibi dent in eo flammæ corpora fraudem;
 Sursum enim vorsus gignuntur, & augmina sumunt:
 Et sursum nitidæ fruges, arbutaque crescunt: (190
 Pondera, quantum in se est, cū deorsum cuncta ferantur.

Nec

Nec cum subsiliunt ignes ad tecta domorum ,
 Et celeri flamma degustant tigna , trabeisque ;
 Sponte sua facere id sine vi subigente putandum est .
 Quod genus , e nostro cum missus corpore sanguis
 Emicat exsultans alte , spargitque cruorem . 195
 Nonne vides etiam , quanta vi tigna , trabeisque
 Respuat humor aquæ ? nam quam magis merfimus altū
 Directa , & magna vi multi pressimus ægre ;
 Tam cupide sursum revomit magis , atque remittit ,
 Plus ut parte foras emergant , exsiliantque . 200
 Nec tamen hæc , quantum est in se , dubitamus , opinor ,
 Quin vacuum per inane deorsum cuncta ferantur .
 Sic igitur debent flammæ quoque posse per auras
 Aëris expressæ sursum succedere ; quamquam (205
 Pondera , quantum in se est , deorsum deducere pugnent .
 Nocturnasque faces cæli sublime volanteis ,
 Nonne vides longos flammarum ducere tractus ,
 In quascumque dedit parteis natura meatum ?
 Non cadere in terram stellas , & sidera cernis ?
 Sol etiam summo de vertice dissipat omneis 210
 Ardorem in parteis , & lumine conferit arva :
 In terras igitur quoque solis vergitur ardor .
 Transversosque volare per imbres fulmina cernis :
 Nunc hinc , nunc illinc abrupti nubibus ignes
 Concurfant , cadit in terras vis flammea volgo . 215
 Illud in his quoque te rebus cognoscere avemus :
 Corpora cum deorsum rectum per inane feruntur ,
 Ponderibus propriis , incerto tempore ferme ,
 Incertisque locis , spatio decedere paullum ;
 Tantum quod momen mutatum dicere possis . 220
 Quod nisi declinare solerent , omnia deorsum ,
 Imbris uti guttæ , caderent per inane profundum :
 Nec foret offensus natus , nec plaga creata
 Principiis : ita nil umquam natura creasset .
 Quod si forte aliquis credit graviora potesse 225

Corpora , quo citius rectum per inane feruntur ,
 Incidere e supero levioribus , atque ita plagas
 Gignere , quæ possint genitales reddere motus :
 Avius a vera longe ratione recedit . (230
 Nam per aquas quæcumque cadūt , atque aëra deorsum ,
 Hæc pro ponderibus casus celerare necesse est :
 Propterea , quia corpus aquæ , naturaque tenuis
 Aëris haud possunt æque rem quamque morari :
 Sed citius cedunt gravioribus exsuperata .
 At contra nulli de nulla parte , neque ullo 235
 Tempore , inane potest vacuum subsistere reii ,
 Quin , sua quod natura petit , concedere pergat :
 Omnia quapropter debent per inane quietum
 Æque ponderibus non æquis concita ferri .
 Haud igitur poterunt levioribus incidere umquam 240
 Ex supero graviora ; neque ictus gignere per se ,
 Qui varient motus , per quos natura genat res .
 Quare etiam atque etiam paullum clinare necesse est
 Corpora , nec plusquam minimum : ne fingere motus
 Obliquos videamur , & id res vera refutet . 245
 Namque hoc in promptu , manifestumque esse videmus ;
 Pondera , quantum in se est , non posse obliqua meare ,
 Ex supero cum præcipitant : quod cernere possis ;
 Sed nihil omnino recta regione viai
 Declinare , quis est , qui possit cernere sese ? 250
 Denique si semper motus connectitur omnis ,
 Et vetere exoritur semper novus ordine certo ;
 Nec declinando faciunt primordia motus
 Principium quoddam , quod fati fœdera rumpat ;
 Ex infinito ne causam causa sequatur : 255
 Libera per terras unde hæc animantibus exstat ,
 Unde est hæc (inquam) fati avolsa voluntas ,
 Per quam progredimur , quo ducit quemque voluptas ?
 Declinamus item motus , nec tempore certo ,
 Nec regione loci certa , sed ubi ipsa tulit mens . 260

Nam

Nam dubio procul his rebus sua cuique voluntas
 Principium dat ; & hinc motus per membra rigantur .
 Nonne vides etiam patefactis tempore puncto
 Carceribus , non posse tamen prorumpere equorum
 Vim cupidam tam desubito , quam mens a vet ipsa ? 265
 Omnis enim totum per corpus materiai
 Copia conquiri debet , concita per artus
 Omneis , ut studium mentis connexa sequatur .
 Ut videas initium motus a corde creari ;
 Ex animique voluntate id procedere primum : 270
 Inde dari porro per totum corpus , & artus .

Nec simile est , ut cum impulsi procedimus ictu ,
 Viribus alterius magnis , magnoque coactu ;
 Nam tunc materiam totius corporis omnem
 Perspicuum est , nobis invitis , ire , rapique , 275
 Donicum eam refrenavit per membra voluntas .
 Jamne vides igitur , quamquam vis exera multos
 Pellit , & invitos cogit procedere sæpe ,
 Præcipiteisque rapit , tamen esse in pectore nostro
 Quidam , quod contra pugnare , obstareque possit ; 280
 Cujus ad arbitrium quoque copia materiai
 Cogitur interdum flecti per membra , per artus ;
 Et projecta refrenatur , retroque residit ?

Quare in seminibus quoque idem fateare necesse est ,
 Esse aliam præter plagas , & pondera causam 285
 Motibus , unde hæc est nobis innata potestas :
 De nihilo quoniam fieri nil posse videmus .
 Ponderus enim prohibet ne plagis omnia fiant ,
 Externa quasi vi : sed ne mens ipsa necessum
 Intestinum habeat cunctis in rebus agendis ; 290
 Et devicta quasi cogatur ferre , patique ;
 Id facit exiguum clinamen principiorum ,
 Nec regione loci certa , nec tempore certo .

Nec stipata magis fuit umquam materiai
 Copia ; nec porro majoribus intervallis . 295

D

Nam

Nam neque adaugescit quidquam, neque deperit inde .
 Quapropter quo nunc in motu principiorum
 Corpora sunt , in eodem antea cta ætate fuere ;
 Et posthac semper simili ratione ferentur :
 Et quæ consuerunt gigni , gignentur eadem 300
 Conditione ; & erunt , & crescent , inque valebunt ,
 Quantum cuique datum est per fœdera naturæ .
 Nec rerum summam commutare ulla potest vis .
 Nam neque quo possit genus ullum materiai (305
 Effugere ex Omni, quidquam est : neque rursus, in Omne
 Unde coorta queat nova vis irrumpere ; & omnem
 Naturam rerum mutare , & vertere motus .

Illud in his rebus non est mirabile , quare ,
 Omnia cum rerum primordia sint in motu ,
 Summa tamen summa videatur stare quiete ; 310
 Præterquam si quid proprio dat corpore motus .
 Omnis enim longe nostris ab sensibus infra
 Primorum natura jacet : quapropter ubi illa
 Cernere jam nequeas , motus quoque surpere debent :
 Præsertim cum , quæ possimus cernere , celent 315
 Sæpe tamen motus , spatio diducta locorum .
 Nam sæpe in colli tondentes pabula læta
 Lanigeræ reptant pecudes , quo quamque vocantes
 Invitant herbæ gemmantes rore recenti :
 Et satiati agni ludunt , blandæque coniscant : 320
 Omnia quæ nobis longe confusa videntur ;
 Et veluti in viridi candor consistere colli .
 Præterea magnæ legiones cum loca cursu
 Camporum complent , belli simulacra cientes ;
 Et circumvolitant equites , mediosque repente 325
 Transmittunt valido quatientes impete campos ;
 Fulgur ibi ad cælum se tollit ; totaque circum
 Ære renidescit tellus ; subterque virum vi
 Excitur pedibus sonitus ; clamoreque montes
 Icti rejectant voces ad sidera mundi : 330

Et

Et tamen est quidam locus altis montibus, unde
Stare videtur, & in campis consistere fulgur.

Nunc age jam deinceps cunctarum exordia rerum,
Qualia sint, & quam longe distantia formis,
Percipe, multigenis quam sint variata figuris: 335
Non quod multa parum simili sint prædita forma,
Sed quia non volgo paria omnibus omnia constant.
Nec mirum: nam cum sit eorum copia tanta,
Ut neque finis, uti docui, neque summa sit ulla:
Debent nimirum non omnibus omnia prorsum 340
Esse pari filo, similique affecta figura.

Præterea genus humanum, mutæque natantes
Squamigerum pecudes, & læta armenta, feræque,
Et variæ volucres, lætantia quæ loca aquarum
Concelebrant, circum ripas, fonteisque, lacusque; 345
Et quæ pervolgant nemora avia pervolitantes:
Horum unum quodvis generatim sumere perge:
Invenies tamen inter se distare figuris.
Nec ratione alia proles cognoscere matrem,
Nec mater posset prolem; quod posse videmus, 350
Nec minus atque homines inter se nota cluere.
Nam sæpe ante deum vitulus delubra decora
Turicremas propter mæctatus concidit aras,
Sanguinis expirans calidum de pectore flumen:
At mater virideis saltus orbata peragrans, 355
Liquit humi pedibus vestigia pressa bifulcis,
Omnia convifens oculis loca, si queat usquam
Conspicere amissum fœtum; completque querelis
Frundiferum nemus adsistens; & crebra revisit
Ad stabulum, desiderio perfixa juvenci: 360
Nec teneræ salices, atque herbæ rore vigentes,
Fluminaque ulla queunt summis labentia ripis
Oblectare animum, subitamque avertere curam:
Nec vitulorum aliæ species per pabula læta
Derivare queunt alio, curaque levare: 365

Usque adeo quiddam proprium, notumque requirit.
 Præterea teneri tremulis cum vocibus hædi
 Cornigeras norunt matres, agnique petulci
 Balatum pecudes: ita, quod natura reposcit,
 Ad sua quisque fere decurrunt ubera lactis. 370

Postremo quodvis frumentum, non tamen omne
 Quodque suo in genere inter se simile esse videbis,
 Quin intercurrat quædam distantia formis.
 Concharumque genus parili ratione videmus
 Pingere telluris gremium, qua mollibus undis 375
 Litoris incurvi bibulam pavit æquor arenam.

Quare etiam atque etiam simili ratione necesse est,
 Natura quoniam constant, neque facta manu sunt,
 Unius ad certam formam primordia rerum,
 Dissimili inter se quædam volitare figura. 380

Perfacile est jam animi ratione exsolvere nobis,
 Quare fulmineus multo penetratior ignis,
 Quam noster fluat e tædis terrestribus ortus.
 Dicere enim possis cælestem fulminis ignem
 Subtilem magis e parvis constare figuris: 385

Atque ideo transire foramina, quæ nequit ignis
 Noster hic e lignis ortus, tædaque creatus.
 Præterea lumen per cornu transit; at imber
 Respuitur: quare? nisi luminis illa minora (390
 Corpora sunt, quam de quibus est liquor almus aquarū.

Et quamvis subito per colum vina videmus
 Perfluere; at contra tardum cunctatur olivum:
 Aut quia nimirum majoribus est elementis;
 Aut magis hamatis inter se, perque plicatis.
 Atque ideo fit, uti non tam deducta repente 395
 Inter se possint primordia singula quæque
 Singula per cujusque foramina permanare.

Huc accedit, uti mellis lactisque liquores
 Jucundo sensu linguæ tractentur in ore:
 At contra tætra absinthii natura, ferique 400

Centauro, sædo pertorquent ora sapore :
 Ut facile agnoscas e lævibus , atque rotundis
 Esse ea , quæ sensus jucunde tangere possunt :
 At contra quæ amara , atque aspera cumque videntur ,
 Hæc magis hamatis inter se nexa teneri ; 405
 Proptereaque solere vias rescindere nostris
 Sensibus , introituque suo perrumpere corpus .

Omnia postremo bona sensibus , & mala tactu ,
 Dissimili inter se pugnant perfecta figura :
 Ne tu forte putes ferræ stridentis acerbum 410
 Horrorem constare elementis lævibus æque ,
 Ac musæa mele , per chordas organici quæ
 Mobilibus digitis expergefacta figurant .

Neu simili penetrare putes primordia forma
 In nareis hominum , cum tætra cadavera torrent , 415
 Et cum scena croco Cilici perfusa recens est ,
 Araque Panchæos exhalat propter odores .

Neve bonos rerum simili constare colores
 Semine constituas , oculos qui pascere possunt ;
 Et qui compungunt aciem , lacrimareque cogunt ; 420
 Aut sæda specie tætri , turpesque videntur .
 Omnis enim , sensus quæ mulcet caussa , juvatque ,
 Haud sine principali aliquo lævore creata est :
 At contra , quæcumque molesta , atque aspera constat ,
 Non aliquo sine materiæ squalore reperta est . 425

Sunt etiam quæ jam nec lævia jure putantur
 Esse , neque omnino flexis mucronibus unca ;
 Sed magis angululis paullum prostantibus ; & quæ
 Titillare magis sensus , quam lædere possunt :
 Fæcula jam quo de genere est , inulæque sapes . 430
 Denique jam calidos igneis , gelidamque pruinam ,
 Dissimili dentata modo compungere sensus
 Corporis , indicio nobis est tactus uterque .

Tactus enim , tactus (pro divum numina sancta !)
 Corporis est sensus , vel cum res externa sese 435

Insinuat ; vel cum lædit , quæ in corpore nata est ;
 Aut juvat egrediens genitales per Veneris res ;
 Aut ex offensu cum turbant corpore in ipso
 Semina , confunduntque inter se concita sensum :
 Ut si forte manu quamvis jam corporis ipse 440
 Tute tibi partem ferias , æque experiare .
 Quapropter longe formas distare necesse est
 Principiis , varios quæ possint edere sensus .

Denique , quæ nobis durata ac spissa videntur ,
 Hæc magis hamatis inter sese esse necesse est , 445
 Et quasi ramosis alte compacta teneri .

In quo jam genere in primis adamantina saxa ,
 Prima acie constant , ictus contemnere sueta ;
 Et validi silices , ac duri robora ferri ,
 Æraque quæ claustris restantia vociferantur . 450

Illa autem debent ex lævibus atque rotundis
 Esse magis , fluido quæ corpore liquida constant .
 Nec retinentur enim inter se glomeramina quæque ;
 Et procurfus item in proclive volubilis exstat .

Omnia postremo , quæ puncto tempore cernis 455
 Diffugere , ut fumum , nebulas , flammæque , necesse est ,
 Si minus omnibus sunt e lævibus atque rotundis ,
 At non esse tamen perplexis endopedita ,
 Pungere uti possint corpus , penetrareque saxa :
 Nec tamen hære inter se , quod quisque videmus 460
 Sensibus esse datum : facile ut cognoscere possis
 Non e perplexis , sed acutis esse elementis .

Sed quod amara vides eadem , quæ fluvida constant ,
 Sudor uti maris est , minime id mirabile habendum .
 Nam quod fluvidum est , e lævibus atque rotundis 465
 Est : at lævibus atque rotundis mista doloris
 Corpora ; nec tamen hæc retineri hamata necessum :
 Scilicet esse globosa , tamen cum squalida consent ;
 Provolvi simul ut possint , & lædere sensus .

Et quo mista putes magis aspera lævibus esse 470

Prin-

Principiis , unde est Neptuni corpus acerbum ;
 Est ratio secernendi , seorsumque videndi .
 Humor dulcit , ubi per terras crebrius idem
 Percolatur , ut in foveam fluat , ac mansuescat .
 Linquit enim supra tætri primordia viri 475
 Aspera , quo magis in terris hærescere possunt .
 Quod quoniam docui , pergami connectere rem , quæ
 Ex hoc apta fidem ducit : primordia rerum
 Finita variare figurarum ratione .
 Quod si non ita sit , rursus jam semina quædam 480
 Eius infinito debebunt corporis auctu .
 Namque in eadem una cujuscujus brevitate
 Corporis , inter se multum variare figuræ
 Non possunt . Fac enim minimis e partibus esse
 Corpora prima : tribus , vel paullo pluribus auge : 485
 Nempe ubi eas parteis unius corporis omneis ,
 Summa atque ima locans , transmutans dextera lævis ,
 Omnimodis expertus eris , quam quisque det ordo
 Formæ speciem totius corporis ejus ;
 Quod superest , si forte voles variare figuras , 490
 Addendum parteis alias erit : inde sequetur
 Adsimili ratione , alias ut postulet ordo ,
 Si tu forte voles etiam variare figuras .
 Ergo formæ novitatem corporis augmen
 Subsequitur : quare non est ut credere possis , 495
 Esse infinitis distantia semina formis :
 Ne quædam cogas immani maximitate
 Esse ; supra quod jam docui non posse probari .
 Jam tibi barbaricæ vestes , Melibæaque fulgens
 Purpura , Thessalico concharum tinctæ colore , & 500
 Aurea pavonum ridenti inbuta lepore
 Sæcla , novo rerum superata colore jacerent :
 Et contemptus odor myrrhæ , mellisque saporis ;
 Et cycnea mele , Phæbeaque dædala chordis
 Carmina , consimili ratione oppressa silerent . 505

Namque aliis aliud præstantius exoreretur .

Cedere item retro possent in deteriores

Omnia sic parteis ; ut diximus in meliores :

Namque aliis aliud retro quoque tætrius esset

Naribus , auribus , atque oculis , orisque saporis . 510

Quæ quoniam non sunt in rebus reddita , certa &

Finis utrimque tenet summam : fateare necesse est

Materiam quoque finitis differre figuris .

Denique , ab ignibus ad gelidas hiemisque pruinas

Finitum est , retroque pari ratione remensum est . 515

Finit enim calor , ac frigus ; mediique tepores

Inter utrumque jacent , explentes ordine summam .

Ergo finita distant ratione creata ;

Ancipiti quoniam mucrone utrimque notantur ,

Hinc flammis , illinc rigidis infessa pruinis . 520

Quod quoniam docui , pergam connectere rem , quæ

Ex hoc apta fidem ducit : primordia rerum ,

Inter se simili quæ sunt perfecta figura ,

Infinita cluere : etenim distantia cum sit

Formarum finita , necesse est , quæ similes sint , 525

Esse infinitas : aut summam materiai

Finitam constare : id quod non esse probavi .

Quod quoniam docui , nunc suaviloquis , age , paucis

Verbis ostendam , corpuscula materiai

Ex infinito summam rerum usque tenere , 530

Undique protelo plagarum continuato .

Nam quod rara vides magis esse animalia quædam ,

Fœcundamque minus naturam cernis in illis ;

At regione , locoque alio , terrisque remotis ,

Multa licet genere esse in eo , numerumque repleti . 535

Sicuti quadrupedum cum primis esse videmus

In genere anguimanos elephantos , India quorum

Millibus e multis vallo munitur eburno ,

Ut penitus nequeat penetrari ; tanta ferarum

Vis est , quarum nos perpauca exempla videmus . 540

Sed

Sed tamen id quoque uti concedam , quamlibet esto
 Unica res quædam , nativo corpore sola ,
 Cui similis toto terrarum non sit in orbe :
 Infinita tamen nisi erit vis materiai ,
 Unde ea progigni possit concepta ; creari 545
 Non poterit : neque , quod superest , procreescere , alique .
 Quippe etenim fumant oculi , finita per Omne
 Corpora jactari unius genitalia reii ;
 Unde , ubi , qua vi , & quo pacto congressa coibunt
 Materiarum tanto in pelago , turbaque aliena ? 550
 Non (ut opinor) habent rationem conciliandi :
 Sed quasi , naufragiis magnis multisque coortis ,
 Dissectare solet magnum mare transtra , gubernas ,
 Antennas , proram , malos , tonsasque natanteis ;
 Per terrarum omneis oras fluitantia a plustra 555
 Ut videantur ; & indicium mortalibus edant ,
 Infidi maris insidias , vireisque , dolumque
 Ut vitare velint ; neve ullo tempore credant ,
 Subdola cum ridet placidi pellacia ponti .
 Sic tibi si finita semel primordia quædam 560
 Constitues , ævum debebunt sparsa per omne
 Dissectare æstus diversi materiai :
 Numquam in concilium ut possint compulsæ coire ;
 Nec remorari in concilio ; nec crescere adaucta .
 Quorum utrumque palam fieri manifesta docet res ; 565
 Et res progigni ; & genitas procreescere posse .
 Esse igitur genere in quovis primordia rerum
 Infinita palam est , unde omnia suppeditantur .
 Nec superare queunt motus utique exitiales
 Perpetuo , neque in æternum sepelire salutem : 570
 Nec porro rerum genitales , auctificique
 Motus perpetuo possunt servare creata .
 Sic æquo geritur certamine principiorum
 Ex infinito contractum tempore bellum :
 Nunc hic , nunc illic superant vitalia rerum ; 575
 Et

Et superantur item : miscetur funere vagor ,
 Quem pueri tollunt visentes luminis oras .
 Nec nox ulla diem , neque noctem Aurora secuta est ,
 Quæ non audierit mistos vagitibus ægris
 Ploratus , mortis comites , & funeris atri . 580

Illud in his obsignatum quoque rebus habere
 Convenit , & memori mandatum mente tenere :
 Nil esse , in promptu quorum natura tenetur ,
 Quod genere ex uno consistat principiorum :
 Nec quidquam , quod non permisto semine constet . 585
 Et quam quidque magis multas vis possidet in se ,
 Atque potestates , ita plura principiorum
 In sese genera , ac varias docet esse figuras .

Principio , tellus habet in se corpora prima ,
 Unde mare immensum volventes flumina fontes 590
 Assidue renovent : habet , ignes unde oriantur :
 Nam multis succensa locis ardent sola terræ ;
 Eximiis vero furit ignibus impetus Ætnæ .
 Tum porro nitidas fruges , arbuſtaque læta
 Gentibus humanis habet unde extollere possit : 595
 Unde etiam fluidas frondeis , & pabula læta
 Montivago generi possit præbere ferarum .

Quare magna deum mater , materque ferarum ,
 Et nostri genetrix hæc dicta est corporis una .
 Hanc veteres Grajūm docti cecinere poëtæ 600
 Sublimem in curru bijugos agitare leones :
 Aëris in spatio magnam pendere docentes
 Tellurem ; neque posse in terra sistere terram .
 Adjunxere feras , quia quamvis effera proles
 Officiis debet molliri victa parentum . 605

Muralique caput summum cinxere corona ;
 Eximiis munita locis quod sustinet urbeis .
 Quo nunc insigni per magnas prædita terras
 Horrifice fertur divinæ matris imago .
 Hanc variæ gentes , antiquo more sacrorum , 610
 Idæam

Idæam vocitant matrem , Phrygiasque catervas
 Dant comites ; quia primum ex illis finibus edunt
 Per terrarum orbem fruges cœpisse creari .
 Gallos attribuunt , quia numen qui violarint
 Matris , & ingrati genitoribus inventi sint , 615
 Significare volunt indignos esse putandos ,
 Vivam progeniem qui in oras luminis edant .
 Tympana tenta tonant palmis , & cymbala circum
 Concava ; raucifonoque minantur cornua cantu ;
 Et Phrygio stimulat numero cava tibia menteis , 620
 Telaque præportant violenti signa furoris ;
 Ingratos animos , atque impia pectora volgi
 Conterrere metu quæ possint numine divæ .

Ergo cum primum magnas invec̄ta per urbeis
 Munificat tacita mortaleis muta salute : 625

Ære atque argento sternunt iter omne viarum ,
 Largifica stipe ditantes ; ninguntque rosarum
 Floribus , umbrantes matrem , comitumque catervas .

Hic armata manus (Curetas nomine Graji
 Quos memorant Phrygios) inter se forte catenas 630
 Ludunt , in numerumque exsultant , sanguine læti , &
 Terrificas capitum quatientes numine cristas :

Dic̄tos referunt Curetas : qui Jovis illum
 Vagitum in Creta quondam occultasse feruntur ;
 Cum pueri circum puerum pernice chorea 635

Armati in numerum pulsarent æribus æra ,
 Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus ,
 Æternumque daret matri sub pectore volnus .

Propterea magnam armati matrem comitantur :
 Aut quia significant divam prædicere , ut armis , 640
 Ac virtute velint patriam defendere terram ;

Præsidioque parent , decorique parentibus esse ,
 Quæ bene , & eximie quamvis disposita ferantur ,
 Longe sunt tamen a vera ratione repulsa .

Omniſ enim per se divum natura necesse est 645

Immortali ævo , summa cum pace fruatur ,
 Seruota a nostris rebus , sejunctaque longe .
 Nam privata dolore omni , privata periclis ,
 Ipsa suis pollens opibus , nihil indiga nostri ,
 Nec bene promeritis capitur , nec tangitur ira . 650

Terra quidem vero caret omni tempore sensu :
 Sed quia multarum potitur primordia rerum ,
 Multa modis multis effert in lumina solis .
 Hic si quis mare Neptunum , Cereremque vocare
 Constituet fruges , & Bacchi nomine abuti 655
 Mauolt , quam laticis proprium proferre vocamen :
 Concedamus ut hic terrarum dicat orbem
 Esse deum matrem , dum re non sit tamen apse .

Sæpe itaque ex uno tondentes gramina campo
 Lanigeræ pecudes , & equorum duellica proles , 660
 Buceriarque greges , sub eodem tegmine cæli ,
 Ex unoque sitim sedantes flumine aquai ,
 Dissimili vivunt specie ; retinentque parentum
 Naturam ; & mores generatim quæque imitantur :
 Tanta est in quouis genere herbæ materiai 665
 Dissimilis ratio : tanta est in flumine quoque .

Jam vero quamvis animantem ex omnibus unam
 Ossa , cruor , venæ , calor , humor , viscera , nervi
 Constituunt ; quæ sunt porro distantia longe
 Dissimili perfecta figura principiorum . 670

Tum porro quæcumque igni flammata cremantur ;
 Si nil præterea , tamen ex se ea corpora tradunt ,
 Unde ignem jacere , & lumen summittere possint ;
 Scintillasque agere , ac late differre favillam .
 Cetera consimili mentis ratione peragrans 675
 Inuenies intus multarum semina rerum
 Corpore celare , & varias cohibere figuras .

Denique multa vides , quibus est odor , & sapor una
 Reddita sunt cum odore ; in primis pleraque dona ,
 Relligione animum turpi cum tangere parto . 680

Hæc

Hæc igitur variis debent constare figuris ,
 Nidor enim penetrat , qua succus non it in artus :
 Succus item seorsum , & rerum sapor insinuatur
 Sensibus ; ut noscas primis differre figuris .

Dissimiles igitur formæ glomeramen in unum 685
 Conveniunt : & res permisto semine constant .

Quinetiam passim nostris in versibus ipsis
 Multa elementa vides multis communia verbis ;
 Cum tamen inter se versus , ac verba necesse est
 Confiteare alia ex aliis constare elementis . 690

Non quod multa parum communis litera currat ;
 Aut nulla inter se duo sint ex omnibus iisdem :
 Sed quia non volgo paria omnibus omnia constant .

Sic aliis in rebus item communia multa ,
 Multarum rerum cum sint primordia , longe 695
 Dissimili tamen inter se consistere summa
 Possunt : ut merito ex aliis constare ferantur
 Humanum genus , ac fruges , arbustaque læta .

Nec tamen omnimodis connecti posse putandum est
 Omnia : nam volgo fieri portenta videres ; 700

Semiferas hominum species existere ; & altos
 Interdum ramos egigni corpore vivo ;
 Multaque connecti terrestria membra marinis :
 Tum flammam tætro spiranteis ore Chimæras
 Pascere naturam per terras omniparenteis . 705

Quorum nil fieri manifestum est : omnia quando
 Seminibus certis , certa genetrice creata
 Conservare genus crescentia posse videmus .

Scilicet id certa fieri ratione necesse est .

Nam sua cuique cibus ex omnibus intus in artus 710
 Corpora discedunt ; connexaque convenientis
 Efficiunt motus : at contra aliena videmus
 Rejicere in terras naturam : multaque cæcis
 Corporibus fugiunt e corpore percita plagis ;
 Quæ neque connecti cuiquam potuere, neque intra 715

Vita-

Vitaleis motus consentire, atque animari.
 Sed ne forte putes animalia sola teneri
 Legibus his: eadem ratio res terminat omneis.
 Nam veluti tota natura dissimiles sunt
 Inter se genitæ res quæque; ita quamque necesse est 720
 Dissimili constare figura principiorum.
 Non quod multa parum simili sint prædita forma;
 Sed quia non volgo paria omnibus omnia constant.
 Semina cum porro distent, differre necesse est
 Intervalla, vias, connexus, pondera, plagas, 725
 Concurfus, motus: quæ non animalia solum
 Corpora sejungunt, sed terras, ac mare totum
 Secernunt, cælumque a terris omne retentant.
 Nunc age, dicta meo dulci quæsitæ labore
 Percipe: ne forte hæc albis ex alba rearis 730
 Principiis esse, ante oculos quæ candida cernis:
 Aut ea, quæ nigrant, nigro de semine nata:
 Neve alium quemvis quæ sunt induta colorem,
 Propterea gerere hunc credas, quod materiai
 Corpora consimili sint ejus tincta colore: 735
 Nullus enim color est omnino materiai
 Corporibus, neque par rebus, neque denique dispar.
 In quæ corpora si nullus tibi forte videtur
 Posse animi injectus fieri, procul avius erras.
 Nam cum cæcigeni, solis qui lumina numquam 740
 Aspexere, tamen cognoscant corpora tactu,
 Ex ineunte ævo, nullo continctæ colore:
 Scire licet, menti quoque nostræ corpora posse
 Verti in notitiam nullo circumlita fuco.
 Deniquè nos ipsi cæcis quæcumque tenebris 745
 Tangimus, haud ullo sentimus tincta colore.
 Quod quoniam vinco fieri, nunc esse docebo.
 Omnis enim color omnino mutatur in omneis:
 Quod facere haud ullo debent primordia pacto.
 Immutabile enim quiddam superare necesse est; 750
 Ne

Ne res ad nihilum redigantur funditus omnes .
 Nam quodcumque suis mutatum finibus exit ,
 Continuo hoc mors est illius , quod fuit ante .
 Proinde colore cave contingas femina rerum :
 Ne tibi res redeant ad nilum funditus omnes . 755

Præterea , si nulla coloris principii est
 Reddita natura ; at variis sunt prædita formis ,
 E quibus omnigenos gignunt , variantque colores .
 Præterea magni quod refert , femina quæque
 Cum quibus , & quali positura contineantur , 760
 Et quos inter se dent motus , accipiantque :
 Perfacile extemplo rationem reddere possis ,
 Cur ea , quæ nigro fuerint paullo ante colore ,
 Marmoreo fieri possint candore repente .

Ut mare , cum magni commorunt æquora venti , 765
 Vertitur in canos candenti marmore fluctus .

Dicere enim possis nigrum , quod sæpe videmus ,
 Materies ubi permixta est illius , & ordo
 Principiis mutatus , & addita , demtaque quædam ,
 Continuo id fieri ut candens videatur , & album : 770

Quod si cæruleis constarent æquora ponti
 Seminibus , nullo possent albescere pacto .
 Nam quocumque modo perturbes , cærulea quæ sint
 Numquam in marmoreum possunt migrare colorem .

Sin alio , atque alio sunt semina tincta colore , 775

Quæ maris efficiunt unum , purumque nitorem :
 Ut sæpe ex aliis formis , variisque figuris
 Efficitur quiddam quadratum , unæque figuræ :
 Conveniebat , uti in quadrato cernimus esse
 Dissimileis formas ; ita cernere in æquore ponti , 780
 Aut alio in quovis uno , puroque nitore ,
 Dissimileis longe inter se , variosque colores .

Præterea , nihil efficiunt , obstantque figuræ
 Dissimiles , quo quadratum minus omne sit extra :
 At varii rerum impediunt , prohibentque colores , 785

Quo

Quo minus esse uno possit res tota nitore .

Tum porro , quæ ducit , & inlicit , ut tribuamus
Principiis rerum nonnumquam , caussa , colores ,
Occidit , (ex albis quoniam non alba creantur ;
Nec quæ nigra cluent , de nigris ; sed variis de .) 790
Quippe etenim multo proclivius exorientur
Candida de nullo , quam de nigrante colore ,
Aut alio quovis , qui contra pugnet , & obstet .

Præterea , quoniam nequeunt sine luce colores
Esse , neque in lucem existunt primordia rerum : 795
Scire licet quam sint nullo velata colore .

Qualis enim cæcis poterit color esse tenebris
Lumine qui mutatur in ipso , propterea quod
Recta aut obliqua percussus luce refulget ?
Pluma columbarum quo pacto in sole videtur , 800

Quæ sita cervices circum , collumque coronat :
Namque alias fit , uti rubro fit clara pyropo ;
Interdum quodam sensu fit , uti videatur
Inter cæruleum virideis miscere zmaragdos .

Caudaque pavonis , larga cum luce repleta est , 805
Consimili mutat ratione obversa colores :

Qui , quoniam quodam gignuntur luminis ictu ,
Scilicet , id sine eo fieri non posse putandum est .

Et quoniam plagæ quoddam genus excipit in se
Pupula , cum sentire colorem dicitur album ; 810
Atque aliud porro , nigrum cum , & cetera sentit ;
Nec refert ea , quæ tangas , quo forte colore
Prædita sint , verum quali magis apta figura :
Scire licet , nil principiis opus esse colores :
Sed variis formis varianteis edere tactus . 815

Præterea , quoniam non certis certa figuris
Est natura coloris , & omnia principiorum
Formamenta queunt in quovis esse nitore :
Cur ea , que constant ex illis , non pariter sunt
Omnigenis perfusa coloribus in genere omni ? 820

Con-

Conveniebat enim corvos quoque sæpe volanteis
 Ex albis album pennis jactare colorem ;
 Et nigros fieri nigro de femine cycnos ,
 Aut alio quovis uno , varioque colore . (825

Quin etiam quanto in parteis res quæque minutas
 Distrahitur magis , hoc magis est ut cernere possis
 Evanescere paullatim , stinguique colorem :
 Ut fit ubi in parvas parteis discerpitur aurum ,
 Purpura , pæniceusque color clarissimus multo ,
 Filatim cum distractus disperditur omnis : 830
 Noscere ut hinc possis , prius omnem efflare colorem
 Particulas , quam discedant ad semina rerum .

Postremo , quoniam non omnia corpora vocem
 Mittere concedis , neque odorem : propterea fit ,
 Ut non omnibus attribuas sonitus , & odores : 835
 Sic , oculis quoniam non omnia cernere quimus ,
 Scire licet , quædam tam constare orba colore ,
 Quam sine odore ullo quædam , sonituque remota .
 Nec minus hæc animum cognoscere posse sagacem ,
 Quam quæ sunt aliis rebus privata , notisque . 840

Sed ne forte putes solo spoliata colore
 Corpora prima manere : etiam secreta teporis
 Sunt , ac frigoris omnino , calidique vaporis :
 Et sonitu sterila , & succo jejuna feruntur :
 Nec jaciunt ullum proprio de corpore odorem . 845
 Sicut amaracini blandum , statæque liquorem ,
 Et nardi florem , nectar qui naribus halant ,
 Cum facere instituas : cum primis quærere par est ,
 (Quoad licet , ac potis es reperire) inolentis olivi
 Naturam , nullam quæ mittat naribus auram : 850
 Quam minime ut possit mistos in corpore odores ,
 Concoctosque , suo contactos perdere viro .

Propterea demum debent primordia rerum
 Non adhibere suum gignundis rebus odorem ,
 Nec sonitum , quoniam nihil ab se mittere possunt : 855

E

Nec

Nec simili ratione saporem denique quemquam ;
 Nec frigus; neque item calidum, tepidumque vaporẽ; &
 Cetera, quæ cum ita sunt tandem, ut mortalia constant,
 Molli lenta, fragosa putri, cava corpore raro,
 Omnia sint a principiis sejuncta necesse est. 860

Immortalia si volumus subjungere rebus
 Fundamenta, quibus nitatur summa salutis:
 Ne tibi res redeant ad nilum funditus omnes.

Nunc ea, quæ sentire videmus cumque necesse est
 Ex insensilibus tamen omnia confiteare 865
 Principiis constare: neque id manifesta refutant,
 Nec contra pugnant, in promptu cognita quæ sunt:
 Sed magis ipsa manu ducunt, & credere cogunt,
 Ex insensilibus, quod dico, animalia gigni.

Quippe videre licet, vivos existere vermeis 870
 Stercore de tætro, putrorem cum sibi nata est
 Intempestivis ex imbribus humida tellus.

Præterea cunctas itidem res vertere sese.
 Vertunt se fluvii, frondes, & pabula læta
 In pecudes: vertunt pecudes in corpora nostra 875
 Naturam: & nostro de corpore sæpe ferarum
 Augescunt vires, & corpora pennipotentum.
 Ergo omneis natura cibos in corpora viva

Vertit, & hinc sensus animantum præcreat omneis:
 Non alia longe ratione, atque arida ligna 880
 Explicat in flammis, & in igneis omnia versat.

Jamne vides igitur, magni primordia rerum
 Referre in quali sint ordine quæque locata,
 Et commista quibus dent motus, accipiantque? (885

Tum porro quid id est, animum quod percutit ipsum?
 Quod movet? & varios sensus expromere cogit,
 Ex insensilibus ne credas sensite gigni?

Nimirum lapides, & ligna, & terra quod una
 Mistra, tamen nequeunt vitalem reddere sensum.
 Illud in his igitur scædus meminisse decebit; 890

Non

Non ex omnibus omnino quæcumque creant res ,
 Sensilia extemplo , & sensus me dicere gigni :
 Sed magni referre , ea primum quantula constant ,
 Sensile quæ faciunt , & qua sint prædita forma ,
 Motibus , ordinibus , posituris denique quæ sint : 895
 Quarum nil rerum in lignis , glæbisque videmus .
 Et tamen hæc cum sunt quasi putrefacta per imbreis ,
 Vermiculos pariunt ; quia corpora materiai

Antiquis ex ordinibus permota nova re ,
 Conciliantur ita , ut debent animalia gigni . 900

Deinde ex sensilibus cum sensile posse creari
 Constituunt , porro ex aliis sentire sũetis ;
 Mollia tum faciunt : nam sensus jungitur omnis
 Visceribus , nervis , venis , quæcumque videmus
 Mollia mortali consistere corpore creta . 905

Sed tamen esto jam posse hæc æterna manere :
 Nempe tamen debent aut sensum partis habere ,
 Aut similia totis animalibus esse putari .
 At nequeant per se parteis sentire , nec esse :
 Namque aliũm sũsus membrorum respuit omnium : 910
 Nec manus a nobis potis est secreta , neque ulla
 Corporis omnino sensum pars sola tenere .

Linquntur , ut totis animalibus adsimulentur ;
 Vitali ut possint consentire undique sensu .

Qui poterunt igitur rerum primordia dici , 915
 Et leti vitare vias , animalia cum sint ,

Atque animalibus sint mortalibus una , eademque ?
 Quod tamen ut possint : ab cœtu concilioque ,

Nil facient , præter volgum , turbamque animantum :
 Scilicet ut nequeant homines , armenta , feræque 920

Inter sese ullam rem gignere conveniendo
 Per Veneris res , extra homines , armenta , ferasque .

Sic itidem quæ sunt minimis sentire necesse est .
 Quod si forte suum dimittunt corpore sensum ,

Atque alium capiunt : quid opus fuit attribui , quod 925

Detrahitur? Tum præterea, (quod fugimus ante)
 Quatinus in pullos animaleis vertier ova
 Cernimus alituum, vermeisque effervere, terram
 Intempestivos cum putror cepit ob imbreis:
 Scire licet gigni posse ex non sensibus sensus. 930
 Quod si forte aliquis dicet, dumtaxat oriri
 Posse ex non-sensu sensus, sed mobilitate
 Ante aliqua tamquam partum, quam proditur extra:
 Huic satis illud erit planum facere, atque probare,
 Non fieri partum, nisi concilio ante coacto: 935
 Nec commutari quidquam sine conciliatu
 Primorum; ut nequeunt ullius corporis esse
 Sensus ante ipsam genitam naturam animantis.
 Nimirum quia materies disjecta tenetur
 Aëre, fluminibus, terris, flammaque creatis: 940
 Nec congressa modo vitaleis convenienti
 Contulit inter se motus, quibus omnituentes
 Accensi sensus animantem quamque tuentur.
 Præterea quamvis animantem grandior ictus,
 Quam patitur natura, repente adfligit, & omneis 945
 Corporis, atque animi pergit confundere sensus.
 Dissolvuntur enim posituræ principiorum;
 Et penitus motus vitales impediuntur;
 Donec materies omneis concussa per artus
 Vitaleis animæ nodos e corpore solvit, 950
 Dispersamque foras per caulas ejicit omneis.
 Nam quid præterea facere ictum posse reamur
 Oblatum, nisi discutere, ac dissolvere quæque?
 Fit quoque, uti soleant minus oblato acriter ictu,
 Reliquiæ motus vitalis vincere sæpe, 955
 Vincere, & ingenteis plagæ sedare tumultus,
 Inque suos quidquid rursus revocare meatus,
 Et quasi jam leti dominantem in corpore motum
 Discutere, ac pæne amissos accendere sensus.
 Nam, quare potius leti jam limine ab ipso

Ad vitam possint conlecta mente reverti ,
 Quam quo decursum prope jam fiet , ire , & abire ?

Præterea , quoniam dolor est ubi materiai
 Corpora vi quadam per viscera viva , per artus
 Sollicitata suis trepidant in sedibus intus : 965

Inque locum quando remigrant , fit blanda voluptas :
 Scire licet , nullo primordia posse dolore

Tentari ; nullamque voluptatem capere ex se :
 Quandoquidem non sunt ex ullis principiorum
 Corporibus , quorum motus novitate laborent ; 970

Aut aliquem fructum capiant dulcedinis almæ .
 Haud igitur debent esse ullo prædita sensu .

Denique uti possint sentire animalia quæque ,
 Principiis si etiam est sensus tribuendus eorum : (975

Quid? genus humanum proprium de quibus factum est?
 Scilicet & risu tremulo concussa cachinnant ,

Et lacrimis spargunt rorantibus ora , genasque ,
 Multaque de rerum mistura dicere callent ,

Et sibi proporro quæ sint primordia quærunt .
 Quandoquidem totis mortalibus adsimulata 980

Ipsa quoque ex aliis debent constare elementis ;
 Inde alia ex aliis , nusquam consistere ut ausis .

Quippe sequar , quodcumque loqui , ridereque dices ,
 Et sapere , ex aliis eadem hæc facientibus , ut sit .

Quod si delira hæc , furiosaque cernimus esse ; 985
 Et ridere potest ex non ridentibus factus ,

Et sapere , & doctis rationem reddere dictis ,
 Non ex feminibus sapientibus , atque disertis :

Qui minus esse queant ea , quæ sentire videmus
 Seminibus permista carentibus undique sensu ? 990

Denique cælesti sumus omnes semine oriundi :
 Omnibus ille idem pater est , unde alma liquenteis

Humorum guttas mater cum terra recepit ,
 Fœta parit nitidas fruges , arbustaque læta ,

Et genus humanum, & parit omnia sæcla ferarum , 995

Pabula cum præbet, quibus omnes corpora pascunt,
 Et dulcem ducunt vitam, prolemque propagant.
 Quapropter merito maternum nomen adepta est.
 Cedit item retro de terra quod fuit ante,
 In terras: & quod missum est ex ætheris oris, 1000
 Id rursus cæli rellatum templa receptant.
 Nec sic interimit mors res, ut materiai
 Corpora conficiat, sed cœtum dissipat ollis:
 Inde aliis aliud conjungit, & efficit, omnes
 Res ut convertant formas, mutantque colores, 1005
 Et capiat sensus, & puncto tempore reddant:
 Ut noscas referre, eadem primordia rerum
 Cum quibus, & quali positura contineantur,
 Et quos inter se dent motus, accipiantque:
 (Neve putes æterna penes residere potesse 1010
 Corpora prima, quod in summis fluitare videmus
 Rebus, & interdum nasci, subitoque perire:)
 Quin etiam refert nostris in versibus ipsis,
 Cum quibus, & quali sint ordine quæque locata. (1015
 Namque eadem cælum, mare, terras, flumina, solem
 Significant; eadem fruges, arbuta, animanteis;
 Si non omnia sint, at multo maxima pars est
 Consimilis: verum positura discrepant hæc.
 Sic ipsis in rebus item jam materiai
 Intervalla, viæ, connexus, pondera, plagæ, 1020
 Concurfus, motus, ordo, positura, figuræ
 Cum permutantur, mutari res quoque debent.
 Nunc animum nobis adhibe veram ad rationem.
 Nam tibi vehementer nova res molitur ad aureis
 Accidere, & nova se species ostendere rerum. 1025
 Sed neque tam facilis res ulla est, quin ea primum
 Difficilis magis ad credendum constet: itemque
 Nil adeo magnum, nec tam mirabile quidquam
 Principio, quod non minuant mirarier omnes
 Paullatim: ut cæli clarum purumque colorem, 1030

Quem-

Quemque in se cohibent palantia sidera passim ,
 Lunæque , & solis præclara luce nitorem :
 Omnia quæ si nunc primum mortalibus adsint ,
 Ex improvise ceu sint objecta repente ;
 Quid magis his rebus poterat mirabile dici , 1035
 Aut minus ante quod auderent fore credere gentes ?
 Nil , ut opinor ; ita hæc species miranda fuisset :
 Quom tibi jam nemo fessus satiate videndi
 Susplicere in cæli dignatur lucida templa .
 Desine quapropter novitate exterritus ipsa 1040
 Exspuere ex animo rationem : sed magis acri
 Judicio perpende , & si tibi vera videtur ,
 Dede manus : aut si falsa est , accingere contra .
 Quærit enim ratione animus , cum summa loci sit
 Infinita foris hæc extra mœnia mundi ; 1045
 Quid sit ibi porro , quo prospicere usque velit mens ;
 Atque animi jaetus liber quo pervolet ipse .
 Principio , nobis in cunctas undique parteis ,
 Et latere ex utroque , infra , superaue , per Omne
 Nulla est finis , (uti docui) res ipsaque per se 1050
 Vociferatur , & elucet natura profundi .
 Nullo jam pacto verisimile esse putandum est ,
 (Undique cum vorsus spatium vacet infinitum ,
 Seminaque innumero numero , summaque profunda
 Multimodis volitent æterno percira motu :) 1055
 Hunc unum terrarum orbem , cælumque creatum ;
 Nil agere illa foris tot corpora materiai :
 Cum præsertim hic sit natura factus ; & ipsa
 Sponte sua forte offensando semina rerum
 Mul-imodis, temere , incassum, frustraue coacta 1060
 Tandem cooluerint ea , quæ coniecta repente
 Magnarum rerum fierent exordia semper ,
 Terraï , maris , & cæli , generisque animantum .
 Quare etiam atque etiam taleis fateare necesse est
 Esse alios alibi congressus materiai , 1065

Qualis hic est , avido complexu quem tenet æther .
 Præterea , cum materies est multa parata ;
 Cum locus est præsto ; nec res , nec caussa moratur
 Ulla ; geni debent nimirum , & confieri res .
 Nunc & feminibus si tanta est copia , quantam 1070
 Enumerare ætas animantium non queat omnis ;
 Visque eadem , & natura manet , quæ femina rerum
 Conjicere in loca quæque queat simili ratione ,
 Atque huc sunt conjecta : necesse est confiteare
 Esse alios aliis terrarum in partibus orbeis , 1075
 Et varias hominum genteis , & sæcla ferarum .
 Huc accedit , ut in summa res nulla sit una ,
 Unica quæ gignatur , & unica solaque crescat :
 Quin cujusque sient sæcli , permultaque eodem
 Sint genere: in primis animalibus, indice mente . 1080
 Invenies sic montivagum genus esse ferarum ,
 Sic hominum genitam prolem , sic denique mutas
 Squamigerum pecudes , & corpora cuncta volantum .
 Quapropter cælum simili ratione fatendum est , (1085
 Terramque , & solem , lunam , mare , cetera , quæ sunt ,
 Non esse unica , sed numero magis innumerali :
 Quandoquidem vitæ depactus terminus alte
 Tam manet his , & tam nativo hæc corpore constant ,
 Quam genus omne , quod his generatim rebus abundat .
 Quæ bene cognita si teneas : natura videtur 1090
 Libera continuo , dominis privata superbis ,
 Ipsa sua per se sponte omnia diis agere expers .
 Nam (pro sancta deum tranquilla pectora pace ,
 Quæ placidum degunt ævum , vitamque serenam !)
 Quis regere immensi summam ? quis habere profundi 1095
 Endo manu validas potis est moderanter habenas ?
 Quis pariter cælos omneis convertere ? & omneis
 Ignibus ætheriis terras suffire feraceis ?
 Omnibus inque locis esse omni tempore præsto ?
 Nubibus ut tenebras faciat , cælique serena 1100

Con-

Concutiat fonitu? tum fulmina mittat, & ædeis
 Sæpe suas disturbet, & in deserta recedens
 Sæviat, exercens telum, quod sæpe nocenteis
 Præterit, exanimatque indignos, inque merenteis?

Multaque post mûdi tempus genitale, diemque 1105
 Primigenum maris, & terræ, solisque coortum,
 Addita corpora sunt extrinsecus; addita circum
 Semina, quæ magnum jaculando contulit Omne;
 Unde mare, & terræ possent augescere; & unde
 Adpareret spatium cæli domus, altaque tecta 1110
 Tolleret a terris procul; & confurgeret aër.

Nam sua cuique locis ex omnibus omnia plagis
 Corpora distribuuntur, & ad sua sæcla recedunt:
 Humor ad humorem; terreno corpore terra (1115
 Crescit; & ignem ignes procudunt, ætheraque æther:
 Donicum ad extremum crescendi perfica finem
 Omnia perduxit rerum natura creatrix.

Ut fit, ubi nihilo jam plus est, quod datur intra
 Vitaleis venas, quam quod fluit, atque recedit:
 Omnibus his ætas debet consistere rebus: 1120
 His natura suis refrenat viribus auctum.

Nam, quæcumque vides hilario grandescere adauctu,
 Paullatimque gradus ætatis scandere adultæ;
 Plura sibi adsumunt, quam de se corpora mittunt.
 Dum facile in venas cibus omnis diditur; & dum 1125
 Non ita sunt late dispersa, ut multa remittant;
 Et plus dispendi faciant, quam vescitur ætas.

Nam certe fluere, ac decedere corpora rebus
 Multa, manus dandum est: sed plura accedere debent,
 Donicum olescendi summum tetigere cacumen. 1130
 Inde minutatim vireis, & robur adultum
 Frangit; & in partem pejorem liquitur ætas.

Quippe etenim quanto est res amplior, augmine demto,
 Et quo latior est, in cunctas undique parteis
 Pluria eo dispergit, & a se corpora mittit; 1135

Nec

Nec facile in venas cibus omnis diditur eii :
 Nec satis est , pro quam largos exæstuat æstus ,
 Unde queat tantum suboriri , ac suppeditare ,
 Quantum opus est : & quod satis est , natura novare .
 Jure igitur pereunt , cum rarefacta fluendo 1140
 Sunt ; & cum externis succumbunt omnia plagis :
 Quandoquidem grandi cibus ævo denique deficit ;
 Nec tuditantia rem cessant extrinsecus ullam
 Corpora conficere , & plagis infesta domare .
 Sic igitur magni quoque circum mœnia mundi 1145
 Expugnata dabunt labem , putreisque ruinas .
 Omnia debet enim cibus integrare novando :
 Nequidquam : quoniam nec venæ perpetiuntur
 Quod satis est , neque quantū opus est , natura ministrat .
 Jamque adeo affecta est ætas ; effœtaque tellus 1150
 Vix animalia parva creat , quæ cuncta creavit
 Sæcla , deditque ferarum ingentia corpora partu .
 Haud (ut opinor) enim mortalia sæcla superne
 Aurea de cælo demisit funis in arva :
 Nec mare , nec fluctus plangentes saxa crearunt : 1155
 Sed genuit tellus eadem , quæ nunc alit ex se .
 Præterea nitidas fruges , vinetaque læta
 Sponte sua primum mortalibus ipsa creavit ;
 Ipsa dedit dulcis fœtus , & pabula læta :
 Quæ nunc vix nostro grandescunt aucta labore : 1160
 Conterimusque boves , & vireis agrorum :
 Conficimus ferrum : vix arvis suppeditati
 Usque adeo pereunt fœtus , augentque labores .
 Jamque caput quassans grandis suspirat arator
 Crebrius incassum magnum cecidisse laborem : 1165
 Et cum tempora temporibus præsentia confert
 Præteritis , laudat fortunas sæpe parentis :
 Et crepat , antiquum genus ut pietate repletum
 Perfacile angustis tolerarit finibus ævum ;
 Cum minor esset agri multo modus ante viritim : 1170
 Nec

Nec tenet , omnia paullatim tabescere , & ire
Ad scopulum spatio ætatis defessa vetusto .

CREECHII CENSURA.

IN hoc libro posita sunt omnes Epicuri fortuna , exigua
quidem ista ; quas tamen multi olim affixerunt , &
Tullius diripuit : instaurare demum magno conatu nititur
Lucretius , eo successu quem meretur . Idem enim Epi-
curi opinionibus accidit quod fœtui mali staminis , cui co-
piosum licet , & saluberrimum alimentum ingeras , de-
bilis tamen manet & infirmus .

A v. 66. ad v. 82. docet Poëta Motum esse ; nec diffi-
temur . Motum etiam rerum omnium e Motu Seminum ori-
ri , illud quoque agnoscimus . Sed dum v. 82. Ponderus Se-
minibus , & inde Motum attribuit , nimium sibi , & suis
Atomis indulget . Quis ponderus omni Materia , & quis
Corporibus ejusdem molis idem ponderus concedat ? Sensus
enim & experientia reclamant . Vidit autem Epicurus lapi-
des , ligna , cuncta denique intra Mundi hujus ambitum
contenta , deorsum tendere , atque ideo credidit omnia ab æ-
terno descendisse ; quam opinionem qui amplectitur , nã ille
erit nitidissimus de grege Epicuri Philosophus . Idem enim
ac si diceret , rotas , elateres , & reliqua machinæ alicujus
membra id factura seorsim , quod conjunctim faciunt . Sed
ut hoc quoque largiamur , habemus tandem infinita Semina
per Inane infinitum pari passu & æquali velocitate deor-
sum tendentia . In immensitate Latitudinum , Longitu-
dinum , Altitudinum , infinita vis innumerabilium volitat
Atomorum , quæ interjecto Inani coherescunt tamen inter
se , & aliæ alias apprehendentes continuantur ; ex quo ef-
ficiuntur hæ rerum formæ & figuræ . Unde vero aliæ alias
apprehendant , cum pari velocitate omnes ferantur ? vide-
licet ,

licet paululum, & quam minimum declinant, v. 221. Sed ipsa hæc declinatio ad libidinem fingitur (ait enim Lucretius declinare Atomos sine caussa, quo nihil turpius Physico) & illum motum naturalem omnium ponderum e regione inferiorem locum petentium, sine caussa eripuit Atomis. Nec tamen id cuius caussa hæc finxerat, affecutus est; nam siue omnes Atomis declinabunt, nullæ unquam coherescunt; siue aliæ declinabunt, aliæ suo nutu recte ferentur, erit hoc quasi provincias Atomis dare, quæ recte, quæ oblique ferantur. Tullius primo de Finibus.

Hanc difficultatem sensit ipse Lucretius v. 225. ubi non tam solvit, quam vi ejus succumbit oppressus & prostratus. Sed v. 251. aliam difficultatem movet, cuius ope vim prioris effugere conatur; vel, ut sepia, tenebras & caliginem offundit, ut difficilius inveniri & capi possit. Afferit enim, sine ista Seminum Declinatione Libertatem voluntatis, quam in omnibus Animalibus sentimus, explicari non posse. Respondet Cicero lib. 1. de Natura Deorum: Hoc persæpe facitis, Epicurei, ut cum aliquid non verisimile dicatis, & reprehensionem effugere velitis, efferatis aliquid quod omnino nec fieri possit: ut satius fuerit illud ipsum de quo ambigebatur, concedere, quam tam impudenter resistere. Velut Epicurus, cum videret, si Atomis ferrentur in locum inferiorem suoque pondere, nihil fore in nostra potestate, quod esset eorum motus certus & necessarius; invenit quo modo necessitatem effugeret, quod videlicet Democritum fugerat. Ait Atomum, cum pondere & gravitate directo deorsum feratur, declinare paululum. Hoc dicere turpius est, quam illud quod vult non posse defendere. Et libro de Fato: Epicurus uno tempore res duas suscipit inenodabiles; unam, ut sine caussa fiat aliquid, ex quo existet ut de nihilo quippiam fiat; quod nec ipsi, nec cuiquam Physico placet: alteram, ut cum duo Individua per Inanitatem ferantur, alterum e regione moveatur, alterum declinet. Fusius deinde hanc caussam agit

agit in eodem libro . Quæ ergo nova caussa in Natura est quæ declinat Atomum ? Aut num sortiuntur inter se , quæ declinet , quæ non ? Aut cur minimo declinet intervallo , majore non ? Aut cur declinet uno minimo , non declinet duobus , aut tribus ? Optare hoc quidem est , non disputare ; nam neque extrinsecus impulsam Atomum loco moveri & declinari dicis , neque in illo Inani per quod feratur Atomus , quidquam fuisse caussæ cur ea non e regione ferretur , nec in ipsa Atomo mutationis aliquid factum est , quamobrem naturalem sui ponderis motum non teneret . Ita cum attulisset Epicurus nullam caussam quæ istam declinationem efficeret , tamen aliquid sibi dicere videtur , quum id dicat quod omnium mentes aspernentur & respuant . Ita hortos Epicuri vastat Cicero , & evertit totam illam quæ Providentiæ iniquior est , Philosophiam .

Melius tamen succedit longa illa a v. 333. ad v. 580. disputatio de varietate Figurarum quæ in Seminibus invenitur : similiter illa de Seminibus diversimode figuratis in unoquoque Composito contentis , a v. 581. ad v. 728. Argumentum enim fabulis subinde introductis ornat , & sententiam suam variis , iisque firmissimis rationibus confirmat .

Nec ullus umquam Epicureæ Philosophiæ adversarius effugiet ista argumenta , quibus a v. 729. ad v. 1021. demonstrat , Semina coloris , odoris , caloris , omnis denique qualitatis , & sensus esse expertia : originem sensus ipse , fateor , non recte explicat , ut sensum animalium sensilibus principiis (quod unum in hoc libro agit) minime deberi , eo quo Lucretium decuit , acumine persuadet .

Quod denique a v. 1022. ad v. 1103. innumerabiles Mundos exstruit , hoc etiam ferri posset , si aliquem Architectum adhibuisset . Sed quis credat ex Atomorum concursione fortuita hunc Mundi pulcherrimum ornatum esse perfectum ? An cum machinatione quadam aliquid moveri videmus , ut Sphæram , ut Horas , ut alia permulta ,
non

78 CREECHII CENSURA.

non dubitamus quin sint opera illa rationis : cum autem impetum cæli cum admirabili celeritate moveri , vertique videamus , constantissime conficientem vicissitudines anniverfarias cum summa falute & confervatione rerum omnium , dubitamus quin ea non folum ratione fiant , fed etiam excellenti quadam divinaque ratione ? Quod f. Mundos efficere potest concursus Atomorum , cur Porticum , cur Templum , cur Domum non potest , quæ funt minus operofa , & multo quidem faciliora ? Hac Cicero Providentiæ gratiffimus vindex .

Demum a v. 1104. ad v. 1172. Mundos innumerabiles quotidie nascentes , & intereuntes contemplare , & beatum te judicabis , Lector , qui inter tot tantasque ruinas integer manes & illafus . Interim ridebis lactentes iftos , & fenefcentes Mundos , modo fame enectos , modo pinguedine nimis obefos . Certo enim certius , tum perire omne Lucretii ac umen cum Providentiæ adverfatur .

LIBRI TERTII

ARGUMENTUM.

HÆtenus, duobus nempe superioribus libris, naturam & affectiones quas dicimus Atomorum, rite explicasse sibi visus est Poëta. Nunc quatuor reliquis libris ea quæ ex Atomis istis fiunt, attentius speculatur. Atque, uti par fuit, primas detulit partes Animæ & Animo, de quibus hoc toto libro jam disputat. Hunc autem auspiciatur librum ab Epicuri laudibus, quem a v. 1. ad v. 94. prædicat primum docuisse non a Deo, sed ex fortuito Atomorum concursu Mundum hunc & omnia fuisse facta; atque inde hominum mentes Deorum, Mortis, & Pœnarum post mortem metu liberasse. Hoc autem unus Epicurus feliciter perfecit, quod alii Philosophi frustra conati sunt. Pauca hæc de Epicuro præfatus, docet a v. 94. ad v. 137. Animum & Animam partem esse hominis æque ac pedes, manus, brachia, caput, & reliqua membra, & non habitum vitalem totius corporis, seu omnium partium corporis intentionem, & concentum, quam quidam veteres Philosophi Harmoniam dixerunt. Ne vero minus distincte disputare videatur, dum vocibus Animus & Anima promiscue utitur, a v. 138. ad v. 161. docet Animum & Animam unam quidem rem esse, Animum vero præcipuam esse partem, & in corde residere, quippe ibi metus, gaudium, & reliquæ passiones quæ Animum sequuntur, sese ostentant; dum Anima, in qua loco-motiva facultas unica sita est, per totum corpus diffusa ad nutum Animi movetur. Inde a v. 162. ad v. 177. demonstrare conatur Animi & Animæ naturam esse corpoream: Animus enim tangit Animam, quam movet, Anima autem corpus; nullus vero nisi inter corpora Contactus. A v. 178. ad v. 323. docet corporeum hunc Animum componi e Seminibus minutissimis
qui-

quidem, tenuissimis, & maxime rotundis: & si rem ipsam spectemus, e Calore, Vento, seu Vapore, & Aëre; & alia insuper re, quæ ex tenuissimis, minutissimis, & maxime mobilibus Seminibus constans, est sensus principium & origo. Quo vero modo Calor, Ventus, Aër, & quarta illa res innominata misceantur, explicare se non posse liquido fatetur. A v. 324. ad v. 350. asserit Animam & Corpus ita conjuncta esse, ut sine utriusque pernicie separari non possint. Deinde a v. 351. ad v. 370. non solum Animum, sed etiam Corpus sentire affirmat, seu potius totum Animal, rem e Corpore & Anima compositam. Post hæc a v. 371. ad v. 417. refutat opinionem Democriti, qui singulas Animæ partes singulis Corporis partibus appostas & conjunctas esse docuit. Et ut olim affirmasset Animum esse portionem totius Compositi partem, sic ab Animo potius quam ab Anima vitam dependere, & salutem Animalis conservari asserit. Deinde a v. 418. ad v. 842. Animos & Animas nasci & interire cum Corporibus, viginti octo argumentis demonstrare conatur, & Transmigrationem Pythagoræ obiter deridet. Demum a v. 842. ad v. 882. Mortem nihil esse docet, cum post Mortem nihil est mortali Animæ timendum; immo si Anima immortalis (ut Platoni visum est) concedatur, Mortem tamen nihil esse, cum Anima separata non meminerit se umquam antea existisse. Proinde ad v. 906. ridet hominum vanam de sepultura sollicitudinem. Deinde demonstrat Mortem non esse malum, quia mortui non indigent istis bonis quibus vivi gaudent, neque istis doloribus afficiuntur qui miseros mortales cruciant, ad v. 943. Vitam etiam ipsam non esse desiderabilem, quippe quæ nihil novi afferat, sed easdem semper voluptates usque ad nauseam subministret, ad v. 988. Ne vero istæ fabulæ quas Poëtæ narrant, de Inferis & Pænis post Mortem, terreant mortales, ad v. 1036. omnes illas commoda interpretatione elevat. Deinde usque ad finem hujus libri monet, plerosque mortalium inepte & absurde de

Mor-

Morte queri, cum sapientissimi hominum, & potentissimi ducum & imperatorum vim diræ necessitatis senserint. Docet, ideo mortales vitam sollicitam & inquietam agere, quod hanc Mortis contemplationem refugiant, & inepte votis omnibus vitam expetere, quam aliquando amissuri sunt, quæ nullam novam voluptatem afferat, innumeris vero doloribus & periculis obnoxia reddatur; præsertim cum vivendo nihil detrahunt de tempore Mortis, quæ omnes manet æterna.

T I T I
L U C R E T I I C A R I
D E R E R U M N A T U R A
L I B E R T E R T I U S .

Tenebris tantis tam clarum extol-
lere lumen
Qui primus potuisti, illustrans com-
moda vitæ ;
Te sequor o Grajæ gentis decus ;
inque tuis nunc
Fixa pedum pono pressis vestigia
signis ;

Non ita certandi cupidus , quam propter amorem , 5
Quod te imitari a veo . Quid enim contendat hirundo
Cycnis ? aut quidnam tremulis facere artibus hædi
Consimile in cursu possint , ac fortis equi vis ?
Tu pater , & rerum inventor : tu patria nobis
Suppeditas præcepta : tuisque ex , inclute, chartis , 10
Floriferis ut apes in saltibus omnia limant ,
Omnia nos itidem depascimur aurea dicta ,
Aurea , perpetua semper dignissima vita .
Nam simul ac ratio tua cœpit vociferari
Naturam rerum haud divina mente coortam ;

15
Dis-

Diffugiunt animi terrores ; mœnia mundi
 Discedunt ; totum video per inane geri res .
 Apparet divum numen , sedesque quietæ ;
 Quas neque concutiunt venti , neque nubila nimbis
 Adspargunt , neque nix acri concreta pruina 20
 Cana cadens violat : semperque innubilus æther
 Integit , & large diffuso lumine ridet .
 Omnia suppeditat porro natura ; neque ulla
 Res animi pacem delibrat tempore in ullo .
 At contra nusquam apparent Acherusia templa : 25
 Nec tellus obstat , quin omnia dispiciantur ,
 Sub pedibus quæcumque infra per inane geruntur .
 His tibi me rebus quædam divina voluptas
 Percipit , atque horror , quod sic natura tua vi
 Tam manifesta patens ex omni parte resecta . 30
 Et quoniam docui , cunctarum exordia rerum
 Qualia sint ; & quam variis distantia formis
 Sponte sua volitent æterno percita motu ;
 Quoque modo possint ex his res quæque creari :
 Hæc secundum res animi natura videtur , 35
 Atque animæ claranda meis jam versibus esse :
 Et metus ille foras præceps Acheruntis agendus
 Funditus , humanam qui vitam turbat ab imo ;
 Omnia suffundens mortis nigrore ; neque ullam
 Esse voluptatem liquidam , puramque relinquit . 40
 Nam , quod sæpe homines morbos magis esse timēdos
 Infamemque ferunt vitam , quam tartara leti ;
 Et se scire animi naturam sanguinis esse ;
 Nec prorsum quidquam nostræ rationis egere :
 Hic licet advertas animum , magis omnia laudis , 45
 Aut etiam venti , si fert ita forte voluntas ,
 Jactari causa , quam quod res ipsa probetur .
 Extorres iidem patria , longeque fugati
 Conspectu ex hominum , fœdati crimine turpi ,
 Omnibus ærumnis affecti denique vivunt : 50

Et quocumque tamen miseri venere , parentant ,
 Et nigras maculant pecudes , & Manibus divis
 Inferias mittunt : multoque in rebus acerbis
 Acrius advertunt animos ad relligionem .

Quo magis in dubiis hominem spectare periclis 55
 Convenit ; adversisque in rebus noscere qui sit .
 Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
 Ejiciuntur ; & eripitur persona , manet res .

Denique avarities , & honorum cæca cupido ,
 Quæ miseros homines cogunt transcendere fineis 60
 Juris , & interdum socios scelerum , atque ministros
 Nocteis atque dies niti præstante labore

Ad summas emergere opes : hæc vulnera vitæ
 Non minimam partem mortis formidine aluntur .
 Turpis enim fama , & contemptus , & acris egestas 65
 Semota ab dulci vita stabilique videntur ;

Et quasi jam leti portas cunctarier ante :
 Unde homines dum se falso terrore coacti
 Refugisse volunt longe , longeque recessse ;
 Sanguine civili rem conflant ; divitiasque 70
 Conducunt avidi , cædem cædi accumulantes .
 Crudeles gaudent in tristi funere fratris :
 Et consanguineum mensas odere , timentque .

Consimili ratione ab eodem sæpe timore
 Macerat invidia : ante oculos illum esse potentem , 75
 Illum aspectari , claroque incedere honore :

Ipsi se in tenebris volvi , cænoque queruntur .
 Intereunt partim statuarum , & nominis ergo :
 Et sæpe usque adeo , mortis formidine , vitæ
 Percipit humanos odium , lucisque videndæ , 80
 Ut sibi consciscant mœrenti pectore letum ;

Obliti fontem curarum hunc esse timorem ,
 Hunc vexare pudorem , hunc vincula amicitiaï
 Rumpere , & in summa pietatem evertere fundo .
 Nam jam sæpe homines patriam , carosque parenteis 85

Pro-

Prodiderunt , vitare Acherusia templa petentes .

Nam veluti pueri trepidant , atque omnia cæcis
In tenebris metuunt : sic nos in luce timemus
Interdum , nihilo quæ sunt metuenda magis , quam
Quæ pueri in tenebris pavitant , finguntque futura . 90
Hunc igitur terrorem animi , tenebrasque necesse est
Non radii solis , neque lucida tela diei
Discutiant , sed naturæ species , ratioque .

Primum animum dico (mentem quæ sæpe vocamus ,)
In quo consilium vitæ , regimenque locatum est , 95
Esse hominis partem nihilo minus , ac manus , & pes ,
Atque oculi partes animantis totius exstant .

Quamvis multa quidem sapientum turba putarunt
Sensum animi certa non esse in parte locatum :
Verum habitum quemdam vitalem corporis esse , 100
Harmoniam Graji quam dicunt ; quod faciat nos
Vivere cum sensu , nulla cum in parte fiet mens :
Ut bona sæpe valetudo cum dicitur esse
Corporis , & non est tamen hæc pars ulla valentis :
Sic animi sensum non certa parte reponunt : 105
Magnopere in quo mi diversi errare videntur .

Sæpe utique in promptu corpus , quod cernitur , ægrit ,
Cum tamen ex alia lætamur parte latenti :
Et retro fit , uti contra fit sæpe vicissim ,
Cum miser ex animo , lætatur corpore toto : 110
Non alio pacto , quam si pes cum dolet ægri ,
In nullo caput interea sit forte dolore .

Præterea molli cum somno dedita membra ,
Effusumque jacet sine sensu corpus onustum :
Est aliud tamen in nobis , quod tempore in illo 115
Multimodis agitur , & omneis accipit in se
Lætitiæ motus , & curas cordis inaneis .

Nunc animam quoque ut in mēbris cognoscere possis
Esse , neque harmoniam corpus retinere solere :
Principio fit , uti detracto corpore multo , 120

Sæpe tamen nobis in membris vita moretur .
 Atque eadem rursus cum corpora pauca calor
 Diffugere , forasque per os est editus aër ;
 Deserit extemplo venas , atque ossa relinquit :
 Noscere ut hinc possis , non æquas omnia parteis 125
 Corpora habere , neque ex æquo fulcire salutem :
 Sed magis hæc , venti quæ sunt , calidique vaporis
 Semina , curare in membris ut vita moretur .
 Est igitur calor , ac ventus vitalis in ipso
 Corpore , qui nobis moribundos deserit artus . 130
 Quapropter , quoniam est animi natura reperta ,
 Atque animæ , quasi pars hominis : redde harmoniã
 Nomen ab organico saltu delatum Heliconis ;
 Sive aliunde ipsi porro traxere , & in illam
 Transtulerunt , proprio quæ tum res nomine egebat ; 135
 Quidquid id est , habeant : tu cetera percipe dicta .
 Nunc animum , atque animam dico conjuncta teneri
 Inter se , atque unam naturam conficere ex se :
 Sed caput esse quasi , & dominari in corpore toto (140
 Consilium , quod nos animum , mentemque vocamus :
 Idque situm media regione in pectoris hæret .
 Hic exultat enim pavor , ac metus ; hæc loca circum
 Lætitiæ mulcent ; hic ergo mens animusque est .
 Cetera pars animæ per totum diffusa corpus
 Paret ; & ad numen mentis , momenque movetur : 145
 Idque sibi solum per se sapit , & sibi gaudet :
 Cum neque res animam , neque corpus commovet ulla .
 Et quasi cum caput aut oculus , tentante dolore ,
 Læditur in nobis , non omni concruciamur
 Corpore : sic animus nonnumquam læditur ipse , 150
 Lætitiæque viget , cum cetera pars animã
 Per membra , atque artus nulla novitate cietur .
 Verum ubi vehementi magis est commota metu mens ,
 Consentire animam totam per membra videmus :
 Sudores itaque , & pallorem existere toto 155

Corpore, & infringi linguam, vocemque aboriri;
Caligare oculos, sonere aureis, succidere artus.

Denique concidere ex animi terrore videmus
Sæpe homines: facile ut quivis hinc noscere possit, (160
Esse animã cum animo conjunctam; quæ cum animi vi
Percussa est, exin corpus propellit, & icit.

Hæc eadem ratio naturam animi, atque animã
Corpoream docet esse: ubi enim propellere membra,
Conripere ex somno corpus, mutareque voltum,
Atque hominem totum regere ac versare videtur: 165
(Quorum nil fieri sine tactu posse videmus;
Nec tactum porro sine corpore) nonne fatendum est
Corporea natura animum constare, animamque?

Præterea pariter fungi cum corpore; & una
Consentire animum nobis in corpore cernis. 170
Si minus offendit vitam vis horrida teli,
Ossibus ac nervis disclusis intus adaëta;
Attamen insequitur languor, terræque petitus
Suavis, & in terra mentis qui gignitur æstus,
Interdumque quasi exsurgendi incerta voluntas. 175
Ergo corpoream naturam animi esse necesse est:
Corporeis quoniam telis, icetuque laborat.

Is tibi nunc animus quali sit corpore, & unde
Constiterit, pergam rationem reddere dictis.
Principio esse ajo persubtilem atque minutis. 180
Perquam corporibus factum constare: id ita esse,
Hinc licet advertas animum, ut pernoscere possis.
Nil adeo fieri celeri ratione videtur,
Quam si mens fieri proponit, & inchoat ipsa.
Ocyus ergo animus, quam res se perciet ulla, 185
Ante oculos quarum in promptu natura videtur.
At quod mobile tantopere est, constare rotundis
Perquam seminibus debet, perquamque minutis;
Momine uti parvo possint impulsa moveri.
Namque movetur aqua, & tantillo momine flutat; 190

Quippe volubilibus , parvisque creata figuris .
 At contra mellis constantior est natura ,
 Et pigri latices magis , & cunctantior actus ;
 Hæret enim inter se magis omnis materia
 Copia : nimirum quia non tam lævibus exstat 195
 Corporibus , neque tam subtilibus atque rotundis .
 Namque papaverum , aura potest suspensa , levisque
 Cogere , ut ab summo tibi diffluat altus acervus :
 At contra lapidum coniectum , spiclorumque
 Nenu potest : igitur parvissima corpora quanto 200
 Et lævissima sunt , ita mobilitata feruntur .
 At contra quo quæque magis cum pondere magno ,
 Asperaque inveniuntur , eo stabilita magis sunt .
 Nunc igitur , quoniam est animi natura reperta
 Mobilis egregie ; perquam constare necesse est 205
 Corporibus parvis & lævibus atque rotundis .
 Quæ tibi cognita res in multis , o bone , rebus
 Utilis inveniatur , & opportuna cluebit .
 Hæc quoque res etiam naturam deliquat ejus ,
 Quam tenui constet textura ; quamque loco se 210
 Contineat parvo , si possit conglomerari ;
 Quod simul atque hominem leti secura quies est
 Indepta , atque animi natura , animæque recessit :
 Nil ibi limatum de toto corpore cernas
 Ad speciem , nil ad pondus : mors omnia præstat , 215
 Vitalem præter sensum , calidumque vaporem .
 Ergo animam totam perparvis esse necesse est
 Seminibus , nexam per venas , viscera , nervos :
 Quatinus omnis ubi e toto jam corpore cessit ,
 Extima membrorum circum-cæfura tamen se 220
 Incolumem præstat ; nec deficit ponderis hilum :
 Quod genus est , Bacchi cum flos evanuit , aut cum
 Spiritus unguenti suavis diffugit in auras ;
 Aut aliquo cum jam succus de corpore cessit :
 Nil oculis tamen esse minor res ipsa videtur 225

Pro-

Propterea , neque detractum de pondere quidquam .
Nimirum , quia multa , minutaque semina succos
Efficiunt , & odorem in toto corpore rerum .

Quare etiam atque etiam mentis naturam , animæque
Scire licet perquam paucillis esse creatam 230
Seminibus : quoniam fugiens nil ponderis aufert .

Nec tamen hæc simplex nobis natura putanda est .
Tenuis enim quædam moribundos deferit aura ,
Mista vapore ; vapor porro trahit aëra secum ;
Nec calor est quisquam , cui non sit mistus & aër . 235
Rara quod ejus enim constat natura , necesse est
Aëris inter eum primordia multa cieri .

Jam triplex animi est igitur natura reperta .
Nec tamen hæc sat sunt ad sensum cuncta creandum :
Nil horum quoniam recipit mens posse creare 240

Sensiferos motus , quædam qui mente volutent .
Quarta quoque his igitur quædam natura necesse est
Attribuatur ; (ea est omnino nominis expers :)
Qua neque mobilius quidquam , neque tenuius existat ,
Nec magis e parvis , aut lævibus ex elementis ; 245
Sensiferos motus quæ didit prima per artus .

Prima cietur enim parvis perfecta figuris ;
Inde calor motus , & venti cæca potestas
Accipit ; inde aër ; inde omnia mobilitantur :
Tum quatitur sanguis ; tum viscera perferunt 250
Omnia ; postremo datur ossibus , atque medullis ,
Sive voluptas est , sive est contrarius ardor . (acre

Nec temere huc dolor usque potest penetrare , neque
Permanere malum , quin omnia perturbentur :
Usque adeo ut vitæ desit locus ; atque animæ 255
Dirugiant partes per caulas corporis omneis .
Sed plerumque fit in summo quasi corpore finis
Motibus : hanc ob rem vitam retinere valemus .

Nunc , ea quo pacto inter sese mista , quibusque
Comta modis vigeant , rationem reddere aventem 260

Abstrahit invitum patrii sermonis egestas .
 Sed tamen , ut potero summatim attingere , tangam .
 Inter enim cursant primordia principiorum
 Motibus inter se , nihil ut secernier unum
 Possit ; nec spatio fieri divisa potestas : 265
 Sed quasi multæ vis unius corporis exstant .
 Quod genus in quovis animantium viscere volgo
 Est odor , & quidam calor , & sapor ; & tamen ex his
 Omnibus est unum perfectum corporis augmen .
 Sic calor , atque aër , & venti cæca potestas 270
 Mistra creant unam naturam , & mobilis illa
 Vis , initium motus ab se quæ dividit ollis ;
 Sensifer unde oritur primum per viscera motus .
 Nam penitus prorsum latet hæc natura , subestque ;
 Nec magis hac infra quidquã est in corpore nostro : 275
 Atque anima est animæ proporro totius ipsa .
 Quod genus in nostris membris , & corpore toto
 Mistra latens animi vis est , animæque potestas ;
 Corporibus quia de parvis , paucisque creata est .
 Sic tibi nominis hæc expers vis , facta minutis : 280
 Corporibus latet ; atque animam totius ipsa
 Proporro est anima , & dominatur corpore toto .
 Consimili ratione necesse est ventus , & aër ,
 Et calor inter se vigeant commista per artus ;
 Atque aliis aliud subsit magis , emineatque ; 285
 Ut quiddam fieri videatur de omnibus unum :
 Ne calor , ac ventus seorsum , seorsumque potestas
 Aëris interimant sensum , diductaque solvant .
 Est etiam calor ille animo , quem sumit in ira ;
 Cum ferviscit , & ex oculis micat acribus ardor . 290
 Est & frigida multa comes formidinis aura ;
 Quæ ciet horrorem in membris , & concitat artus .
 Est etiam quoque pacati status aëris ille ,
 Pectore tranquillo qui fit , voltuque sereno .
 Sed calidi plus est illis , quibus acria corda , 295
 Ira-

Iracundaque mens facile efferviscit in ira :
 Quo genere in primis vis est violenta leonum ;
 Pectora qui fremitu rumpunt plerumque gementes ,
 Nec capere irarum fluctus in pectore possunt .
 At ventosa magis cervorum frigida mens est , 300
 Et gelidas citius per viscera concitat auras ;
 Quæ tremulum faciunt membris existere motum .
 At natura bouum placido magis aëre vivit ;
 Nec nimis irarum fax umquam subdita percit
 Fumida , suffundens cæcæ caliginis umbras ; 305
 Nec gelidis torpet telis perfixa pavoris :
 Inter utrosque sita est , cervos , sævosque leones .
 Sic hominum genus est : quamvis doctrina politos
 Constituat pariter quosdam , tamen illa relinquit
 Naturæ cujusque animæ vestigia prima . 310
 Nec radicitus evelli mala posse putandum est ,
 Quin proclivius hic iras decurrat ad acreis ;
 Ille metu citius paullo tentetur ; at ille
 Tertius accipiat quædam clementius æquo .
 Inque aliis rebus multis differre necesse est 315
 Naturas hominum varias , moresque sequaceis :
 Quorum ego nunc nequeo cæcas exponere causas ,
 Nec reperire figurarum tot nomina , quot sunt
 Principiis , unde hæc oritur variantia rerum .
 Illud in his rebus video firmare potesse , 320
 Usque adeo naturarum vestigia linqui
 Parvula , quæ nequeat ratio depellere dictis :
 Ut nihil impediât dignam diis degere vitam .
 Hæc igitur natura tenetur corpore ab omni ;
 Ipsaque corporis est custos , & causa salutis ; 325
 Nam communibus inter se radicibus hærent :
 Nec sine pernicie divelli posse videntur .
 Quod genus , e turis glæbis evellere odorem
 Haud facile est , quin intereat natura quoque ejus .
 Sic animi , atque animæ naturam corpore toto 330

Extrahere haud facile est, quin omnia dissolvantur.
 Implexis ita principiis ab origine prima
 Inter se sunt consorti prædita vita :
 Nec sine vi quidquam alterius sibi posse videtur
 Corporis, atque animi seorsum sentire potestas : 335
 Sed communibus inter eos conflatur utrimque
 Motibus accensus nobis per viscera sensus .

Præterea, corpus per se nec gignitur unquam,
 Nec crescit, nec post mortem durare videtur .

Non enim, ut humor aquæ dimittit sæpe vaporem, 340

Qui datus est, neque ab hac causa convellitur ipse,

Sed manet incolumis : non, inquam, sic animam

Discidium possunt artus perferre relictæ :

Sed penitus pereunt convolvi, conque putrescunt .

Ex ineunte ævo sic corporis atque animam 345

Mutua vitaleis discunt contagia motus,

Maternis etiam in membris, alvoque reposta ;

Discidium ut nequeat fieri sine peste, maloque :

Ut videas, quoniam conjuncta est causa salutis,

Conjunctam quoque naturam consistere eorum . 350

Quod superest, si quis corpus sentire renutat ;

Atque animam credit permixtam corpore toto

Suscipere hunc motum, quem sensum nominamus ;

Vel manifestas res contra, verasque repugnat .

Quid sit enim corpus sentire quis afferet unquam ? 355

Si non ipsa palam quod res dedit ac docuit nos ?

At dimissa anima corpus caret undique sensu :

Perdit enim quod non proprium fuit ejus in ævo :

Multaque præterea perdit, cum expellitur ævo .

Dicere porro oculos nullam rem cernere posse ; 360

Sed per eos animum ut foribus spectare reclusis ;

Desipere est : contra cum sensus dicat eorum :

Sensus enim trahit, atque acies detrudat ad ipsas ;

Fulgida præsertim cum cernere sæpe nequimus,

Lumina luminibus quia nobis præpediuntur : 365

Quod

Quod foribus non fit : neque enim , qua cernimus ipsi ,
Ostia fuscipiunt ullum reclusa laborem .

Præterea , si pro foribus sunt lumina nostra ,
Jam magis exentis oculis debere videtur
Cernere res animus sublatis postibus ipsis . 370

Illud in his rebus nequaquam sumere possis ,
Democriti quod sancta viri sententia ponit ,
Corporis atque animi primordia singula primis
Adposita alternis variare , ac necere membra .
Nam cum multo sunt animæ elementa minora , 375

Quam quibus e corpus nobis & viscera constant ;
Tum numero quoque concedunt , & rara per artus
Diffusa sunt ; dumtaxat ut hoc promittere possis ,
Quantula prima queant nobis injecta cære
Corpora sensiferos motus in corpore , tanta 380
Intervalla tenere exordia prima animæ .

Nam neque pulveris interdum sentimus adhæsum
Corpore , nec membris incussam insidere cretam ;
Nec nebulam noctu ; nec aranei tenuia fila
Obvia sentimus , quando obretimur euntes ; 385
Nec supra caput ejusdem cecidisse vietam

Vestem , nec plumas avium , papposque volanteis ,
Qui nimia levitate cadunt plerumque gravatim :
Nec repentis itum cujusviscumque animantis
Sentimus ; nec priva pedum vestigia quæque , 390
Corpore quæ in nostro culices , & cetera ponunt .

Usque adeo prius est in nobis multa ciendum
Semina , corporibus nostris immista per artus ,
Quam primordia sentiscant concussa animæ ;
Et quam intervallis tantis tuditantia possint 395
Concurrere , coire , & dissultare vicissim .

Et magis est animus vitæ claustra coercens ,
Et dominantior ad vitam , quam vis animæ .
Nam sine mente , animoque nequit residere per artus
Temporis exiguam partem pars ulla animæ : 400

Sed

Sed comes insequitur facile , & discedit in auras ;
 Et gelidos artus in leti frigore linquit .
 At manet in vita , cui mens animusque remansit ,
 Quamvis est circum-cæsis lacer undique membris : (405
 Truncus , adempta anima circum , membrisque remotis ,
 Vivit , & ætherias vitaleis suscipit auras :
 Si non omnimodis , at magna parte animam
 Privatus , tamen in vita cunctatur , & hæret .
 Ut lacerato oculo circum si pupula mansit
 Incolumis , stat cernendi vivata potestas ; 410
 Dummodo ne totum corrumpas luminis orbem ,
 Sed circumcidas aciem , solamque relinquis :
 Id quoque enim sine pernicie confiet eorum .
 At si tantula pars oculi media illa peresa est ,
 Incolumis quamvis alioqui splendidus orbis , 415
 Occidit extemplo lumen , tenebræque sequuntur :
 Hoc anima atque animus vincti sunt fœdere semper .
 Nunc age , nativos animantibus , & mortaleis
 Esse animos , animasque leveis , ut noscere possis ;
 Conquisita diu , dulcique reperta labore , 420
 Digna tua pergam disponere carmina vita .
 Tu fac utrumque uno subjungas nomen eorum ;
 Atque animam , verbi causa , cum dicere pergam ,
 Mortalem esse docens ; animum quoque dicere credas :
 Quatinus est unum inter se , conjunctaque res est . 425
 Principio , quoniam tenuem constare minutis
 Corporibus docui , multoque minoribus esse
 Principiis factam , quam liquidus humor aquam est ,
 Aut nebula , aut fumus : nam longe mobilitate
 Præstat , & a tenui causa magis iæta movetur : 430
 Quippe ubi imaginibus fumi , nebulæque movetur :
 Quod genus , in somnis sopiti ubi cernimus alta
 Exhalare vapore altaria , ferreque fumum :
 Nam procul hæc dubio nobis simulacra genuntur :
 Nunc igitur quoniam quassatis undique vasis 435
 Dif-

Diffluere humorem , & laticem discedere cernis :
 Et nebula , ac fumus quoniam discedit in auras ,
 Crede animam quoque diffundi , multoque perire
 Ocyus , & citius dissolvi corpora prima ,
 Cum semel omnibus e membris ablata recessit . 440
 Quippe etenim corpus , quod vas quasi constitit ejus ,
 Cum cohibere nequit conquassatum ex aliqua re ,
 Ac rarefactum detracto sanguine venis ;
 Aëre qui credas posse hanc cohiberier ullo ?
 Corpore qui nostro rarus magis am cohibessit ? 445
 Præterea , gigni pariter cum corpore , & una
 Crescere sentimus , pariterque senescere mentem .
 Nam velut infirmo pueri , teneroque vagantur
 Corpore , sic animi sequitur sententia tenuis .
 Inde ubi robustis adolevit viribus ætas ; 450
 Consilium quoque majus , & auctior est animi vis .
 Post ubi jam validis quassatum est viribus ævi
 Corpus , & obtusis ceciderunt viribus artus :
 Claudicat ingenium , delirat linguaque , mensque ;
 Omnia deficiunt , atque uno tempore desunt . 455
 Ergo dissolvi quoque convenit omnem animam
 Naturam , ceu fumus in altas aëris auras :
 Quandoquidem gigni pariter , pariterque videmus
 Crescere , & (ut docui) simul ævo fessa fatiscit .
 Huc accedit , uti videamus , corpus ut ipsum 460
 Suscipere immane morbos , durumque dolorem :
 Sic animum curas acreis , luctumque , metumque .
 Quare participem leti quoque convenit esse .
 Quin etiam morbis in corporis avius errat
 Sæpe animus ; dementit enim , deliraque fatur : 465
 Interdumque gravi lethargo fertur in altum ,
 Æternumque soporem , oculis , nutuque cadenti :
 Unde neque exaudit voces , neque noscere vultus
 Illorum potis est , ad vitam qui revocantes
 Circumstant , lacrimis rorantes ora , genasque . 470

Qua-

Quare animum quoque dissolvi fateare necesse est :
 Quandoquidem penetrant in eum contagia morbi .
 Nam dolor , ac morbus , leti fabricator uterque est ;
 Multorum exitio perdocti quod sumus ante .
 Denique cur , hominem cum vini vis penetravit 475
 Acris , & in venas discessit diditus ardor ;
 Consequitur gravitas membrorum ? præpediuntur
 Crura vacillanti ? tardescit lingua ? madet mens ?
 Nant oculi ? clamor , singultus , jurgia gliscunt ?
 Et jam cetera de genere hoc quæcumque sequuntur? 480
 Cur ea sunt , nisi quod vehemens violentia vini
 Conturbare animam consuevit corpore in ipso ?
 At quæcumque queunt conturbari , inque pediri ,
 Significant , (paullo si durior insinuarit
 Causa ,) fore ut pereant , ævo privata futuro . 485
 Quinetiam , subita vi morbi sæpe coactus
 Ante oculos aliquis nostros , ut fulminis ictu ,
 Concidit , & spumas agit , ingemit , & tremit artus ;
 Desipit , extentat nervos , torquetur , anhelat
 Inconstanter , & in jaetando membra fatigat : 490
 Nimirum , quia vis morbi distracta per artus
 Turbat agens animum , spumans ut in æquore falso
 Ventorum validis ferviscit viribus unda .
 Exprimitur porro gemitus , quia membra dolore
 Afficiuntur ; & omnino quod semina vocis 495
 Ejiciuntur , & ore foras glomerata feruntur ,
 Qua quasi consuerunt , & sunt munita viaï .
 Desipientia fit , quia vis animi , atque animai
 Conturbatur , & (ut docui) divisa seorsum
 Disjectatur , eodem illo distracta veneno . 500
 Inde , ubi jam morbi se flexit causa , reditque
 In latebras ater corrupti corporis humor ,
 Tum quasi talipedans primum confurgit ; & omneis
 Paullatim redit in sensus , animamque receptat .
 Hæc igitur tantis ubi morbis corpore in ipso 505
 Jaete-

Jaçetur , miserisque modis distracta laboret :
 Cur eandem credis sine corpore , in aëre.aperto ,
 Cum validis ventis ætatem degere posse?
 Et quoniam mentem sanari , corpus ut ægrum ,
 Cernimus , & flecti medicina posse videmus : 510
 Id quoque præfagit mortalem vivere mentem .
 Addere enim parteis , aut ordine trajicere æquum est ,
 Aut aliud prorsum de summa detrahere illûm ;
 Commutare animum quicumque adoritur , & infit ;
 Aut aliam quamvis naturam flectere quærit . 515
 At neque transferri sibi parteis , nec tribui vult ,
 Immortale quod est quidquam , neque defluere hilum .
 Nam quodcumque suis mutatum finibus exit ,
 Continuo hoc mors est illius quod fuit ante .
 Ergo animus sive ægrefcit , mortalia signa 520
 Mittit (uti docui ;) seu flectitur a medicina :
 Usque adeo falsæ rationi vera videtur
 Res occurrere , & effugium præcludere eunti ;
 Ancipitique refutatu convincere falsum .
 Denique sæpe hominem paullatim cernimus ire, 525
 Et membratim vitalem deperdere sensum :
 In pedibus primum digitos livescere , & ungueis ;
 Inde pedes , & crura mori : post inde per artus
 Ire alios tractim gelidi vestigia leti .
 Scinditur at qui animæ quoniam natura , nec uno 530
 Tempore sincera existit , mortalis habenda est .
 Quod si forte putas ipsam se posse per artus
 Introrsum trahere , & parteis conducere in unum ;
 Atque ideo cunctis sensum deducere membris :
 At locus ille tamen , quo copia tanta animæ 535
 Cogitur , in sensu debet majore videri .
 Qui quoniam nusquam est, nimirum (ut diximus ante)
 Dilaniata foras dispergitur ; interit ergo .
 Quin etiam , si jam libeat concedere falsum ,
 Et dare , posse animam glomerari in corpore eorû , 540

Lumina qui linqunt moribundi particulatim :
 Mortalem tamen esse animam fateare necesse est .
 Nec refert , utrum pereat dispersa per auras ,
 An contractis in se partibus obbrutescat : (545
 Quando hominem totum magis , ac magis ūdique sensus
 Deficit ; & vitæ minus , & minus undique restat .
 Et quoniam mens est hominis pars una , locoque
 Fixa manet certo , velut aures , atque oculi sunt ,
 Atque alii sensus , qui vitam cumque gubernant :
 Et veluti manus , atque oculus , narsive seorsum 550
 Secreta a nobis nequeant sentire , neque esse :
 Sed tamen in parvo linquntur tempore tali :
 Sic animus per se non quit sine corpore , & ipso
 Esse homine ; illius quasi quod vas esse videtur :
 Sive aliud quidvis potis es conjunctius eii 555
 Fingere ; quandoquidem connexus corpori adhæret .
 Denique corporis , atque animi vivata potestas
 Inter se conjuncta valent , vitaque fruuntur .
 Nec sine corpore enim vitaleis edere motus
 Sola potest animi per se natura ; nec autem 560
 Cassum anima corpus durare , & sensibus uti .
 Scilicet , avulsus radicitus ut nequit ullam
 Displicere ipse oculus rem , seorsum corpore toto :
 Sic anima atque animus per se nil posse videntur :
 Nimirum , quia per venas , & viscera mistim 565
 Per nervos , atque ossa tenentur corpore ab omni .
 Nec magnis intervallis primordia possunt
 Libera dissultare ; ideo conclusa moventur
 Sensiferos motus ; quos extra corpus in auras
 Aëris haud possunt post mortem ejecta moveri : 570
 Propterea quia non simili ratione tenentur .
 Corpus enim atque animans erit aër , si cohibere
 Sese anima , atque in eo poterit concludere motus ,
 Quos ante in nervis , & in ipso corpore agebat .
 Quare etiam atque etiam resoluto corporis omni 575
 Tegmi-

Tegmine , & ejectionis extra vitalibus auris ,
 Dissolvi sensus animi fateare necesse est ,
 Atque animam, quoniam conjuncta est causa duobus .

Denique cum corpus nequeat perferre animam
 Discidium , quin id tætro tabescat odore : 580

Quid dubitas , quin ex imo , penitusque coorta
 Emanarit , uti fumus , diffusa animæ vis ?

Atque ideo tanta mutatum putre ruina
 Conciderit corpus penitus , quia mota loco sunt
 Fundamenta foras animæ ; manantque per artus , 585

Perque viarum omneis flexus , in corpore qui sunt ,
 Atque foramina ? multimodis ut noscere possis

Dispertitam animæ naturam exisse per artus :
 Et prius esse sibi distractam corpore in ipso ,

Quam prolapsa foras enaret in aëris auras . 590

Quin etiam sineis dum vitæ vertitur intra ,
 Sæpe aliqua tamen e causa labefacta videtur
 Ire anima , & toto solvi de corpore membra ;

Et quasi supremo languescere tempore voltus ,
 Molliaque exsanguini cadere omnia corpore membra: 595

Quod genus est , animo male factum cum perhibetur ,
 Aut animam liquisse , ubi jam trepidatur , & omnes

Extremum cupiunt vires reprendre vinculum .
 Conquassatur enim tum mens , animæque potestas

Omnis : & hæc ipso cum corpore collabescunt : 600
 Ut gravior paullo possit dissolvere causa .

Quid dubitas , tandem quin extra prodita corpus
 Imbecilla foras , in aperto , tegmine demto ,

Non modo non omnem possit durare per ævum ,
 Sed minimum quodvis nequeat consistere tempus? 605

Nec sibi enim quisquam moriens sentire videtur
 Ire foras animam incolumem de corpore toto ;

Nec prius ad jugulum , & superas succedere fauceis :
 Verum deficere in certa regione locatam :

Ut sensus alios , in parti quemque sua , scit 610
 G 2 Dissol-

Dissolvi : quod si immortalis nostra foret mens ,
 Non jam se moriens dissolvi conquereretur :
 Sed magis ire foras , vestemque relinquere , ut anguis ,
 Gauderet , prælonga senex aut cornua cervus . (615
 Denique cur animi numquam mens , consiliumque
 Gignitur in capite , aut pedibus , manibusve ; sed unis
 Sedibus , & certis regionibus omnis inhæret :
 Si non certa loca ad nascendum reddita cuique
 Sunt : & ubi quidquid possit durare creatum :
 Atque ita multimodis pro totis artubus esse , 620
 Membrorum ut numquam existat præposterus ordo ?
 Usque adeo sequitur res rem ; neque flamma creari in
 Fluminibus solita est , neque in igni gignier alior .
 Præterea , si immortalis natura animæ est ;
 Et sentire potest secreta a corpore nostro : 625
 Quinque (ut opinor) eam faciendum est sensibus auctâ :
 Nec ratione alia nosmet proponere nobis
 Possumus infernas animas Acherunte vagare .
 Pictores itaque , & scriptorum sæcla priora
 Sic animas introduxerunt sensibus auctas . 630
 At neque seorsum oculi , neque nares , nec manus ipsa
 Esse potest anima : neque seorsum lingua , nec aures
 Absque anima per se possunt sentire , nec esse .
 Et quoniam toto sentimus corpore inesse
 Vitalem sensum , & totum esse animale videmus : 635
 Si subito medium celeri præciderit ictu
 Vis aliqua , ut seorsum partem secernat utramque ;
 Dispertita proculdubio quoque vis animæ ,
 Et discissa , simul cum corpore disjicietur :
 At quod scinditur , & parteis discedit in ulla , 640
 Scilicet æternam sibi naturam abnuat esse .
 Falciferos memorant currus abscindere membra
 Sæpe ita desubito permista cæde calenteis ,
 Ut tremere in terra videatur ab artubus id , quod (645
 Decidit abscissum : cum mens tamen , atque hominis vis
 Mo-

Mobilitate mali non quit sentire dolorem :
 Et simul , in pugnae studio quod dedita mens est ,
 Corpore cum reliquo pugnam , caedeisque petiſſit :
 Nec tenet , amiſſam laevam cum tegmine ſæpe
 Inter equos abſtraxe rotas , falceisque rapaceis : 650
 Nec cecidiſſe alius dextram , cum ſcandit , & inſtat .
 Inde alius conatur adempto ſurgere crure ,
 Cum digitos agit propter moribundus humi pes :
 Et caput abſciſſum calido , viventeque trunco ,
 Servat humi voltum vitalem , oculosque patenteis ; 655
 Donec reliquias animæ reddidit omneis .
 Quin etiam tibi ſi lingua vibrante minantis
 Serpentis caudam procero corpore , utrimque
 Sit libitum in multas parteis diſcindere ferro ;
 Omnia jam ſeorſum cernes amciſa recenti 660
 Volnere tortari , & terram conſpergere tabo ;
 Ipſam ſeque retro partem petere ore priorem ,
 Volneris ardenti ut morſu premat iſta dolore .
 Omnibus eſſe igitur totas dicemus in illis
 Particulis animas ? at ea ratione ſequetur , 665
 Unam animantem animas habuiſſe in corpore multas .
 Ergo diviſa eſt ea , quæ fuit una ſimul cum
 Corpore : quapropter mortale utrumque putandum eſt ,
 In multas quoniam parteis diſcinditur æque .
 Præterea , ſi immortalis natura animæ 670
 Conſtat , & in corpus naſcentibus inſinuat :
 Cur ſuper anteaetam ætatem meminiſſe nequimus ?
 Nec veſtigia geſtarum rerum ulla tenemus ?
 Nam ſi tantopere eſt animi mutata poteſtas ,
 Omnis ut aetætarum exciderit retinentia rerum : 675
 Non (ut opinor) id ab leto jam longiter errat .
 Quapropter fateare necelle eſt , quæ fuit ante ,
 Interiſſe : & quæ nunc eſt , nunc eſſe creatam .
 Præterea , ſi jam perfecto corpore nobis
 Inferri ſolita eſt animi vivata poteſtas , 680

Tum cum gignimur , & vitæ cum limen inimus .
 Haud ita conveniebat , uti cum corpore , & una
 Cum membris videatur in ipso sanguine cresse :
 Sed velut in cavea , per se sibi vivere solam
 Convenit ; ut sensu corpus tamen affluat omne . 685
 Quare etiam atque etiam nec originis esse putandum est
 Experteis animas , nec leti lege solutas .
 Nam neque tantopere adneâ potuisse putandum est
 Corporibus nostris extrinsecus insinuatâs :
 Quod fieri totum contra manifesta docet res . 690
 Namque ita connexa est per venas , viscera , nervos ,
 Ossaque , uti dentes quoque sensu participantur :
 Morbus ut indicat , & gelidâ stringor aquâ ,
 Et lapis oppressus sub dente e frugibus asper :
 Nec tam contextæ cum sint , exire videntur 695
 Incolumes posse , & salvas exsolvere sese
 Omnibus e nervis , atque ossibus , articulisque .
 Quod si forte putas extrinsecus insinuatam
 Permanare animam nobis per membra solere ;
 Tanto quæque magis cum corpore fusa peribit . 700
 Quod permanat enim , dissolvitur : interit ergo .
 Disperitur enim per caulas corporis omneis :
 Ut cibus in membra atque artus cum diditur omneis ,
 Disperit ; atque aliam naturam sufficit ex se :
 Sic anima atque animus quamvis integra recēs in 705
 Corpus eunt , tamen in manando dissolvuntur :
 Dum quasi per caulas omneis diduntur in artus
 Particulæ , quibus hæc animi natura creatur ,
 Quæ nunc in nostro dominatur corpore , nata
 Ex illa , quæ tunc peritat partita per artus . 710
 Quapropter neque natali privata videtur
 Esse die natura animæ , nec funeris expers .

Semina præterea relinquuntur , necne , animâ
 Corpore in exanimo ? quod si relinquuntur , & insunt ,
 Haud erit , ut merito immortalis possit haberi : 715

Par-

Partibus amissis quoniam libata recessit .
 Sin ita sinceris membris ablata profugit ,
 Ut nullas parteis in corpore liquerit ex se ;
 Unde cadavera racenti jam viscere vermeis
 Exspirant ? atque unde animantum copia tanta 720
 Exos , & exsanguis tumidos perfluctuat artus ?

Quod si forte animas extrinsecus insinuari
 Veruibus , & privas in corpora posse venire
 Credis ; nec reputas , cur millia multa animarum
 Conveniant, unde una recesserit : hoc tamen est ut 725
 Quærendum videatur , & in discrimen agendum :
 Utrum tandem animæ venentur femina quæque
 Vermiculorum , ipsæque sibi fabricentur ubi sint :
 An jam corporibus perfectis insinuentur .

At neque cur faciant ipsæ , quareve laborent , 730
 Dicere suppeditat ; neque enim sine corpore cum sint ,
 Sollicitæ volitant morbis , algoque , fameque .
 Corpus enim magis his vitiis ad sine laborat :

Et mala multa animus contagio fungitur ejus .
 Sed tamen his esto quamvis facere utile corpus , 735
 Quod subeant : at qua possint , via nulla videtur .
 Haud igitur faciunt animæ sibi corpora , & artus .
 Nec tamen est ut jam perfectis insinuentur
 Corporibus : neque enim poterunt subtiliter esse
 Connexæ ; neque consensu contagia fient . 740

Denique cur acris violentia triste leonum
 Seminium sequitur : dolus volpibus , & fuga cervis
 A patribus datur , & patrius pavor incitat artus ?
 Et jam cetera de genere hoc , cur omnia membris
 Ex ineunte ævo ingenerascunt , inque genuntur ; 745
 Si non certa suo quia femine , feminioque
 Vis animi pariter crescit cum corpore toto ?
 Quod si immortalis foret , & mutare soleret
 Corpora , permittis animantes moribus essent :
 Effugeret canis Hyrcano de femine sæpe 750

Cornigeri incursum cervi ; tremeretque per auras
 Aëris accipiter fugiens veniente columba :
 Despererent homines ; saperent fera sæcla ferarum .
 Illud enim falsa fertur ratione , quod ajunt ,
 Immortalem animam mutato corpore flecti : 755
 Quod mutatur enim , dissolvitur : interit ergo .
 Trajiciuntur enim partes , atque ordine migrant ;
 Quare dissolvi quoque debent posse per artus ,
 Denique ut intereant una cum corpore cunctæ .
 Sin animas hominum dicent in corpora semper 760
 Ire humana ; tamen quæram cur e sapienti
 Stulta queat fieri , nec prudens sit puer ullus ?
 Nec tam doctus equæ pullus , quam fortis equi vis ?
 Si non certa suo quia semine , seminioque
 Vis animi pariter crescit cum corpore toto . 765
 Scilicet in tenero tenerascere corpore mentem
 Confugient ; quod si jam fit , fateare necesse est ,
 Mortalem esse animam ; quoniam mutata per artus
 Tantopere amittit vitam , sensumque priorem .
 Quove modo poterit pariter cum corpore quoque 770
 Confirmata cupitum ætatis tangere florem
 Vis animi , nisi erit consors in origine prima ?
 Quidve foras sibi vult membris exire senectis ?
 An metuit conclusa manere in corpore putri ?
 Et domus ætatis spatio ne fessa vetusto 775
 Obruat ? at non sunt immortalis ulla pericla .
 Denique connubia ad Veneris , partusque ferarum
 Esse animas præsto , deridiculum esse videtur ;
 Et spectare immortaleis mortalia membra
 Innumero numero ; certareque præproperanter 780
 Inter se quæ prima , potissimaque insinuetur :
 Si non forte ita sunt animarum fœdera pacta ,
 Ut quæ prima volans advenerit , insinuetur
 Prima ; neque inter se contendant viribus hilum .
 Denique in æthere non arbor , non æquore in alto 785
 Nu-

Nubes esse queunt , nec pisces vivere in arvis ;
 Nec cruor in lignis , nec saxis succus inesse :
 Certum ac dispositum est , ubi quidquid crescat , & insit ;
 Sic animi , natura nequit sine corpore oriri
 Sola , neque a nervis , & sanguine longius esse . 790
 Hoc si posset enim , multo prius ipsa animi vis
 In capite , aut humeris , aut imis calcibus esse
 Posset ; & innasci quavis in parte soleret :
 Tandem in eodē homine , atque in eodem vase maneret .
 Quod quoniam in nostro quoque constat corpore certū ,
 Dispositumque videtur , ubi esse , & crescere possit
 Seorsum anima , atque animus : tanto magis inficiandum
 Totum posse extra corpus durare , genique .
 Quare , corpus ubi interiit , periisse necesse est
 Confiteare animam distractam in corpore toto . 800
 Quippe etenim mortale æterno jungere , & una
 Consentire putare , & fungi mutua posse ,
 Delipere est : quid enim diversius esse putandum est ,
 Aut magis inter se disjunctum , discrepitanisque ,
 Quam , mortale quod est , immortalī , atque perenni 805
 Junctum , in concilio sævas tolerare procellas ?
 Præterea , quæcumque manent æterna , necesse est ,
 Aut quia sunt solido cum corpore , respuere ictus ,
 Nec penetrare pati sibi quidquam , quod queat arctas
 Dissociare intus parteis ; ut materiai 810
 Corpora sunt ; quorum naturam ostendimus ante :
 Aut ideo durare ætatem posse per omnem ,
 Plagarum quia sunt expertia ; sicut inane est ;
 Quod manet intactum , neque ab ictu fungitur hilum :
 Aut ideo , quia nulla loci sit copia circum , 815
 Quo quasi res possint discedere , dissolvique :
 Sicut summarum summa est æterna , neque extra
 Quis locus est , quo diffugiat : neque corpora sunt , quæ
 Possint incidere , & valida dissolvere plaga .
 At neque (uti docui) solido cum corpore mentis 820

Natura est ; quoniam admistum est in rebus inane :
 Nec tamen est ut inane : neque autem corpora defunt ,
 Ex infinito quæ possint forte coorta
 Proruere hanc mentis violento turbine molem ;
 Aut aliam quamvis cladem importare pericli : 825
 Nec porro natura loci , spatiumque profundi
 Deficit , exspergi quo possit vis animæ ;
 Aut alia quavis possit vi pulsa perire .
 Haud igitur leti præclusa est janua menti .
 Quod si forte ideo magis immortalis habēda est, 830
 Quod letalibus ab rebus munita tenetur ;
 Aut quia non veniunt omnino aliena salutis ;
 Aut quia quæ veniunt , aliqua ratione recedunt
 Pulsa prius , quam , quid noceant , sentire queamus :
 Scilicet a vera longe ratione remotum est . 835
 Præter enim quam quod morbis tum corporis ægrit ,
 Advenit id , quod eam de rebus sæpe futuris
 Macerat , inque metu male habet , curisque fatigat :
 Præteritisque admissa annis peccata remordent . (840
 Adde furorem animi proprium , atque obliviam rerum ;
 Adde quod in nigras lethargi mergitur undas .
 Nil igitur mors est ; ad nos neque pertinet hilum ;
 Quandoquidem natura animi mortalis habetur :
 Et velut antea cæto nil tempore sensimus ægri ,
 Ad confligendum venientibus undique Pænis ; 845
 Omnia cum belli trepido concussa tumultu
 Horrida contremuere sub altis ætheris auris :
 In dubioque fuit sub utrorum ad regna cadendum .
 Omnibus humanis esset , terraque marique :
 Sic ubi non erimus , cum corporis , atque animæ 850
 Discidium fuerit , quibus e sumus uniter apti ;
 Scilicet haud nobis quidquam , qui non erimus tum ,
 Accidere omnino poterit , sensumque movere :
 Non si terra mari miscebitur , & mare cælo .

Et , si jam nostro sentit de corpore , postquam 855

Di-

Distracta est animi natura , animæque potestas :
 Nil tamen hoc ad nos , qui cœtu , conjugioque
 Corporis , atque animæ consistimus uniter apti .
 Nec , si materiam nostram conlegerit ætas
 Post obitum , rursusque redegerit , ut sita nunc est ; 860
 Atque iterum nobis fuerint data lumina vitæ ;
 Pertineat quidquam tamen ad nos id quoque factum ,
 Interrupta semel cum sit repetentia nostra .
 Et nunc nil ad nos de nobis attinet , ante
 Qui fuimus ; nec jam de illis nos afficit angor , 865
 Quos de materia nostra nova proferet ætas .
 Nam cum respicias immensi temporis omne
 Præteritum spatium ; tum motus materiai
 Multimodi quam sint ; facile hoc adcredere possis ,
 Semina sæpe in eodem , ut nunc sunt , ordine posta : 870
 Nec memori tamen id quimus deprendere mente .
 Inter enim jecta est vitæ pausa , vageque
 Deerrarunt passim motus ab sensibus omnes .

Debet enim , misere quoi forte ægreque futurum est ,
 Ipse quoque esse in eo tum tempore , cū male possit 875
 Accidere : At quoniam mors eximit im , prohibetque
 Illum , cui possint incommoda conciliari
 Hæc eadem , in quibus & nunc nos sumus , ante fuisse ;
 Scire licet nobis nihil esse in morte timendum :
 Nec miserum fieri , qui non est , posse : neque hilum 880
 Differre , an nullo fuerit jam tempore natus ,
 Mortalem vitam mors cui immortalis ademit .

Proinde ubi se videas hominem miserarier ipsum ,
 Post mortem fore , ut aut putrescat corpore posto ,
 Aut flammis interficiat , malisve ferarum : 885
 Scire licet , non sincerum sonere ; atque subesse
 Cæcum aliquem cordi stimulum , quamvis neget ipse
 Credere se quemquam sibi sensum in morte futurum .
 Non (ut opinor) enim dat , quod promittit ; & inde
 Nec radicitus e vita se tollit , & eicit ; 890

Sed

Sed facit esse sui quiddam super inscius ipse .
 Vivus enim sibi cum proponit quisque , futurum
 Corpus uti volucres lacerent in morte , feræque ;
 Ipse sui miseret : neque enim se vindicat hilum ,
 Nec removet fatis a projecto corpore ; & illud 895
 Se fingit , sensuque suo contaminat adstans .
 Hinc indignatur se mortalem esse creatum ;
 Nec videt , in vera nullum fore morte alium se ;
 Qui possit vivus sibi se lugere perentum ;
 Stansque jacentem ; nec lacerari , urive dolore . 900
 Nam si in morte malum est malis morsuque ferarum
 Tractari ; non invenio qui non sit acerbum
 Ignibus impositum calidis torrescere flammis ;
 Aut in melle situm suffocari ; atque rigere
 Frigore cum in summo gelidi cubat æquore saxi : 905
 Urgerive superne obtritum pondere terræ .
 At jam non domus accipiet te læta ; neque uxor
 Optima , nec dulces occurrent oscula nati
 Præripere , & tacita pectus dulcedine tangent :
 Non poteris factis tibi fortibus esse , tuisque 910
 Præsidio : Miser ! o miser ! ajunt , omnia ademit
 Una dies infesta tibi tot præmia vitæ .
 Illud in his rebus non addunt , Nec tibi earum
 Jam desiderium rerum super insidet una .
 Quod bene si videant animo , dictisque sequantur , 915
 Dissolvant animi magno se angore , metuque .
 Tu quidem ut es leto sopitus , sic eris ævi
 Quod superest , cunctis privatus doloribus ægris :
 At nos horrifico cinefactum te prope busto
 Infatiabiliter deslebimus ; æternumque 920
 Nulla dies nobis mœrorem e pectore demet .
 Illud ab hoc igitur quærendum est , quid sit amari
 Tantopere , ad somnum si res redit , atque quietem ,
 Cur quisquam æterno possit tabescere luctu ?
 Hoc etiam faciunt , ubi discubere , tenentque 925
 Pocu-

Pocula sæpe homines , & inumbrant ora coronis ,
 Ex animo ut dicant , Brevis hic est fructus homullis :
 Jam fuerit , neque post umquam revocare licebit .
 Tamquam in morte mali cum primis hoc sit eorum ,
 Quod sitis exurat miseros , atque arida torreat ; 930
 Aut aliæ cujus desiderium infideat rei .

Nec sibi enim quisquam tum se , vitamque requirit ,
 Cum pariter mens & corpus sopita quiescunt :
 (Nam licet æternum per nos sic esse soporem)
 Nec desiderium nostri nos adtigit ullum : 935

Et tamen haudquaquam nostros tunc illa per artus
 Longe ab sensiferis primordia motibus errant :
 Quin conreptus homo ex somno se conligit ipse .
 Multo igitur mortem minus ad nos esse putandum ;
 Si minus esse potest , quam quod nihil esse videmus . 940
 Major enim turbæ disjectus materiai
 Consequitur leto ; nec quisquam expergitus exstat ,
 Frigida quem semel est vitæ pausa secuta .

Denique si vocem rerum natura repente
 Mittat , & hoc aliquoi nostrum sic increpet ipsa : 945
 Quid tibi tantopere est , mortalis , quod nimis ægris
 Luctibus indulges ? quid mortem congenis , ac fles ?
 Nam si grata fuit tibi vita antea , priorque ;
 Et non omnia , pertusum congesta quasi in vas ,
 Commoda perfluxere , atque ingrata interiere : 950
 Cur non , ut plenus vitæ conviva , recedis ?
 Æquo animoque capis securam , stulte , quietem ?
 Sin ea , quæ fructus cumque es , periere profusa ;
 Vitaque in offensus est ; cur amplius addere quæris ,
 Rursum quod pereat male , & ingratum occidat omne ?
 Non potius vitæ finem facis , atque laboris ?
 Nam tibi præterea quod machiner , inveniamque
 Quod placeat , nihil est : eadem sunt omnia semper .
 Si tibi non annis corpus jam marcet , & artus
 Confecti languent , eadem tamen omnia restant , 960

Omnia

Omnia si pergas vivendo vincere sæcla :
 Atque etiam potius , si numquam sis moriturus .
 Quid respondeamus , nisi justam intendere litem
 Naturam ? & veram verbis exponere causam ?
 At qui obitum lamentetur miser amplius æquo , 965
 Non merito inclamet magis , & voce increpet acri ?
 Aufer ab hinc lacrimas , barathro , & compesce querelas .
 Grandior hic vero si jam , seniorque queratur :
 Omnia perfructus vitæ præmia , marces : (970
 Sed quia semper aves , quod abest , præsentia temnis ,
 Imperfecta tibi elapsa est , ingrataque vita :
 Et nec opinanti mors ad caput adstitit ante ,
 Quam satur , ac plenus possis discedere rerum .
 Nunc aliena tua tamen ætate omnia mitte ; (975
 Æquo animoque , agedum , jam aliis cõcede : necesse est .
 Jure (ut opinor) agat , jurè increpet , incilietque :
 Cedit enim rerum novitate extrusa vetustas
 Semper ; & ex aliis aliud reparare necesse est :
 Nec quidquam in barathrum , nec tartara decidit atra .
 Materies opus est , ut crescant postera sæcla : 980
 Quæ tamen omnia te , vita perfuncta , sequentur .
 Nec minus ergo ante hæc , quã nunc , cecidere , cadetque .
 Sic alid ex alio numquam desistet oriri ;
 Vitaque mancupio nulli datur , omnibus usu .
 Respice item quam nil ad nos antea cta vetustas 985
 Temporis æterni fuerit , quam nascimur ante .
 Hoc igitur speculum nobis natura futuri
 Temporis exponit , post mortem denique nostram .
 Numquid ibi horribile apparet ? num triste videtur
 Quidquam ? nonne omni somno securius existat ? 990
 Atque ea nimirum , quæcumque Acherunte profundo
 Proditæ sunt esse , in vita sunt omnia nobis .
 Nec miser impendens magnum timet aëre saxum
 Tantalus , ut fama est , cassa formidine torpens :
 Sed magis in vita divum metus urget inanis 995

Mortaleis ; casumque timent , quemcumque ferat fors .

Nec Tityon volucres ineunt Acherunte jacentem ;
Nec , quod sub magno scrutentur pectore , quidquam
Perpetuam ætatem poterunt reperire profecto ,
Quamlibet immani projectu corporis existet : 1000

Qui non sola novem dispensis jugera membris
Obtineat , sed qui terrai totius orbem :
Non tamen æternum poterit perferre dolorem ,
Nec præbere cibum proprio de corpore semper :
Sed Tityos nobis hic est , in amore jacentem 1005
Quem volucres lacerant , atque exest anxius angor ,
Aut alia quavis scindunt cuppedine curæ .

Sisyphus in vita quoque nobis ante oculos est ,
Qui petere a populo fasceis , sævasque secureis
Imbibit , & semper victus , tristisque recedit : 1010
Nam petere imperium , quod inane est , nec datur umquã ;
Atque in eo semper durum sufferre laborem ;
Hoc est adverso nixantem trudere monte
Saxum ; quod tamen a summo jam vertice rursus
Volvitur , & plani raptim petit æquora campi . 1015

Deinde animi ingratham naturam pascere semper ,
Atque explere bonis rebus , fatiareque numquam :
Quod faciunt nobis annorum tempora , circum
Cum redeunt , fœtusque ferunt , variosque lepores ;
Nec tamen explemur vitai fructibus umquam : 1020
Hoc (ut opinor) id est , ævo florente puellas
Quod memorant , laticem pertusum congerere in vas ;
Quod tamen expleri nulla ratione potestur .

Cerberus , & Furiæ jam vero , & lucis egenus
Tartarus , horriferos eructans faucibus æstus , 1025
Hæc neque sunt usquam , neque possunt esse profecto .
Sed metus in vita pœnarum pro malefactis
Est insignibus insignis , scelerisque luella
Carcer , & horribilis de saxo jaetus deorsum ;
Verbera , carnifices , robur , pix , lamina , tædæ : 1030

Quæ

Quæ tamen etsi absunt , at mens sibi conscia facti ,
 Præmetuens , adhibet stimulos , torretque flagellis ;
 Nec videt interea , qui terminus esse malorum
 Possit , nec quæ sit pœnarum denique finis : (1035
 Atque eadẽ metuit , magis hæc ne in morte gravescant :
 Hinc Acherusia fit stultorum denique vita .

Hoc etiam tibi tute interdum dicere possis :
 Lumina sis oculis etiam bonus Ancus reliquit ,
 Qui melior multis , quam tu , fuit , improbe , rebus .
 Inde alii multi reges , rerumque potentes 1040
 Occiderunt , magnis qui gentibus imperitarunt .

Ille quoque ipse , viam qui quondam per mare magnũ
 Stravit , iterque dedit legionibus ire per altum ,
 Ac pedibus falsas docuit super ire lacunas ,
 Et contempsit aquis insultans murmura ponti ; 1045
 Lumine adempto , animam moribundo corpore fudit .

Scipiades belli fulmen , Carthaginis horror ,
 Ossa dedit terræ , proinde ac famul infimus esset .

Adde repertores doctrinarum , atque leporum ; (1050
 Adde Heliconiadum comites ; quorum unus Homerus
 Sceptra potitus , eadem aliis sopitus quiete est .

Denique Democritum postquam matura vetustas
 Admonuit memorem motus languescere mentis ;
 Sponte sua leto caput obvius obtulit ipse .

Ipse Epicurus obit decurso lumine vitæ , 1055
 Qui genus humanum ingenio superavit , & omneis
 Præstinxit , stellas exortus uti ætherius sol .

Tu vero dubitabis , & indignabere obire ,
 Mortua quoi vita est prope jam vivo , atque videnti ?
 Qui somno partem majorem conteris ævi ? 1060
 Et vigilans stertis , nec somnia cernere cessas ,
 Sollicitamque geris cassa formidine mentem ?
 Nec reperire potes , quid sit tibi sæpe mali , cum
 Ebrius urgeris multis miser undique curis ,
 Atque animo incerto fluitans errore vagaris ? 1065

Si

Si possent homines, proinde ac sentire videntur,
 Pondus inesse animo, quod se gravitate fatiget;
 Et quibus id fiat caussis cognoscere; & unde
 Tanta mali tamquam moles in pectore constet: (1070
 Haud ita vitam agerent, ut nunc plerumque videmus,
 Quid sibi quisque velit, nescire, & quærere semper;
 Commutare locum, quasi onus deponere possit.

Exit sæpe foras magnis ex ædibus ille,
 Esse domi quem pertæsum est; subitoque revertit:
 Quippe foris nihilo melius qui sentiat esse. 1075

Currit agens mannos ad villam hic præcipitanter,
 Auxilium tectis quasi ferre ardentibus instans:
 Oscitat extemplo, tetigit cum limina villæ;
 Aut abit in somnum gravis, atque obliviam quærit;
 Aut etiam properans urbem petit, atque revisit. 1080

Hoc se quisque modo fugit: at, quem scilicet, ut fit,
 Effugere haud potis est, ingratis hæret, & angit:
 Propterea, morbi quia causam non tenet æger:
 Quam bene si videat, jam, rebus quisque relictis
 Naturam primum studeat cognoscere rerum: 1085

Temporis æterni quoniam, non unius horæ,
 Ambigitur status; in quo sit mortalibus omnis
 Ætas post mortem, quæ restat cumque, manenda.

Denique tantopere in dubiis trepidare periculis
 Quæ mala nos subigit vitæ tanta cupido? 1090
 Certa quidem finis vitæ mortalibus adstat;
 Nec devitari letum pote, quin obeamus.

Præterea, versamur ibidem, atque infumus usque:
 Nec nova vivendo procuditur ulla voluptas.
 Sed dum abest, quod avemus, id exsuperare videtur 1095
 Cetera: post aliud, cum contigit illud, avemus;
 Et sitis æqua tenet vitæ semper hianteis:
 Posteraque in dubio est fortunam quam vehat ætas;
 Quidve ferat nobis casus; quive exitus instet.

Nec prorsum, vitam ducendo, demimus hilum 1100

Tempore de mortis ; nec delibrare valemus ,
 Quo minus esse diu possimus morte peremti .
 Proinde licet quotvis vivendo condere sæcla ;
 Mors æterna tamen nihilo minus illa manebit :
 Nec minus ille diu jam non erit , ex hodierno 1105
 Lumine qui finem vitæ fecit , & ille ,
 Mensibus , atque annis qui multis occidit ante .

 GREECHII CENSURA .

CUm de materia , ejusque motibus , (si modo opiniones
 quæ Providentiam impugnent excipias) disputet Lu-
 cretius , quis Philosophorum prudentius , aut rei ipsi ac-
 commodatius ? De rebus vero a sensu remotis , de Anima ,
 ejusque facultatibus differente nemo vanior aut ineptior .
 Qualem vero sibi Animam effingit ? En ipsa adest . Sub-
 stantia Corporea tenuis , composita e minutis & volubilibus
 particulis Auræ , Aëris , & Caloris , quæ ita per totum
 corpus sitæ sunt , ut parvis intervallis sint a se invicem
 disjunctæ . His tribus addas quartum Nescio quid innomi-
 natum , persubtile , & maxime mobile , quod in pectore si-
 tum sit sensus principium , & imagines ab omnibus rebus
 venientes percipiat ; & tum perfecta & consummata erit
 Epicuri Anima . Breviter , concipe araneum in pyxide , qui
 per totam istius pyxidis cavitatem telam texat , mediamque
 ipse incolat : advolent deinde muscæ , & fila moveant ,
 quo motu excitatus araneus filamenta tractet , muscas ir-
 retiat , & captas devoret . Hæc concipe , & habebis imagi-
 nem Epicuræ Animæ captantis ἐδωλα , qua nulla um-
 quam fuerit similior . Hæc vero digna sunt Philosopho com-
 menta !

*Animam non esse corporis Harmoniam , a v. 94. ad v.
 136. satis probatum . Inde usque ad v. 162. frustra Ani-
 mum ,*

CREECHII CENSURA. 115

mum, dominum videlicet, vili seruo Animæ conjungit. Vebementi metu concusso Animo, laborat Anima, fateor: sic tremente citharædo debitos sonos cithara non reddit. Pari successu usque ad v. 177. Animum corporeum esse evincere conatur; quod enim argumentis confirmare debuit, id tamquam certum sibi sumit: pertinaciter enim affirmamus Contactum posse esse sine corpore.

Dum vero Animam corpoream esse nondum probaverit, quid de illius subtilitate usque ad v. 231. inquireamus? Fatendum tamen Poëtam evidenter demonstrasse, Animæ particulas (si modo corporea foret) debere esse subtiles & volubiles. Nec de compositione Animæ usque ad v. 323. litigemus, nam ex Aëris, Auræ, & Caloris Seminibus non minus apte componat Animum quam ex alicujus alius materiæ particulis. Quod vero, v. 280. tribus hisce rebus quartum aliquod innominatum addat, ideo confitetur nullum genus Corporis concipi, aut excogitari posse, quod sensus sit principium.

Prudenter autem tenuis Animi salutem denso validoque Corpori commendat usque ad v. 350. & usque ad v. 370. Corpori etiam facultatem sentiendi largitur. Quid autem stultius? quid a communi sensu remotius? quid denique ipsius placitis minus accommodatum? Unde enim Corpus sit sensus particeps; cui nihil quartæ istius innominatæ rei immiscetur? Deinde ad v. 396. contra Democritum feliciter disputet, nec repugno; non enim inquirō utra sententia potior sit, dum utraque est absurda. Et ut modo Animum Corpori conservandum credidit, sic ad v. 417. Corporis custodiam vicissim Animo commendet: istam tutelam non invideo. Argumenta vero quibus ipsum Animum expugnat, consideremus.

Primum a v. 425. ad v. 445. tenuem & subtilem corpoream substantiam, qualem Animum supponit esse, destrabit & dispergit. Atque id fiat per me licet: Corporeus sit Animus, & quamvis crassus, & e particulis implexis

conjunctus sit, eum tamen dissolubilem fatebor.
 Secundum, a v. 445. ad v. 459. Tertium, a v. 460.
 ad v. 464. & Quartum, a v. 464. ad v. 473. nihil effi-
 ciunt: Animum enim una cum corpore nasci, adolescere,
 & senescere minime sentimus. Corpus nasci, adolesce-
 re, atque senescere sentimus: in Animo neque decremen-
 tum, neque incrementum experimur. At vero in Infante
 non viget Animus, in Senes deficit. Quo argumento?
 nempe ineptus est Puer, & Senes despicit. Similiter arti-
 ficem peritissimum in machina colloces, alia vero partes
 istius machinae nimis rigescant, alia sint aequo flaccidio-
 res, deterantur alia, alia autem nimis turgescant; &
 deinde stulte expectabis ordinatos motus, licet maxime
 elaboret peritissimus ille artifex. Deinde curas, luctum-
 que suscipit Animus: ergo est dissolubilis. Quia, vide-
 licet (alia non jam occurrit ratio) luctus penetrans, &
 curae edaces alibi appellantur. Digna mortali & corporeo
 Animo ista ratiocinatio! Quarto autem argumento eadem
 responso quae Secundo, satisfacit.

Tribus sequentibus argumentis, a v. 475. ad v. 524.
 Medici respondeant; quamquam nil opus est responso. Cru-
 ra vacillent, tardescat lingua, & natent oculi: quid haec
 ad Animum? Furgia denique gliscant; neque id quidem
 mirum: quemadmodum quantumlibet alioquin peritus fue-
 rit citharistes, non poterit tamen non dissonantes cantile-
 nas exprimere, si perzurbate intenderit, ac distenderit chor-
 das citharae, quae harmonice ante pulsabatur. Similiter
 in morbo Epileptico ater ille humor organa deturbat, atque
 inde isti motus incompositi. Cum vero organa tantum affi-
 ciat, & debilitet Morbus, quid aliud restituat Medici-
 na? Septimum, a v. 525. ad v. 546. asserit Animam ho-
 minis membratim morientis sensim deficere atque interire:
 quasi frigescere non possint Artus, nisi Anima etiam fri-
 gescat. Hoc vero argumentum supponit Animam Corpoream
 esse, & per totum corpus diffusam; quod nondum probavit,
 &

¶ , certo scio , nemo unquam demonstrabit .

Octavum , a v. 547. ad v. 556. nihil agit . Neque enim ab alio intelligendi aut ratiocinandi vim habet Anima , quemadmodum Auris audiendi , aut Oculus videndi mutuatur ; verum a seipsa id habet , ac idcirco mirum non est , si sejuncta a Corpore Auris non audiat , neque sejunctus Oculus videat , secreta autem a Corpore Mens intelligat ac ratiocinetur .

Nono a v. 557. ad v. 578. hoc modo respondendum : Ut dum videmus Militem gladio aliisque armis pugnans , non dicimus tamen illum armis destitutum non posse plagam ullam inferre , cum manus adhuc suppetant quibus insigere ictus possit ; sic cum Anima membris undique , ut panoplia quadam induatur , organisque adeo corporeis varias functiones obeat , dicendum tamen non est , ubi istum omnem quasi militarem apparatus exuerit , nullam ipsi neque intelligendi neque sentiendi superesse functionem .

Decimi argumenti , a v. 579. ad v. 590. vires nemo agnoscet , nisi qui senserit Animum esse quasi fundamentum totius Animalis , ¶ Corpus Animo tamquam sale aliquo condiri , ne fœteat ¶ putrescat .

Undecimum , a v. 591 ad v. 605. nihil aliud est quam in verbo lusum ; ideo enim vim aliquam videtur habere , quia ista spirituum defectio appellatur Animi deliquium .

Duo sequentia , a v. 606. ad v. 623. negant Animam exire posse integram , nisi per fauces expiretur ; nec absurde quidem , si Corporeus foret Animus . Addunt insuper Animam futuram dissolutionem metuentem ægre atque invito exire . Respondet apud Ciceronem Cato : Quid quod sapientissimus quisque æquissimo Animo moritur : stultissimus iniquissimo ? Nonne vobis videtur Animus is qui plus cernat & longius , videre se ad meliora proficisci : ille autem cujus obtusior acies , non videre ? Equidem efferor studio patres vestros , quos colui & dilexi , videndi : neque vero eos solum convenire a veo ,

sed illos etiam de quibus audiui, & legi, & ipse conscripsi. Quo quidem me proficiscentem haud scio quis facile retraxerit. Quod si quis Deus mihi largiatur ut ex hac ætate repuerascam, & in cunis vagiam, valde recusem: nec vero velim, quasi decurso spatio, a calce ad carceres revocari. Demum affirmant Animum, quoniam in pectore hominis semper situs est (si Epicurum videlicet audiamus) extra pectus non posse integrum manere; quasi aves in nido natæ extra illum versari nequeant.

Decimum quintum, a v. 624. ad v. 633. ejusdem est cum reliquis farinae, & vulgus sapit. Nec Decimum sextum a v. 634. ad v. 669. tam fuse explicasset Poëta, si motum animale, eaque instrumenta quæ isti perficiendo inseruiunt, perspexisset. Sequenti a v. 670. ad v. 678. Plato & Pythagoras respondeant; istos enim solos premit, & alia jam ago. Decimum septimum & octavum, a v. 679. ad v. 712. supponunt Animum Corporeum per totum corpus diffundi, & cunctis illius partibus alligari; quo nihil falsius aut absurdius. In capite, tamquam princeps in solio, residet, ibique dominatur.

Quam futilis sit ista, a v. 713. ad v. 740. de Vermibus observatio, omnes sentiunt qui vermes in terra, planta, caseo, rebus profecto numquam animatis, genitos vident.

Qui Animarum Transmigrationem defendunt, isti effugiant nodos quos nedit Poëta, a v. 741. ad v. 769. Et deinde a v. 770. ad v. 776. absurdus foret Animus, nisi cuperet Corpus vividum & vigen, fugeretque senio confectum. De sequentibus a v. 777. ad v. 784. isti videant, si qui sint, qui Pythagoricas nugas aliquid esse putent. Quoniam vero Vigessimum quartum, a v. 785. ad v. 800. idem est cum Decimo quarto, ideo non alia hic quam illic adhibenda est responsio.

A v. 801. ad v. 866. Rem immortalem rei mortali conjun-

jungere præstantissimis Philosophis nondum visum fuit incongruum, aut absurdum. Deinde contra, a v. 807. ad v. 829. quartum genus rerum constituo, incorporeas videlicet substantias immortales: idque impudenter negabit Epicurus, cum Deos suos æternos & indissolubiles constituerit. Demum, a v. 830. ad v. 841. luctu penetranti affici, & curis edacibus vexari Animum, & corpore morbis quibusdam correpto, illum debitas functiones exercere non posse confitemur: at vero Animum inde fieri mortalem pertinaciter negamus.

Fam vero copiosus ostenderem, frustra hæc omnia argumenta congerere & explicare Lucretium; Mortis enim metum non tollunt. Quippe iis qui bonis prosperisque rebus utuntur, quid calamitosus ista Morte quæ sit sépnosis αἰδύσεως? Et miseris talem Mortem proponere qua exstinguantur penitus, sicque miseriarum sit finis, perinde est ac si jactato tempestatum sævitia proponatur naufragium, quo submersus suffocatusque procellam deinceps sensurus non sit. Hoc est egregium quod præstant Epicuri dogmata, solatium. Quod tamen, quale quale est, Bonis omnibus & Piiis invisum ac ingratum: & Impios solos, quos nulla Philosophia curare debuit, juvabit.

LIBRI QUARTI
ARGUMENTUM.

Qua supra libro primo usus est comparatione Lucretius, ut Memmii sui animum tantisper a contentione relaxaret, eadem hunc librum quartum a v. 1. ad v. 26. auspiciatur, ut auditorem sibi docilem reddat, & attentum. II. Libri hujus proponit argumentum, quod ex industria cum superioribus connectit. Cum enim primo & secundo libro abunde docuerit, quæ & qualia sint rerum Primordia, quibus figuris distincta, quo motu ferantur, ac ceteras res procreent; libro vero tertio Anima atque Animi naturam fusius explicaverit; merito sane a v. 26. ad v. 46. hanc aliam subnectit disputationem de sensatione tam vigilantium quam dormientium. Quam disputationem ut ex ordine absolvat, a Simulacris exorditur, quibus omnem sensationem fieri contendit. Docet itaque III. a rerum superficie tenuia quædam & subtilissima Simulacra mitti, quæ passim per aëra volitant, figillatim tamen sub visum non cadunt, nisi a speculis aut aqua repulsa in oculos incurrant, a v. 46. ad v. 108. IV. Subtilitatem horum Simulacrorum demonstrat, & subinde exiguitatem Primordiorum confirmat, ad v. 129. V. Simulacrorum duplex distinguit genus, alterum eorum quæ sponte sua generantur in aëre, qualia nonnumquam videmus fieri in nubibus, quæ modo gigantum, modo montium, aut belluarum imagines imitantur; alterum eorum quæ a rerum superficie avolant, quasi tenues rerum exuviae: & deinde a rerum superficie has exuvias perpetuo oriri docet, & ea motus celeritate per aëra ferri, ut luminis solaris jactum facile superent, a v. 129. ad v. 217. VI. Quia Visus omnium sensuum primus habetur,

betur, ab eo exorditur; quem ex Simulacrorum seu Imaginum incurfu fieri docet. Interim autem explicat ea omnia quæ ad Visus causas spectant, variaque de Visu problemata proponit, quæ rite solvit & explicat, a v. 217. ad v. 471. VII. Ne vero aliquis ex problematis modo explicatis sensus fallaciæ arguat, illorum dignitatem copiose adstruit, a v. 471. ad v. 524. Et subinde Scepticos præcipue a v. 471. ad v. 479. refutat: & demum asserit omnem Veritatem fidei sensuum inniti. VIII. His ita de Visu disputatis, ceteros sensus aggreditur, ac primum docet Vocem ac Sonum corporeas esse Imagines, quæ aurem pariter feriant & auditum faciant: Vocis naturam atque formaturam explicat. Cur eadem Vox percipiatur a multis, rationem reddit. Quid sit Echo, quomodo fiat, a v. 524. ad v. 619. IX. Deinde de Sapore, & Gustu, de Odore, & Olfactu docet; quid nempe sit Sapor, quid Odor, & cur non ab omnibus sentiantur. Cur Cibus idem aliis dulcis, aliis amarus fiat: cur Odor alius aliis sit magis aptus, & Vox aliis terrorem incutiat, quæ alios juvet, saltem non terreat, a v. 619. ad v. 726. X. de Imaginatione atque Cogitatione agit, quas per tenuissima rerum Simulacra seu Imagines quæ in mentem incurrant, fieri pariter ait: inde varia de Cogitationibus problemata proponit & explicat. Cur, v. g. videamur in somnis videre illos qui jam mortui sunt: cur Simulacra rerum seu Imagines videantur nobis morari dum cogitamus ea: cur subito quisque cogitat quæ lubuerit: cur in somnis cernimus moveri, a v. 726. ad v. 820. XI. a v. 821. ad v. 905. Docet linguam, oculos, aures, nares, omnia denique sensationis organa prius nata esse quam eorum usum: secus vero in artificiosis rebus, quæ pendent ex prævisa indigentia. XII. De Somno, ac Insomniis agit, imprimisque docet qua ratione fiat Somnus in nobis, & in ceteris animantibus: Somniorum varias assignat causas: & de-

mum

num ad res Venereas delapsus a v. 1050. usque ad finem libri, de Amore, Sterilitate, Fœcunditate, &c. liberrius forsan & apertius quam par erat, (sed Philosophi in hisce rebus sibi maxime indulgent) disputat.

T I T I
L U C R E T I I C A R I
D E R E R U M N A T U R A
L I B E R Q U A R T U S .

V I A Pieridum peragro loca , nul-
lius ante

Trita solo : juvat integros accede-
re fonteis ,

Atque haurire : juvatque novos de-
cerpere flores ,

Insignemque meo capiti petere in-
de coronam ,

Unde prius nulli velarint tempora Musæ . 5

Primum , quod magnis doceo de rebus ; & arētis

Relligionum animos nodis exsolvere pergo :

Deinde , quod obscura de re tam lucida pango

Carmina , musæo contingens cuncta lepore .

Id quoque enim non ab nulla ratione videtur . 10

Nam veluti pueris absinthia tætra medentes

Cum dare conantur , prius oras pocula circum

Contingunt mellis dulci , flavoque liquore ,

Ut puerorum ætas improvida ludificetur

Labrorum tenus ; interea perpotet amarum 15

Ab-

Absinthii laticem, deceptaque non capiatur;
 Sed potius tali tactu recreata valescat:
 Sic ego nunc, quoniam hæc ratio plerumque videtur
 Tristior esse, quibus non est tractata; retroque
 Volgus abhorret ab hac; volui tibi suaviloquenti 20
 Carmine Pierio rationem exponere nostram,
 Et quasi musæo dulci contingere melle:
 Si tibi forte animum tali ratione tenere
 Versibus in nostris possem, dum percipis omnem
 Naturam rerum; ac persentis utilitatem. 25
 Sed quoniam docui, cunctarum exordia rerum
 Qualia sint; & quam variis distantia formis
 Sponte sua volitent, æterno percita motu;
 Quoque modo possint res ex his quæque creari:
 Atque animi quoniam docui natura quid esset, 30
 Et quibus e rebus cum corpore comta vigeret;
 Quoque modo distracta rediret in ordia prima:
 Nunc agere incipiam tibi, quod vehementer ad has res
 Attinet, esse ea, quæ rerum simulacra vocamus:
 Quæ quasi membranæ summo de corpore rerum 35
 Dereptæ volitant ultro citroque per auras;
 Atque eadem nobis vigilantibus obvia menteis
 Terrificant, atque in somnis, cum sæpe figuras
 Contuimur miras, simulacraque luce carentum;
 Quæ nos horrifice languenteis sæpe sopore 40
 Excierunt: ne forte animas Acherunte reamur
 Effugere, aut umbras inter vivos volitare;
 Neve aliquid nostri post mortem posse relinqui,
 Cum corpus simul, atque animi natura peremta,
 In sua discessum dederunt primordia quæque. 45
 Dico igitur, rerum effigias, tenuisque figuras
 Mittier ab rebus, summo de corpore earum;
 Quæ quasi membrana, vel cortex nominanda est;
 Quod speciem, ac formam similem gerit ejus imago,
 Quoquocumque cluet de corpore fusa vagari. 50

Id

Id licet hinc quamvis hebeti cognoscere corde .
 Principio , quoniam mittunt in rebus apertis
 Corpora res multæ ; partim diffusa solute ;
 Robora ceu fumum mittunt , ignesque vaporem :
 Et partim contexta magis , condensaque ; ut olim 55
 Cum veteres ponunt tunicas æstate cicadæ ;
 Et vituli cum membranas de corpore summo
 Nascentes mittunt ; & item cum lubrica serpens
 Exuit in spinis vestem : nam sæpe videmus
 Illorum spoliis vepreis volitantibus auctas ; 60
 Hæc quoniam fiunt , tenuis quoque debet imago
 Ab rebus mitti , summo de corpore earum .
 Nam , cur illa cadant magis , ab rebusque recedant ,
 Quam quæ tenuia sunt , hiscendi est nulla potestas .
 Præsertim cum sint in summis corpora rebus 65
 Multa minuta , jaci quæ possint ordine eodem ,
 Quo fuerint , veterem & formæ servare figuram :
 Et multo citius , quanto minus endopediri
 Pauca queunt , & sunt in prima fronte locata .
 Nam certe jaci , atque emergere multa videmus 70
 Non solum ex alto , penitusque , ut diximus ante ,
 Verum de summis ipsum quoque sæpe colorem :
 Et volgo faciunt id lutea , ruffaque vela ,
 Et ferrugina , cum magnis intenta theatris ,
 Per malos volgata , trabeisque tremantia flutant . 75
 Namque ibi confessum caveaï subter , & omnem
 Scenai speciem , patrum , matrumque , deorumque ,
 Inficiunt , coguntque suo fluitare colore :
 Et quanto circum mage sunt inclusa theatri
 Mœnia , tam magis hæc intus perfusa lepore 80
 Omnia conrident , conrepta luce diei .
 Ergo lintea de summo ceu corpore fucum
 Mittunt , effigias quoque debent mittere tenneis
 Res quæque : ex summo quoniam jaculantur utraq̃ue .
 Sunt igitur , jam formarum vestigia certa , 85
 Quæ

Quæ vulgo volitant subtili prædita filo ,
Nec singillatim possunt secreta videri .

Præterea, omnis odos , fumus , vapor, atque aliæ res
Consimiles , ideo diffusæ rebus abundant ,
Ex alto quia dum veniunt intrinsecus ortæ , 90
Scinduntur per iter flexum ; nec recta viarum
Ostia sunt , qua contendunt exire coortæ .

At contra , tenuis summi membrana coloris
Cum jacitur , nihil est , quod eam discerpere possit ;
In promptu quoniam est in prima fronte locata . 95

Postremo, in speculis, in aqua, splendoreque in omni
Quæcumque apparent nobis simulacra , necesse est ,
Quandoquidem simili specie sunt prædita rerum ,
Eise in imaginibus missis consistere eorum .

Nam, cur illa cadant magis , ab rebusque recedant 100
Corpora , res multæ quæ mittunt corpore aperto ,
Quam quæ tenuia sunt , hiscendi est nulla potestas .

Sunt igitur tenues formarum , consimilesque
Effigæ , singillatim quas cernere nemo
Cum possit , tamen assiduo , crebroque repulso 105
Rejectæ , reddunt speculorum ex æquore visum :
Nec ratione alia servari posse videntur
Tantopere , ut similes reddantur quoique figuræ .

Nunc age , quam tenui natura constet imago ,
Percipe : & in primis quoniam primordia tantum 110
Sunt infra nostros sensus , tantoque minora ,

Quam quæ primum oculi cœptant non posse tueri :
Nunc tamen id quoque uti confirmem , exordia rerum
Cunctarum quam sint subtilia , percipe paucis .

Primum animalia sunt jam partim tantula , eorum 115
Tertia pars nulla ut possit ratione videri .

Horum intestinum quodvis quale esse putandum est ?
Quid? cordis globus, aut oculi? quid? membra? quid? artus?
Quantula sunt? quid? præterea primordia quæque
Unde anima, atque animi constet natura, necessum est ,

Non-

Nonne vides , quam sint subtilia , quamque minuta ?

Præterea , quæcumque suo de corpore odorem
Exspirant acrem , panaces , absinthia tætra ,
Abrotonique graves , & tristia centaurea ,
Horum unumquodvis leviter si forte ciebis , 125

Quam primum noscas rerum simulacra vagare
Multa , modis multis , nulla vi , castaque sensu ,
Quorum quantula pars sit imago , dicere nemo est ,
Qui possit , neque eam rationem reddere dictis ,
Sed ne forte putes ea demum sola vagare 130

Quæcumque ab rebus rerum simulacra recedunt :
Sunt etiam , quæ sponte sua gignuntur , & ipsa
Constituuntur in hoc cælo , qui dicitur aër :
Quæ multis formata modis sublime feruntur ,
Nec speciem mutare suam liquentia cessant , 135
Et quojusque modi formarum vertere in ora .
Ut nubeis facile interdum concrefcere in alto
Cernimus , & mundi speciem violare serenam ,
Aëra mulcenteis motu : nam sæpe gigantum
Ora volare videntur , & umbram ducere late : 140

Interdum magni montes , avolsaque saxa
Montibus anteire , & solem succedere præter :
Inde alios trahere , atque inducere bellua nimbos .
Nunc ea quam facili , & celeri ratione genantur ,
Perpetuoque fluant ab rebus , lapsaque cedant . 145

Semper enim summum quidquid de rebus abundat ,
Quod jaculentur ; & hoc alias cum pervenit in res ,
Transit ; ut in primis vestem : sed in aspera saxa ,
Aut in materiem ut ligni pervenit , ibi jam
Scinditur , ut nullum simulacrum reddere possit . 150

At cum , splendida quæ constant , opposta fuerunt ,
Densaque ; ut in primis speculū est : nihil accidit horum .
Nam neque , uti vestem , possit transire ; neque ante
Scindi , quam meminit lævor præstare salutem .

Quapropter fit , ut hinc nobis simulacra genantur . 155

Et

Et quamvis subito, quovis in tempore, quamque
 Rem contra speculum ponas, apparet imago:
 Perpetuo fluere ut noscas e corpore summo
 Texturas rerum tenueis, tenuisque figuras.
 Ergo multa brevi spatio simulacra genuntur, 160
 Ut merito celer his rebus dicatur origo.

Et quasi multa brevi spatio summittere debet
 Lumina sol, ut perpetuo sint omnia plena:
 Sic a rebus item simili ratione, necesse est,
 Temporis in puncto rerum simulacra ferantur 165
 Multa, modis multis, in cunctas undique partes.
 Quãdoquidem speculum queiscumque obvertimus oris,
 Res ibi respondent simili forma, atque colore.

Præterea, modo quom fuerit liquidissima cæli
 Tempestas, perquam subito fit turbida fœde 170
 Undique; uti tenebras omneis Acherunta reamur
 Liquisse, & magnas cæli compleisse cavernas:
 Usque adeo, tætra nimborum nocte coorta,
 Impendent atræ formidinis ora superne.

Quorum quantula pars sit imago, dicere nemo est, 175
 Qui possit, neque eam rationem reddere dictis.

Nunc age, quam celeri motu simulacra ferantur,
 Et quæ mobilitas ollis trauantibus auras
 Reddita sit, longo ut spatio brevis hora teratur,
 In quemcumque locum diverso numine tendunt; 180
 Suavidicis potius, quam multis versibus edam:
 Parvus ut est cycni melior canor, ille gruum quam
 Clamor, in ætheriis dispersus nubibus Austri.

Principio persæpe levis res, atque minutis
 Corporibus factas, celereis licet esse videre. 185
 In quo jam genere est solis lux, & vapor ejus;
 Propterea quia sunt e primis facta minutis:
 Quæ quasi trudentur, perque aëris intervallum
 Non dubitant transire, sequenti concita plaga.
 Suppeditatur enim confestim lumine lumen, 190

Et

Et quasi protelo stimulatur fulgure fulgur .
 Quapropter simulacra pari ratione necesse est
 Inmemorable per spatium transcurrere posse
 Temporis in puncto : primum quod parvola caussa
 Est, procul a tergo quæ provehat, atque propellat : 195
 Deinde quod usque adeo textura prædita rara
 Mittuntur , facile ut quasvis penetrare queant res ,
 Et quasi permanare per aëris intervallum .

Præterea , si , quæ penitus corpuscula rerum
 Ex alto in terras mittuntur , solis uti lux , 200
 Ac vapor , hæc puncto cernuntur lapsa diei
 Per totum cæli spatium diffundere sese ;
 Perque volare mare , ac terras , cælumque rigare
 Quod supera est ; ubi tam volucris hæc levitate feruntur :
 Quid ? quæ sunt igitur jam prima fronte parata , 205
 Cum jaciuntur , & emissum res nulla moratur ?
 Nonne vides citius debere , & longius ire ?
 Multiplexque loci spatium transcurrere eodem
 Tempore , quo solis pervolgant lumina cælum ?

Hoc etiam in primis specimen verū esse videtur, 210
 Quam celeri motu rerum simulacra ferantur ;
 Quod simul ac primum sub divo splendor aquarū
 Ponitur , extemplo , cælo stellante , serena
 Sidera respondent in aqua radiantia mundi .
 Jamne vides igitur , quam puncto tempore imago 215
 Ætheris ex oris ad terrarum accidat oras ?

Quare etiam atque etiā mitti hæc fateare necesse est
 Corpora , quæ feriant oculos , visumque laceffant :
 Perpetuoque fluunt certis ab rebus odores :
 Frigus ut a fluviis , calor a sole , æstus ab undis 220
 Æquoris , exesor mærorum litora circum .
 Nec variæ cessant voces volitare per auras :
 Denique in os falsi venit humor sæpe saporis ,
 Cum mare versamur propter : dilutaque contra
 Cum tuimur misceri absinthia , tangit amaror . 225

Usque adeo omnibus ab rebus res quæque fluenter
 Fertur, & in cunctas dimittitur undique parteis;
 Nec mora, nec requies inter datur ulla fluendi:
 Perpetuo quoniam sentimus, & omnia semper
 Cernere, odorari licet, & sentire sonorem. 230

Præterea, quoniam manibus tractata figura
 In tenebris quædam, cognoscitur esse eadem, quæ
 Cernitur in luce, & claro candore; necesse est
 Consimili causa tactum, visumque moveri.
 Nunc igitur, si quadratum tentamus, & id nos 235
 Commovet in tenebris; in luci quæ poterit res
 Accidere ad speciem, quadrata nisi ejus imago?

Esse in imaginibus quapropter causa videtur
 Cernendi, neque posse sine his res ulla videri.

Nunc ea, quæ dico, rerum simulacra, feruntur 240
 Undique, & in cunctas jaciuntur didita parteis:
 Verum, nos oculis quia solis cernere quimus,
 Propterea fit, uti, speciem quo vertimus, omnes
 Res ibi eam contra feriant forma, atque colore.

Et quantum quæque a nobis res absit, imago 245
 Efficit, ut videamus, & internoscere curat.

Nam cum mittitur, extemplo protrudit, agitque
 Aëra, qui inter se cumque est, oculosque locatus:
 Isque ita per nostras acies perlabitur omnis;
 Et quasi perterget pupillas, atque ita transit. 250

Propterea fit, uti videamus quam procul absit
 Res quæque; & quanto plus aëris ante agitatur,
 Et nostros oculos perterget longior aura,
 Tam procul esse magis res quæque remota videtur.

Scilicet hæc summe celeri ratione geruntur, 255
 Quale sit ut videamus: & una quam procul absit.

Illud in his rebus minime mirabile habendum est,
 Cur ea, quæ feriant oculos simulacra, videri
 Singula cum nequeant, res ipsæ perspiciantur. (260
 Ventus enim quoque paullatim cum verberat; & cum

Acre

Acre ferit frigus ; non privam quamque solemus
 Particulam venti sentire , & frigoris ejus ;
 Sed magis unversum : fierique perinde videmus
 Corpore tum plagas in nostro ; tamquam aliquæ res
 Verberet , atque sui det sensum corporis extra . 265
 Præterea , lapidem digito cum tundimus , ipsum
 Tangimus extremum saxi , summumque colorem :
 Nec sentimus eum tactu , verum magis ipsam
 Duritiam penitus saxi sentimus in alto .

Nunc age , cur ultra speculum videatur imago 270
 Percipe , nam certe penitus remota videtur .

Quod genus illa , foris quæ vere transpiciuntur ,
 Janua cum per se transpectum præbet apertum ,
 Multa facitque foris ex ædibus ut videantur .
 Is quoque enim duplici , geminoque fit aëre visus . 275

Primus enim est , citra posteis qui cernitur aër :
 Inde fores ipsæ dextra , lævaque sequuntur :
 Post extraria lux oculos perterget , & aër
 Alter , & illa , foris quæ vere transpiciuntur .

Sic ubi se primum speculi projecit imago , 280

Dum venit ad nostras acies , protrudit , agitque
 Aëra , qui inter se cumque est oculosque locatus :

Et facit , ut prius hunc omnem sentire queamus ,
 Quam speculum : sed ubi speculum quoque sēsimus ipsū ,
 Continuo a nobis in id hæc , quæ fertur , imago , 285

Pervenit , & nostros oculos rejecta revisit ;
 Atque alium præ se propellens aëra volvit ,
 Et facit , ut prius hunc , quam se , videamus : eoque
 Distare a speculo tantum remota videtur .

Quare etiam atque etiam minime mirari est par 290
 Illis , quæ reddunt speculorum ex æquore visum ,
 Aëribus binis ; quoniam res confit utroque .

Nunc ea , quæ nobis membrorum dextera pars est ,
 In speculis fit ut in læva videatur , eo quod
 Planitiem ad speculi veniens cum offendit imago , 295

Non convertitur incolumis ; sed recta retrorsum
 Sic eliditur , ut si quis prius , arida quam sit
 Cretea persona , adlidat pilæve , trabive ;
 Atque ea continuo rectam si fronte figuram
 Servet , & elisam retro sese exprimat ipsa , 300
 Fiet ut , ante oculus fuerit qui dexter , hic idem
 Nunc sit lævus ; & e lævo sit mutua dexter .

Fit quoque de speculo in speculū ut tradatur imago :
 Quinque etiam , sexve ut fieri simulacra sūerint .
 Nam quæcumque retro parte interiore latebunt , 305
 Inde tamen , quamvis torte , penitusque remota ,
 Omnia per flexos aditus educta licebit
 Pluribus hæc speculis videantur in ædibus esse .
 Usque adeo e speculo in speculum tralucet imago :
 Et cum læva data est , fit rursus ut dextera fiat : 310
 Inde retrorsum reddit se , & convertit eodem .

Quinetiam , quæcumque latiuscula sunt speculorum
 Adsimili lateris flexura prædita nostri :
 Dextera ea propter nobis simulacra remittunt ;
 Aut quia de speculo in speculum trāsferitur imago ; 315
 Inde ad nos elisa bis advolat : aut etiam quod
 Circumagitur , cum venit imago ; propterea quod
 Flexa figura docet speculi convertier ad nos .

Endogredi porro pariter simulacra , pedemque
 Ponere nobiscum credas , gestumque imitari ; 320
 Propterea , quia de speculi qua parte recedas ,
 Continuo nequeunt illinc simulacra reverti :
 Omnia quandoquidem cogit natura referri ,
 Ac resilire ab rebus ad æquos reddita flexus .

Splendida porro oculi fugitant , vitantque tueri : 325
 Sol etiam cæcat , contra si tendere pergas :
 Propterea , quia vis magna est ipsius ; & alte
 Aëra per purum graviter simulacra feruntur ,
 Et feriunt oculos , turbantia composituras .
 Præterea , splendor , quicumque est acer , adurit 330

Sæpe

Sæpe oculos , ideo quod femina possidet ignis
 Multa , dolorem oculis quæ gignunt insinuando .
 Lurida præterea fiunt quæcumque tuentur
 Arquati : quia luroris de corpore eorum
 Semina multa fluunt simulacris obvia rerum ; 335
 Multaque sunt oculis in eorum denique mista ,
 Quæ contage sua palloribus omnia pingunt .
 E tenebris autem , quæ sunt in luce , tuemur ,
 Propterea , quia cum propior caliginis aër
 Ater inquit oculos prior , & possedit apertos ; 340
 Insequitur candens confestim lucidus aër ,
 Qui quasi purgat eos , ac nigras discutit umbras
 Aëris illius : nam multis partibus hic est
 Mobilior , multisque minutior , & mage pollens .
 Qui simul atque vias oculorum luce replevit , 345
 Atque patefecit , quas ante obsederat ater ,
 Continuo rerum simulacra adaperata sequuntur ,
 Quæ sita sunt in luce , laceffuntque ut videamus .
 Quod contra facere in tenebris a luce nequimus :
 Propterea , quia posterior caliginis aër 350
 Crassior insequitur , qui cuncta foramina complet ;
 Obsiditque vias oculorum , ne simulacra
 Possint ullarum rerum conjecta moveri .
 Quadratafque procul turreis cum cernimus urbis ,
 Propterea fit , uti videantur sæpe rotundæ , 355
 Angulus obtusus quia longe cernitur omnis ;
 Sive etiam potius non cernitur ; ac perit ejus
 Plaga , nec ad nostras acies per labitur ictus :
 Aëra per multum quia dum simulacra feruntur ,
 Cogit hebescere eum crebris offensibus aër . 360
 Hinc , ubi suffugit sensum simul angulus omnis ,
 Fit , quasi tornata ut saxorum structa tuantur .
 Non tamen ut coram quæ sunt , vereque rotunda ,
 Sed quasi adumbratim paullum simulata videntur .
 Umbra videtur item nobis in sole moveri , 365
 I 3 Et

Et vestigia nostra sequi, gestumque imitari;
 (Aëra si credas privatum lumine posse
 Endogredi, motus hominum, gestusque sequentem.
 Nam nihil esse potest aliud nisi lumine cassus
 Aër, id, quod nos umbram perhibere sūemus.) 370
 Nimirum, quia terra locis ex ordine certis
 Lumine privatur solis, quacumque meantes
 Officimus: repletur item, quod liquimus ejus.
 Propterea fit uti videatur, quæ fuit umbra
 Corporis, e regione eadem nos usque secuta. 375
 Semper enim nova se radiorum lumina fundunt,
 Primaque dispereunt, quasi in ignem lana trahatur.
 Propterea facile & spoliatur lumine terra:
 Et repletur item, nigraeque sibi abluit umbras.
 Nec tamen hic oculos falli concedimus hilum. 380
 Nam, quocumque loco sit lux, atque umbra, tueri
 Illorum est: eadem vero sint lumina, necne;
 Umbraque, quæ fuit hic, eadem num transeat illuc;
 An potius fiat, paullo quod diximus ante:
 Hoc animi demum ratio discernere debet: 385
 Nec possunt oculi naturam noscere rerum.
 Proinde animi vitium hoc oculis adfingere noli.
 Qua vehimur navi, fertur, cum stare videtur:
 Quæ manet in statione, ea præter creditur ire:
 Et fugere ad puppim colles, campi que videntur, 390
 Quos agimus præter navim, velisque volamus.
 Sidera cessare ætheriis adfixa cavernis
 Cuncta videntur; at adsiduo in sunt omnia motu:
 Quandoquidem longos obitus exorta revisunt,
 Cum permensa suo sunt cælum corpore claro: 395
 Solque pari ratione manere, & luna videtur
 In statione; ea quæ ferri res indicat ipsa.
 Exstantesque procul medio de gurgite montes,
 Classibus inter quos liber patet exitus, iidem
 Apparent; & longe divolsi licet, ingens

Insula conjunctis tamen ex his una videtur .

Atria versari , & circumcurfare columnæ
Usque adeo fit uti pueris videantur , ubi ipsi
Desierunt verti , vix ut jam credere possint ,
Non supra sese ruere omnia tecta minari . 405

Jamque rubrum tremulis jubar ignibus erigere alte
Cum cœptat natura , supraque extollere monteis ;
Quos tibi tum supra sol monteis esse videtur ,
Cominus ipse suo contingens fervidus igni ,
Vix absunt nobis missus bis mille sagittæ : 410

Vix etiam cursus quingentos sæpe veruti :
Inter eos , solemque jacent immania ponti
Æquora , substrata ætheriis ingentibus oris :
Interjectaque sunt terrarum millia multa ,
Quæ variæ retinent gentes , & sæcla ferarum . 415

At conlectus aquæ , digitum non altior unum ,
Qui lapides inter sistit per strata viarum ,
Despectum præbet sub terras impete tanto ,
A terris quantum cæli patet altus hiatus :
Nubila despiciere , & cælum ut videre videre , & 420
Corpora mirando sub terras abdita cælo .

Denique , ubi in medio nobis equus acer obhæsit
Flumine , & in rapidas amnis despeximus undas ;
Stantis equi corpus transversum ferre videtur
Vis , & in adversum flumen contrudere raptim : 425
Et , quocumque oculos trajecimus , omnia ferri ,
Et fluere adsimili nobis ratione videntur .

Porticus æquali quamvis est denique ductu ,
Stansque in perpetuum paribus suffulta columnis ,
Longa tamen parte ab summa cum tota videtur , 430
Paullatim trahit angusti fastigia coni ,
Tecta solo jungens , atque omnia dextera lævis :
Donicum in obscurum coni conduxit acumen .

In pelago nautis ex undis ortus , in undis
Sol fit uti videatur obire , & condere lumen : 435

Quippe ubi nil aliud nisi aquam, cælumque tuentur ;
Ne leviter credas labefactari undique sensus .

At maris ignaris, in portu clauda videntur
Navigia, a plusfris fractis, obnitier undis .
Nam quæcumque supra rorem salis edita pars est 440
Remorum, recta est ; & recta superne gubernata :

Quæ demersa liquore obeunt, refracta videntur
Omnia converti, sursumque supina reverti ;
Et reflexa prope in summo fluitare liquore .
Raraque per cælum cum venti nubila portant 445
Tempore nocturno, tum splendida signa videntur
Labier adversum nubeis, atque ire superne
Longe aliam in partem, quam quo ratione feruntur .

At si forte oculo manus uni subdita, subter
Pressit eum, quodam sensu fit, uti videantur 450
Omnia, quæ tuimur, fieri tum bina tuendo ;
Bina lucernarum florentia lumina flammis,
Binaque per totas ædeis geminare supellex :
Et duplices hominum facies, & corpora bina .

Denique cum suavi devinxit membra sopore 455
Somnus, & in summa corpus jacet omne quiete ;
Tum vigilare tamen nobis, & membra movere
Nostra videmur, & in noctis caligine cæca
Cernere censemus solem, lumenque diurnum ;
Conclusoque loco cælum, mare, flumina, monteis 460
Mutare, & campos pedibus transire videmur :
Et sonitus audire, severa silentia noctis
Undique cum constant ; & reddere dicta tacentes .

Cetera de genere hoc mirando multa videmus,
Quæ violare fidem quasi sensibus omnia quærunt : 465
Nequidquam : quoniam pars horum maxima fallit
Propter opinatus animi, quos addimus ipsi ;
Pro visis ut sint, quæ non sunt sensibus visa .
Nam nihil egregius, quam res secernere apertas
A dubiis, animus quas ab se protinus addit . 470

Deni-

Denique nil sciri si quis putat , id quoque nescit ,
 An sciri possit , quom se nil scire fatetur :
 Hunc igitur contra mittam contendere causam ,
 Qui capite ipse suo instituit vestigia retro . (475

Et tamen hoc quoque uti concedam scire;at id ipsum
 Quæram , quom in rebus veri nil viderit ante ,
 Unde sciat , quid sit scire , & nescire vicissim ;
 Notitiam veri quæ res , falsique crearit ;
 Et dubium certo quæ res differre probarit .

Invenies primis ab sensibus esse creatam 480
 Notitiam veri , neque sensus posse refelli :
 Nam majore fide debet reperiri illud ,
 Sponte sua veris quod possit vincere falsa .

Quid majore fide porro , quam sensus haberi
 Debet ? an ab sensu falso ratio orta , valebit 485
 Dicere eos contra , quæ tota ab sensibus orta est ?
 Qui nisi sint veri , ratio quoque falsa fit omnis .

An poterunt oculos aures reprehendere ? an aureis
 Tactus ? an hunc porro tactum sapor arguet oris ?
 An confutabunt nares , oculive revincent ? 490

Non (ut opinor) ita est : nam seorsum quoique potestas
 Divisa est : sua vis quoique est : ideoque necesse est ,
 Quod molle,aut durum est; gelidum, fervensve; seorsum
 Id molle , aut durum ; gelidum , fervensve videri :

Et seorsum varios rerum sentire colores , 495
 Et quæcumque coloribus sunt conjuncta , necesse est .

Seorsus item sapor oris habet vim ; seorsus odores
 Nascuntur ; seorsum sonitus : ideoque necesse est ,
 Non possint alios alii convincere sensus .

Nec porro poterunt ipsi reprehendere sese ; 500
 Æqua fides quoniam debet semper haberi .

Proinde,quod in quoque est his visum tempore,verū est.

Et , si non poterit ratio dissolvere causam ,
 Cur ea , quæ fuerint juxtim quadrata , procul sint
 Visa rotunda ; tamen præstat rationis egentem 505

Red-

Reddere mendose causas utriusque figuræ ,
 Quam manibus manifesta suis emittere quæquam ;
 Et violare fidem primam , & convellere tota
 Fundamenta , quibus nixatur vita , salusque .
 Non modo enim ratio ruat omnis ; vita quoque ipsa 510
 Concidat extemplo , nisi credere sensibus ausis ;
 Præcipiteisque locos vitare , & cetera , quæ sint
 In genere hoc fugienda ; sequi , contraria quæ sint .
 Illa tibi est igitur verborum copia cassa
 Omnis , quæ contra sensus instructa , parata est . 515
 Denique ut in fabrica , si prava est regula prima ,
 Normaque si fallax rectis regionibus exit ,
 Et libella aliqua si ex parti claudicat hilum ;
 Omnia mendose fieri , atque obstipa necessum est ,
 Prava, cubantia, prona, supina, atque absona tecta ; 520
 Jam ruere ut quædam videantur velle , ruantque ,
 Proditæ iudiciis fallacibus omnia primis .
 Sic igitur ratio tibi rerum prava , necesse est ,
 Falsaque sit , falsis quæcumque ab sensibus orta est .
 Nunc alii sensus , quo pacto quisque suam rem 525
 Sentiat , haudquaquam ratio scruposa relicta est .
 Principio , auditur sonus , & vox omnis , in aureis
 Insinuata suo pepulere ubi corpore sensum .
 Corpoream quoque enim vocem constare fatendum est ,
 Et sonitum ; quoniam possunt impellere sensus . 530
 Præterradit enim vox fauceis sæpe ; facitque
 Asperiora foras gradiens arteria clamor .
 Quippe , per angustum turba majore coorta
 Ire foras ubi cœperunt primordia vocum ,
 Scilicet expletis quoque janua raditur oris 535
 Rauca viis ; & iter lædit , qua vox it in auras .
 Haud igitur dubium est , quin voces , verbaque constant
 Corporeis e principiis , ut lædere possint .
 Nec te fallit item , quid corporis auferat , & quid
 Detrahat ex hominum nervis , ac viribus ipsis 540

Per-

Perpetuus fermo , nigraï noctis ad umbram ,
 Auroræ perductus ab exoriente nitore ,
 Præsertim si cum summo est clamore profusus .
 Ergo corpoream vocem constare necesse est ;
 Multa loquens quoniam amittit de corpore partem . 545

Asperitas autem vocis fit ab asperitate
 Principiorum ; & item lævor lævore creatur .
 Nec simili penetrant aureis primordia forma ,
 Quom tuba depresso graviter sub murmure mugit ;
 Aut reboant raucum retrocita cornua bombum ; 550
 Vallibus & cycni gelidis orti ex Heliconis ,
 Cum liquidam tollunt lugubri voce querelam .

Hasce igitur penitus voces cum corpore nostro
 Exprimimus , reſtoque foras emittimus ore ,
 Mobilis articulat verborum dædala lingua ; 555
 Formaturaque labrorum pro parte figurat .

Atque ubi non lōgum spatium est, unde illa profecta
 Perveniat vox quæque , necesse est verba quoque ipsa
 Plane exaudiri , discernique articulatim :
 Servat enim formaturam , servatque figuram . 560
 At si interpositum spatium sit longius æquo ,
 Aëra per multum confundi verba necesse est ,
 Et conturbari vocem , dum transvolat auras .
 Ergo fit , sonitum ut possis audire , neque hilum
 Internoscere verborum sententia quæ sit : 565
 Usque adeo confusa venit vox , inque pedita .

Præterea , edictum sæpe unum perciet aureis
 Omnibus in populo , emissum præconis ab ore :
 In multas igitur voces vox una repente
 Diffugit , in privas quoniam se dividit aureis , 570
 Obliguans formam verbis , clarumque sonorem .
 At , quæ pars vocum non aureis accidit ipsas ,
 Præterlata perit , frustra diffusa per auras :
 Pars solidis adlisa locis , rejecta sonorem
 Reddit , & interdum frustratur imagine verbi . 575

Quæ

Quæ bene cum videas , rationem reddere possis
 Tute tibi , atque aliis , quo pacto per loca sola
 Saxa pareis formas verborum ex ordine reddant ,
 Palanteis comites cum monteis inter opacos
 Quærimus , & magna dispersos voce ciemus . 580
 Sex etiam , aut septem loca vidi reddere voces ,
 Unam cum jaceres : ita colles collibus ipsis
 Verba repulsantes iterabant dicta referre .
 Hæc loca capripedes Satyros , Nymphasque tenere
 Finitimi fingunt , & Faunos esse loquuntur ; 585
 Quorum noctivago strepitu , ludoque jocanti
 Adfirmant volgo taciturna silentia rumpi ;
 Chordarumque sonos fieri , dulceisque querelas ,
 Tibia quas fundit digitis pulsata canentum :
 Et genus agricolûm late sentiscere , cum Pan 590
 Pineæ semiferi capitis velamina quassans ,
 Unco sæpe labro calamos percurrat hiantes ,
 Fistula silvestrem ne cesset fundere musam .
 Cetera de genere hoc monstra , ac portenta loquuntur ,
 Ne loca deserta ab divinis quoque forte putentur 595
 Sola tenere : ideo jaçant miracula dictis :
 Aut aliqua ratione alia ducuntur ; ut omne
 Humanum genus est avidum nimis auricularum .
 Quod superest , non est mirandum , quæ ratione
 Quæ loca per nequeunt oculi res cernere apertas , 600
 Hæc loca per voces veniant , aureisque laceessant :
 Cum loquimur clausis foribus , quod sæpe videmus .
 Nimirum , quia vox per flexa foramina rerum
 Incolumis transire potest ; simulacra renutant :
 Percinduntur enim , nisi recta foramina tranant ; 605
 Qualia sunt vitri , species quæ transvolat omnis .
 Præterea , parteis in cunctas dividitur vox :
 Ex aliis aliæ quoniam gignuntur ; ubi una
 Dissiluit semel in multas exorta : quasi ignis
 Sæpe solet scintilla suos se spargere in igneis . 610

Ergo

Ergo replentur loca vocibus , abdita retro
 Omnia quæ circum fuerint , sonituque cientur .
 At simulacra viis directis omnia tendunt ,
 Ut sunt missa semel : quapropter cernere nemo
 Se supra potis est : at voces accipere extra . 615

Et tamen ipsa quoque hæc , dum transit clausa viarum ,
 Vox obtunditur , atque aureis confusa penetrat :
 Et sonitum potius , quam verba , audire videmur .

Hæc , queis sentimus succum , lingua atque palatum ,
 Plusculum habent in se rationis , plusque operæ . 620

Principio , succum sentimus in ore , cibum cum
 Mandendo exprimimus : ceu plenam spongiam aquæ
 Siquis forte manu premere , exficcareque cœpit .
 Inde , quod exprimimus , per caulas omne palati
 Diditur , & raræ perplexa foramina linguæ . 625

Hæc ubi lævia sunt manantis corpora succi ,
 Suaviter attingunt , & suaviter omnia tractant
 Humida linguæ circum sudantia templa :
 At contra pungunt sensum , lacerantque coorta ,
 Quanto quæque magis sunt asperitate repleta . 630

Deinde voluptas est e succo in fine palati :
 Cum vero deorsum per fauceis præcipitavit ,
 Nulla voluptas est , dum diditur omnis in artus :
 Nec refert quidquam , quo victu corpus alatur ;
 Dummodo , quod capias , concoctum didere possis 635
 Artubus , & stomachi humectum servare tenorem .

Nunc aliis alius cur sit cibus , ut videamus ,
 Expediam ; quareve , aliis quod triste , & amarum est ,
 Hoc tamen esse aliis possit prædulce videri .
 Tantaque in his rebus distantia , differitasque est , 640
 Ut quod aliis cibus est , aliis fiat acre venenum .

Est utique , ut serpens hominis contacta salivis
 Disperit , ac sese mandendo conficit ipsa .
 Præterea , nobis veratrum est acre venenum ,
 At capris adipis , & coturnicibus auget . 645

Ut

Ut quibus id fiat rebus , cognoscere possis ,
 Principio meminisse decet , quæ diximus ante ,
 Semina multimodis in rebus mista teneri .
 Porro omnes , quæcumque cibum capiunt animantes ,
 Ut sunt dissimiles extrinsecus , & generatim 650
 Extima membrorum circumcæfura coërcet ;
 Proinde & feminibus distant , variantque figura .
 Semina cum porro distent , differre necesse est
 Intervalla , viasque , foramina quæ perhibemus ,
 Omnibus in membris , & in ore , ipsoque palato . 655
 Esse minora igitur quædam , majoraque debent ;
 Esse triquetra aliis , aliis quadrata necesse est :
 Multa rotunda , modis multis multangula quædam .
 Namque figurarum ut ratio , motusque reposcunt ,
 Proinde foraminibus debent differre figuræ ; 660
 Et variare viæ , proinde ac textura coërcet .
 Ergo ubi quod suave est aliis , aliis fit amarum :
 Illis , queis suave est , lævissima corpora debent
 Contrectabiliter caulas intrare palati :
 At contra , quibus est eadem res intus acerba , 665
 Aspera nimirum penetrant , hamataque fauceis .
 Nunc facile ex his est rebus cognoscere quæque .
 Quippe , ubi quoi febris , bili superante , coorta est ,
 Aut alia ratione aliqua est vis excita morbi ;
 Perturbatur ibi totum jam corpus , & omnes 670
 Commutantur ibi posituræ principiorum :
 Fit , prius ad sensum ut quæ corpora conveniebant ,
 Nunc non convenient , & cetera sint magis apta ,
 Quæ penetrata queunt sensum progignere acerbum .
 Utraque enim sunt in mellis commista sapore : 675
 Id quod jam supera tibi sæpe ostendimus ante .
 Nunc age , quo pacto nareis adjectus odoris
 Tangat , agam . Primum res multas esse necesse est ,
 Unde fluens volvat varius se fluctus odorum . (680
 Nam fluere , & mitti volgo , spargique putandum est .
 Verum

Verum aliis alius magis est animantibus aptus ,
 Dissimileis propter formas : ideoque per auras
 Mellis apes quamvis longe ducuntur odore ;
 Volturiique cadaveribus ; tum fissa ferarum
 Ungula quo tulerit gressum , promissa canum vis 685
 Ducit ; & humanum longe præsentit odorem
 Romulidarum arcis servator , candidus anser .
 Sic aliis alius nidor datus ad sua quemque
 Pabula ducit , & a tætro resiliere veneno
 Cogit ; eoque modo servantur sæcla ferarum . 690

Hic odor ipse igitur , nareis quicumque laceffit ,
 Est alio ut possit permitti longius alter .
 Sed tamen haud quisquam tam longe fertur eorum ,
 Quam sonitus , quam vox ; mitto jam dicere , quam res ,
 Quæ feriunt oculorum acies , visumque laceffunt . 695
 Errabundus enim tarde venit , ac perit ante
 Paullatim facilis distractus in aëris auras :
 Ex alto primum quia vix emittitur ex re .
 Nam penitus fluere , atque recedere rebus odores
 Significat , quod fracta magis redolere videntur 700
 Omnia ; quod contrita ; quod igni conlabefacta .
 Deinde videre licet majoribus esse creatum
 Principiis voci : quoniam per saxea septa
 Non penetrat , qua vox volgo , sonitusque feruntur .
 Quare etiam quod olet , non tam facile esse videbis 705
 Investigare , in qua sit regione locatum :
 Refrigescit enim cunctando plaga per auras ;
 Nec calida ad sensum decurrit nuntia rerum .
 Errant sæpe canes itaque , & vestigia quærunt .

Nec tamen hoc solis in odoribus , atque saporum 710
 In genere est : sed item species rerum , atque colores
 Non ita conveniunt ad sensus omnibus omnes ,
 Ut non sint aliis quædam magis acria visu .
 Quinetiam gallum , noctem explaudentibus alis
 Auroram clara consuetum voce vocare , 715

Nenu queunt rapidi contra constare leones ,
 Inque tueri : ita continuo meminere fugai :
 Nimirum , quia sunt gallorum in corpore quædam
 Semina , quæ , cum sunt oculis immissa leonum ,
 Pupillas interfodiunt , acremque dolorem 720
 Præbent , ut nequeant contra durare feroces ;
 Cum tamen hæc nostras acies nil lædere possint :
 Aut quia non penetrant ; aut quod penetrantibus illis
 Exitus ex oculis liber datur ; in remeando
 Lædere ne possint ex ulla lumina parte . 725

Nunc age, quæ moveant animum res, accipe; & unde,
 Quæ veniunt , veniant in mentem , percipe paucis .
 Principio hoc dico , rerum simulacra vagari
 Multa modis multis in cunctas undique parteis
 Tenuia , quæ facile inter se junguntur in auris , 730
 Obvia cum veniunt , ut aranea , bracteaque auri .
 Quippe etenim multo magis hæc sunt tenuia textu ,
 Quam quæ percipiunt oculos , visumque laceffunt :
 Corporis hæc quoniam penetrant per rara , cientque
 Tenuë animi naturam intus, sensumque laceffunt . 735
 Centauros itaque , & Scyllarum membra videmus ,
 Cerbereasque canum facies , simulacraque eorum ,
 Quorum morte obita tellus amplectitur ossa :
 Omne genus quoniam passim simulacra feruntur ;
 Partim sponte sua quæ sunt aëre in ipso ; 740
 Partim quæ variis ab rebus cumque recedunt ;
 Et quæ consistunt ex horum facta figuris .
 Nam certe ex vivo Centauri non fit imago :
 Nulla fuit quoniam talis natura animalis . (745
 Verum ubi equi atque hominis casu convenit imago ,
 Hærescit facile extemplo , quod diximus ante ,
 Propter subtilem naturam , & tenuia texta .
 Cetera de genere hoc eadem ratione creantur .
 Quæ cum mobiliter summa levitate feruntur ,
 Ut prius ostendi ; facile uno commovet ictu 750

Quæ-

Quælibet una animum nobis subtilis imago :
Tenuis enim mens est , & mire mobilis ipsa .

Hæc fieri , ut memoro , facile hinc cognoscere possis :
Quatinus hoc simile est oculis , quod mente videmus ,
Atque oculis simili fieri ratione necesse est : 755

Nunc igitur quoniam docui me forte leones
Cernere per simulacra , oculos quæcumque laceffunt ;
Scire licet mentem simili ratione moveri
Per simulacra leonum cetera , quæ videt æque , (760
Nec minus , atque oculi : nisi quod mage tenuia cernit .

Nec ratione alia , cum somnus membra profudit ,
Mens animi vigilat ; nisi quod simulacra laceffunt
Hæc eadem nostros animos , quæ , quom vigilamus :
Usque adeo certe ut videamur cernere eum , quem
Reddita vitæ jam mors , & terra potita est . 765

Hoc ideo fieri cogit natura , quod omnes
Corporis effecti sensus per membra quiescunt ;
Nec possunt falsum veris convincere rebus .
Præterea , meminisse jacet , languetque sopore ;
Nec dissentit , eum mortis , letique potitum 770
Jam pridem , quem mens vivum se cernere credit .

Quod superest , non est mirum , simulacra moveri ,
Brachiaque in numerum jaettare , & cetera membra :
Nam fit , ut in somnis facere hoc videatur imago .
Quippe , ubi prima perit , alioque est altera nata 775
Endo statu , prior hæc gestum mutasse videtur .
Scilicet id fieri celeri ratione putandum est .

Multaque in his rebus quæruntur , multaque nobis
Clarandum est , plane si res exponere avenus .

Quæritur in primis , quare , quod quoique libido 780
Venerit , extemplo mens cogitet ejus idipsum .
Anne voluntatem nostram simulacra tuentur ?
Et simulac volumus , nobis occurrit imago ?
Si mare , si terram cordi est , si denique cælum ,
Conventus hominum , pompam , convivia , pugnæ , 785

Omnia sub verbóne creat natura , paratque ?
 Quom præsertim aliis eadem in regione , locoque
 Longe dissimileis animus res cogitet omnis ?
 Quid porro , in numerum procedere quom simulacra
 Cernimus in somnis , & mollia membra movere , 790
 Mollia mobiliter quom alternis brachia mittunt ?
 Et repetunt oculis gestum pede convenienti ?
 Scilicet arte madent simulacra , & docta vagantur ,
 Nocturno facere ut possint in tempore ludos ?
 An magis illud erit verum , quia tempore in uno 795
 Cum sentimus id ; ut cum vox emittitur una ;
 Tempora multa latent , ratio quæ comperit esse :
 Propterea fit , uti quovis in tempore quæque
 Præsto sint simulacra locis in queisque parata ?
 Tanta est mobilitas , & eorum copia tanta . 800
 Et quia tenuia sunt , nisi se contendit , acute
 Cernere non potis est animus ; proinde omnia , quæ sunt
 Præterea , pereunt , nisi sic sese ipse paravit .
 Ipse parat sese porro , speratque futurum , (805
 Ut videat , quod consequitur rem quamque : fit ergo .
 Nonne vides , oculos etiam , quom , tenuia quæ sint ,
 Cernere cœperunt , contendere se , atque parare ,
 Nec sine eo fieri posse , ut cernamus acute ?
 Et tamen in rebus quoque apertis noscere possis ,
 Si non advertas animum , proinde esse , quasi omni 810
 Tempore semotæ fuerint , longeque remotæ .
 Cur igitur mirum est , animus si cetera perdit ,
 Præter quam quibus est in rebus deditus ipse ?
 Deinde adopinamur de signis maxima parvis ;
 Ac nos in fraudem induimus , frustramur & ipsi . 815
 Fit quoque , ut interdum non suppeditetur imago
 Eiusdem generis , sed femina quæ fuit ante ,
 In manibus vir tum factus videatur adesse :
 Aut alia ex alia facies , ætasque sequatur :
 Quod ne miremur , sopor , atque oblivia curant . 820

Istud

Istud in his rebus vitium vehementer , & istum
 Effugere errorem , vitareque præmeditator ,
 Lumina ne facias oculorum clara creata ,
 Prospicere ut possimus ; & ut proferre viaï
 Proceros passus ; ideo fastigia posse 825
 Surarum , ac feminum pedibus fundata plicari :
 Brachia tum porro validis ex apta læcertis
 Esse , manusque datas utraque a parte ministras ,
 Ut facere ad vitam possimus , quæ foret usus .

Cetera de genere hoc, inter quæcumque pretâtur, 830
 Omnia perversa præpostera sunt ratione .
 Nil adeo quoniam natum est in corpore , ut uti
 Possimus , sed quod natum est , id procreat usum :
 Nec fuit ante videre oculorum lumina nata ;
 Nec dictis orare prius , quam lingua creata est : 835
 Sed potius longe linguæ præcessit origo
 Sermonem ; multoque creatæ sunt prius aures ,
 Quam sonus est auditus : & omnia denique membra
 Ante fuere , (ut opinor) eorum quam foret usus .
 Haud igitur potuere utendi crescere caussa . 840

At contra conferre manu certamina pugnæ ,
 Et lacerare artus , fœdareque membra cruore ,
 Ante fuit multo , quam lucida tela volarent .
 Et volnus vitare prius natura coëgit ,
 Quam daret objectum parmaï læva per artem . 845

Scilicet & fessum corpus mandare quieti ,
 Multo antiquius est , quam lecti mollia strata .
 Et sedare sitim prius est , quam pocula , natum .
 Hæc igitur possent utendi cognita caussa
 Credier , ex usu quæ sunt vitæque reperta . 850
 Illa quidem seorsum sunt omnia , quæ prius ipsa
 Nata , dedere suæ post notitiam utilitatis :
 Quo genere in primis sensus , & membra videmus .
 Quare etiam atque etiam procul est , ut credere possis ,
 Utilitatis ob officium potuisse creari . 855

Illud item non est mirandum , corporis ipsa
 Quod natura cibum quærit quojufque animantis .
 Quippe etenim fluere , atque recedere corpora rebus
 Multa modis multis docui ; fed plurima debent
 Ex animalibus iis , quæ sunt exercita motu ; 860
 Multaque per sudorem ex alto preffa feruntur ,
 Multa per os exhalantur , quom languida anhelant .
 His igitur rebus rarefcit corpus , & omnis
 Subruitur natura ; dolor quam confequitur rem :
 Propterea capitur cibus , ut fuffulciat artus , 865
 Et recreet vireis interdatus , atque patentem
 Per membra ac venas ut amorem obturet edendi .
 Humor item difcedit in omnia quæ loca cumque
 Pofcunt humorem ; glomerataque multa vaporis
 Corpora , quæ ftomacho præbent incendia noftro , 870
 Diffupat adveniens liquor , ac reftinguit , ut ignem ,
 Urere ne poffit calor amplius aridus artus .
 Sic igitur tibi anhelata fitis de corpore noftro
 Abluitur , fic expletur jejuna cupido .

Nunc qui fiat , uti paffus proferre queamus , 875
 Cum volumus , varieque datum fit membra movere ;
 Et quæ res tantum hoc oneris protrudere noftri
 Corporis infuerit , dicam : tu percipe dicta .

Dico animo noftro primum fimulacra meandi
 Accidere , atque animum pulfare , ut diximus ante . 880
 Inde voluntas fit : neque enim facere incipit ullam
 Rem quifquam , quam mens providit , quid velit , ante .
 At , quod providet , illius rei conftat imago .
 Ergo animus cum feffe ita commovet , ut velit ire ,
 Inque gredi , ferit extemplo , quæ in corpore toto 885
 Per membra , atque artus , animai diffita vis eft :
 Et facile eft factu , quoniam conjuncta tenetur .
 Inde ea proporro corpus ferit , atque ita tota
 Paullatim moles protruditur , atque movetur .
 Præterea , tum rarefcit quoque corpus , & aër 890

Scili-

Scilicet ut debet qui semper mobilis exstat ,
 Per patefacta venit ; penetratque foramina largus ;
 Et dispergitur ad parteis ita quasque minutas
 Corporis : hinc igitur rebus fit utrimque duabus ,
 Corpus uti , ut navis velis , ventoque , feratur . 895
 Nec tamen illud in his rebus mirabile constat ,
 Tantula quod tantum corpus corpuscula possint
 Contorquere , & onus totum convertere nostrum :
 Quippe etenim ventus subtili corpore tenuis
 Tradit agens magnam magno molimine navim ; 900
 Et manus una regit quantovis impete euntem ,
 Atque gubernaculum contorquet quolibet unum :
 Multaque per trochleas , & tympana pondere magno
 Commovet , atque levi sustollit machina nisu . (905

Nunc quibus ille modis somnus per membra quietem
 Inrigit , atque animi curas e pectore solvat ;
 Suavidicis potius , quam multis versibus , edam :
 Parvus ut est cycni melior canor , ille gruum quam
 Clamor , in ætheriis dispersus nubibus Austri .
 Tu mihi da tenuis aureis , animumque sagacem , 910
 Ne fieri negites , quæ dicam posse ; retroque
 Vera repulsanti discedas pectore dicta :
 Tutemet in culpa quom sis , ne cernere possis .

Principio somnus fit , ubi est distracta per artus
 Vis animæ , partimque foras ejecta recessit , 915
 Et partim contrusa magis concessit in altum :
 Dissolvuntur enim tum demum membra , fluuntque .
 Nam dubium non est , animam quin opera sit
 Sensus hic in nobis , quem cum sopor impedit esse ,
 Tum nobis animam perturbatam esse putandum est , 920
 Ejectamque foras ; non omnem ; namque jaceret
 Æterno corpus perfusum frigore leti :
 Quippe ubi nulla latens animam pars remaneret
 In membris , cinere ut multa latet obrutus ignis ,
 Unde reconstitui sensus per membra repente 925

Possit, ut ex igni cæco confurgere flamma.

Sed quibus hæc rebus novitas conflatur, & unde
Perturbari anima, & corpus languescere possit,
Expeditam: tu fac ne ventis verba profundam.

Principio, externa corpus de parte necessum est, 930

Aëriis quoniam vicinum tangitur auris,
Tundier, atque ejus crebro pulsariet ictu.

Proptereaque fere res omnes, aut corio sunt,
Aut seta, aut conchis, aut callo, aut cortice testæ.

Interiorem etiam partem spirantibus aër 935

Verberat hic idem cum ducitur, atque reflatur.

Quare utrimque secus quom corpus vapulet, & quom
Perveniant plagæ per parva foramina nobis

Corporis ad primas parteis, elementaque prima;
Fit quasi paullatim nobis per membra ruina. 940

Conturbantur enim posituræ principiorum
Corporis, atque animi, sic, ut pars inde animæ

Ejiciatur, & introrsum pars abdita cedat;
Pars etiam distracta per artus, non queat esse

Conjuncta inter se, nec motu mutua fungi: 945

Inter enim seipit aditus natura, viasque.

Ergo sensus abit mutatis motibus alte.

Et quoniam non est quasi quod suffulciat artus,
Debile fit corpus, languescunt omnia membra: (950

Brachia, palpebræque cadunt, poplitesque procumbunt.

Deinde cibum sequitur somnus, quia quæ facit aër,

Hæc eadem cibus, in venas dum diditur omneis,

Efficat: & multo sopor ille gravissimus exstat,

Quem satur, aut lassus capias; quia plurima tum se
Corpora conturbant magno contusa labore. 955

Fit ratione eadem conjectus porro animæ

Altior, atque foras ejectus largior ejus,

Et divisior inter se, ac distractior intus.

Et quoi quisque fere studio devinctus adhæret,

Aut quibus in rebus multum sumus ante morati, 960

Atque

Atque in qua ratione fuit contenta magis mens ,
 In somnis eadem plerumque videmur obire :
 Caussidici causas agere , & componere leges :
 Induperatores pugnare , ac prælia obire :
 Nautæ contractum cum ventis cernere bellum : 965
 Nos agere hoc autem , & naturam quærere rerum
 Semper , & inventam patriis exponere chartis .
 Cetera sic studia , atque artes plerumque videntur
 In somnis animos hominum frustrata tenere .
 Et , quicumque dies multos ex ordine ludis 970
 Adfiduas dederunt operas , plerumque videmus ,
 Quom jam destiterint ea sensibus usurpare ,
 Reliquias tamen esse vias in mente patentis ,
 Qua possint eadem rerum simulacra venire .
 Per multos itaque illa dies eadem obversantur 975
 Ante oculos , etiam vigilantes ut videantur
 Cernere saltanteis , & mollia membra moventeis ;
 Et citharæ liquidum carmen , chordasque loquenteis
 Auribus accipere , & confessum cernere eundem ,
 Scenarumque simul varios splendere decores . 980
 Usque adeo magni refert studium , atque voluntas ,
 Et quibus in rebus consuerint esse operati
 Non homines solum , sed vero animalia cuncta .
 Quippe videbis equos forteis , cum membra jacebunt ,
 In somnis sudare tamen , spirareque sæpe , 985
 Et quasi de palma summas contendere vireis ,
 Tunc quasi carceribus patefactis sæpe quiete :
 Venantumque canes in molli sæpe quiete
 Jactant crura tamen subito , vocesque repente
 Mittunt , & crebras redducunt naribus auras , 990
 Ut vestigia si teneant inventa ferarum .
 Expergefactique sequuntur inania sæpe
 Cervorum simulacra , fugæ quasi dedita cernant ;
 Donec discussis redeant terroribus ad se .
 At consueta domi catulorum blanda propago , 995

Degere , sæpe levem ex oculis , volucremque soporem
 Discutere , & corpus de terra conripere instant ,
 Proinde quasi ignotas facies , atque ora tuantur .
 Et quam quæque magis sunt aspera semina eorum ,
 Tam magis in somnis eadem sævire necessum est . 1000
 At variæ fugiunt volucres , pennisque repente
 Sollicitant divum nocturno tempore lucos ,
 Accipitres somno in leni si prælia , pugnasque
 Edere sunt perfectantes , visæque volantes . (1005
 Porro hominum mentes magnis quæ motibus edunt ?
 Magna etenim sæpe in somnis faciuntque , geruntque .
 Reges expugnant , capiuntur , prælia miscent ;
 Tollunt clamores , quasi si jugulentur ibidem :
 Multi depugnant , gemitusque doloribus edunt ;
 Et quasi pantheræ morfu , sævique leonis 1010
 Mandantur , magnis clamoribus omnia complent .
 Multi de magnis per somnum rebus loquuntur ,
 Indicioque sui facti persæpe fuere :
 Multi mortem obeunt , multi de montibus altis
 Se quasi præcipitent ad terram corpore toto , 1015
 Exterrentur , & ex somno , quasi mentibus capti ,
 Vix ad se redeunt permoti corporis æstu .
 Flumen item sitiens , aut fontem propter amœnum
 Adfidet , & totum prope faucibus occupat annem .
 Pusi sæpe lacum propter , se , ac dolia curta , 1020
 Somno devincti credunt extollere vestem ,
 Totius humorem saccatum ut corporis fundant :
 Cum Babylonica magnifico splendore rigantur .
 Tum , quibus ætatis freta primitus insinuantur ,
 Semen ubi ipsa dies membris matura creavit ; 1025
 Conveniunt simulacra foris e corpore quoque ,
 Nuntia præclari voltus , pulchrique coloris ;
 Qui ciet inritans loca turgida semine multo ,
 Ut , quasi transactis sæpe omnibus rebus , profundant
 Fluminis ingenteis fluctus , vestemque cruentent . 1030
 Sol-

Sollicitatur id in nobis , quod diximus ante ,
 Semen ; adulta ætas cum primum roborat artus .
 Namque alias aliud res commovet , atque laceffit :
 Ex homine humanum semen ciet una hominis vis .
 Quod simulatque suis ejectum sedibus exit , 1035
 Per membra , atque artus decedit corpore toto
 In loca conveniens nervorum certa , cietque
 Continuo parteis genitales corporis ipsas :
 Inritata tument loca semine , fitque voluntas
 Ejicere id , quo se contendit dira libido ; 1040
 Idque petit corpus mens , unde est saucia amore :
 Namque omnes plerumque cadunt in volnus , & illam
 Emicat in partem sanguis , unde icimur icetu :
 Et si cominus est , hostem ruber occupat humor .
 Sic igitur , Veneris qui telis accipit icetum , 1045
 Sive puer membris muliebribus hunc jaculatur ,
 Seu mulier toto jaetans e corpore amorem ,
 Unde feritur , eo tendit , gestitque coire ,
 Et jacere humorem in corpus de corpore ductum :
 Namque voluptatem præfagit multa cupido . 1050
 Hæc Venus est nobis , hinc autem est nomen amoris :
 Hinc illæ primùm Veneris dulcedinis in cor
 Stillavit gutta , & successit fervida cura .
 Nam si abest quod ames , præsto simulacra tamen sunt
 Illius , & nomen dulce obversatur ad aureis . 1055
 Sed fugitare decet simulacra , & pabula amoris
 Absterrere sibi , atque alio convertere mentem ,
 Et jacere humorem conlectum in corpora quæque ;
 Nec retinere semel conversum unius amore ,
 Et servare sibi curam , certumque dolorem . 1060
 Ulcus enim vivescit , & inveterascit alendo ,
 Inque dies gliscit furor , atque ærumna gravescit ,
 Si non prima novis conturbes volnera plagis ,
 Volgivagaque vagus Venere ante recentia cures ,
 Aut alio possis animi traducere motus . 1065

Nec

Nec Veneris fructu caret is , qui vitat amorem :
 Sed potius , quæ sunt sine pœna , commoda sumit .
 Nam certa , & pura est sanis magis inde voluptas ,
 Quam miseris ; etenim potiundi tempore in ipso
 Fluctuat incertis erroribus ardor amantum : 1070
 Nec constat quid primum oculis , manibusque fruuntur .
 Quod petiere premunt arcte , faciuntque dolorem
 Corporis , & denteis inlidunt sæpe labellis ,
 Osculaque adfigunt , quia non est pura voluptas :
 Et stimuli subsunt , qui instigant lædere idipsum , 1075
 Quodcumque est , rabies unde illæ germina surgunt .
 Sed leviter pœnas frangit Venus inter amorem ,
 Blandaque refrenat morsus admista voluptas .
 Namque in eo spes est , unde est ardoris origo ,
 Restingui quoque posse ab eodem corpore flammã ; 1080
 Quod fieri contra coram natura repugnat :
 Unaque res hæc est , quojus quam plura habemus ,
 Tam magis ardescit dira cuppedine pectus .
 Nam cibus , atque humor membris adsumentur intus ,
 Quæ quoniam certas possunt obsidere parteis , 1085
 Hoc facile expletur laticum , frugumque cupido :
 Ex hominis verò facie , pulcroque colore ,
 Nil datur in corpus præter simulacra fruendum
 Tenuia , quæ vento spes raptat sæpe misella .
 Ut bibere in somnis sitiens quom quærit , & humor 1090
 Non datur , ardorem in membris qui stinguere possit ;
 Sed laticum simulacra petit , frustra que laborat ,
 In medioque sitit torrenti flumine potans .
 Sic in amore Venus simulacris ludit amanteis ;
 Nec satiare queunt spectando corpora coram , 1095
 Nec manibus quidquam teneris abradere membris
 Possunt , errantes incerti corpore toto .
 Denique quom membris conlatis flore fruuntur
 Ætatis , quom jam præfagit gaudia corpus ,
 Atque in eo est Venus , ut muliebriã conferat arva ; 1100

Adfigunt avide corpus , junguntque salivas
 Oris , & inspirant pressantes dentibus ora ;
 Nequidquam : quoniam nihil inde abradere possunt ,
 Nec penetrare , & abire in corpus corpore toto .
 Nam facere interdum id velle , & certare videntur : 1105
 Usque adeo cupide Veneris compagibus hærent ,
 Membra voluptatis dum vi labefacta liquefcunt .
 Tandem ubi se erupit nervis conlecta cupido ,
 Parva fit ardoris violenti pausa parumper ;
 Inde redit rabies eadem , & furor ille revisit , 1110
 Quom sibi quod cupiant ipsi , contingere quærunt :
 Nec reperire malum id possunt quæ machina vincat :
 Usque adeo incerti tabescunt vulnere cæco .

Adde quod absumunt vireis , pereuntque labore :
 Adde quod alterius sub nutu degitur ætas . 1115
 Labitur interea res , & vadimonia fiunt ,
 Languent officia , atque ægrotat fama vacillans :
 Unguenta , & pulchra in pedibus Sicyonia rident :
 Scilicet & grandes viridi cum luce zmaragdi
 Auro includuntur , teriturque thalassina vestis 1120
 Assidue , & Veneris sudorem exercita potat :
 Et bene parta patrum fiunt anademata , mitræ :
 Interdum in pallam , ac Melitensia , Cæaque vertunt .
 Eximia veste & victu convivia , ludi ,
 Pocula crebra , unguenta , coronæ , ferta parantur ; 1125
 Nequidquam : quoniam medio de fonte leporum
 Surgit amari aliquid , quod in ipsis floribus angat :
 Aut quod conscius ipse animus se forte remordet ,
 Desidiose agere ætatem , lustrisque perire :
 Aut quod in ambiguo verbum jaculata reliquit ; 1130
 Quod cupido adfixum cordi vivefcit , ut ignis :
 Aut nimium jactare oculos , aliumve tueri
 Quod putat , in voltuque videt vestigia risus .

Atque in amore mala hæc proprio , summeque secūdo
 Inveniuntur : in adverso vero , atque inopi sunt , 1135

Pren-

Prendere quæ possis oculorum lumine aperto ,
 Innumerabilia ; ut melius vigilare sit ante ,
 Qua docui ratione , cavereque , ne inlaqueeris .
 Nam vitare , plagas in amoris ne laciamur ,
 Non ita difficile est , quam captum retibus ipsis 1140
 Exire , & validos Veneris perrumpere nodos .

Et tamen implicitus quoque possis , inque peditus
 Effugere infestum , nisi tute tibi obvius obstes ;
 Et prætermittas animi vitia omnia primum ,
 Tum quæ corporis sunt ejus,quam percupis,ac vis.1145
 Nam hoc faciunt homines plerumque cupidine cæci ,
 Et tribuunt ea , quæ non sunt his commoda vere .
 Multimodis igitur pravas , turpeisque videmus
 Esse in deliciis , summoque in honore vigere .
 Atque alios alii inrident, Veneremque suadent , 1150
 Ut placent , quoniam fædo afflictantur amore ;
 Nec sua respiciunt miseri mala maxima sæpe .

Nigra , *μελίχρως* est : immunda & fœtida , *ἄκοσμος* :
 Cæcia , *παλλάδιον* : nervosa , & lignea , *δορκάς* :
 Parvola , pumilio , *χαρίτων ἴα* , tota merum sal : 1155
 Magna,atque immanis, *κατάπληξις* , plenaque honoris:
 Balba , loqui non quit , *τραυλίζει* : muta , pudens est :
 At flagrans , odiosa , loquacula , *λαμπάδιον* fit .
 Ἰσχυρόν ἐρωμένιον tum fit , quom vivere non quit
 Præ macie : *ράδινη* vero est , jam mortua tussi : 1160
 At gemina & mammosa , Ceres est ipsa ab Iaccho :
 Simula , *σιληνή* , ac Satyra est : labiosa , *φίλημα* .
 Cetera de genere hoc longum est si dicere coner .

Sed tamen esto jam quantovis oris honore ,
 Quoi Veneris membris vis omnibus exoriatur : 1165
 Nempe aliæ quoque sunt;nempe hac sine viximus ante;
 Nempe eadem facit , & scimus facere omnia turpi :
 Et miseram tætris se suffit odoribus ipsa ,
 Quam famulæ longe fugitant , furtinque cachinnant .
 At lacrimans exclusus amator limina sæpe 1170

Floribus , & fertis operit , posteisque superbos
 Unguit amaracino , & foribus miser oscula figit .
 Quem si jam admissum , venientem offenderit aura
 Una modo , cauffas abeundi quærat honestas ;
 Et meditata diu cadat alte sumta querela ; 1175
 Stultitiæque ibi se damnèt , tribuisse quod illi
 Plus videat , quam mortali concedere par est .
 Nec Veneres nostras hoc fallit : quo magis ipsæ
 Omnia summopere hos vitæ postscenia celant ,
 Quos retinere volunt , adstrictosque esse in amore. 1180
 Nequidquam : quoniam tu animo tamen omnia possis
 Protrahere in lucem , atque omneis anquirere nisus .
 Et si bello animo est , & non odiosa vicissim ,
 Prætermittet te humanis concedere rebus .
 Nec mulier semper ficto suspirat amore , 1185
 Quæ complexa viri corpus cum corpore jungit ;
 Et tenet adsuētis humectans oscula labris .
 Nam facit ex animo sæpe , & communia quærens
 Gaudia , sollicitat spatium decurrere amoris .
 Nec ratione alia volucres , armenta , feræque , 1190
 Et pecudes , & equæ maribus subsidere possent ,
 Si non , ipsa quod illorum subat , ardet abundans
 Natura , & venerem salientum læta retractat .
 Nonne vides etiam , quos mutua sæpe voluptas
 Vinxit , ut in vinculis communibus excrucientur ? 1195
 In triviis non sæpe canes discedere aventes ,
 Diversi cupide summis ex viribus tendunt ,
 Cum interea validis Veneris compagibus hærent ?
 Quod facerent nunquam , nisi mutua gaudia nossent ,
 Quæ lacere in fraudem possent , vinctosque tenere. 1200
 Quare etiam atque etiã , ut dico , est communis voluptas .
 Et commiscendo cum semen forte virile
 Femina commulxit subita vi , conripuitque ;
 Tum similes matrum materno semine fiunt ,
 Ut patribus patrio : sed quos utriusque figuræ 1205
 Esse

Esse vides juxtim , miscenteis volta parentum ,
 Corpore de patrio , & materno sanguine crescunt ;
 Semina quom Veneris stimulis excita per artus
 Obvia confligit conspirans mutuus ardor ,
 Et neque utrum superavit eorum , nec superatū est. 1210
 Fit quoque , ut interdum similes existere avorum
 Possint , & referant proavorum sæpe figuras ,
 Propterea , quia multa modis primordia multis
 Mista suo celant in corpore sæpe parentes ,
 Quæ patribus patres tradunt a stirpe profecta . 1215
 Inde Venus varia producit forte figuras :
 Majorumque refert voltus , vocesque , comasque .
 Quandoquidem nihilo minus hæc de semine certo
 Fiunt , quam facies , & corpora , membraque nobis .
 Et muliebri oritur patrio de semine sæclum : 1220
 Maternoque mares existunt corpore creti .
 Semper enim partus duplici de semine constat :
 Atque , utri simile est magis id , quodcumque creatur ,
 Ejus habet plus parte æqua ; quod cernere possis ,
 Sive virum suboles , sive est muliebris origo . 1225
 Nec divina satum genitalem numina quoiquam
 Absterrent , pater a natis ne dulcibus umquam
 Appelletur , & ut sterili venere exigit ævum ;
 Quod plerique putant ; & multo sanguine mæsti
 Conspergunt aras , adolentque altaria donis , 1230
 Ut gravidas reddant uxores semine largo :
 Nequidquam divum numen , sorteisque fatigant ;
 Nam steriles nimium crasso sunt semine partim ,
 Et liquido præter justum , tenuique vicissim .
 Tenue , locis quia non potis est adfigere adhæsum , 1235
 Liquitur extemplo , & revocatum cedit ab ortu :
 Crassius hoc porro , quoniam concretius æquo
 Mittitur ; aut non tam prolixo provolat icu ;
 Aut penetrare locos æque nequit ; aut penetratum ,
 Ægre admiscetur muliebri semine semen . 1240

Nam

Nam multum harmoniæ Veneris differre videntur :

Atque alias alii complent magis , ex aliisque
 Suscipiunt aliæ pondus magis , inque gravescunt .
 Et multæ steriles Hymenæis ante fuerunt
 Pluribus , & na&æ post sunt tamen , unde puellos 1245
 Suscipere , & partu possent ditescere dulci .

Et , quibus ante domi fœcundæ sæpe nequissent
 Uxores parere , inventa est illis quoque compar
 Natura , ut possent natis munire senectam .
 Usque adeo magni refert , ut semina possint 1250
 Seminibus commisceri genitaliter apta ,
 Crassaque convenient liquidis , & liquida crassis ,
 Quæ quoi juncta viro sit femina per Veneris res .

Atque adeo refert , quo victu vita colatur .

Namque aliis rebus concresecunt semina membris , 1255
 Atque aliis extenuantur , tabentque vicissim .
 Et quibus ipsa modis tractetur blanda voluptas ,
 Id quoque permagni refert : nam more ferarum ,
 Quadrupedumque magis ritu , plerumque putantur
 Concipere uxores , quia sic loca sumere possunt 1260
 Pectoribus positis , sublatis semina lumbis .

Nec molles opus sunt motus uxoribus hilum .
 Nam mulier prohibet se concipere , atque repugnat ,
 Clunibus ipsa viri venerem si læta retractet :
 Atque exossato ciet omni pectore fluctus . 1265

Ejicit enim fulci recta regione , viaque
 Vomere , atque locis avertit seminis ictum .
 Idque sua causa consuerunt scorta moveri ,
 Ne complerentur crebro , gravidæque jacerent ,
 Et simul ipsa viris venus ut concinnior esset : 1270
 Conjugibus quod nil nostris opus esse videtur .

Nec divinitus interdum , Venerisque sagittis
 Deteriore fit ut forma muliercula ametur .
 Nam facit ipsa suis interdum femina factis ,
 Morigerisque modis , & mundo corporis cultu , 1275
 Ut

Ut facile insuescat secum vir degere vitam .

Quod superest , consuetudo concinnat amorem .
 Nam leviter quamvis , quod crebro tunditur ictu ,
 Vincitur in longo spatio tamen , atque labascit .
 Nonne vides , etiam guttas in saxa cadenteis 1280
 Humoris , longo in spatio pertuudere saxa ?

CREECHII CENSURA.

IN hoc libro admodum pauca sunt quæ approbet Philo-
 sophus ; nulla enim in universa Philosophia futillior quam
 illa de Simulacris & Imaginibus opinio . Nam credamus
 tennes exuvias & membranulas a rerum superficie continuo
 direptas : dum undique volitant , se mutuo intercitant &
 dilacerent necesse est ; ita denique misceantur , ut nihil
 præter Centauros , Scyllas , & ejusmodi monstra videremus
 aut imaginaremur .

Dicendum tamen Lucretium de istis Imaginibus & Si-
 mulacris usque ad v. 471. acute & decore disputasse , &
 bene ornasse fabulam .

Deinde , ad v. 524. Poëta tractat Scepticos eo quo de-
 buit , fastu , & severitate ; spernenda enim profecto &
 reprimenda ista animalia . Neque ego istam erga Sensus
 indulgentiam improbarem , nisi illis concesserat provinciam
 majorem quam commode administrare possunt . Sensus mi-
 nime fallaces agnosco : ideone vero oculo meo magnitudi-
 nem Solis , Lunæ , & Astrorum emetiar ? Ne quid acen-
 bius dicam , hæc est nimis rustica opinio .

Sonum , Saporem , Odorem corporea esse , omnemque sen-
 sationem corporibus peragi , ad v. 725. agnoscent omnes
 qui qualitatibus , & aliis ægri Aristotelis insomniis non
 detinentur .

De Imaginatione vero , usque ad v. 820. cum nulla sint
 Simu-

CREECHII CENSURA . 161

Simulacra , non est ut fustus agamus . Et ridenda prorsus vanissima ista opinio , quæ usque ad v. 855. docet membra nostra tam artificiose & subtiliter composita , non ideo fuisse facta ut utamur , sed jam facta oblatum sibi usum arripuisse .

De Fame & Siti , usque ad v. 874. protulit quæ ferri possunt : De motu vero Animalium , ad v. 904. inepta omnia . Denique cum Somnus Lucretii dispersionem Animæ consequatur , quidni nos immortalis Anima donati æternum vigilemus ? De Insomniis , ad v. 1031. mera nugæ : Reliqua vero nocte & tenebris tegenda .

LIBRI QUINTI
ARGUMENTUM.

Laudes Epicuri, cui propter inventam atque explicatam Philosophiam plus debent homines, quam Cereri, Baccho, Herculi, aliisque Divis, quos grati venerantur, ad v. 56. II. Deinde, ad v. 92. proponit totius libri argumentum, cujus partes postea explicat. Et III. ad v. 157. Terram, Mare, Cælum, Solem, Sidera, mortalia docet, nec, quod Stoici putarunt, animata, Dei ipsius partes, aut sedem & domicilium Deorum esse, quod vulgus existimat, asserit. IV. Nequis Mundum a Diis fuisse factum, atque ideo immortalem credat, ad v. 236. varias rationes congerit tam a natura Deorum, quam a vitiis hujus Mundi ductas, quibus probare conatur hanc compagem non fuisse a Diis constitutam. V. ad v. 417. Quatuor Elementa, Terram, Aquam, Aërem, & Ignem, e quibus Mundus constat, nasci & interire, & proinde Mundum ipsum aliquando incepisse, aliquando etiam periturum arguit; variisque aliis argumentis confirmat hanc compagem nec ab eterno existisse, neque futuram esse immortalem. VI. ad v. 509. agit de primo Mundi exortu; & singulis ejus partibus, prout graviores aut leviores sunt, sedes suas & locos assignat. VII. ad v. 613. Multa de Cæli & Siderum motibus proponit, at nihil certi decernit. Deinde docet cur Terra, cur tota compages, quod corpus grave est, nulli fundamento innixa pendeat. Solem denique, Lunam, Sidera metitur, atque illa nec majora nec minora esse, quam nobis apparent, pronuntiat. VIII. ad v. 770. Varias utriusque Solstitii, Æstivi, & Hiemalis, causas reddit, quo modo Nox fiat, cur Aurora Solem præcedat, cur Dies & Noctes vicissim sese superent, cur Luna vultum & figuram variet, cur denique Sol ac Luna
Ecli-

Eclipsin patiantur, disputat. IX. Deinde a Cælo descendens, Herbarum, Arborum, Avium, Brutorum, Hominum origines describit, ad v. 835. X. Monstra quoque, mutila quædam atque imperfecta animalia nasci concedit, sed Chimæras, Centauros, Scyllas, reliquaque Poëtarum portenta suaviter deridet, ad v. 922. XI. Demum, ad v. 1090. primorum Hominum vires, rudem vitam, cultum, victum, ingenium, mores, domicilia, matrimonia describit; & docet unde Sermo, Voces, & rerum Nomina. XII. Tandem post Ignem in terras a fulmine delatum cultior vita, & victus mollior: pacta & fœdera inierunt Homines, agros partiti sunt, & pulcherrimi aut fortissimi, Reges constituuntur; at brevi orta seditione Respublica emerfit, ad v. 1160. XIII. ad v. 1240. disputat de Deorum metu, & de ortu Religionis, quam divinæ naturæ & caussarum naturalium ignorantie acceptam refert. XIV. Quæ sequuntur, Metallorum ortum, primas bellandi artes, artis Texturæ, Agriculturæ, Musices, & aliarum artium ortum atque progressum continent.

T I T I
L U C R E T I I C A R I
D E R E R U M N A T U R A
L I B E R Q U I N T U S .

U I S potis est dignum pollenti
pectore carmen

Condere , pro rerum majestate ,
hisque repertis ?

Quisve valet verbis tantum , qui
fundere laudes

Pro meritis ejus possit , qui talia
nobis

Pectore parva suo , quæsitæque præmia liquit ? 5

Nemo , ut opinor , erit mortali corpore cretus .

Nam si , ut ipsa petit majestas cognita rerum ,

Dicendum est : deus ille fuit , deus , inclute Memmi ,

Qui princeps vitæ rationem invenit eam , quæ

Nunc appellatur sapientia ; quique per artem 10

Fluctibus e tantis vitam , tantisque tenebris ,

In tam tranquillo , & tam clara luce locavit .

Confer enim divina aliorum antiqua reperta .

Namque Ceres fertur fruges , Liberque liquoris

Virigeni laticem mortalibus instituisse ;

15

Cum

Cum tamen his posset sine rebus vita manere :
 Ut fama est aliquas etiam nunc vivere genteis .
 At bene non poterat sine puro pectore vivi .
 Quo magis hic merito nobis deus esse videtur ;
 Ex quo nunc etiam per magnas didita genteis 20
 Dulcia permulcent animos solatia vitæ .

Herculis antistare autem si facta putabis ,
 Longius a vera multo ratione ferere .
 Quid Nemeæus enim nobis nunc magnus hiatus
 Ille leonis obesset , & horrens Arcadius sus ? 25
 Denique quid Cretæ taurus , Lernæaque pestis
 Hydra venenatis posset vallata colubris ?
 Quidve tripectora tergemini vis Geryonæi ?
 Et Diomedis equi spirantes naribus ignem ,
 Thracen, Bistoniasque plagas, atque Ismara propter, 30
 Tantopere officerent nobis ? uncisque timendæ
 Unguibus Arcadiæ volucres Stymphala colentes ?
 Aureaque Hesperidum fervans fulgentia mala
 Asper, acerba tuens, immani corpore serpens,
 Arboris amplexus stirpem ? quid denique obesset, 35
 Propter Atlanteum litus, pelageque severa,
 Quo neque noster adit quisquam, neque barbarus audet ?
 Cetera de genere hoc quæ sunt portenta peremta,
 Si non victa forent, quid tandem viva nocerent ?
 Nil, ut opinor : ita ad satietatem terra ferarum 40
 Nunc etiam scatit, & trepido terrore repleta est
 Per nemora ac monteis magnos, silvasque profundas :
 Quæ loca vitandi plerumque est nostra potestas .

At nisi purgatum est pectus, quæ prælia nobis,
 Atque pericula tunc ingratis insinuandum ? 45
 Quantæ conscindunt hominem cuppedinis acres
 Sollicitum curæ ? quantique perinde timores ?
 Quidve superbia, spurcicies, petulantia, quantas
 Efficiunt cladeis ? quid luxus, desidiesque ?

Hæc igitur qui cuncta subegerit, ex animoque 50

Expulerit dictis , non armis ; nonne decebit ,
 Hunc hominem numero divum dignarier esse ?
 Cum bene præsertim multa , ac divinitus ipsis
 Immortalibus de divinis dare dicta fuerit ,
 Atque omnem rerum naturam pandere dictis . 55

Quojus ego ingressus vestigia , nunc rationes
 Persequor , ac doceo dictis , quo quæque creata
 Fœdere sint , in eo quam sit durare necessum :
 Nec validas ævi valeant rescindere leges .
 Quo genere in primis animi natura reperta est , 60
 Nativo primum consistere corpore creta ,
 Nec posse incolumis magnum durare per ævum :
 Sed simulacra solere in somnis fallere mentem ,
 Cernere cum videamur eum , quem vita reliquit .

Quod superest , nunc me huc rationis detulit ordo , 65
 Ut mihi , mortali consistere corpore mundum ,
 Nativumque simul , ratio reddenda sit , esse :
 Et quibus ille modis congressus materiai
 Fundarit terram , cælum , mare , sidera , solem ,
 Lunaique globum ; tum quæ tellure animantes 70
 Exstiterint , & quæ nullo sint tempore natæ :
 Quove modo genus humanum variante loquela
 Cœperit inter se vesci per nomina rerum :
 Et quibus ille modis divum metus insinuarit
 Pectora , terrarum qui in orbi sancta tuetur 75
 Fana , lacus , lucos , aras , simulacraque divum .

Præterea , solis cursus , lunæque meatus
 Expediam , qua vi flectat natura gubernans :
 Ne forte hic inter cælum , terramque reamur
 Libera sponte sua cursus illustrare perenneis , 80
 Morigera ad fruges augendas , atque animanteis :
 Neve aliquas divum volvi ratione putemus .
 Nam , bene qui didicere deos securum agere ævum ,
 Si tamen interea mirantur qua ratione
 Quæque geri possint , præsertim rebus in illis , 85

Quæ

Quæ supera caput ætheriis cernuntur in oris ;
 Rursus in antiquas referuntur relligiones ,
 Et dominos acreis adsciscunt , omnia posse
 Quos miseri credunt , ignari quid queat esse ,
 Quid nequeat ; finita potestas denique quoique 90
 Quanam sit ratione , atque alte terminus hærens .

Quod superest , ne te in promissis plura moremur ,
 Principio , maria ac terras , cælumque tuere :
 Horum naturam triplicem , tria corpora , Memmi ,
 Treis species tam dissimileis , tria talia texta , 95
 Una dies dabit exitio ; multosque per annos
 Sustentata ruet moles & machina mundi .

Nec me animi fallit , quam res nova , mira que menti
 Accidat , exitium cæli terræque futurum :

Et quam difficile id mihi sit pervincere dictis : 100

Ut sit , ubi insolitam rem adportes auribus ante ,
 Nec tamen hanc possis oculorum subdere visu ,
 Nec jacere indu manus , via qua munita fidei
 Proxima fert humanum in pectus , templa que mentis .
 Sed tamen effabor : dictis dabit ipsa fidem res 105

Forsthan , & graviter terrarum motibus orbis
 Omnia conquassari in parvo tempore cernes :
 Quod procul a nobis flectat fortuna gubernans ;
 Et ratio potius quam res persuadeat ipsa ,
 Succidere horrifono posse omnia victa fragore . 110

Qua prius aggrediar quam de re fundere fata
 Sanctius , & multo certa ratione magis quam
 Pythia , quæ tripode e Phœbi , lauroque profatur :
 Multa tibi expediam doctis solatia dictis ;
 Relligione refrenatus ne forte rearis , 115

Terras , & solem , cælum , mare , sidera , lunam ,
 Corpore divino debere æterna manere ;
 Propterea que putes ritu par esse gigantum ,
 Pendere eos pœnas immani pro scelere omneis ,
 Qui ratione sua disturbent mœnia mundi , 120

Præclarumque velint cæli restinguere solem ,
 Immortalia mortali sermone notantes .
 Quæ procul usque adeo divino ab numine distent ,
 Inque deum numero sic sint indigna videri ,
 Notitiam potius præbere ut posse putentur , 125
 Quid sit vitali motu , sensuque remotum .
 Quippe etenim non est cum quovis corpore ut esse
 Possit animi natura putetur , consiliumque .
 Sicut in æthere non arbor , nec in æquore falso
 Nubes esse queunt , neque pisces vivere in arvis , 130
 Nec cruor in lignis , nec faxis succus inesse :
 Certum, ac dispositum est, ubi quidquid crescat, & insit.
 Sic animi natura nequit sine corpore oriri
 Sola , neque a nervis , & sanguine longiter esse .
 Hoc si posset enim , multo prius ipsa animi vis 135
 In capite , aut humeris , aut imis calcibus esse
 Posset , & innasci quavis in parte soleret :
 Tandem in eodem homine, atque in eodẽ vase maneret.
 Quod quoniam nostro quoque constat corpore certum ,
 Dispositumque videtur, ubi esse , & crescere possit 140
 Seorsum anima, atque animus: tanto magis inficiandum,
 Totum posse extra corpus , formamque animale
 Putribus in glæbis terrarum , aut solis in igni ,
 Aut in aqua durare , aut altis ætheris oris .
 Haud igitur constant divino prædita sensu , 145
 Quandoquidem nequeunt vitaliter esse animata .
 Illud item non est ut possis credere , sedes
 Esse deum sanctas in mundi partibus ullis .
 Tenuis enim natura deum , longeque remota
 Sensibus a nostris , animi vix mente videtur . 150
 Quæ quoniam manuum tactum suffugit , & ictum ,
 Tactile nil nobis quod sit , contingere debet .
 Tangere enim non quit , quod tangi non licet ipsum .
 Quare etiam sedes quoque nostris sedibus esse
 Dissimiles debent , tenues de corpore eorum . 155

Quæ

Quæ tibi posterius largo sermone probabo .

Dicere porro , hominum causa voluisse parare
 Præclaram mundi naturam , proptereaque
 Id laudabile opus divûm laudare decere ,
 Æternumque putare , atque immortale futurum , 160
 Nec fas esse , deûm quod sit ratione vetusta
 Gentibus humanis fundatum perpetuo ævo ,
 Sollicitare suis ullum de sedibus umquam ,
 Nec verbis vexare , & ab imo evertere summam :
 Cetera de genere hoc ad fingere , & addere , Memmi , 165
 Desipere est . quid enim immortalibus atque beatis
 Gratia nostra queat largiri emolumentum ,
 Ut nostra quidquam causa gerere adgrediantur ?
 Quidve novi potuit tanto post ante quietos
 Inlicere , ut cuperent vitam mutare priorem ? 170
 Nam gaudere novis rebus debere videtur ,
 Cui veteres obsunt ; sed , cui nil accidit ægri
 Tempore in anteacto , cum pulchre degeret ævum ,
 Quid potuit novitatis amorem accendere tali ?
 An , credo , in tenebris vita , ac mœrore jacebat , 175
 Donec diluxit rerum genitalis origo ?
 Quidve mali fuerat nobis non esse creatis ?
 Natus enim debet , quicumque est , velle manere
 In vita , donec retinebit blanda voluptas :
 Qui numquam vero vitæ gustavit amorem , 180
 Nec fuit in numero , quid obest non esse creatum ?
 Exemplum porro gignendis rebus , & ipsa
 Notities hominum , divis unde insita primum ?
 Quid vellent facere ut scirent , animoque viderent ?
 Quove modo est umquam vis cognita principiorû ? 185
 Quidnam inter sese permutato ordine possent ,
 Si non ipsa dedit specimen natura creandi ?
 Namque ita multa modis multis primordia rerum
 Ex infinito jam tempore percita plagis ,
 Ponderibusque suis consuerunt concita ferri , 190

Omni-

Omnimodisque coire, atque omnia pertentare,
 Quæcumque inter se possint congressa creare,
 Ut non sit mirum si in taleis disposituras
 Deciderunt quoque, & in taleis venere meatus,
 Qualibus hæc rerum genitur nunc summa novando. 195
 Quod si jam rerum ignorem primordia quæ sint,
 Hoc tamen ex ipsis cæli rationibus ausim
 Confirmare, aliisque ex rebus reddere multis,
 Nequaquam nobis divinitus esse paratam
 Naturam rerum; tanta stat prædita culpa. 200

Principio, quantum cæli tegit impetus ingens,
 Inde avidam partem montes, silvæque ferarum
 Possedere, tenent rupes, vastæque paludes,
 Et mare, quod late terrarum distinet oras.
 Inde duas porro prope parteis fervidus ardor, 205
 Assiduusque geli casus mortalibus aufert.

Quod superest arvi, tamen id natura sua vi
 Sentibus obducatur, ni vis humana resistat,
 Vitaï causa valido consueta bidenti
 Ingemere, & terram pressis proscindere aratris. 210
 Si non fœcundas vertentes vomere glæbas,
 Terraïque solum subigentes cimus ad ortus;
 Sponte sua nequeant liquidas exsistere in auras.
 Et tamen interdum magno quæsitâ labore,
 Cum jam per terras frondent, atque omnia florent; 215
 Aut nimis torret fervoribus ætherius sol,
 Aut subiti perimunt imbres, gelidæque pruinae,
 Flabraque ventorum violento turbine vexant:

Præterea genus horrifera natura ferarum,
 Humanæ genti infestum, terraque marique, 220
 Cur alit, atque auget? cur anni tempora morbos
 Apportant? quare mors immatura vagatur?

Tum porro puer, ut sævis projectus ab undis
 Navita, nudus humi jacet, infans, indigus omni
 Vitali auxilio, cum primum in luminis oras 225

Nixi-

Nixibus ex alvo matris natura profudit ;
 Vagituque locum lugubri complet , ut æquum est ,
 Cui tantum in vita restet transire malorum .
 At variæ crescunt pecudes , armenta , feræque : (230
 Nec crepitacula eis opus sunt , nec cuiquã adhibenda est
 Almæ nutricis blanda atque infracta loquela :
 Nec varias quærunt vesteis pro tempore cæli .
 Denique non armis opus est , non mœnibus altis ,
 Queis sua tutentur , quando omnibus omnia large
 Tellus ipsa parit , naturaque dædala rerum . 235

Principio , quoniam terrai corpus , & humor ,
 Aurarumque leves animæ , calidique vapores ,
 E quibus hæc rerum consistere summa videtur ,
 Omnia nativo ac mortali corpore constant ;
 Debet tota eadem mundi natura putari . 240
 Quippe etenim quorum parteis , & membra videmus
 Corpore nativo & mortalibus esse figuris ;
 Hæc eadem ferme mortalia cernimus esse ,
 Et nativa simul . Quapropter maxima mundi
 Cum videam membra , ac parteis consumpta regigni ; 245
 Scire licet , cæli quoque idem terræque fuisse
 Principiale aliquod tempus , clademque futuram .

Illud in his rebus ne me arripuisse rearis ,
 Memmi , quod terram , atque ignem mortalia sumsi
 Esse ; neque humorem dubitavi , aurasque perire ; 250
 Atque eadem gigni , rursusque augescere dixi .

Principio , pars terrai nonnulla perusta
 Solibus assiduis , multa pulsata pedum vi ,
 Pulveris exhalat nebulam , nubeisque volanteis ,
 Quas validi toto dispergunt aëre venti : 255
 Pars etiam glæbarum ad diluviem revocatur
 Imbribus , & ripas radentia flumina rodunt .
 Præterea , pro parte sua quodcumque alid auget ,
 Roditur : & quoniam dubio procul esse videtur
 Omniparens , eadem rerum commune sepulcrum ; 260

Ergo

Ergo terra tibi limatur, & auēta recrefcit.

Quod fupereft, humore novo mare, flumina, fonteis
Semper abundare, & latices manare perenneis,
Nil opus eſt verbis, magnus decurfus aquarum
Undique declarat: ſed primum quidquid aquaī 265
Tollitur, in ſummaque fit, ut nihil humor abundet;
Partim quod validi verrentes æquora venti
Deminuunt, radiiſque retexens ætherius ſol:
Partim quod ſubter per terras diditur omneis.
Percolatur enim virus, retroque remanat 270
Materies humoris, & ad caput annibus omnis
Convenit; inde ſuper terras fluit agmine dulci,
Qua via ſecta ſemel liquido pede detulit undas.

Aëra nunc igitur dicam, qui corpore toto
Innumerabiliter privas mutatur in horas. 275
Semper enim quodcumque fluit de rebus, id omne
Aëris in magnum fertur mare: qui niſi contra
Corpora retribuat rebus, recreetque fluenteis,
Omnia jam reſoluta forent, & in aëra verſa.
Haud igitur ceſſat gigni de rebus, & in res 280
Recidere aſſidue, quoniam fluere omnia conſtat.

Largus item liquidi fons luminis, ætherius ſol
Inrigat aſſidue cælum candore recenti,
Suppeditatque novo conſeſtim lumine lumen.
Nam primum quidquid fulgoris diſperit eii, 285
Quocumque accidit: id licet hinc cognoſcere poſſis,
Quod ſimul ac primum nubes ſuccedere ſoli
Cæpere, & radios inter quaſi rumpere lucis,
Extemplo inferior pars horum diſperit omnis,
Terraque inumbratur, qua nimbi cumque feruntur; 290
Ut noſcas ſplendore novo res ſemper egere,
Et primum jaçtum fulgoris quemque perire;
Nec ratione alia res poſſe in ſole videri,
Perpetuo ni ſuppeditet lucis caput ipſum.

Quin etiam nocturna tibi, terreſtria quæ ſunt, 295

Lumi-

Lumina , pendentes lychni , claræque coruscis
 Fulguribus pingues multa caligine tædæ ,
 Confimili properant ratione , ardore ministro ,
 Suppeditare novum lumen , tremere ignibus instant ;
 Instant , nec loca lux inter quasi rupta relinquit : 300
 Usque adeo properanter ab omnibus ignibus ejus
 Exitium celeri toleratur origine flammæ .

Sic igitur , solem , lunam , stellasque putandum
 Ex alio atque alio lucem jaçtare subortu ,
 Et primum quidquid flammæ perdere semper ; 305
 Inviolabilia hæc ne credas forte vigere .

Denique non lapides quoque vinci cernis ab ævo ?
 Non altas turreis ruere , & putrescere saxa ?
 Non delubra deûm , simulacraque fessa fatisci ?
 Nec sanctum numen fati protollere sineis 310
 Posse ? neque adversus naturæ fœdera niti ?

Denique non monimenta virûm dilapsa videmus
 Cedere proporro , subitoque senescere casu ?
 Non ruere avolfos silices a montibus altis ,
 Nec validas ævi vireis perferre , patique 315
 Finiti ? neque enim caderent avolfa repente ,
 Ex infinito quæ tempore pertolerassent
 Omnia tormenta ætatis privata fragore .

Denique jam tuere hoc circum , supraque , quod omnẽ
 Continet amplexu terram ; quod procreat ex se 320
 Omnia (quod quidam memorant) recipitque perenita :
 Totum nativum mortali corpore constat .

Nam quodcumque alias ex se res auget , alitque ,
 Diminui debet , recreari cum recipit res .

Præterea , si nulla fuit genitalis origo 325
 Terræ & cæli , semperque æterna fuere :
 Cur supera bellum Thebanum , & funera Trojæ ,
 Non alias alii quoque res cecinere poëtæ ?
 Quo tot facta virûm toties cecidere ? nec usquam
 Æternis famæ monumentis insita florent ? 330

Verum , ut opinor , habet novitatem summa , recensque
Natura est mundi , neque pridem exordia cepit .

Quare etiam quædam nunc artes expoliuntur ,
Nunc etiam auferuntur : nunc addita navigiis sunt
Multa : modo organici melicos peperere sonores . 335
Denique natura hæc rerum , ratioque reperta est
Nuper , & hanc primus cum primis ipse repertus
Nunc ego sum , in patrias qui possim vertere voces .

Quod si forte fuisse antehac eadem omnia credis ;
Sed periisse hominum torrenti sæcla vapore , 340
Aut cecidisse urbeis magno vexamine mundi ,
Aut ex imbribus assiduis exisse rapaceis
Per terras amneis , atque oppida cooperuisse :
Tanto quippe magis victus fateare necesse est ,
Exitium quoque terrarum , cælique futurum . 345

Nam cum res tantis morbis tantisque periculis
Tentarentur , ibi si tristior incubuisset
Causa , darent late cladem , magnasque ruinas :
Nec ratione alia mortales esse videmur
Inter nos , nisi quod morbis ægriscimus iisdem , 350
Atque illi , quos a vita natura removit .

Præterea , quæcumque manent æterna , necesse est ,
Aut quia sunt solido cum corpore , respuere ictus ,
Nec penetrare pati sibi quidquam , quod queat arctas
Dissociare intus partes , ut materiai 355

Corpora sunt , quorum naturam ostendimus ante :
Aut ideo durare ætatem posse per omnem ,
Plagarum quia sunt expertia , sicut inane est ,
Quod manet intactum , neque ab ictu fungitur hilum :
Aut etiam , quia nulla loci sit copia circum , 360
Quo quasi res possint discedere , dissolvique :
Sicut summarum summa est æterna , neque extra
Quis locus est , quo dissiliant ; neque corpora sunt , quæ
Possint incidere , & valida dissolvere plaga .

At neque , uti docui , solido cum corpore mundi 365

Natu-

Natura est, quoniam admistum est in rebus inane :
 Nec tamen est ut inane: neque autem corpora defunt,
 Ex infinito quæ possint forte coorta
 Proruere hanc rerum violento turbine summam,
 Aut aliam quamvis cladem importare pericli. 370
 Nec porro natura loci, spatiumque profundi
 Deficit, exspergi quo possint mœnia mundi,
 Aut alia quavis possint vi pulsa perire.
 Haud igitur leti præclusa est janua cælo,
 Nec soli, terræque, nec altis æquoris undis; 375
 Sed patet immani, & vasto respectat hiatu.
 Quare etiam nativa necessum est confiteare
 Hæc eadem: neque enim, mortali corpore quæ sunt,
 Ex infinito jam tempore adhuc potuissent
 Immeni validas ævi contemnere vireis. 380
 Denique tantopere inter se cum maxima mundi
 Pugnent membra, pio nequaquam concita bello;
 Nonne vides aliquam longi certaminis ollis
 Posse dari finem? vel cum sol, & vapor omnis
 Omnibus epotis humoribus exsuperarint, 385
 Quod facere intendunt, neque adhuc conata patrantur:
 Tantum suppeditant amnes, utroque minantur
 Omnia diluviare ex alto gurgite ponti:
 Nequidquam; quoniam verrentes æquora venti
 Deminuunt, radiisque retexens ætherius sol; 390
 Et siccare prius confidunt omnia posse,
 Quam liquor incepti possit contingere finem.
 Tantum spirantes æquo certamine bellum
 Magnis de rebus inter se cernere certant:
 Cum semel in terra fuerit superantior ignis, 395
 Et semel, ut fama est, humor regnarit in arvis.
 Ignis enim superavit, & ambens multa perussit,
 Avia cum Phaëthonta rapax vis Solis equorum
 Æthere rapavit toto, terrasque per omneis.
 At pater omnipotens ira tum percitus acri 400

Magnanimum Phaëthonta repenti fulminis iclu
 Deturbavit equis in terram ; Solque cadenti
 Obvius æternam suscepit lampada mundi ,
 Disjectosque redegit equos , junxitque trementeis :
 Inde suum per iter recreavit cuncta gubernans ; 405
 Scilicet , ut veteres Grajûm cecinere poëtæ .
 Quod procul a vera est animi ratione repulsum .
 Ignis enim superare potest , ubi materiaï
 Ex infinito sunt corpora plura coorta ;
 Inde cadunt vires aliqua ratione revictæ , 410
 Aut pereunt res exultæ torrentibus auris .
 Humor item quondam cœpit superare coortus ,
 Ut fama est hominum , multas quando obruit urbeis ;
 Inde ubi vis aliqua ratione averfa recessit ,
 Ex infinito fuerat quæcumque coorta , 415
 Constiterunt imbres , & flumina vim minuerunt .
 Sed quibus ille modis coniectus materiaï
 Fundarit cælum , ac terram , pontique profunda ,
 Solisque & lunæ cursus , ex ordine ponam .
 Nam certe neque consilio primordia rerum 420
 Ordine se quæque , atque sagaci mente locarunt ;
 Nec quos quæque darent motus pepigere profecto :
 Sed quia multa modis multis primordia rerum
 Ex infinito jam tempore percita plagis ,
 Ponderibusque suis consuerunt concita ferri , 425
 Omnimodisque coire , atque omnia pertentare ,
 Quæcumque inter se possent congressa creare ;
 Propterea fit , uti magnum volgata per ævum ,
 Omnigenos cœtus & motus experiundo ,
 Tandem ea convenient , quæ ut convenere , repente 430
 Magnarum rerum fiant exordia sæpe ,
 Terrai , maris , & cæli , generisque animantum .
 Hic neque tum solis rota cerni lumine largo
 Alti volans poterat , neque magni sidera mundi ,
 Nec mare , nec cælum , nec denique terra , neque aër , 435
 Nec

Nec similis nostris rebus res ulla videri :
 Sed nova tempestas quædam , molesque coorta .
 Diffugere inde loci partes cœpere , paresque
 Tum paribus jungi res , & discludere mundum ,
 Membraque dividere , & magnas disponere parteis 440
 Omnigenis e principiis , discordia quorum
 Intervalla , vias , connexus , pondera , plagas ,
 Concurfus , motus turbabat , prælia miscens ,
 Propter dissimileis formas , variasque figuras ;
 Quod non omnia sic poterant conjuncta manere , 445
 Nec motus inter sese dare convenienteis :
 Hoc est a terris altum secernere cælum ,
 Et seorsum mare uti secreto humore pateret ,
 Seorsus item puri , secretique ætheris ignes .
 Quippe etenim primum terræ corpora quæque , 450
 Propterea quod erant gravia , & perplexa , coibant ,
 In medioque imas capiebant omnia sedes :
 Quæ quanto magis inter se perplexa coibant ,
 Tam magis expressere ea , quæ mare , sidera , solem ,
 Lunamque efficerent , & magni mœnia mundi . 455
 Omnia enim magis hæc e lævibus atque rotundis
 Seminibus , multoque minoribus sunt elementis ,
 Quam tellus : ideo per rara foramina terræ
 Partibus erumpens primum se sustulit æther
 Signifer , & multos secum levis abstulit igneis : 460
 Non alia longe ratione , ac sæpe videmus ,
 Aurea cum primum gemmanteis rore per herbas
 Matutina rubent radiati lumina solis ,
 Exhalantque lacus nebulam , fluviique perennes :
 Ipsa quoque interdum tellus fumare videtur : 465
 Omnia quæ sursum cum conciliantur in alto ,
 Corpore concreto subtexunt nubila cælum .
 Sic igitur tum se levis , ac diffusilis æther
 Corpore concreto circumdatus undique sepsit ,
 Et late diffusus in omneis undique parteis , 470

Omnia sic avido complexu cetera sepsit .
 Hunc exordia sunt solis lunæque secuta ;
 Inter utrosque globi quorum vertuntur in auris :
 Quæ neque terra sibi adscivit , neque maximus æther ;
 Quod nec tam fuerint gravia , ut depressa sederent ; 475
 Nec levia , ut possent per summas labier oras :
 Et tamen inter utrosque ita sunt , ut corpora viva
 Versent , & partes ut mundi totius existant .
 Quod genus in nobis quædam licet in statione
 Membra manere , tamen cum sint ea , quæ moveantur . 480
 His igitur rebus retractis , terra repente ,
 Maxima qua nunc se ponti plaga cærule tendit ,
 Succidit , & falso suffudit gurgite fossas :
 Inque dies quanto circum magis ætheris æstus ,
 Et radii solis cogeant undique terram , 485
 Verberibus crebris extrema ad limina apertam ,
 In medio ut propulsa suo condensa coiret :
 Tam magis expressus falsus de corpore sudor
 Augebat mare manando , camposque natanteis :
 Et tanto magis illa foras elapsa volabant 490
 Corpora multa vaporis , & aëris , altaque cæli
 Densebant procul a terris fulgentia templa :
 Sidebant campi , crescebant montibus altis
 Ascensus : neque enim poterant subsidere saxa ,
 Nec pariter tantumdem omnes succumbere partes . 495
 Sic igitur terræ concreto corpore pondus
 Constitit , atque omnis mundi quasi limus in imum
 Confluxit gravis , & subsedit funditus , ut sæx .
 Inde mare , inde aër , inde æther ignifer ipse .
 Corporibus liquidis sunt omnia pura relicta ; 500
 Et leviora aliis alia : & liquidissimus æther ,
 Atque levissimus aërias super influit auras ;
 Nec liquidum corpus turbantibus aëris auris
 Commiscet : finit hæc violentis omnia verti
 Turbinibus : finit incertis turbare procellis : 505

Ipse

Ipse suos igneis certo fert impete labens .
 Nam modice fluere , atque uno posse æthera nisu ,
 Significat ponti mare , certo quod fluit æstu ,
 Unum labendi conservans usque tenorem .
 Motibus astrorum nunc quæ sit caussa, canamus . 510
 Principio , magnus cæli si vertitur orbis ,
 Ex utraque polum parti premere aëra nobis
 Dicendum est , extraque tenere, & claudere utrimque ;
 Inde alium supera fluere , atque intendere eodem ,
 Quo volvenda micant æterni sidera mundi : 515
 At alium subter , contra qui subvehat orbem :
 Ut fluvios versare rotas , atque haustra videmus .
 Est etiam quoque , uti possit cælum omne manere
 In statione , tamen cum lucida signa ferantur :
 Sive quod inclusi rapidi sunt ætheris æstus , 520
 Quærentesque viam circumversantur , & ignes
 Passim per cæli volvunt se immania templa :
 Sive aliunde fluens alicunde extrinsecus aër
 Versat agens igneis : sive ipsi serpere possunt ,
 Quo cujusque cibus vocat , atque invitat eunteis , 525
 Flammea per cælum pascenteis corpora passim .
 Nam quid in hoc mundo sit eorum , ponere certum
 Difficile est : sed quid possit , fiatque per Omne
 In variis mundis varia ratione creatis ,
 Id doceo ; plureisque sequor disponere caussas 530
 Motibus astrorum , quæ possint esse per Omne .
 E quibus una tamē sit & hæc quoque caussa necesse est ,
 Quæ vegeat motum signis : sed quæ sit earum
 Præcipere, haudquaquam est pedetentim progredientis .
 Terraque ut in media mundi regione quiescat , 535
 Evanescere paullatim , & decrescere pondus
 Convenit ; atque aliam naturam subter habere
 Ex ineunte ævo conjunctam , atque uniter aptam
 Partibus aëriis mundi , quibus insita sedit .
 Propterea non est oneri , neque deprimit auras : 540

Et sua cuique homini nullo sunt pondere membra :
 Nec caput est oneri collo , nec denique totum
 Corporis in pedibus pondus sentimus inesse .
 At quæcumque foris veniunt , impositaque nobis
 Pondera sunt , lædunt permulto sæpe minora : 545
 Usque adeo magni refert , cui quæ adiaceat res .
 Sic igitur tellus non est aliena repente
 Adlata , atque auris aliunde objecta alienis ;
 Sed pariter prima concepta ab origine mundi ,
 Certa que pars ejus , quasi nobis membra , videtur . 550
 Præterea grandi tonitru concussa repente
 Terra , supra quæ se sunt , concutit omnia motu :
 Quod facere haud ulla posset ratione , nisi esset
 Partibus aëriis mundi , cæloque revincta :
 Nam communibus inter se radicibus hærent 555
 Ex ineunte ævo conjuncta , atque uniter apta .
 Nonne vides etiam , quam magno pondere nobis
 Sustineat corpus tenuissima vis animæ ,
 Propterea quia tam conjuncta , atque uniter apta est ?
 Denique jam saltu pernici tollere corpus 560
 Quis potis est , nisi vis animæ , quæ membra gubernat ?
 Jamne vides quantum tenuis natura valere
 Possit , ubi est conjuncta gravi cum corpore , ut aër
 Conjunctus terris , & nobis est animi vis ?
 Nec nimio solis major rota , nec minor ardor 565
 Esse potest , nostris quam sensibus esse videtur .
 Nam quibus e spatiis cumque ignes lumina possunt
 Adjicere , & calidum membris adflare vaporem ,
 Illa ipsa intervalla nihil de corpore limant
 Flammæ , nihilo ad speciem est cōtractior ignis . 570
 Proinde calor quoniam solis , lumenque profusum
 Perveniunt nostros ad sensus , & loca tingunt :
 Formæ quoque hinc solis debet , filumque videri ,
 Nil adeo ut possis plus , aut minus addere vere .
 Lunaque sive notho fertur loca lumine lustrans , 575
 Sive

Sive suam proprio jaëtat de corpore lucem ,
 Quidquid id est , nihilo fertur majore figura ,
 Quam , nostris oculis quam cernimus , esse videtur .
 Nam prius omnia , quæ longe remmota tuemur
 Aëra per multum specie confusa videntur , 580
 Quam minimum filum : quapropter luna necesse est ,
 Quandoquidem claram speciem , certamque figuram
 Præbet , ut est oris extremis cumque notata ,
 Quanta hæc cumque suat , tanta hinc videatur in alto .
 Postremo, quoscumque vides hinc ætheris igneis, 585
 (Quãdoquidem, quoscumque in terris cernimus igneis,
 Dum tremor est clarus , dum cernitur ardor eorum ,
 Perparvum quiddam interdum mutare videntur
 Alterutram in partem filum , cum longius absint ,)
 Scire licet , perquam pauxillo posse minores 590
 Esse , vel exigua majores parte , brevique .
 Illud item non est mirandum , qua ratione
 Tantulus ille queat tantum sol mittere lumen ,
 Quod maria , ac terras omneis , cælumque rigando
 Compleat , & calido perfundat cuncta vapore . 595
 Nam licet hinc mundi patefactum totius unum
 Largifluum fontem scatere , atque erumpere flumen
 Ex omni mundo , quo sic elementa vaporis
 Undique conveniunt , & sic conjectus eorum
 Confluit , ex uno capite hic ut profluat ardor . 600
 Nonne vides etiam , quam late parvus aquaï
 Prata riget fons interdum , campisque redundet ?
 Est etiam quoque uti non magno solis ab igni
 Aëra percipiat calidis fervoribus ardor ,
 Opportunus ita est si forte , & idoneus aër , 605
 Ut queat accendi parvis ardoribus ictus :
 Quod genus interdum segetes stipulamque videmus
 Accipere ex una scintilla incendia passim .
 Forsitan & rosea sol alte lampade lucens
 Possideat multum cæcis fervoribus ignem 610

Circum se , nullo qui sit fulgore notatus ,
 Æstiferum ut tantum radiorum exaugeat ictum .
 Nec ratio solis simplex , nec certa patescit ,
 Quo pacto æstivis e partibus , Ægocerotis
 Brumaleis adeat flexus , atque inde revertens 615
 Canceris ut vertat metas se ad solstitiales :
 Lunaque mensibus id spatium videatur obire ,
 Annua sol in quo consumit tempora cursu :
 Non , inquam , simplex his rebus reddita causa est .
 Nam fieri vel cum primis id posse videtur , 620
 Democriti quod sancta viri sententia ponit :
 Quanto quæque magis sint terram sidera propter ,
 Tanto posse minus cum cæli turbine ferri .
 Evanescere enim rapidas illius , & acreis
 Imminui subter vireis , ideoque relinqui 625
 Paullatim solem cum posterioribus signis ,
 Inferior multo quod sit , quam fervida signa :
 Et magis hoc lunam , & quanto demissior ejus
 Cursus abest procul a cælo , terrisque propinquat ,
 Tanto posse minus cum signis tendere cursum . 630
 Flaccidiore etiam quanto jam turbine fertur
 Inferior quam sol , tanto magis omnia signa
 Hanc adipiscuntur , circum , præterque feruntur .
 Propterea fit , ut hæc ad signum quodque reverti
 Mobilius videatur , ad hanc quia signa revivunt . 635
 Fit quoque ut e mundi transversis partibus aër
 Alternis certo fluere alter tempore possit ,
 Qui queat æstivis solem detrudere signis
 Brumaleis usque ad flexus , gelidumque rigorem ;
 Et qui rejiciat gelidis a frigoris umbris 640
 Æstiferas usque in parteis , & fervida signa .
 Et ratione pari lunam , stellasque putandum est ,
 Quæ volvunt magnos in magnis orbibus annos ,
 Aëribus posse alternis a partibus ire .
 Nonne vides etiam diversis nubila ventis 645

Diver-

Diversas ire in parteis , inferna supernis ?
 Qui minus illa queant per magnos ætheris orbeis
 Æstibus inter se diversis sidera ferri ?

At nox obruit ingenti caligine terras ,
 Aut ubi de longo cursu sol extima cæli 650
 Impulit , atque suos efflavit languidus igneis ,
 Concussos itere , & labefactos aëre multo :
 Aut quia sub terras cursum convertere cogit
 Vis eadem , supera terras quæ pertulit orbem .

Tempore item certo roseam Matuta per oras 655
 Ætheris auroram defert , & lumina pandit ,
 Aut quia sol idem sub terras ille revertens
 Anticipat cælum radiis accendere tentans :
 Aut quia conveniunt ignes , & semina multa
 Confluere ardoris consuerunt tempore certo , 660
 Quæ faciunt solis nova semper lumina gigni .
 Quod genus Idæis fama est e montibus altis
 Dispersos igneis orienti lumine cerni :

Inde coire globum quasi in unum , & conficere orbem .

Nec tamen illud in his rebus mirabile debet 665
 Esse , quod hæc ignis tam certo tempore possint
 Semina confluere , & solis reparare nitorem .
 Multa videmus enim , certo quæ tempore sunt
 Omnibus in rebus : florescunt tempore certo
 Arbusta , & certo dimittunt tempore florem . 670

Nec minus in certo denteis cadere imperat ætas
 Tempore , & impubem molli pubescere veste ,
 Et pariter mollem malis demittere barbam .
 Fulmina postremo , nix , imbres , nubila , venti ,
 Non nimis incertis fiunt in partibus anni . 675

Namque ubi sic fuerunt caussarum exordia prima ,
 Atque uti res mundi cecidere ab origine prima ,
 Consequa natura est jam rerum ex ordine certo .

Crescere itemque dies licet , & tabescere nocteis ,
 Et minui luces , cum sumant augmina noctes ; 680

Aut quia sol idem sub terras , atque superne ,
 Imparibus currens amfractibus ætheris oras
 Partit , & in parteis non æquas dividit orbem :
 Et quod ab alterutra detraxit parte , reponit
 Ejus in adversa tanto plus parte relatus , 685
 Donecum ad id signum cæli pervenit , ubi anni
 Nodus nocturnas exæquat lucibus umbras .
 Nam medio cursu flatus Aquilonis , & Austri ,
 Distinet æquato cælum discrimine metas ,
 Propter signiferi posituram totius orbis ; 690
 Annua sol in quo contundit tempora serpens ,
 Obliquo terras , & cælum lumine lustrans :
 Ut ratio declarat eorum , qui loca cæli
 Omnia dispositis signis ornata notarunt .
 Aut quia crassior est certis in partibus aër , 695
 Sub terris ideo tremulum jubar hæsitat ignis ,
 Nec penetrare potest facile atque emergere ad ortus .
 Propterea noctes hiberno tempore longæ
 Cessant , dum veniat radiatum insigne diei .
 Aut etiam , quia sic alternis partibus anni 700
 Tardius & citius consuerunt confluere ignes ,
 Qui faciant solem certa de surgere parte .
 Luna potest solis radiis percussa nitere ,
 Inque dies majus lumen convertere nobis
 Ad speciem , quantum solis secedit ab orbe , 705
 Donecum eum contra pleno bene lumine fulsit ,
 Atque oriens obitus ejus super edita vidit :
 Inde minutatim retro quasi condere lumen
 Debet item , quanto propius jam solis ad ignem
 Labitur ex alia signorum parte per orbem : 710
 Ut faciunt , lunam qui fingunt esse pilai
 Consimilem , cursusque viam sub sole tenere :
 Propterea fit uti videantur dicere verum .
 Est etiam quoque uti proprio cum lumine possit
 Volvier , & varias splendoris reddere formas . 715

Cor-

Corpus enim licet esse aliud , quod fertur , & una
 Labitur omnimodis occurfans officiensque ,
 Nec potis est cerni , quia cassum lumine fertur .
 Verfarique potest , globus ut , si forte , pilai
 Dimidia ex parti candenti lumine tinctus , 720
 Verfandoque globum varianteis edere formas ,
 Donicum eam partem , quæcumque est ignibus aucta ,
 Ad speciem vertit nobis , oculosque patenteis :
 Inde minutatim retro contorquet , & aufert
 Luciferam partem glomeraminis , atque pilai : 725
 Ut Babylonica Chaldæam doctrina refutans
 Astrologorum artem contra convincere tendit :
 Proinde quasi fieri nequeat , quod pugnat uterque ,
 Aut minus hoc illo sit cur amplectier aufis .
 Denique , cur nequeat semper nova luna creari 730
 Ordine formarum certo , certisque figuris ,
 Inque dies privos adolescere quæque creata ,
 Atque alia illius reparari in parte , locoque ,
 Difficile est ratione docere , & vincere verbis ;
 Ordine cum videas tam certo multa creari . 735
 It Ver , & Venus , & Veneris prænuntius ante
 Pennatus graditur Zephyrus vestigia propter :
 Flora quibus mater præspersgens ante viai
 Cuncta coloribus egregiis , & odoribus opplet .
 Inde loci sequitur calor aridus , & comes una 740
 Pulverulenta Ceres , & Etesia flabra Aquilonum .
 Inde Autumnus adit : graditur simul Evius Evan :
 Inde aliæ tempestates , ventique sequuntur ,
 Altitonans Vultur , & Auster fulmine pollens .
 Tandem bruma nives adfert , pigrumque rigorem 745
 Reddit: Hiems sequitur , crepitans ac dentibus algus .
 Quo minus est mirum , si certo tempore luna
 Gignitur , & certo deletur tempore rursus :
 Cum fieri possint tam certo tempore multa .

Solis item quoque defectus , lunæque latebras , 750

Pluri-

Pluribus e caussis fieri tibi posse putandum est .
 Nam cur luna queat terram secludere solis
 Lumine , & a terris altum caput obstruere eii ,
 Objiciens cæcum radiis ardentibus orbem ;
 Tempore eodem aliud facere id non posse putetur 755
 Corpus , quod cassum labatur lumine semper ?
 Solque suos etiam dimittere languidus igneis
 Tempore cur certo nequeat , recreareque lumen ,
 Cum loca præteriit flammis infesta per auras ,
 Quæ faciunt igneis interstingui atque perire ? 760
 Et cur terra queat lunam spoliare vicissim
 Lumine , & oppressum solem super ipsa tenere ,
 Menstrua dum rigidas coni perlabitur umbras :
 Tempore eodem aliud nequeat succurrere lunæ
 Corpus , vel supera solis perlabit orbem , 765
 Quod radios interrumpat , lumenque profusum ?
 Et tamen ipsa suo si fulgit luna nitore ,
 Cur nequeat certa mundi languescere parte ,
 Dum loca luminibus propriis inimica pererrat ?
 Quod superest, quoniam magni per cæcula mûdi 770
 Qua veri quidquid posset ratione , resolvi :
 Solis uti varios cursus , lunæque meatus
 Noscere possemus , quæ vis , & causa cieret :
 Quoque modo soleant offecto lumine obire ,
 Et nec opinanteis tenebris obducere terras : 775
 Cum quasi connivent , & aperto lumine rursus
 Omnia convifunt clara loca candida luce .
 Nunc redeo ad mundi novitatem , & mollia terræ
 Arva , novo fœtû quid primum in luminis oras
 Tollere , & incertis tentarit credere ventis . 780
 Principio , genus herbarum , viridemque nitorem
 Terra dedit circum colleis ; camposque per omneis
 Florida fulferunt viridanti prata colore :
 Arboribusque datum est variis exinde per auras
 Crescendi magnum immixtis certamen habenis . 785
 Ut

Ut pluma atque pili primum setæque creantur
 Quadrupedum in membris , & corpore pennipotentum :
 Sic nova tum tellus herbas virgultaque primum
 Sustulit : inde loci mortalia sæcla creavit
 Multa modis multis varia ratione coorta . 790
 Nam neque de cælo cecidisse animalia possunt ,
 Nec terrestria de falsis exisse lacunis .
 Linqitur ut merito maternum nomen adepta
 Terra sit , e terra quoniam sunt cuncta creata .
 Multaque nunc etiam existunt animalia terris , 795
 Imbribus , & calido solis concreta vapore .
 Quo minus est mirum , si tum sunt plura coorta ,
 Et majora , nova tellure , atque æthere adulto .
 Principio , genus alituum , variæque volucres
 Ova relinquebant exclusæ tempore verno : 800
 Folliculos ut nunc teretes ætate cicadæ
 Linqunt , sponte sua victum vitamque petentes .
 Tum tibi terra dedit primum mortalia sæcla :
 Multus enim calor , atque humor superabat in arvis .
 Hinc ubi quæque loci regio opportuna dabatur , 805
 Crescebant uteri terræ radicibus apti :
 Quos ubi tempore maturo patefecerat ætas
 Infantum , fugiens humorem , aurasque petissens ,
 Convertibat ibi natura foramina terræ ,
 Et succum venis cogebat fundere apertis 810
 Consimilem lactis : sicut nunc femina quæque
 Cum peperit , dulci repletur lacte , quod omnis
 Impetus in mammas convertitur ille alimenti .
 Terra cibum pueris , vestem vapor , herba cubile
 Præbebat multa & molli lanugine abundans . 815
 At novitas mundi nec frigora dura ciebat ,
 Nec nimios æstus , nec magnis viribus auras ,
 Omnia enim pariter crescunt , & robora sumunt :
 Quare etiam atque etiam maternum nomen adepta
 Terra tenet merito , quoniam genus ipsa creavit 820

Huma-

Humanum , atque animal prope certo tempore fudit
 Omne , quod in magnis bacchatur montibus passim ,
 Aëriasque simul volucreis variantibus formis .
 Sed quia finem aliquam pariendi debet habere ,
 Destitit , ut mulier spatio defessa vetusto ; 825
 Mutat enim mundi naturam totius ætas ,
 Ex alioque alius status excipere omnia debet ,
 Nec manet ulla sui similis res : omnia migrant ,
 Omnia commutat natura , & vertere cogit .
 Namque aliud putrescit , & ævo debile languet : 830
 Porro aliud concrefcit , & e contemptibus exit .
 Sic igitur mundi naturam totius ætas
 Mutat , & ex alio terram status excipit alter ,
 Quod potuit , nequeat ; possit , quod non tulit ante .
 Multaque tum tellus etiam portenta creare 835
 Conata est , mira facie , membrisque coorta ;
 „ Androgynū inter utrū , nec utrūque , & utrūq ; remotū „
 Orba pedum partim , manuum viduata vicissim ,
 Multa sine ore etiam , sine voltu cæca reperta ,
 Vincæque membrorum per totum corpus adhæsu ; 840
 Nec facere ut possent quidquam , nec cedere quoquam ,
 Nec vitare malum , nec sumere quod foret usus .
 Cetera de genere hoc monstra , ac portenta creabat :
 Nequidquam ; quoniam natura absterruit auctum :
 Nec potuere cupitum ætatis tangere florem , 845
 Nec reperire cibum , nec jungi per Veneris res .
 Multa videmus enim rebus concurrere debere ,
 Ut propagando possint producere sæcla .
 Pabula primum ut sint , genitalia deinde per artus
 Semina quæ possint membris manare remissis : 850
 Feminaque ut maribus conjungi possit , habendum
 Mutua queis nectant inter se gaudia , utrisque .
 Multaque tum interiisse animatum sæcla necesse est ,
 Nec potuisse propagando procudere prolem .
 Nam quæcumque vides vesci vitalibus auris ; 855
 Aut

Aut dolus , aut virtus , aut denique mobilitas est
 Ex ineunte ævo genus id tutata reservans .
 Multaque sunt , nobis ex utilitate sua quæ
 Commendata manent tutelæ tradita nostræ .
 Principio , genus acre leonum , sævaque sæcla 860
 Tutata est virtus , vulpeis dolus , & fuga cervos .
 At levifomna canum fido cum pectore corda ,
 Et genus omne , quod est veterino semine partum ,
 Lanigeræque simul pecudes , & bucera sæcla ,
 Omnia sunt hominum tutelæ tradita , Memmi . 865
 Nam cupide fugere feras , pacemque secutæ
 Sunt , & larga suo sine pabula parta labore ;
 Quæ damus utilitatis eorum præmia caussa .
 At , queis nil horum tribuit natura , nec ipsa
 Sponte sua possent ut vivere , nec dare nobis 870
 Utilitatem aliquam , quare pateremur eorum
 Præsidio nostro pasci genus , esseque tutum ?
 Scilicet hæc aliis prædæ , lucroque jacebant
 Indupedita suis fatalibus omnia vinclis ,
 Donicum ad interitum genus id natura redegit . 875
 Sed neque Centauri fuerunt , neque tempore in ullo
 Esse queat duplici natura , & corpore bino
 Ex alienigenis membris compacta potestas ,
 Hinc illinc par vis ut non sic esse potis sit .
 Id licet hinc quamvis hebeti cognoscere corde . 880
 Principio , circum tribus actis impiger annis
 Floret equus: puer haudquaquam: quin sæpe etiam num
 Ubera mammaram in somnis lætancia quærit .
 Post ubi equum validæ vires ætate senecta ,
 Membraque deficiunt fugienti languida vita ; 885
 Tum demum pueris ævo florente juvenas
 Occipit , & molli vestit lanugine malas :
 Ne forte ex homine , & veterino semine equorum
 Conferi credas Centauros posse , nec esse :
 Aut rapidis canibus succinctas semimarinis 890

Corporibus Scyllas , & cetera de genere horum ,
 Inter se quorum discordia membra videmus :
 Quæ neque florescunt pariter , neque robora sumunt
 Corporibus , neque projiciunt ætate senecta :
 Nec simili Venere ardescunt , nec moribus unis 895
 Conveniunt , neque sunt eadem jucunda per artus .
 Quippe videre licet pinguescere sæpe cicuta
 Barbigeras pecudes , homini quæ est acre venenum .
 Flamma quidem vero cum corpora fulva leonum
 Tam soleat torrere , atque urere , quam genus omne 900
 Visceris , in terris quodcumque & sanguinis existet :
 Qui fieri potuit , triplici cum corpore ut una
 Prima leo , postrema draco , media ipsa Chimæra
 Ore foras acrem efflaret de corpore flammam ?
 Quare etiam tellure nova , cæloque recenti 905
 Talia qui fingit potuisse animalia gigni ,
 Nixus in hoc uno novitatis nomine inani ,
 Multa licet simili ratione effutiat ore :
 Aurea tum dicat per terras flumina volgo
 Fluxisse , & gemmis florere arbuta suesse : 910
 Aut hominem tanto membrorum esse impete natum ,
 Trans maria alta pedum nisus ut ponere posset ;
 Et manibus totum circum se vertere cælum .
 Nam quod multa fuere in terris semina rerum ,
 Tempore quo primum tellus animalia fudit ; 915
 Nil tamen est signi , mistas potuisse creari
 Inter se pecudes , compactaque membra animantum :
 Propterea quia quæ de terris nunc quoque abundant
 Herbarum genera , ac fruges , arbutaque læta ,
 Non tamen inter se possint complexa creari . 920
 Res sic quæque suo ritu procedit , & omnes
 Fœdere naturæ certo discrimina servant .
 Et genus humanum multo fuit illud in arvis
 Durius , ut decuit , tellus quod dura creasset ;
 Et majoribus & solidis magis ossibus intus 925

Fun-

Fundatum , & validis aptum per viscera nervis ;
 Nec facile ex æstu , nec frigore quod caperetur ,
 Nec novitate cibi , nec labi corporis ulla .
 Multaque per cælum solis volventia Iustra
 Volgivago vitam tractabant more ferarum , 939
 Nec robustus erat curvi moderator aratri
 Quisquam , nec scibat ferro molirier arva ;
 Nec nova defodere in terram virgulta , nec altis
 Arboribus veteres decidere falcibus ramos .
 Quod sol , atque imbres dederant , quod terra crearat 935
 Sponte sua , fatis id placabat pectora donum :
 Glandiferas inter curabant corpora quercus
 Plerumque , & quæ nunc hiberno tempore cernis
 Arbuta pœniceo fieri matura colore ,
 Plurima tum tellus etiam majora ferebat : 940
 Multaque præterea novitas tum florida mundi
 Pabula dia tulit , miseris mortalibus ampla .
 At sedare sitim fluvii fontesque vocabant :
 Ut nunc montibus e magnis decursus aquarum
 Claricitat late sitientia sæcla ferarum . 945
 Denique noctivagi silvestria templa tenebant
 Nympharum , quibus exhibant humore fluenta
 Lubrica , proluvie larga la vere humida saxa ,
 Humida saxa super viridi stillantia musco :
 Et partim plano scatere atque erumpere campo . 950
 Necdum res igni scibant tractare , nec uti
 Pellibus , & spoliis corpus vestire ferarum :
 Sed nemora , atque cavos monteis , silvasque colebant ,
 Et frutices inter condebant squalida membra ,
 Verbera ventorum vitare imbreisque coacti . 955
 Nec commune bonum poterant spectare , nec ullis
 Moribus inter se scibant , nec legibus uti .
 Quod cuique obtulerat prædæ fortuna , ferebat ,
 Sponte sua sibi quisque valere & vivere doctus .
 Et Venus in silvis jungebat corpora amantum : 960

Con-

Conciliabat enim vel mutua quamque cupido ,
 Vel violenta viri vis , atque impensa libido ,
 Vel pretium glandes , atque arbuta , vel pyra lecta .
 Et manuum mira freti virtute , pedumque ,
 Consectabantur silvestria sæcla ferarum 965
 Missilibus faxis , & magno pondere clavæ :
 Multaque vincebant , vitabant pauca latebris ;
 Setigerisque pares suis silvestria membra
 Nuda dabant terræ nocturno tempore capti ,
 Circum se foliis ac frondibus involventes . 970
 Nec plangore diem magno , solemque per agros
 Quærebant pavidi , palantes noctis in umbris :
 Sed taciti respectabant , somnoque sepulti ,
 Dum rosea face sol inferret lumina cælo .
 A parvis quod enim consuerant cernere semper , 975
 Alternò tenebras , & lucem tempore gigni ,
 Non erat , ut fieri posset , mirariè unquam ,
 Nec diffidere , ne terras æterna teneret
 Nox , in perpetuum detractò lumine solis .
 Sed magis illud erat curæ , quod sæcla ferarum 980
 Infestam miseris faciebant sæpe quietem :
 Ejectique domo fugiebant faxea tecta
 Setigeri suis adventu , validique leonis ,
 Atque intempesta cædebant nocte paventes
 Hospitibus sævis instrata cubilia fronde . 985
 Nec nimio-tum plus , quam nunc , mortalia sæcla
 Dulcia linquebant labentis lumina vitæ .
 Unus enim tum quisque magis deprensus eorum
 Pabula viva feris præbebat dentibus haustus ;
 Et nemora ac monteis gemitu , silvasque replebat , 990
 Viva videns vivo sepeliri viscera busto .
 At quos effugium servarat , corpore adesto ,
 Posterius tremulas super ulcera tætra tenentes
 Palmas , horrifèris accibant vocibus Orcum ,
 Donicum eos vita privarunt vermina sæva , 995
 Exper-

Experteis opis , ignaros quid volnera vellent .

At non multa virûm sub signis millia ducta

Una dies dabat exitio : nec turbida ponti

Æquora lædebant naveis ad faxa , virosque .

Sed temere, incassum mare fluctibus sæpe coortis, 1000

Sævibat , leviterque minas ponebat inaneis :

Nec poterat quemquam placidi pellacia ponti

Subdola pellicere in fraudem ridentibus undis .

Improba navigii ratio tum cæca jacebat .

Tum pænuria deinde cibi , languentia leto 1005

Membra dabat : contra nunc rerum copia merfat .

Illi imprudentes ipsi sibi sæpe venenum

Vergebant : nunc dant aliis solertius ipsi .

Inde casus postquam, ac pelleis, ignemque pararunt ,

Et mulier conjuncta viro concessit in unum ; 1010

Castaque privatæ Veneris connubia læta

Cognita sunt , prolemque ex se videre creatam :

Tum genus humanum primum mollescere cœpit .

Ignis enim curavit , ut alia corpora frigus

Non ita jam possent cæli sub tegmine ferre : 1015

Et Venus imminuit vireis , puerique parentum

Blanditiis facile ingenium fregere superbum .

Tunc & amicitiam cœperunt jungere habentes

Finitimia inter se , nec lædere , nec violare ;

Et pueros commendarunt , muliebrequæ sæclum 1020

Vocibus , & gestu , cum balbe significarent ,

Imbecillorum esse æquum misererier omnium .

Non tamen omnimodis poterat concordia gigni ;

Sed bona , magnaue pars servabant fœdera casti :

Aut genus humanū jam tum foret omne peremtū, 1025

Nec potuisset adhuc perducere sæcla propago .

At varios linguæ sonitus natura subegit

Mittere , & utilitas expressit nomina rerum :

Non alia longe ratione , atque ipsa videtur

Protrahere ad gestum pueros infantia linguæ , 1030

N

Cum

Cum facit , ut digito , quæ sint præsentia , monstrent .
 Sentit enim vim quisque suam , quam possit abuti :
 Cornua nata prius vitulo quam frontibus exstent ,
 Illis iratus petit , atque infensus inurget .
 At catuli pantherarum , scymnique leonum 1035
 Unguibus , ac pedibus jam tum , morsequè repugnant ,
 Vixdum cum ipsis sunt dentes , unguesque creati .
 Alituum porro genus alis omne videmus
 Fidere , & a pennis tremulum petere auxiliatum .
 Proinde putare aliquem tum nomina distribuisse 1040
 Rebus , & inde homines didicisse vocabula prima ,
 Desipere est : nam cur hic posset cuncta notare
 Vocibus , & varios sonitus emittere linguæ ,
 Tempore eodem alii facere id non quisse putentur ?
 Præterea , si non alii quoque vocibus usi 1045
 Inter se fuerant ; unde insita notities est
 Utilitatis , & unde data est huic prima potestas ,
 Quid vellet facere , ut scirent , animoque viderent ?
 Cogere item plureis unus , victosque domare
 Non poterat , rerum ut perdiscere nomina vellent , 1050
 Nec ratione docere ulla , suadereque surdis ,
 Quid factò esset opus ; faciles neque enim paterentur ,
 Nec ratione ulla sibi ferrent amplius aureis
 Vocis inauditos sonitus obtundere frustra .
 Postremo , quid in hac mirabile tantopere est re , 1055
 Si genus humanum , cui vox , & lingua vigeret ,
 Pro viciò sensu varias res voce notaret ,
 Cum pecudes mutæ , cum denique sæcla ferarum
 Dissimileis soleant voces variasque ciere , (1060
 Cum metus , aut dolor est , & cum jam gaudia gliscunt ?
 Quippe etenim id licet e rebus cognoscere apertis .
 Inritata canum cum primum magna Molossùm
 Mollia ricta fremunt duos nudantia dentes ,
 Longe alio sonitu rabie distracta minantur ,
 Et cum jam latrant , & vocibus omnia complent . 1065
 At

At catulos blande cum lingua lambere tentant ,
 Aut ubi eos jaçant pedibus , morfuque petentes ,
 Suspensis teneros imitantur dentibus haustus ,
 Longe alio pacto gannitu vocis adulant ,
 Et cum deserti baubantur in ædibus , aut cum 1070
 Plorantes fugiunt summisso corpore plagas .

Denique non hinnitus item differre videtur ,
 Inter equas ubi equus florenti ætate juvencus
 Pinnigeri sævit calcaribus ictus amoris ,
 Et fremitum patulis sub naribus edit ad arma , 1075
 Ac cum sis alias concussis artubus hinnit ?

Postremo , genus alituum , variæque volucres ,
 Accipitres , atque ossifragæ , mergique marinis
 Fluctibus in falsis victum vitamque petentes ,
 Longe alias alio jaciunt in tempore voces , 1080
 Et cum de victu certant , prædaque repugnant .

Et partim mutant cum tempestatibus una
 Raucifonos cantus , cornicum ut sæcla vetusta ,
 Corvorumque greges , ubi aquam dicuntur , & imbreis
 Poscere , & interdum ventos aurasque vocare . 1085
 Ergo , si varii sensus animalia cogunt ,
 Muta tamen cum sint , varias emittere voces :
 Quanto mortaleis magis æquum est tum potuisse
 Dissimileis alia atque alia res voce notare ?

Illud in his rebus tacitus ne forte requiras : 1090
 Fulmen detulit in terras mortalibus ignem
 Primitus : inde omnis flammaram diditur ardor .

Multa videmus enim cælestibus incita flammis
 Fulgere , cum cæli donavit plaga vapores .
 Et ramosa tamen cum ventis pulsa vacillans 1095

Æstuat in ramos incumbens arboris arbor ,
 Exprimitur validis extritus viribus ignis :
 Et micat interdum flammam fervidus ardor ,
 Mutua dum inter se rami stirpesque teruntur :
 Quorum utrumque dedisse potest mortalibus ignem. 1100

Inde cibum coquere , ac flammæ mollire vapore
 Sol docuit , quoniam mitescere multa videbant
 Verberibus radiorum , atque æstu victa per agros .
 Inque dies magis hi victum vitamque priorem
 Commutare novis monstrabant rebus , & igni , 1105
 Ingenio qui præstabant , & corde vigeabant .

Condere cœperunt urbeis , arcemque locare
 Præsidium reges ipsi sibi , perfugiumque :
 Et pecudes , & agros divisere , atque dedere
 Pro facie cujusque , & viribus , ingenioque : 1110
 Nam facies multum valuit , viresque vigeabant .
 Posterius res inventa est , aurumque repertum ,
 Quod facile & validis , & pulchris demisit honorem ;
 Divitioris enim sectam plerumque sequuntur
 Quamlibet & fortes , & pulchro corpore creti . 1115

Quod si quis vera vitam ratione gubernet ,
 Divitiæ grandes homini sunt , vivere parce
 Æquo animo ; neque enim est umquam pænuria parvi .
 At claros se homines voluere esse , atque potentis ,
 Ut fundamento stabili fortuna maneret , 1120
 Et placidam possent opulenti degere vitam :
 Nequidquam : quoniam ad summum succedere honorem
 Certantes , iter infestum fecere viai .

Et tamen e summo quasi fulmen deiecit iustos
 Invidia interdum contemtim in Tartara tætra : 1125
 Ut satius multo jam sit parere quietum ,
 Quam regere imperio res velle , & regna tenere .
 Proinde , sine incassum defessi sanguine sudent
 Angustum per iter luctantes ambitionis :

Invidia quoniam , ceu fulmine , summa vaporant 1130
 Plerumque , & quæ sunt aliis magis edita cumque :
 Quandoquidem sapiunt alieno ex ore , petuntque
 Res ex auditis potius , quam sensibus ipsis :
 Nec magis id nunc est , nec erit mox , quam fuit ante .

Ergo regibus occisis subversa jacebat 1135

Pri-

Pristina majestas foliorum , & sceptrâ superba ;
 Et capitis summi præclarum insigne cruentum
 Sub pedibus volgi magnum lugebat honorem .
 Nam cupide conculcatur nimis ante metutum .
 Res itaque ad summam sæcem turbasque redibat, 1140
 Imperium sibi cum , ac summatum quisque petebat .
 Inde magistratus partim docuere creare ,
 Juraque constituere , ut vellent legibus uti :
 Nam genus humanum defessum vi colere ævum ,
 Ex inimicitiiis languebat ; quo magis ipsum 1145
 Sponte sua cecidit sub leges , arctaque jura .
 Acrius ex ira quod enim se quisque parabat
 Ulcisci , quam nunc concessum est legibus æquis ;
 Hanc ob rem est homines pertæsum vi colere ævum :
 Unde metus maculat pœnarum præmia vitæ . 1150
 Circumretit enim vis , atque injuria quemque ,
 Atque , unde exorta est , ad eum plerumque revertit ;
 Nec facile est placidam ac pacatam degere vitam ,
 Qui violat factis communia sædera pacis .
 Et si fallit enim divûm genus humanumque , 1155
 Perpetuo tamen id fore clam diffidere debet :
 Quippe ubi se multi per somnia sæpe loquentes ,
 Aut morbo delirantes protraxe ferantur ,
 Et celata diu in medium peccata dedisse . (1160
 Nunc quæ caussa deûm per magnas numina genteis
 Pervolgarit , & ararum compleverit urbeis ,
 Suscipiendaque curarit sollennia sacra ,
 Quæ nunc in magnis florent sacra rebus , locisque :
 Unde etiam nunc est mortalibus insitus horror ,
 Qui delubra deûm nova toto suscitât orbi 1165
 Terrarum , & festis cogit celebrare diebus :
 Non ita difficile est rationem reddere verbis .
 Quippe etenim jam tum divûm mortalia sæcla
 Egregias animo facies vigilante videbant ,
 Et magis in somnis mirando corporis auctu . 1170

His igitur sensum tribuebant , propterea quod
 Membra movere videbantur , vocesque superbas
 Mittere pro facie præclara , & viribus amplis :
 Æternamque dabant vitam , quia semper eorum
 Suppeditabatur facies , & forma manebat , 1175
 (Et manet omnino) & quod tantis viribus auctos
 Non temere ulla vi convinci posse putabant .
 Fortunisque ideo longe præstare putabant ,
 Quod mortis timor haud quemquam vexaret eorum ,
 Et simul in somnis quia multa , & mira videbant 1180
 Efficere , & nullum capere ipsos inde laborem .

Præterea , cæli rationes ordine certo ,
 Et varia annorum cernebant tempora verti ;
 Nec poterant quibus id fieret cognoscere causas :
 Ergo perfugium sibi habebant omnia divis 1185
 Tradere , & illorum nutu facere omnia flecti .
 In cæloque deûm sedes , & templa locarunt ,
 Per cælum volvi quia sol , & luna videntur :
 Luna , dies ; & nox , & noctis signa severa ,
 Noctivagæque faces cæli , flammæque volantes , 1190
 Nubila , ros , imbres , nix , venti , fulmina , grando ,
 Et rapidi fremitus , & murmura magna minarum .

O genus infelix humanum ! talia divis
 Cum tribuit facta , atque iras adjunxit acerbis :
 Quantos tum gemitus ipsi sibi , quantaque nobis 1195
 Volnera ; quas lacrimas peperere minoribus nostris !

Nec pietas ulla est velatum sæpe videri
 Vertier ad lapidem , atque omneis accedere ad aras ;
 Nec procumbere humi prostratum , & pandere palmas
 Ante deûm delubra , nec aras sanguine multo 1200
 Spargere quadrupedum , nec votis necere vota :
 Sed mage pacata posse omnia mente tueri .
 Nam cum suspicimus magni cælestia mundi
 Tempa super , stellisque micantibus æthera fixum ,
 Et venit in mentem solis , lunæque viarum , 1205

Tunc

Tunc aliis oppressa malis in pectore cura
 Illa quoque expergesactum caput erigere inquit,
 Ecquæ forte deum nobis immensa potestas
 Sit, vario motu quæ candida sidera verset.
 Tentat enim dubiam mentem rationis egestas, 1210
 Ecquænam fuerit mundi genitalis origo:
 Et simul, ecquæ sit finis, quoad mœnia mundi,
 Et tanti motus hunc possint ferre laborem:
 An divinitus æterna donata salute,
 Perpetuo possint ævi labentia tractu, 1215
 Immensi validas ævi contemnere vireis.

Præterea, cui non animus formidine divum
 Contrahitur? cui non conrepunt membra pavore,
 Fulminis horribili cum plaga torrida tellus
 Contremat, & magnum percurrunt murmura cæli? 1220
 Non populi, gentesque tremunt? regesque superbi
 Conripiunt divum perculsi membra timore,
 Ne quod ob admissum fœde, dictumve superbe
 Pœnarum grave sit solvendi tempus adactum?
 Summa etiam cum vis violenti per mare venti 1225
 Induperatorem classis super æquora verrit,
 Cum validis pariter legionibus, atque elephantis;
 Non divum pacem votis adit? ac prece quæsit
 Ventorum pavidus paces, animasque secundas?
 Nequidquam: quoniam violento turbine sæpe 1230
 Conreptus nihilo fertur minus ad vada leti:
 Usque adeo res humanas vis abdita quædam
 Obterit, & pulchros fasceis, sævasque secureis
 Proculcare, ac ludibrio sibi habere videtur.
 Denique sub pedibus tellus cum tota vacillat, 1235
 Concussæque cadunt urbes, dubiæque minantur:
 Quid mirum si se temnunt mortalia sæcla?
 Atque potestates magnas, mirasque relinquunt
 In rebus vireis divum, quæ cuncta gubernent? (1240
 Quod superest, æs, atque aurum, ferrumque repertum est,

Et simul argenti pondus , plumbique potestas :
 Ignis ubi ingenteis silvas ardore cremarat
 Montibus in magnis , seu cæli fulmine misso ;
 Sive quod inter se bellum silvestre gerentes ,
 Hostibus intulerant ignem formidinis ergo ; 1245
 Sive quod inducti terræ bonitate , volebant
 Pandere agros pingueis , & pascua reddere rura ;
 Sive feras interficere , & ditescere præda :
 Nam fovea , atque igni prius est venarier ortum ,
 Quam sepire plagis saltum , canibusque ciere . 1250
 Quidquid id est , quacumque e caussa flammeus ardor
 Horribili sonitu silvas exederat altis
 Ab radicibus , & terram percoxerat igni ,
 Manabat venis ferventibus in loca terræ
 Concava conveniens argenti rivus , & auri , 1255
 Æris item , & plumbi ; quæ cum concreta videbant
 Posterius claro in terris splendere colore ,
 Tollebant nitido capti , lævique lepore :
 Et simili formata videbant esse figura ,
 Atque lacunarum fuerant vestigia cuique . 1260
 Tum penetrabat eos , posse hæc liquefacta calore ,
 Quamlibet in formam , & faciem decurrere rerum ,
 Et prorsum quamvis in acuta ac tenuia posse
 Mucronum duci fastigia procudendo ;
 Ut sibi tela parent , silvasque excidere possint , 1265
 Materiem lævare , dolare , ac radere tigna ,
 Et terebrare etiam , ac pertundere , perque forare .
 Nec minus argento facere hæc auroque parabant ,
 Quam validi primum violentis viribus æris :
 Nequidquam : quoniam cedebat victa potestas , 1270
 Nec poterat pariter durum sufferre laborem .
 Nam fuit in pretio magis æs , aurumque jacebat
 Propter inutilitatem hebeti mucrone retusum :
 Nunc jacet æs , aurum in summum successit honorem .
 Sic volvenda ætas commutat tempora rerum : 1275

Quod

Quod fuit in pretio, fit nullo denique honore :
 Porro aliud succedit, & e contemptibus exit,
 Inque dies magis appetitur, floretque repertum
 Laudibus, & miro est mortaleis inter honore.

Nunc tibi quo pacto ferri natura reperta 1280

Sit, facile est ipsum per te cognoscere, Memmi.

Arma antiqua, manus, ungues, dentesque fuerunt,
 Et lapides, & item silvarum fragmina rami,
 Et flammæ, atque ignes, postquam sunt cognita primū :
 Posterius ferri vis est, ærisque reperta ; 1285

Et prior æris erat quam ferri cognitus usus :

Quo facilis magis est natura, & copia major.

Ære solum terræ tractabant, æreque belli
 Miscebant fluctus, & volnera vasta ferebant,
 Et pecus, atque agros adimebant; nam facile ollis 1290
 Omnia cedebant armatis nuda & inerma.

Inde minutatim processit ferreus ensis,

Verfaque in opprobrium species est falcis ahenæ,

Et ferro cœpere solum proscindere terræ ;

Exæquataque sunt creperi certamina belli. 1295

Et prius est reppertum in equi conscendere costas,

Et moderarier hunc frenis, dextraque vigere,

Quam bijugo curru belli tentare pericla :

Et bijugo prius est, quam bis conjungere binos,

Et quam falciferos inventum ascendere currus. 1300

Inde boves Lucas turrato corpore tætros

Anguimanos belli docuerunt volnera Pœni

Sufferre, & magnas Martis turbare catervas.

Sic alid ex alio peperit discordia tristis,

Horribile humanis quod gentibus esset in armis : 1305

Inque dies belli terroribus addidit augmen.

Tentarunt etiam tauros in mœnera belli,

Expertique suos sævos sunt mittere in hosteis ;

Et validos Parthi præ se misere leones

Cum ductoribus armatis, sævisque magistris, 1310

Qui

Qui moderarier hos possent , vinclisque tenere :
 Nequidquam : quoniam permista cæde calentes
 Turbabant sævi nullo discrimine turmas ,
 Terrificas capitum quatientes undique cristas ;
 Nec poterant equites fremitu perterrita equorum 1315
 Pectora mulcere , & frenis convertere in hosteis .
 Inritata læ jaciebant corpora saltu
 Undique , & advorsum venientibus ora petebant :
 Et necopinanteis a tergo diripiebant ,
 Dplexæque dabant in terram volnere vinctos , 1320
 Morsibus adfixæ validis , atque unguibus uncis .
 Jactabantque sues tauri , pedibusque terebant ;
 Et latera , ac ventres hauribant subter equorum
 Cornibus , ad terramque minanti mente ruebant .
 At validis focios cædebant dentibus apri , 1325
 ,, Tela infracta suo tinguentes sanguine sævi ,
 ,, In se fracta suo tinguentes sanguine tela ,
 Permistasque dabant equitum peditumque ruinas .
 Nam transversa feros exhibant dentis adactus
 Jumenta , aut pedibus ventos erecta petebant : 1330
 Nequidquam : quoniam a nervis succisa videres
 Concidere , atque gravi terram consternere casu .
 Sic , quos ante domi domitos fatis esse putabant ,
 Efferviscere cernebant in rebus agundis ,
 Volneribus , clamore , fuga , terrore , tumultu : 1335
 Nec poterant ullam partem reducere eorum .
 Diffugiebat enim varium genus omne ferarum :
 Ut nunc sæpe boves Lucæ , ferro male mactæ
 Diffugiunt , fera facta suis cum multa dedere .
 Sic fuit , ut facerent : sed vix adducor , ut ante 1340
 Non quierint animo præsentire , atque videre ,
 Quam commune malum fuerat , fœdumque futurum .
 Et magis id possis factum contendere in Omni ,
 In variis mundis varia ratione creatis ,
 Quam certo , atque uno terrarum quolibet orbi . 1345
 Sed

Sed facere id non tam vincendi spe voluerunt ,
 Quam dare quod gement hostes , ipsique perire ,
 Qui numero diffidebant , armisque vacabant .

Nexilis ante fuit vestis , quam textile tegmen :
 Textile post ferrum est ; quia ferro tela parantur . 1350
 Nec ratione alia possunt tam lævia gigni
 Infilia , ac fusi , & radii , scapique sonantes .

Et facere ante viros lanam natura coëgit ,
 Quam muliebri genus ; nam longe præstat in arte ,
 Et solertius est multo genus omne virile : 1355

Agricolæ donec vitio vertere severi ,
 Ut muliebribus id manibus concedere vellent ,
 Atque ipsi potius durum sufferre laborem ;
 Atque opere in duro durarent membra , manusque .

At specimen sationis , & insitionis origo , 1360
 Ipsa fuit rerum primum natura creatrix .

Arboribus quoniam bacca , glandesque caducæ
 Tempestitiva dabant pullorum examina subter .
 Unde etiam libitum est stirpeis committere ramis ,
 Et nova defodere in terram virgulta per agros : 1365

Inde aliam , atque aliam culturam dulcis agelli
 Tentabant , fructusque feros mansuescere terra
 Cernebant indulgendo , blandesque colendo .
 Inque dies magis in montem succedere silvas
 Cogebant , infraque locum concedere cultis : 1370

Prata , lacus , rivos , segetes , vinetaque læta
 Collibus , & campis ut haberent , atque olearum
 Cærulea distinguens inter plaga currere posset
 Per tumulos , & convalleis , camposque profusa .
 Ut nunc esse vides vario distincta lepore 1375

Omnia , quæ pomis intersita dulcibus ornant ,
 Arbustisque tenent felicibus obsita circum .

At liquidas avium voces imitarier ore
 Ante fuit multo , quam lævia carmina cantu
 Concelebrare homines possent , aureisque juvare . 1380
 Et

Et Zephyri cava per calamorum sibila primum
 Agresteis docuere cavas inflare cicutas .
 Inde minutatim dulcis didicere querelas ,
 Tibia quas fundit digitis pulsata canentum ,
 Avia per nemora , ac silvas saltusque reperta , 1385
 Per loca pastorum deserta , atque otia dia :
 Sic unumquidquid paullatim protrahit ætas
 In medium , ratioque in luminis eruit oras .
 Hæc animos ollis mulcebant atque juvabant
 Cum fatiate cibi ; nam tum sunt omnia cordi . 1390
 Sæpe itaque inter se prostrati in gramine molli
 Propter aquæ rivum , sub ramis arboris altæ ,
 Non magnis opibus jucunde corpora habebant :
 Præsertim cum tempestas ridebat , & anni
 Tempora pingebant viridanteis floribus herbas . 1395
 Tum joca , tum sermo , tum dulces esse cachinni
 Consuerant : agrestis enim tum Musa vigeat :
 Tum caput , atque humeros plexis redimire coronis ,
 Floribus , & foliis lascivia læta monebat :
 Atque extra numerum procedere membra movēteis 1400
 Duriter , & duro terram pede pellere matrem :
 Unde oriebantur risus , dulcesque cachinni ,
 Omnia quod nova tum magis hæc & mira vigeant .
 Et vigilantibus hinc aderant solatia somni
 Ducere multimodis voces , & flectere cantus ; 1405
 Et supera calamos unco percurrere labro :
 Unde etiam vigiles nunc hæc accepta tuentur ,
 Et numerum servare genus didicere ; neque hilo
 Majorem interea capiunt dulcedinis fructum ,
 Quam silvestre genus capiebat terrigenarum . 1410
 Nam quod adest præsto , nisi quid cognovimus ante
 Suavius , in primis placet , & pollere videtur ;
 Posteriorque fere melior res illa reperta
 Perdit , & immutat sensus ad pristina quæque .
 Sic odium cæpit glandis : sic illa relicta 1415

Stra-

Strata cubilia sunt herbis , & frondibus aucta .
 Pellis item cecidit , vestis contempta ferina est ;
 Quam reor invidia tali tunc esse repertam ,
 Ut letum insidiis , qui gessit primus , obiret :
 Et tandem inter eos distractum , sanguine multo 1420
 Dispersisse , neque in fructum convertere quisse .

Tunc igitur pelles , nunc aurum , & purpura curis
 Exercent hominum vitam , belloque fatigant :
 Quo magis in nobis , ut opinor , culpa residit .
 Frigus enim nudos sine pellibus excruciat 1425
 Terrigenas : at nos nil lædit veste carere

Purpurea , atque auro , signisque ingentibus apta ;
 Dum plebeja tamen sit , quæ defendere possit .
 Ergo hominum genus incassum frustra que laborat
 Semper , & in curis consumit inanibus ævum ; 1430
 Nimirum , quia non cognovit , quæ sit habendi
 Finis , & omnino quoad crescat vera voluptas :
 Idque minutatim vitam provexit in altum ,
 Et belli magnos commovit funditus æstus .

At vigiles mundi magnum & versatile tēplum 1435
 Sol & luna suo lustrantes lumine circum ,
 Perdocuere homines annorum tempora verti ,
 Et certa ratione geri rem , atque ordine certo .

Jam validis septi degebant turribus ævum ,
 Et divisa colebatur , discretaque tellus : 1440
 Tum mare velivolum florebat navibus pandis :
 Auxilia , & socios jam pacto fœdere habebant :
 Carminibus cum res gestas cœpere poëtæ
 Tradere : nec multo prius sunt elementa reperta .

Propterea , quid sit prius actum respicere ætas 1445
 Nostra nequit , nisi qua ratio vestigia monstrat .

Navigia , atque agri culturas , mœnia , leges ,
 Arma , vias , vesteis , & cetera de genere horum ,
 Præmia , delicias quoque vitæ funditus omneis , 1450
 Carmina , picturas , & dædala signa polire ,
 Usus ,

Ufus, & impigræ simul experientia mentis
 Paullatim docuit pedetentim progredientes .
 Sic unumquidquid paullatim protrahit ætas
 In medium, ratioque in luminis eruit oras .
 Namque alid ex alio clarescere corde videmus 1455
 Artibus, ad summum donec venire cacumen .

 GREECHII CENSURA.

Quod a v. 56. ad v. 417. Solem, Terram, Mare, totam denique Mundi compagem nec ab æterno fuisse, nec in æternum duraturam asserit, id quidem piis omnibus & sanis Philosophis commune: quod vero verissimilibus quibusdam, veris autem multis firmisque rationibus probat, illud sane Lucretio proprium videtur; nec meliora unquam (semper excipio Sacras Scripturas) argumenta invenies. Ideoque magis mirandum est, tam præclarum ingenium inseruisse futiles istos versus, a v. 157. ad v. 236. quibus evincere conatur Mundum hunc a Deo non fuisse factum: fingit enim Deum parcum nimis, seu potius malevolum, qui nihil nostri causa, omnia vero sui emolumentum intuitu agat. Qualem si quis pingat Epicurum, illum dicacis impudentiæ Poëta postularet. Deinde supponit omnem Dei æque ac Homini notitiam a Simulacris dependere. At quis iste Deus? non ille quem percipit mens humana, quem omnes gentes agnoscunt, & venerantur. Demum quis ferat illum culpas, quas vocat, Mundi enumerantem, falso omnes & vanissime efficitas? Hæcine vero vitia in novo & recenti Mundo? Id quidem negat ipse Lucretius, ideoque inepte facit dum labes ruinasque ædificii longa ætate debiscentis imputat artifici.

A v. 417. ad v. 509. Mundi ortum describit, qua descriptione nulla est apud Physologos aut magis verisimilis,
 aut

aut magis venusta . Gravitate sua feruntur Atomi , concurrunt , inde resiliunt , & pro varia ponderis idtusque ratione in diversa loca discedunt , ibique coalescunt .

Quoniam vero a v. 510. ad v. 770. non unam certamque causam motuum cælestium , Eclipsedn , Diei & Noctis , &c. ea qua alii solent , pertinacia assignat , ideo quibusdam videtur fluctuare . Ego vero contendo , istam , quam vocant , constantiam in Epicureo Physologo ridiculam fore , quippe omnia Casu fieri pronuntiat : neque quis facile deprehendat unam certamque causam , cum eadem phenomena pluribus modis explicari possunt . Nec ego quidem illi succenserem qui multas profert causas , dum inter eas vera certaque proponatur . De Solis , Lunæ , &c. magnitudine nihil addam , supra enim monui , istam opinionem plebejam nimis esse & rusticam .

Lege quæ sequuntur , & admirabilis ingenii tam vehementer delirantis miserere . Ea autem est omnium qui negant Providentiam , sors , ut in Ethicis vana doceant , in Phycis absurda . At vero primorum Hominum indoles ea , quæ omnium barbararum gentium : & in Terrigenis Lucretii , Margaitas , Braslios , plerosque Indiæ Occidentalis populos agnosces .

LIBRI SEXTI
ARGUMENTUM.

Primi 41. versus continent Epicuri Atheniensis laudes : Sequitur ad v. 95. quam ab Epicureo Philosopho expectes, argumenti hujus libri explicatio. Et de Meteoris dicturo primum occurrunt Tonitru, Fulgur, Fulmen, de quibus diligenter disputat; & demum istos deridet qui neglectis causis naturalibus ipsum Jovem fulmina jaculari existimant, ad v. 421. His subjungitur (nam Prester fulmini affinis) v. 28. Presteris brevis explicatio. Deinde a v. 450. ad v. 533. multa de Nubibus & Pluvia; pauca de Iride, de Nive, Vento, Grandine, Pruina, & Gelu. Si Terræ-motus causas velis cognoscere, a v. 534. ad v. 606. habes fuse explicatas. A v. 606. ad v. 638. de Mari Poëta differit: ad v. 710. de Ætna. Sequentes 30. v. Nilo destinantur. Deinde, a v. 740 ad v. 840. de Avernis, aliisque terræ tractibus, Hominibus, Cervis, Corvis, Equis, &c. noxiis disputatur. Ad v. 905. de Puteis, variisque admirandis Fontibus. Et ad v. 1087. Magnes diligenter explicatur. Postremo de Morbis & Peste quædam, quibus subjungit elegantem descriptionem Pestis illius quæ tempore belli Peloponnesiaci Athenas vastavit, e Thucydide desumptam.

T I T I
L U C R E T I I C A R I
D E R E R U M N A T U R A
L I B E R S E X T U S .

P R I M Æ frugiferos fœtus morta-
libus ægris
Dididerunt quondam præclaro no-
mine Athenæ,
Et recreaverunt vitam, legesque
rogarunt:
Et primæ dederunt solatia dulcia
vitæ,

Cum genuere virum tali cum corde repertum, 5
Omnia veridico qui quondam ex ore profudit;
Cujus & extincti propter divina reperta
Divulgata vetus jam ad cælum gloria fertur.
Nam cum vidit hic, ad victum quæ flagitat usus,
„ Et, per quæ possent vitam consistere tutam, 10
Omnia jam ferme mortalibus esse parata:
Divitiis homines, & honore, & laude potenteis
Affluere, atque bona natorum excellere fama:
Nec minus esse domi cuiquam tamen anxia corda,
Atque animum infestis cogi servire querelis: 15

Intellexit , ibi vitium vas efficere ipsum ,
 Omniaque illius vitio corrumpier intus ,
 Quæ conlata foris , & commoda cumque venirent ;
 Partim quod fluxum , pertusumque esse videbat ,
 Ut nulla posset ratione explerier unquam ; 20
 Partim quod tætro quasi conspurcare sapore
 Omnia cernebat , quæcumque receperat intus .
 Veridicis igitur purgavit pectora dictis ,
 Et finem statuit cuppedinis , atque timoris ,
 Exposuitque bonum summum , quo tendimus omnes , 25
 Quid foret , atque viam monstravit tramite prono ,
 Qua possemus ad id recto contendere cursu :
 Quidve mali foret in rebus mortalibus passim ,
 Quod flueret naturæ vi , varieque volaret ,
 Seu casu , seu vi , quod sic natura parasset : 30
 Et quibus e portis occurri cuique deceret :
 Et genus humanum frustra plerumque probavit
 Volvere curarum tristeis in pectore fluctus .
 Nam veluti pueri trepidant ; atque omnia cæcis
 In tenebris metuunt : sic nos in luce timemus 35
 Interdum , nihilo quæ sunt metuenda magis , quam
 Quæ pueri in tenebris pavitant , finguntque futura .
 Hunc igitur terrorem animi , tenebrasque necesse est
 Non radii solis , nec lucida tela diei
 Discutiant , sed naturæ species , ratioque : 40
 Quo magis inceptum pergam pertexere dictis .
 Et quoniam docui , mundi mortalia templa
 Esse , & nativo consistere corpore cælum ;
 Et quæcumque in eo fiunt , fientque , necesse
 Esse ea dissolvi : quæ restant percipe porro ; 45
 Quandoquidem semel insignem conscendere curram
 Vincendi spes hortata est , atque obvia cursu
 Quæ fuerant , sunt placato conversa furore .
 Cetera , quæ fieri in terris , cæloque tuentur
 Mortales , pavidis cum pendent mentibus sæpe ; 50

Effi-

Efficiunt animos humileis formidine divûm ,
 Depressosque premunt ad terram ; propterea quod
 Ignorantia caussarum conferre deorum
 Cogit ad imperium res , & concedere regnum : &
 Quorum operum caussas nulla ratione videre 55
 Possunt , hæc fieri divino numine rentur .
 Nam bene qui didicere deos securum agere ævum ,
 Si tamen interea mirantur , qua ratione
 Quæque geri possint , præsertim rebus in illis ,
 Quæ supera caput ætheriis cernuntur in oris , 60
 Rursus in antiquas referuntur relligiones ,
 Et dominos acreis asciscunt , omnia posse
 Quos miseri credunt , ignari quid queat esse ,
 Quid nequeat ; finita potestas denique cuique
 Quanam sit ratione , atque alte terminus hærens : 65
 Quo magis errantes tota regione feruntur .
 Quæ nisi respuis ex animo , longeque remittis ,
 Diis indigna putando , alienaque pacis eorum ;
 Delibrata deûm per te tibi numina sancta
 Sæpe aderunt : non quod violari summa deûm vis 70
 Possit , ut ex ira pœnas petere imbibat acreis ;
 Sed quia tute tibi placida cum pace quietos
 Constitues magnos irarum volvere fluctus ;
 Nec delubra deûm placido cum pectore adibis ;
 Nec , de corpore quæ sancto simulacra feruntur , 75
 In menteis hominum divinæ nuntia formæ ,
 Suscipere hæc animi tranquilla pace valebis .
 Inde videre licet , qualis jam vita sequatur .
 Quam quidem ut a nobis ratio verissima longe
 Rejiciat , quamquam sunt a me multa profata , 80
 Multa tamen restant , & sunt ornanda politis
 Versibus , & ratio cæli , speciesque tenenda :
 Sunt tempestates , & fulmina clara canenda ,
 Quid faciant , & qua de caussa quæque ferantur ,
 Ne trepides cæli divisis partibus amens , 85

Unde volans ignis pervenerit , aut in utram se
 Verterit hinc partem : quo pacto per loca septa
 Insinuarit , & hinc dominatus ut extulerit se :
 Quorum operum causas nulla ratione videre
 Possunt , ac fieri divino numine rentur . 90

Tu mihi suprenæ præscripta ad candida calcis
 Currenti spatium præmonstra callida Musa ,
 Calliope , requies hominum , divûmque voluptas ;
 Te duce ut insignem capiam cum laude coronam .
 Principio , tonitru quatiuntur cærula cæli , 95

Propterea , quia concurrunt sublime volantes
 Ætheriæ nubes contra pignantibus ventis .
 Nec fit enim sonitus cæli de parte serena ,
 Verum ubicumque magis denso sunt agmine nubes ,
 Tam magis hinc magno fremitus fit murmure sæpe . 100
 Præterea , neque tam condenso corpore nubes
 Esse queunt , quam sunt lapides , ac tigna : neque autem
 Tam tenues , quam sunt nebulæ , fumique volantes .
 Nam aut cadere abrupto deberent pondere pressæ ,
 Ut lapides ; aut , ut fumus , constare nequirent , 105
 Nec cohibere niveis gelidas , & grandinis imbreis .

Dant etiam sonitum patuli super æquora mundi ,
 Carbasus ut quondam magnis intenta theatris
 Dat crepitum malos inter jactata , trabeisque :
 Interdum percussa furit petulantibus Euris , 110
 Et fragileis sonitus chartarum commeditatur :
 Id quoque enim genus in tonitru cognoscere possis ,
 Aut ubi suspensam vestem , chartasve volanteis
 Verberibus venti versant , planguntque per auras . (115

Fit quoque enim interdum , ut non tã cõcurrere nubes
 Frontibus adversis possint , quam de latere ire
 Diverso motu radentes corporis tractum :
 Aridus unde aureis terget sonus ille , diuque
 Ducitur , exierit donec regionibus arctis .

Hoc etiam pacto tonitru concussa videntur 120

Omnia

Omnia sæpe gravi tremere , & divolsa repente
 Maxima dissiluisse capacis mœnia mundi ,
 Cum subito validi venti conlecta procella
 Nubibus intorsit sese , conclusaque ibidem
 Turbine versanti magis ac magis undique nubem 125
 Cogit , uti fiat spisso cava corpore circum .
 Post ubi commovit vis ejus , & impetus acer ,
 Tum perterricrepro sonitu dat missa fragorem .
 Nec mirum ; cum plena animæ vesicula parva
 Sæpe ita dat pariter sonitum displosa repente . 130
 Est etiam ratio , cum venti nubila perflant ,
 Cur sonitus faciant : etenim ramosa videmus
 Nubila sæpe modis multis , atque aspera ferri .
 Scilicet ut crebram silvam cum flamina Cauri
 Perflant , dant sonitum frondes , ramique fragorem . 135
 Fit quoque , ut interdum validi vis incita venti
 Percindat nubem perfringens impete recto .
 Nam quid possit ibi flatus , manifesta docet res .
 Hic , ubi lenior est , in terra cum tamen alta
 Arbusta evolvens radicibus haurit ab imis . 140
 Sunt etiam fluctus per nubila , qui quasi murmur
 Dant infringendo graviter : quod item fit in altis
 Fluminibus , magnoque mari , cum frangitur æstu .
 Fit quoque ubi e nube in nubem vis incidit ardens
 Fulminis ; hæc multo si forte humore recepit 145
 Ignem , continuo ut magno clamore trucidet :
 Ut calidis candens ferrum e fornacibus olim
 Stridit , ubi in gelidum propere demersimus imbrem .
 Aridior porro si nubes accipit ignem ,
 Uritur ingenti sonitu succensa repente : 150
 Lauricomos ut si per monteis flamma vagetur ,
 Turbine ventorum comburens impete magno .
 Nec res ulla magis , quam Phœbi Delphica laurus
 Terribili sonitu flamma crepitante crematur .
 Denique sæpe geli multus fragor , atque ruina 155

Grandinis, in magnis fonitum dat nubibus alte:
 Ventus enim cum confercit, franguntur in arctum
 Concreti montes nimborum, & grandine mitti.

Fulgit item, nubes ignis cum semina multa
 Excussere suo concursu, ceu lapidem si 160
 Percutiat lapis, aut ferrum; nam tum quoque lumen
 Exsilit, & claras scintillas dissipat ignis.

Sed tonitrum fit uti post auribus accipiamus,
 Fulgere quam cernant oculi, quia semper ad aureis
 Tardius adveniunt, quam visum quæ moveant res. 165
 Id licet hinc etiam cognoscere: cædere siquem
 Ancipiti videas ferro procul arboris auctum,
 Ante fit ut cernas ictum, quam plaga per aureis
 Det fonitum: sic fulgorem quoque cernimus ante
 Quæ tonitrum accipimus, pariter qui mittitur igni, 170
 E simili causa, & concursu natus eodem.

Hoc etiam pacto volucris loca lumine tingunt
 Nubes, & tremulo tempestas impete fulgit.
 Ventus ubi invasit nubem, & versatus ibidem
 Fecit, ut ante, cavam, docui, spissescere nubem, 175
 Mobilitate sua ferviscit; ut omnia motu
 Percalæfacta vides ardescere: plumbea vero
 Glans etiam longo cursu volvenda liquefcit.
 Ergo fervidus hic nubem cum percudit atram,
 Dissipat ardoris quasi per vim expressa repente 180
 Semina, quæ faciunt nictantia fulgura flammæ:
 Inde sonus sequitur, qui tardius adlicit aureis,
 Quam quæ perveniunt oculos ad lumina nostros.
 Scilicet hoc densis fit nubibus, & simul alte
 Exstructis aliis alias super impete miro. 185

Nec tibi sit fraudi, quod nos inferne videmus
 Quæ sint lata magis, quæ sursum exstructa quid existens;
 Contemplator enim cum montibus adsimilata
 Nubila portabunt venti transversa per auras:
 Aut ubi per magnos monteis cumulata videbis 190

Insu-

Insuper esse aliis alia , atque urgere superna
 In statione locata sepultis undique ventis :
 Tum poteris magnas moleis cognoscere eorum ,
 Speluncasque velut saxi pendentibus structas
 Cernere , quas venti cum , tempestate coorta , 195
 Complerunt , magno indignantur murmure clausi
 Nubibus , in caveisque ferarum more minantur :
 Nunc hinc , nunc illinc fremitus per nubila mittunt :
 Quærentesque viam circumversantur , & ignis
 Semina convolvunt e nubibus : atque ita cogunt 200
 Multa , rotantque cavis flammam fornacibus intus ,
 Donec divolsa fulserunt nube corusci .

Hac etiam fit uti de causa mobilis ille
 Devolet in terram liquidi color aureus ignis ,
 Semina quod nubis ipsas permulta necesse est 205
 Ignis habere : etenim cum sunt humore sine ullo ,
 Flammeus est plerumque colos & splendidus ollis .
 Quippe etenim solis de lumine multa necesse est
 Concipere , ut merito rubeant , igneisque profundant .
 Has igitur cum ventus agens contrahit in unum , 210
 Compressitque locum cogens ; expressa profundunt
 Semina , quæ faciunt flammæ fulgere colores .

Fulgit item , cum rarefcunt quoque nubila cæli .
 Nam cum ventus eas leviter diducit eunteis ,
 Dissolvitque , cadant ingratis illa necesse est 215
 Semina , quæ faciunt fulgorem : tum sine tætro
 Terrore , & sonitu fulgit , nulloque tumultu .

Quod superest , quali natura prædita constant
 Fulmina , declarant ictus , & iniusta vapore
 Signa , notæque graveis halantes sulfuris auras . 220
 Ignis enim sunt hæc , non venti signa , neque imbris .
 Præterea , per se accendunt quoque tecta domorum ,
 Et celeri flamma dominantur in ædibus ipsis .
 Hunc tibi subtilem cum primis ignibus ignem
 Constituit natura minutis , mobilibusque 225

Corporibus, cui nil omnino obistere possit.
 Transit enim valide fulmen per septa domorum,
 Clamor uti, ac voces: transit per saxa, per æra:
 Et liquidum puncto facit æs in tempore, & aurum.
 Curat item ut vasis integris vina repente 230
 Diffugiant; quia nimirum facile omnia circum
 Conlaxat, rareque facit lateramina vasis,
 Adveniens calor ejus ut insinuatur in ipsum, &
 Mobiliter solvens differt primordia vini:
 Quod solis vapor ætatem non posse videtur 235
 Efficere, usque adeo pollens fervore corusco:
 Tanto mobilior vis, & dominantior hæc est.
 Nunc ea quo pacto gignantur, & impete tanto
 Fiant, ut possint ictu discludere turreis,
 Disturbare domos, avellere tigna, trabeisque, 240
 Et monumenta virum demoliri, atque ciere,
 Exanimare homines, pecudes prosternere passim:
 Cetera de genere hoc qua vi facere omnia possunt,
 Expediam, neque te in promissis plura morabor.
 Fulmina gignier e crassis, alteque putandum est 245
 Nubibus exstructis; nam cælo nulla sereno,
 Nec leviter densis mittuntur nubibus umquam.
 Nam dubio procul hoc fieri manifesta docet res,
 Quod tunc per totum concresecunt aëra nubes
 Undique, uti tenebras omneis Acherunta reamur 250
 Liquisse, & magnas cæli complecse cavernas:
 Usque adeo tætra nimborum nocte coorta
 Impendent atræ formidinis ora superne,
 Cum commoliri tempestas fulmina cœptat.
 Præterea, persæpe niger quoque per mare nimbus, 255
 Ut picis e cælo demissum flumen, in undas
 Sic cadit, & fertur tenebris procul, & trahit atram
 Fulminibus gravidam tempestatem, atque procellis,
 Ignibus, ac ventis cumprimis ipse repletus:
 In terra quoque ut horrescant, ac tecta requirant. 260

Sic

Sic igitur supera nostrum caput esse putandum est
 Tempestatem altam : neque enim caligine tanta
 Obruerent terras , nisi inædificata superne
 Multa forent multis exempto nubila sole :

Nec tanto possent hæc terras opprimere imbri , 265
 Flumina abundare ut facerent , camposque natare ,
 Si non exstructis foret alte nubibus æther .

His igitur ventis , atque ignibus omnia plena
 Sunt ; ideo passim fremitus , & fulgura fiunt :
 Quippe etenim supera docui , permulta vaporis 270
 Semina habere cavas nubeis ; & multa necesse est
 Concipere ex solis radiis , ardoreque eorum .

Hic ubi ventus eas idem qui cogit in unum
 Forte locum quemvis , expressit multa vaporis
 Semina , seque simul cum eo commiscuit igni : 275

Insinuatus ibi vortex versatur in alto ,
 Et calidis acuit fulmen fornacibus intus .
 Nam duplici ratione accenditur ; ipse sua nam
 Mobilitate calefcit , & e contagibus ignis .

Inde ubi percaluit vis venti , vel gravis ignis 280
 Impetus incessit ; maturum tum quasi fulmen
 Percindit subito nubem , ferturque coruscis
 Omnia luminibus lustrans loca percitus ardor :

Quem gravis insequitur sonitus , displosa repente
 Opprimere ut cæli videantur templa superne . 285

Inde tremor terras graviter pertentat , & altum
 Murmura percurrunt cælum : nam tota fere tum
 Tempestatas concussa tremit , fremitusque moventur :

Quo de concussu sequitur gravis imber , & uber ,
 Omnis uti videatur in imbrem vertier æther , 290
 Atque ita præcipitans ad diluviem revocare :
 Tantis discidio nubis , ventique procella ,
 Mittitur ardenti sonitus cum provolat ietu .

Est etiam cum vis extrinsecus incita venti
 Incidit in validam maturo fulmine nubem : 295

Quam

Quam cum percudit , extemplo cadit igneus ille
 Vortex , quod patrio vocitamus nomine fulmen .
 Hoc fit idem in parteis alias , quocumque tulit vis .
 Fit quoque ut interdum venti vis missa sine igni ,
 Ignescat tamen in spatio , longoque meatu , 300
 Dum venit , amittens in cursu corpora quædam .
 Grandia , quæ nequeunt pariter penetrare per auras ;
 Atque alia ex ipso conradens aëre portat
 Parvula , quæ faciunt ignem commista volando :
 Non alia longe ratione , ac plumbea sæpe 305
 Fervida fit glans in cursu , cum multa rigoris .
 Corpora dimittens ignem concepit in auris .
 Fit quoque , ut ipsius plagæ vis excitet ignem ,
 Frigida cum venti pepulit vis missa sine igni :
 Nimirum quia cum vehementi perculit ictu , 310
 Confluere ex ipso possunt elementa vaporis ;
 Et simul ex illa , quæ tum res excipit ictum ,
 Ut lapidem ferro cum cædimus , evolat ignis :
 Nec quod frigida vis sit ferri , hoc secius illa
 Semina concurrunt calidi fulgoris ad ictum : 315
 Sic igitur quoque res accendi fulmine debet ,
 Opportuna fuit si forte , & idonea flammis .
 Nec temere omnino plane vis frigida venti
 Esse potest , ex quo tanta vi immissa superne est :
 Quin prius in cursu si non accenditur igni , 320
 At tepefacta tamen veniat commista calore .
 Mobilitas autem fit fulminis , & gravis ictus ,
 Et celeri ferme pergunt sic fulmina lapsu :
 Nubibus ipsa quod omnino prius incita se vis
 Conligit , & magnum conamen sumit eundi . 325
 Inde , ubi non potuit nubes capere impetis auctum ,
 Exprimitur vis , atque ideo volat impete miro ,
 Ut validis quæ de tormentis missa feruntur .
 Adde quod e parvis , ac lævibus est elementis :
 Nec facile est tali naturæ obistere quidquam : 330
 Inter

Inter enim fugit , ac penetrat per rara viarum .
 Non igitur multis offensibus in remorando
 Hæsitat : hanc ob rem celeri volat impete labens .

Deinde , quod omnino natura pondera deorsum
 Omnia nituntur : cum plaga sit addita vero , 335
 Mobilitas duplicatur , & impetus ille gravescit ,
 Ut vehementius , & citius , quæcumque morantur
 Obvia , discutiat plagis , itinerque sequatur .

Denique , quod longo venit impete , sumere debet
 Mobilitatem , etiam atque etiam quæ crescit eundo , 340
 Et validas auget vireis , & roborat ictum .

Nam facit , ut , quæ sint illius semina cuniquæ ,
 E regione locum quasi in unum cuncta ferantur ,
 Omnia conjiciens in eum volventia cursum .
 Forſan & ex ipſo veniens trahat aëre quædam 345
 Corpora , quæ plagis intendunt mobilitatem .

Incolumeisque venit per res , atque integra transit
 Multa , foraminibus liquidis quia travolat ignis .
 Multaque perfringit , cum corpora fulminis ipsa
 Corporibus rerum inciderint , qua texta tenentur . 350

Dissolvit porro facile æs , aurumque repente
 Conſervefacit ; e parvis quia facta minute
 Corporibus vis est , & lævibus ex elementis ,
 Quæ facile insinuantur , & insinuata repente
 Dissolvunt nodos omneis , & vincla relaxant . 355

Autumnoque magis stellis fulgentibus alta
 Concutitur cæli domus undique , totaque tellus ;
 Et cum tempora se veris florentia pandunt .
 Frigore enim desunt ignes , ventique calore
 Deficiunt , neque sunt tam denſo corpore nubes . 360

Inter utrumque igitur cum cæli tempora constant ,
 Tum variæ cauſſæ concurrunt fulminis omnes .
 Nam fretus ipse anni permiscet frigus , & æſtum :
 Quorum utrūque opus est fabricāda ad fulmina nobis ,
 Ut discordia sit rerum , magnoque tumultu 365

Igni-

Ignibus, & ventis furibundus fluctuet aër.
 Prima caloris enim pars, & postrema rigoris,
 Tempus id est vernum: quare pugnare necesse est
 Dissimileis inter se res, turbareque mistas.
 Et calor extremus primo cum frigore mistus 370
 Volvitur, autumnique quod fertur nomine tempus.
 Hic quoque configunt hiemes æstatibus acres.
 Propterea sunt hæc bella anni nomenclanda:
 Nec mirum est in eo si tempore plurima fiunt
 Fulmina, tempestasque cietur turbida cælo, 375
 Ancipiti quoniam bello turbatur utrimque,
 Hinc flammis, illinc ventis, humoreque misto.
 Hoc est igniferi naturam fulminis ipsam
 Perspicere, & qua vi faciat rem quamque videre:
 Non Tyrrhena retro volventem carmina frustra 380
 Indicia occultæ divûm perquirere mentis,
 Unde volans ignis pervenerit, aut in utram se
 Verterit hic partem, quo pacto per loca septa
 Insinuarit, & hinc dominatus ut extulerit se,
 Quidve nocere queat de cælo fulminis ictus. 385
 Quod si Juppiter, atque alii fulgentia divi
 Terrifico quatiunt sonitu cælestia templa,
 Et jaciunt igneis, quo cuique est cumque voluptas,
 Cur, quibus incautum scelus adversabile cumque est,
 Non faciunt, icti flammis ut fulguris halent 390
 Pectore perfixo, documen mortalibus acre?
 Et potius nullæ sibi turpis conscius rei
 Volvitur in flammis innoxius, inque peditur,
 Turbine cælesti subito conreptus, & igni?
 Cur etiam loca sola petunt, frustra que laborant? 395
 An conbrachia suefaciunt, firmantque lacertos?
 In terra que patris cur telum perpetiuntur
 Obtundi? cur ipse sinit, neque parcit in hosteis?
 Denique, cur numquam cælo jacet undique puro
 Juppiter in terras fulmen, sonitusque profundit? 400

An

An simul ac nubes successere, ipse in eas tum
 Descendit, prope ut hinc teli determinet ictus?
 In mare qua porro mittit ratione? quid undas
 Arguit, & liquidam molem, camposque natanteis?
 Præterea, si vult caveamus fulminis ictum, 405
 Cur dubitat facere, ut possimus cernere missum?
 Si nec opinanteis autem vult opprimere igni,
 Cur tonat ex illa parte, ut vitare queamus?
 Cur tenebras ante, & fremitus, & murmura concit?
 Et simul in multas partes qui credere possis 410
 Mittere? an hoc ausis numquam contendere factum,
 Ut fierent ictus uno sub tempore plures?
 At sæpe est numero factum, fierique necesse est,
 Ut pluere in multis regionibus, & cadere imbreis,
 Fulmina sic uno fieri sub tempore multa. 415
 Postremo, cur sancta deum delubra, suasque
 Discutit infesto præclaras fulmine sedes,
 Et benefacta deum frangit simulacra? suisque
 Demit imaginibus violento vulnere honorem?
 Altaque cur plerumque petit loca? plurimaque hujus 420
 Montibus in summis vestigia cernimus ignis?
 Quod superest, facile est ex his cognoscere rebus,
 Πρὸς ἡμᾶς Graji quos ab re nominatarunt,
 In mare qua missi veniant ratione superne.
 Nam fit, ut interdum tamquam demissa columna 425
 In mare de cælo descendat, quam freta circum
 Feruiscunt graviter spirantibus incita flabris:
 Et quæcumque in eo tum sunt deprensa tumultu
 Navigia, in summum veniunt vexata periculum.
 Hoc fit, ubi interdum non quit vis incita venti 430
 Rumpere, quam cœpit, nubem; sed deprimit, ut sit
 In mare de cælo tamquam demissa columna
 Paullatim, quasi quid pugno, brachiique superne
 Conjectu trudatur, & extendatur in undas:
 Quam cum discidit, hinc prorumpitur in mare venti 435
 Vis,

Vis , & fervorem mirum concinnat in undis :
 Versabundus enim turbo descendit , & illam
 Deducit pariter lento cum corpore nubem .
 Quam simul ac gravidam detrudit ad æquora ponti ,
 Ille in aquam subito totum se immittit , & omne 440
 Excitat ingenti sonitu mare fervere cogens .

Fit quoque , ut involvat ventis e nubibus ipse
 Vortex , conradens ex aëre semina nubis ,
 Et quasi demissum cælo præstera imitetur .
 Hic ubi se in terras demisit , dissolvitque , 445
 Turbinis immanem vim provomit , atque procellæ .
 Sed quia fit raro omnino , monteisque necesse est
 Officere in terris ; apparet crebrius idem
 Prospectu maris in magno , cæloque patenti .

Nubila concrefcunt , ubi corpora multa volando 450
 Hoc super in cæli spatio coëre repente
 Asperiora , modis quæ possint indupedita
 Exiguus , tamen inter se comprehensa teneri .
 Hæc faciunt primum parvas consistere nubeis ;
 Inde ea comprehendunt inter se , conque gregantur , 455
 Et conjungendo crescunt , ventisque feruntur
 Usque adeo , donec tempestas sæva coorta est .

Fit quoque uti montis vicina cacumina cælo
 Quam sint quæque magis , tanto magis edita fument
 Assidue fulvæ nubis caligine crassa ; 460
 Propterea , quia cum consistunt nubila primum ,
 Ante videre oculi quam possint tenuia , venti
 Portantes cogunt ad summa cacumina montis .
 Hic demum fit , uti turba majore coorta
 Condensa , ac stipata simul cernantur , & udo 465
 Vertice de montis videantur surgere in æthram .
 „ Nam loca declarat sursum ventosa patere
 „ Res ipsa , & sensus , monteis cum ascendimus altos .
 Præterea , permulta mari quoque tollere toto
 Corpora naturam , declarant litore vestes 470

Suf-

Suspensæ, cum concipiunt humoris adhæsum .
 Quo magis ad nubeis augendas multa videntur
 Posse quoque e falso consurgere momine ponti .
 „ Nam ratio cum sanguine abest humoribus omnis .
 Præterea , fluviis ex omnibus , & simul ipsa 475
 Surgere de terra nebulas , æstumque videmus :
 Quæ velut halitus , hinc ita sursum expressa feruntur ,
 Suffunduntque sua cælum caligine , & altas
 Sufficiunt nubeis paullatim conveniundo .
 Urget enim quoque signiferi super ætheris æstus , 480
 Et quasi densendo subtexit cærula nimbis .
 Fit quoque, ut hūc veniant in cœtum extrinsecus illa
 Corpora , quæ faciunt nubeis , nimbosque volanteis .
 Innumerabilem enim numerum , summamque profundi
 Esse infinitam docui : quantaque volarent 485
 Corpora mobilitate , ostendi , quamque repente
 Immemorable per spatium transire solerent .
 Haud igitur mirum est , si parvo tempore sæpe
 Tam magnos monteis tempestas , atque tenebræ
 Cooperiant maria , ac terras , impensa superne . 490
 Undique quandoquidem per caulas ætheris omneis ,
 Et quasi per magni circum spiracula mundi
 Exitus , introitusque elementis redditus exstat .
 Nunc age , quo pacto pluvius concrefcet in altis
 Nubibus humor , & in terras demissus ut imber 495
 Decidat , expediam . Primum jam semina aquæ
 Multa simul vincam consurgere nubibus ipsis
 Omnibus ex rebus , pariterque ita crescere utrasque ,
 Et nubeis , & aquam , quæcumque in nubibus exstat ,
 Ut pariter nobis corpus cum sanguine crescit , 500
 Sudor item atque humor quicūque est denique mēbris .
 Concipiunt etiam multum quoque sæpe marinum
 Humorem , veluti pendentia vellera lanæ ,
 Cum supera magnum venti mare nubila portant .
 Consimili ratione ex omnibus amnibus humor 505

Tol-

Tollitur in nubis : quo cum bene semina aquarum
 Multa modis multis convenere undique adaueta ;
 Confertæ nubes vi venti mittere certant
 Dupliciter : nam vis venti contrudit , & ipsa
 Copia nimborum , turba majore coacta , 510
 Urget , & e supero premit , ac facit effluere imbreis .
 Præterea , cum rarefcunt quoque nubila ventis ,
 Aut diffolvuntur solis super icta calore ;
 Mittunt humorem pluvium , stillantque , quasi igni
 Cera super calido tabescens multa liquefcant . 515
 Sed vehemens imber fit , ubi vehementer utroque ,
 Nubila vi cumulata premuntur , & impete venti .
 At retinere diu pluviz , longumque morari
 Confuerunt , ubi multa fuerunt semina aquarum ;
 Atque aliis aliæ nubes , nimbi que rigantes 520
 Insuper , atque omni volgo de parte feruntur ;
 Terraque cum fumans humorem tota rehalat .
 Hinc ubi sol radiis tempestatem inter opacam
 Adversa fulsit nimborum aspergine contra :
 Tum color in nigris existit nubibus arqui . 525
 Cetera , quæ sursum crescunt , sursumque creantur ,
 Et quæ concrefcunt in nubibus omnia , prorsum
 Omnia , nix , venti , grando , gelidæque pruinz ,
 Et vis magna geli , magnum duramen aquarum ,
 Et mora , quæ fluvios passim refrenat eunteis : 530
 Perfacile est tamen hæc reperire , animoque videre ,
 Omnia quo pacto fiant , quareve creentur ,
 Cum bene cognoris elementis reddita quæ sint .
 Nunc age , quæ ratio terræ motibus exstet ,
 Percipe : & in primis terram fac ut esse rearis 535
 Subter item , ut supera est ; ventis , atque undique plenam
 Speluncis , multosque lacus multasque lacunas
 In gremio gerere , & rupeis , deruptaque saxa :
 Multaque sub tergo terræ flumina tecta
 Volvere vi fluctus , submersaque saxa putandum est : 540
 Undi-

Undique enim similem esse sui , res postulat ipsa .

His igitur rebus subjunctis , suppositisque ;
Terra superne tremit magnis concussa ruinis
Subter , ubi ingenteis speluncas subruit ætas :
Quippe cadunt toti montes , magnoque repente 545
Concussu , late differpunt inde tremores :

Et merito , quoniam plaustris concussa tremiscunt
Tecta viam propter non magno pondere tota .
Nec minus exsultant , ubi currus fortis equam vis
Ferratos utrimque rotarum succutit orbeis . 550

Fit quoque , ubi magnas in aquæ vastasque lacunas
Glæba vetustate e terra provolvitur ingens ,
Ut jactetur aqua , & fluctu quoque terra vacillet :
Ut vas in terra non quit constare , nisi humor
Destitit in dubio fluctu jactarier intus . 555

Præterea , ventus cum per loca subcava terræ
Conlectus parti ex una procumbit , & urget
Obnixus magnis speluncas viribus altas ;
Incumbit tellus , quo venti prona premit vis :
Tum , supera terram quæ sunt exstructa domorum, 560

Ad cælumque magis quanto sunt edita quæque ,
Inclinata minent in eandem prodita partem ,
Protractæque trabes impendent ire paratæ :
Et metuunt magni naturam credere mundi
Exitiale aliquod tempus , clademque manere , 565
Cum videant tantam terrarum incumbere molem .

Quod nisi respirent venti , non ulla refrenet
Res , neque ab exitio possit reprendre eunteis :
Nunc quia respirant alternis , inque gravescunt ,
Et quasi conlecti redeunt , ceduntque repulsi ; 570

Sæpius hanc ob rem minitatur terra ruinas ,
Quam facit : inclinatur enim , retroque recellit ,
Et recipit prolapsa suas se in pondere sedeis :
Hac igitur ratione vacillant omnia tecta ,
Summa magis mediis, media imis, ima perhilum . 575

Est hæc ejusdem quoque magni caussa tremoris ,
 Ventus ubi , atque animæ subito vis maxima quædam,
 Aut extrinsecus , aut ipsa tellure coorta
 In loca se cava terræ conjecit , ibique
 Speluncas inter magnas fremit ante tumultu : 580
 Versabundaque portatur , post incita cum vis
 Exagitata foras erumpitur , & simul artam
 Diffidens terram magnum concinnat hiatum :
 In Tyria Sidone quod accidit , & fuit Ægis
 In Peloponneso : quas exitus hic animæ 585
 Disturbât urbeis , & terræmotus obortus .
 Multaque præterea ceciderunt mœnia magnis
 Motibus in terris , & multæ per mare pessum
 Subfedere suis pariter cum civibus urbes .
 Quod nisi prorumpit , tamen impetus ipse animæ, 590
 Et fera vis venti per crebra foramina terræ
 Dispertitur , ut horror , & incutit inde tremorem :
 Frigus uti nostros penitus cum venit in artus ,
 Concutit invitos cogens tremere atque moveri .
 Ancipiti trepidant igitur terrore per urbeis : 595
 Tecta superne timent , metuunt inferne , cavernas
 Terræ ne dissolvat natura repente :
 Neu distracta suum late dispandat hiatum ;
 Idque suis confusa velit complere ruinis .
 Proinde licet, quamvis cælum terramque reantur 600
 Incorrupta fore æternæ mandata saluti ;
 Attamen interdum præsens vis ipsa pericli
 Subditat hunc stimulum quædam de parte timoris ,
 Ne pedibus raptim tellus subtracta feratur
 In barathrum , rerumque sequatur prodita summa 605
 Funditus , & fiat mundi confusa ruina .
 Nunc ratio reddunda , augmen cur nesciat æquor .
 Principio , mare mirantur non reddere majus
 Naturam , quo tantus fuit decursus aquarum ,
 Omnia quo veniant ex omni flumina parte . 610

Adde

Adde vagos imbreis , tempestatesque volanteis ;
 Omnia quæ maria , ac terras sparguntque , rigantque .
 Adde suos fonteis : tamen ad maris omnia summam
 Guttaï vix instar erunt unius ad augmen :

Quo minus est mirum, mare non augescere magnū . 615

Præterea , magnam sol partem detrahit æstu .

Quippe videmus enim vesteis humore madenteis
 Exsiccare suis radiis ardentibus solem .

At pelage multa , & late substrata videmus .

Proinde licet quamvis ex unoquoque loco sol 620

Humoris parvam delibet ab æquore partem ;

Largiter in tanto spatium tamen auferet undis .

Tum porro venti magnam quoque tollere partem

Humoris possunt verrentes æquora ponti :

Una nocte vias quoniam persæpe videmus 625

Siccari , mollisque luti concrefcere crustas .

Præterea , docui multum quoque tollere nubeis

Humorem magno conceptum ex æquore ponti ,

Et passim toto terrarum spargere in orbe ,

Cum pluit in terris , & venti nubila portant . 630

Postremo , quoniam raro cum corpore tellus

Est , & conjunctas oras maris undique cingit ;

Debet , ut in mare de terris venit humor aquaï ,

In terras itidem manare ex æquore falso :

Percolatur enim virus , retroque remanat 635

Materies humoris , & ad caput amnibus omnis

Confluit : inde super terras redit agmine dulci ,

Qua via secta semel liquido pede detulit undas .

Nunc ratio quæ sit , per fauces montis ut Ætnæ

Exspirent ignes interdum turbine tanto , 640

Expediam : neque enim media de clade coorta

Flammæ tempestas Siculûm dominata per agros

Finitimis ad se convertit gentibus ora :

Fumida cum cæli scintillare omnia templa

Cernentes pavida complebant pectora cura , 645

Quid moliretur rerum natura novarum .

Hifce tibi rebus late est , alteque videndum ,

Et longe cunctas in parteis dispiciendum ,

Ut reminiscaris , summam rerum esse profundam ,

Et videas , cælum summam totius unum 650

Quam fit parvula pars , & quam multesima conflet :

Et quota pars hominū terrarū fit totius unus .

Quod bene propositum si plane contueare ,

Ac videas plane ; mirari multa relinquant .

Num quis enim nostrum miratur , si quis in artus 655

Acceptit calido febrim fervore coortam ,

Aut alium quemvis morbi per membra dolorem ?

Obturgescit enim subito pes , arripit acer

Sæpe dolor denteis , oculos invadit in ipsos :

Exsistit sacer ignis , & urit corpore serpens 660

Quamcumque arripuit partem , repitque per artus ;

Nimirum , quia sunt multarum semina rerum :

Et satis hæc tellus nobis cælumque mali fert ,

Unde queat vis immensi procrefcere morbi .

Sic igitur toti cælo , terræque putandum est 665

Ex infinito satis omnia suppeditare ,

Unde repente queat tellus concussa moveri ,

Perque mare , & terras rapidus percurrere turbo ,

Ignis abundare Ætnæus , flammescere cælum .

Id quoque enim fit , & ardescunt cælestia templa , 670

Ut tempestates pluviarū graviore coortu

Sunt , ubi forte ita se tetulerunt semina aquarum .

At nimis est ingens incendii turbidus ardor .

Scilicet , & fluvius , qui non est , maximus eii est ,

Qui non ante aliquem majorem vidit : & ingens 675

Arbor , homoque videtur : & omnia de genere omni ,

Maxima quæ vidit quisque , hæc ingentia fingit :

Cum tamen omnia cum cælo , terraque , marique

Nil sint ad summam summam totius omnem .

Nunc tamen , illa modis quibus irritata repente 680

Flam-

Flamma foras vastis Ætnæ fornacibus efflet ,
 Expediam . Primum totius subcava montis
 Est natura , fere silicum suffulta cavernis :
 Omnibus est porro in speluncis ventus & aër .
 Ventus enim fit , ubi est agitando percitus aër . 685
 Hic ubi percaluit , calefecitque omnia circum
 Saxa furens , qua contingit , terramque , & ab ollis
 Excussit calidum flammis velocibus ignem :
 Tollit se , ac reëctis ita faucibus ejicit alte ;
 Funditque ardorem longe , longeque favillam 690
 Differt , & crassa volvit caligine fumum :
 Extruditque simul mirando pondere saxa :
 Ne dubites , quin hæc animæ turbida fit vis .

Præterea , magna ex parti mare montis ad ejus
 Radices frangit fluctus , æstumque resorbet . 695
 Ex hoc usque mari speluncæ montis ad altas
 Perveniant subter fauceis : hac ire fatendum est ,
 „ Et penetrare mari penitus res cogit aperto ,
 Atque efflare foras , ideoque extollere flammæ ,
 Saxaque subiectare , & arenæ tollere nimbos . 700
 In summo sunt ventigeni crateres , ut ipsi
 Nomitant , nos quas fauceis perhibemus , & ora .

Sunt aliquot quoque res , quarum unam dicere causam
 Non satis est , verum plureis , unde una tamen fit .
 Corpus ut exanimum si quod procul ipse jacere 705
 Conspicias hominis ; fit ut omneis dicere causas
 Conveniat leti , dicatur ut illius una .
 Nam neque eum ferro , neque frigore vincere possis
 Interiisse , neque a morbo , neque forte veneno :
 Verum aliquid genere esse ex hoc quod cōcio dicat , 710
 Scimus : item in multis hoc rebus dicere habemus .

Nilus in æstati crescit , campisque redundat
 Unicus in terris Ægypti totius annis .
 Is rigat Ægyptum medium per sæpe calorem ,
 Aut quia sunt æstate Aquilones ostia contra , 715

Anni tempore eo , quo Etesia flabra feruntur ;
 Et contra fluvium flantes remorantur , & undas
 Cogentes sursum replent , coguntque manere .
 Nam dubio procul hæc adverso flabra feruntur
 Flumine , quæ gelidis a stellis axis aguntur . 720
 Ille ex æstifera parti venit amnis ab Austro
 Inter nigra virum , percoctaque sæcla calore ,
 Exoriens penitus media ab regione diei .

Est quoque , uti possit magnus congestus arenæ
 Fluctibus adversis oppilare ostia contra , 725
 Cum mare permotum ventis ruit intus arenam .
 Quo fit uti pacto liber minus exitus anni ,
 Et proclivus item fiat minus impetus undis .

Fit quoque , uti pluvie forsan magis ad caput ejus
 Tempore eo fiant , quo Etesia flabra Aquilonum 730
 Nubila conjiciunt in eas tunc omnia partibus .
 Scilicet ad mediam regionem ejecta diei
 Cum convenerunt , ibi ad altos denique montibus
 Contrusæ nubes coguntur , vique premuntur .

Forset & Æthiopum penitus de montibus altis 735
 Crescat , ubi in campos albas descendere ninguis
 Tabificis subigit radiis sol omnia lustrans .

Nunc age , Averna tibi quæ sint loca cūque lacusque ,
 Expediam , quali natura prædita constant .
 Principio , quod Averna vocantur , nomen id ab re 740
 Impositum est , quia sunt avibus contraria cunctis ,
 E regione ea quod loca cum advenere volantes ,
 Remigii oblitæ pennarum vela remittunt ,
 Præcipitesque cadant molli cervice profusæ
 In terram , si forte ita fert natura locorum ; 745
 Aut in aquam , si forte lacus substratus Averno est .
 Qualis apud Cumas locus est , montemque Vesevum ,
 Oppleri calidis ubi fumant fontibus auctus .

Est & Athenæis in mœnibus , arcis in ipso
 Vertice , Palladis ad templum Tritonidos almæ , 750

Quo

Quo numquam pennis appellunt corpora rauca
 Cornices , non cum fumant altaria donis :
 Usque adeo fugitant non iras Palladis acreis
 Pervigili causa , Grajûm ut cecinere poëta :
 Sed natura loci hoc opus efficit ipsa sua vi. 755

In Syria quoque fertur item locus esse , videri ,
 Quadrupedes quoque quo simul ac vestigia primum
 Intulerint , graviter vis cogat concidere ipsa ,
 Manibus ut si sint divis maçtata repente .
 Omnia quæ naturali ratione geruntur , 760

Et quibus e causis fiant , apparet origo :
 Janua ne his Orci potius regionibus esse
 Credatur postea , hinc animas Acheruntis in oras
 Ducere forte deos Maneis inferne reamur :
 Naribus alipedes ut cervi sæpe putantur 765
 Ducere de latebris serpentina sæcla ferarum .

Quod procul a vera quam sit ratione repulsum ,
 Percipe : namque ipsa de re nunc dicere conor .

Principio hoc dico , quod dixi sæpe quoque ante ,
 In terra cujusque modi rerum esse figuras : 770

Multa , homini quæ sunt vitalia : multa que , morbos
 Incutere , & mortem quæ possint accelerare :

Et magis esse aliis alias animantibus aptas
 Res ad vitaï rationem , ostendimus ante ,
 Propter dissimilem naturam , dissimileisque 775

Texturas inter sese , primaque figuras :
 Multa meant inimica per aureis , multa per ipsas
 Insinuant nareis infesta atque aspera odore :

Nec sunt multa parum tactu vitanda , nec autem
 Aspectu fugienda , saporeque tristia quæ sint . 780

Deinde videre licet quam multæ sint homini res
 Acriter infesto sensu , spurcæque , gravesque .
 Arboribus primum certis gravis umbra tributa est ,
 Usque adeo , capitis faciant ut sæpe dolores ,
 Siquis eas subter jacuit prostratus in herbis . 785

Est etiam in magnis Heliconis montibus arbor
 Floris odore hominem tætro consueta necare .
 Scilicet hæc ideo terris ex omnia surgunt .
 Multa modis multis multarum semina rerum ,
 Quod permista gerit tellus , discretaque tradit . 790
 Nocturnumque recens extinctum lumen , ubi acri
 Nidore offendit nareis consopit ibidem ,
 Dejicere ut pronos qui morbus sæpe suëvit .
 Castoreoque gravi mulier sopita recumbit ,
 Et manibus nitidum teneris opus effluit eii , 795
 Tempore eo si odorata est , quo menstrua solvit .
 Multaque præterea languentia membra per artus
 Solvunt , atque animam labefactant sedibus intus .
 Denique , si in calidis etiam cunctere lavacris ,
 Plenior & folio in fueris ferventis aquai ; 800
 Quam facile in medio fit uti des sæpe ruinas ?
 Carbonumque gravis vis , atque odor insinuatur
 Quam facile in cerebrum , nisi aquam præcepimus ante ?
 At cum membra hominis percepit fervida febris ,
 Tum fit odor vini plagæ mactabilis instar . 805
 Nonne vides etiam terra quoque sulfur in ipsa
 Gignier , & tætro concrefcere odore bitumen ?
 Denique ubi argenti venas , auri que sequuntur ,
 Terrai penitus scrutantes abdita ferro ;
 Qualeis exspirat scaptacula subter odores ? 810
 Quidve mali fit ut exhalent aurata metalla ?
 Quas hominum reddunt facies ? qualeisque colores ?
 Nonne vides , audisve perire in tempore parvo
 Quam soleant ? & quam vitai copia desit ,
 Quos opere in tali cohibet vis magna ? necesse est 815
 Hos igitur tellus omneis exæstuet æstus ,
 Exspiretque foras in aperta , promptaque cæli .
 Sic & Averna loca alitibus summittere debent
 Mortiferam vim , de terra quæ surgit in auras ,
 Ut spatium cæli quadam de parte venenet ; 820

Quo

Quo simul ac primum pennis delata fit ales ,
 Impediatur ibi cæco conrepta veneno ,
 Ut cadat e regione loci , qua dirigit æstus :
 Quo cum conruit , hæc eadem vis illius æstus ,
 Reliquias vitæ membris ex omnibus aufert . 825

Quippe etenim primo quasi quemdam conciet æstum :
 Posterius fit , uti cum jam cecidere veneni
 In fonteis ipsos , ibi fit quoque vita vomenda ,
 Propterea quod magna mali fit copia circum . (830

Fit quoque ut interdum vis hæc, atque æstus Averni,
 Aëra , qui inter aveis cumque est terramque locatus ,
 Discutiat , prope uti locus hinc linquatur inanis :
 Cujus ubi e regione loci venire volantes ,
 Claudicat extemplo pennarum nisus inanis ;
 Et conamen utrimque alarum proditur omne . 835
 Hic ubi niſtari nequeunt , inſiſtereque alis ,
 Scilicet in terram delabi pondere cogit
 Natura ; & vacuum prope jam per inane jacentes
 Dispergunt animas per caulas corporis omneis .

Frigidior porro in puteis æſtate fit humor , 840
 Rareſcit quia terra calore , & ſemina ſiqua
 Forte vaporis habet , prope dimittit in auras .
 Quo magis eſt igitur tellus affecta calore ,
 Hoc fit frigidior , qui in terra eſt abditus , humor .
 Frigore cum premitur porro omnis terra , coitque , 845
 Et quaſi concreſcit ; fit ſcilicet , ut coëundo
 Exprimat in puteos , ſiquem gerit ipſa , calorem .

Eſt apud Hammonis fanum fons luce diurna
 Frigidus , at calidus nocturno tempore fertur :
 Hunc homines fontem nimis admirantur , & acri 850
 Sole putant ſubter terras ferviſcere raptim ,
 Nox ubi terribili terras caligine textit :
 Quod nimis a vera eſt longe ratione remotum :
 Quippe ubi ſol nudum contrectans corpus aquæ ,
 Non quierit calidum ſupera de reddere parte , 855

Cum

Cum superum lumen tanto fervore fruatur :
 Qui queat hic subter tam crasso corpore terram ,
 Percoquere humorem , & calido fociare vaporibus ?
 Præsertim cum vix possit per septa domorum
 Insinuare suum radiis ardentibus æstum ? 860
 Quæ ratio est igitur ? nimirum terra magis quod
 Rara tenet circum hunc fontem , quam cetera tellus .
 Multaque sunt ignis prope semina corpus aquarum .
 Hinc ubi roriferis terram nox obruit umbris ,
 Extemplo subtus frigescit terra , coitque . 865
 Hac ratione fit , ut , tamquam compressa manu sit ,
 Exprimat in fontem , quæ semina cumque habet ignis ,
 Quæ calidum faciunt laticis tactum atque saporem .
 Inde ubi sol radiis terram dimovit obortis ,
 Et rarefecit calido miscente vapore ; 870
 Rursus in antiquas redeunt primordia sedeis
 Ignis , & in terram cedit calor omnis aquarum :
 Frigidus hanc ob rem fit fons in luce diurna .
 Præterea , solis radiis jactatur aquarum
 Humor , & in luci tremulo rarefcit ab æstu : 875
 Propterea fit , uti quæ semina cumque habet ignis ,
 Dimittat : quasi sæpe gelum , quod continet in se ,
 Mittit , & exsolvit glaciem , nodosque relaxat .
 Frigidus est etiam fons , supra quem sita sæpe
 Stupa jacit flammam concepto protinus igni : 880
 Tædæque consimili ratione accensa per undas
 Conlucet , quocumque natans impellitur auris :
 Nimirum quia sunt in aqua permulta vaporis
 Semina , de terraque necesse est funditus ipsa
 Ignis corpora per totum consurgere fontem , 885
 Et simul exspirare foras , exireque in auras ,
 Non tam viva tamen , calidus queat ut fieri fons .
 Præterea , dispersa foras erumpere cogit
 Vis per aquam subito , sursumque ea conciliari :
 Quod genus endo mari spirat fons , dulcis aquarum 890
 Qui

Qui scatit , & falsas circum se dimovet undas .
 Et multis aliis præbet regionibus æquor
 Utilitatem opportunam sitientibus nautis ,
 Quod dulcis inter falsas intervomit undas .
 Sic igitur per eum possunt erumpere fontem , 895
 Et scatere illa foras in stupam semina : quò cum
 Conveniunt , aut cum tædai corpori adhærent ,
 Ardescunt facile extemplo ; quia multa quoque in se
 Semina habent ignis stupæ tædæque tenentes .

Nonne vides etiam , nocturna ad lumina lychnū 900
 Nuper ubi exstinctum admoveas , accendier ante
 Quam tetigit flammam ? tædamque pari ratione ?
 Multaque præterea , prius ipso tacta vapore
 Eminus ardescunt , quam cominus inbuat ignis .
 Hoc igitur fieri quoque in illo fonte putandum est : 905

Quod superest , agere incipiam , quo fœdere fiat
 Naturæ , lapis hic ut ferrum ducere possit ,
 Quem magneta vocant patrio de nomine Graji ,
 Magnetum quia sit patriis in finibus ortus .

Hunc homines lapidem mirantur , quippe catenā 910
 Sæpe ex annellis reddit pendentibus ex se .

Quinque etenim licet interdum , plureisque videre
 Ordine demisso , levibus jactarier auris ,
 Unus ubi ex uno dependet subter adhærens ;
 Ex alioque alius lapidis vim , vinclaque nescit : 915
 Usque adeo permanenter vis pervalet ejus .

Hoc genus in rebus firmandum est multa prius , quam
 Ipsius rei rationem reddere possis ;

Et nimium longis ambagibus est adeundum :
 Quo magis attentas aureis , animumque reposco . 920

Principio , omnibus a rebus , quascumque videmus ,
 Perpetuo fluere , ac mitti , spargique necesse est
 Corpora , quæ feriant oculos , visumque laceffant :
 Perpetuoque fluunt certis ab rebus odores ,
 Frigus ut a fluviis , calor a sole , æstus ab undis 925

Æquo-

Æquoris exesor mœrorum litora propter :
 Nec varii cessant sonitus manare per aureis .
 Denique in os falsi venit humor sæpe saporis ,
 Cum mare versamur propter ; dilutaque contra
 Cum tuimur misceri absinthia , tangit amaror : 930
 Usque adeo omnibus ab rebus res quæque fluenter
 Fertur , & in cunctas dimittitur undique parteis .
 Nec mora , nec requies inter datur ulla fluendi ,
 Perpetuo quoniam sentimus , & omnia semper
 Cernere , odorari licet , & sentire sonorem . 935
 Nunc omnes repetam quam raro corpore sint res ,
 Commemorare , quod in primo quoque carmine claret .
 Quippe etenim , quamquam multas hoc pertinet ad res
 Noscere , cum primis hanc ad rem protinus ipsam ,
 Qua de differere aggredior , firmare necesse est , 940
 Nil esse in promptu , nisi mistum corpus inani .
 Principio fit , ut in speluncis faxa superna
 Sudent humore , & guttis manantibus stillent :
 Manat item nobis e toto corpore sudor ,
 Crescit barba , pilique per omnia membra , per artus : 945
 Diditus in venas cibus omneis , auget , alitque
 Corporis extremas quoque parteis , unguiculosque .
 Frigus item transire per æs , calidumque vaporem
 Sentimus : sentimus item transire per aurum ,
 Atque per argentum , cum pocula plena tenemus . 950
 Denique per dissepta domorum faxea voces
 Pervolitant , permanat odos , frigusque , vaposque
 Ignis : quin ferri quoque vim penetrare suëvit ,
 Undique qua circum corpus lorica coërcet ,
 Morbida vis quæcumque extrinsecus insinuatur . 955
 Et tempestates terra cæloque coortæ
 E cælo emotæ terraque repente faceffunt ,
 Quandoquidem nihil est non raro corpore nexum .
 Huc accedit , uti non omnia , quæ jaciuntur
 Corpora cumque ab rebus , eodem prædita sensu , 960
 Atque

Atque eodem pacto rebus sint omnibus apta .
 Principio , terram sol excoquit , & facit are :
 At glaciem dissolvit , & altis montibus alte
 Exstructas ningueis radiis tabescere cogit :
 Denique cera liquefcit in ejus postea vapore ; 965
 Ignis item liquidum facit æs , aurumque resolvit :
 At coria , & carnem trahit , & conducit in unum .
 Humor aquæ porro ferrum condurat ab igni ;
 At coria , & carnem mollit durata calore :
 Barbigeras oleaster eo juvat usque capellas , 970
 Diffluat ambrosia quasi vero , & nectare tinctus :
 At nihil est , homini fronde hac quod amarius exstet .
 Denique amaracinum fugitat sus , & timet omne
 Unguentum ; nam , fetigeris subus acre venenum est ,
 Quod nos interdum tamquam recreare videtur : 975
 At contra nobis cœnum tæterrima cum sit
 Spurcicies , eadem subus hæc res munda videtur ,
 Infatiabiliter toti ut volvantur ibidem .
 Hoc etiam superest , ipsa quam dicere de re
 Aggredior , quod dicendum prius esse videtur . 980
 Multa foramina cum variis sint reddita rebus ,
 Dissimili inter se natura prædita debent
 Esse , & habere suam naturam quæque , viasque ;
 Quippe etenim varii sensus animantibus insunt ,
 Quorum quisque suam proprie rem percipit in se . 985
 Nam penetrare alia sonitus , aliaque saporem
 Cernimus e succis , alia nidoris odores ,
 Propter dissimilem naturam , textaque rerum :
 Præterea manare aliud per saxa videtur ;
 Atque aliud per ligna , aliud transire per aurum ; 990
 Argentoque foras aliud , vitroque meare .
 Nam fluere hac species , illac calor ire videtur ,
 Atque aliis aliud citius transmittere eadem .
 Scilicet id fieri cogit natura viarum ,
 Multimodis varians , ut paullo ostendimus ante . 995

Qua-

Quapropter bene ubi hæc confirmata atque locata
 Omnia constiterint nobis præposta, parata :
 Quod superest, facile hinc ratio reddetur, & omnis
 Causa patefiet, quæ ferri pelliciat vim. (1000

Principio, fluere e lapide hoc permulta necesse est
 Semina, sive æstum, qui discutit aëra plagis,
 Inter qui lapidem, ferrumque est cumque locatus.
 Hoc ubi inanitur spatium, multusque vacefit
 In medio locus; extemplo primordia ferri
 In vacuum prolapsa cadunt conjuncta, fit utque 1005
 Annulus ipse sequatur, eatque ita corpore toto.
 Nec res ulla magis primoribus ex elementis
 Indupedita suis arcte connexa cohæret,
 Quam validi ferri naturæ frigidus horror.

Quo minus est mirum, quod paullo diximus ante, 1010
 Corpora si nequeunt de ferro plura coorta

In vacuum ferri, quin annulus ipse sequatur :
 Quod facit, & sequitur donec pervenit ad ipsum
 Jam lapidem, cæcisque in eo compagibus hæsit.
 Hoc fit item cunctas in parteis, unde vacefit 1015
 Cumque locus, sive ex transverso, sive superne :
 Corpora continuo in vacuum vicina feruntur.
 Quippe agitantur enim plagis aliunde, nec ipsa
 Sponte sua sursum possunt consurgere in auras.

Huc accedit item quare queat id magis esse : 1020
 ,, Hæc quoque res adjumento, motuque juvatur :

Quod simul a fronte est annelli rarior aër
 Factus, inanitusque locus magis ac vacuatus ;
 Continuo fit, uti qui post est cumque locatus.
 Aër, a tergo quasi provehat atque propellat. 1025
 Semper enim circum positus res verberat aër.

Sed tali fit uti propellat tempore ferrum,
 Parte quod ex una spatium vacat, & capit in se.
 Hic, ubi, quem memoro, per crebra foramina ferri est
 Parvas ad parteis subtiliter insinuatus ; 1030

Tru-

Trudit & impellit , quasi navim velaque ventus .

Denique res omnes debent in corpore habere

Aëra , quandoquidem raro sunt corpore , & aër

Omnibus est rebus circumdatus appositusque .

Hic igitur , penitus qui in ferro est abditus aër , 1035

Sollicito motu semper jaëctatur , eoque

Verberat annellum dubio procul , & ciet intus

Scilicet , atque eodem fertur , quo præcipitavit

Jam semel , & quamquam in partem conamina fumsit .

Fit quoque ut a lapide hoc ferri natura recedat 1040

Interdum , fugere , atque sequi consueta vicissim .

Exsultare etiam Samothracia ferrea vidi ,

Et ramenta simul ferri furere intus ahenis

In scaphiis , lapis hic magnes cum subditus esset :

Usque adeo fugere a saxo gestire videtur . 1045

Ære interposito discordia tanta creatur ,

Propterea , quia nimirum prius æstus ubi æris

Præcepit , ferrique vias possedit apertas ;

Posterior lapidis venit æstus , & omnia plena

Invenit in ferro: neque habet qua tranet, ut ante . 1050

Cogitur offensare igitur , pulsareque fluctu

Ferrea texta suo ; quo pacto respuit ab se ,

Atque per æs agitat , sine eo quæ sæpe resorbet .

Illud in his rebus mirari mitte , quod æstus

Non valet e lapide hoc alias impellere item res : 1055

Pondere enim fretæ partim stant , quod genus aurum :

Ac partim raro quia sunt cum corpore , ut æstus

Pervolet intactus , nequeunt impellier usquam ;

Lignea materies in quo genere esse videtur .

Inter utrasque igitur ferri natura locata , 1060

Æris ubi accepit quædam corpuscula ; tum fit ,

Impellant ut eam Magnesi semina saxi .

Nec tamen hæc ita sunt aliarum rerum aliena ,

Ut mihi multa parum genere ex hoc suppeditentur ,

Quæ memorare queam inter se singlariter apta . 1065

Saxa

Saxa vides primum sola coalescere calce :
 Glutine materies taurino ita jungitur una ,
 Ut vitio venæ tabularum sæpius hiscant ,
 Quam laxare queant compages taurea vincla .
 Vitigeni latices in aqua fontibus audent 1070
 Misceri , cum pix nequeat gravis , & leve olivum :
 Purpureusque colos conchyli jungitur una
 Corpore cum lanæ , dirimi qui non queat usquam :
 Non si Nepruni fluctu renovare operam des :
 Non mare si totum velit eluere omnibus undis . 1075
 Denique res auro argentum concopulat una ,
 Ærique ex plumbo fit uti jungatur ab albo .
 Cetera jam quam multa licet reperire ? quid ergo ?
 Nec tibi tam longis opus est ambagibus usquam ,
 Nec me tam multam hic operã consumere par est : 1080
 Sed breviter paucis restat comprehendere multa .

Quorum ita texturæ ceciderunt mutua contra ,
 Ut cava convenient plenis hæc illius , illa
 Hujusque ; inter se junctura horum optima constat .
 Est etiam , quasi ut annellis , hamisque plicata 1085
 Inter se quædam possint coplata teneri :
 Quod magis in lapide hoc fieri ferroque videtur .
 Nunc , ratio quæ sit morbis , aut unde repente
 Mortiferam possit cladem conflare coorta
 Morbida vis hominum generi, pecudâque catervis, 1090
 Expediam . Primum multarum semina rerum
 Esse supra docui , quæ sint vitalia nobis :
 Et contra , quæ sint morbo , mortique , necesse est
 Multa volare ; ea cum casu sunt forte coorta ,
 Et perturbarunt cælum , fit morbidus aër . 1095
 Atque ea vis omnis morborum , pestilitasque ,
 Aut extrinsecus , ut nubes nebulæque superne
 Per cælum veniunt , aut ipsa sæpe coorta
 De terra surgunt , ubi putrorem humida nacta est ,
 Intempestivis pluvisque , & solibus icta . 1100

Non-

Nonne vides etiam cæli novitate, & aquarum
 Tentari, procul a patria quicumque domoque
 Adveniunt? ideo quia longe discrepat aër.
 Nam quid Britannum cælum differre putamus, (1105
 Et quod in Ægypto est, qua mundi claudicat axis?
 Quidve quod in Ponto est differre a Gadibus, atque
 Usque ad nigra virum, percocta que sæcla calore?
 Quæ cum quatuor inter se diversa videmus
 Quatuor a ventis & cæli partibus esse,
 Tum color & facies hominum distare videntur 1110
 Largiter, & morbi generatim sæcla tenere.
 Est elephas morbus, qui propter flumina Nili
 Gignitur Ægypto in media, neque præterea usquam.
 Atthide tentantur gressus, oculique in Achæis
 Finibus: inde aliis alius locus est inimicus 1115
 Partibus ac membris: varius concinnat id aër.
 Proinde ubi se cælum, quod nobis forte alienum est,
 Commovet, atque aër inimicus serpere cœpit;
 Ut nebula ac nubes paulatim repit, & omne
 Qua graditur, conturbat, & immutare coactat. 1120
 Fit quoque, ut in nostrum cum venit denique cælum,
 Corrumpat, reddatque sui simile atque alienum.
 Hæc igitur subito clades nova, pestilitasque,
 Aut in aquas cadit, aut fruges perfidit in ipsas,
 Aut alios hominum pastus, pecudumque cibatus: 1125
 Aut etiam suspensa manet vis aëre in ipso:
 Et cum spiranteis mistas hinc ducimus auras,
 Illa quoque in corpus pariter forbere necesse est.
 Consimili ratione venit bubus quoque sæpe
 Pestilitas, etiam pecubus balantibus ægror. 1130
 Nec refert utrum nos in loca deveniamus
 Nobis adversa, & cæli mutemus amictum:
 An cælum nobis ultro natura cruentum
 Deferat, aut aliquid, quo non consuevimus uti,
 Quod nos adventu possit tentare recenti. 1135

Q

Hæc

Quapropter bene ubi hæc confirmata atque locata
 Omnia constiterint nobis præposta, parata :
 Quod superest, facile hinc ratio reddetur, & omnis
 Causa patefiet, quæ ferri pelliciat vim. (1000)

Principio, fluere e lapide hoc permulta necesse est
 Semina, sive æstum, qui discutit aëra plagis,
 Inter qui lapidem, ferrumque est cumque locatus.

Hoc ubi inanitur spatium, multusque vacefit
 In medio locus : extemplo primordia ferri
 In vacuum prolapsa cadunt conjuncta, fit utque 1005
 Annulus ipse sequatur, eatque ita corpore toto.

Nec res ulla magis primoribus ex elementis
 Indupedita suis arte connexa cohæret,
 Quam validi ferri naturæ frigidus horror.

Quo minus est mirum, quod paullo diximus ante, 1010
 Corpora si nequeunt de ferro plura coorta

In vacuum ferri, quin annulus ipse sequatur :
 Quod facit, & sequitur donec pervenit ad ipsum
 Jam lapidem, cæcisque in eo compagibus hæsit.

Hoc fit item cunctas in parteis, unde vacefit 1015
 Cumque locus, sive ex transverso, sive superne :
 Corpora continuo in vacuum vicina feruntur.

Quippe agitantur enim plagis aliunde, nec ipsa
 Sponte sua sursum possunt consurgere in auras.

Huc accedit item quare queat id magis esse : 1020
 ,, Hæc quoque res adjumento, motuque juvatur :

Quod simul a fronte est annelli rarior aër
 Factus, inanitusque locus magis ac vacuatus ;
 Continuo fit, uti qui post est cumque locatus

Aër, a tergo quasi provehat atque propellat. 1025
 Semper enim circum positus res verberat aër.

Sed tali fit uti propellat tempore ferrum,
 Parte quod ex una spatium vacat, & capit in se.

Hic, ubi, quem memoro, per crebra foramina ferri est
 Parvas ad parteis subtiliter insinuatus ; 1030

Trudit & impellit , quasi navim velaque ventus .

Denique res omnes debent in corpore habere

Aëra , quandoquidem raro sunt corpore , & aër

Omnibus est rebus circumdatus appositusque .

Hicigitur , penitus qui in ferro est abditus aër , 1035

Sollicito motu semper jaëctatur , eoque

Verberat annellum dubio procul , & ciet intus

Scilicet , atque eodem fertur , quo præcipitavit

Jam semel , & quamquam in partem conamina sumsit .

Fit quoque ut a lapide hoc ferri natura recedat 1040

Interdum , fugere , atque sequi consueta vicissim .

Exsultare etiam Samothracia ferrea vidi ,

Et ramenta simul ferri furere intus ahenis

In scaphiis , lapis hic magnes cum subditus esset :

Usque adeo fugere a saxo gestire videtur . 1045

Ære interposito discordia tanta creatur ,

Propterea , quia nimirum prius æstus ubi æris

Præcepit , ferrique vias possedit apertas ;

Posterior lapidis venit æstus , & omnia plena

Invenit in ferro: neque habet qua tranet, ut ante . 1050

Cogitur offensare igitur , pulsareque fluctu

Ferrea texta suo ; quo pacto respuit ab se ,

Atque per æs agitatur , sine eo quæ sæpe resorbet .

Illud in his rebus mirari mitte , quod æstus

Non valet e lapide hoc alias impellere item res : 1055

Pondere enim fretæ partim stant , quod genus aurum :

Ac partim raro quia sunt cum corpore , ut æstus

Pervolet intactus , nequeunt impellier usquam ;

Lignea materies in quo genere esse videtur .

Inter utrasque igitur ferri natura locata , 1060

Æris ubi accepit quædam corpuscula ; tum fit ,

Impellant ut eam Magnesiæ semina saxi .

Nec tamen hæc ita sunt aliarum rerum aliena ,

Ut mihi multa parum genere ex hoc suppeditentur ,

Quæ memorare queam inter se singlariter apta . 1065

Saxa

Saxa vides primum sola coalescere calce :
 Glutine materies taurino ita jungitur una ,
 Ut vitio venæ tabularum sæpius hiscant ,
 Quam laxare queant compages taurea vincla .
 Vitigeni latices in aquaï fontibus audent 1070
 Misceri , cum pix nequeat gravis , & leve olivum :
 Purpureusque colos conchyli jungitur una
 Corpore cum lanæ , dirimi qui non queat usquam :
 Non si Neptuni fluctu renovare operam des :
 Non mare si totum velit eluere omnibus undis . 1075
 Denique res auro argentum concopulat una ,
 Ærique ex plumbo fit uti jungatur ab albo .
 Cetera jam quam multa licet reperire ? quid ergo ?
 Nec tibi tam longis opus est ambagibus usquam ,
 Nec me tam multam hic operã consumere par est : 1080
 Sed breviter paucis restat comprehendere multa .
 Quorum ita texturæ ceciderunt mutua contra ,
 Ut cava convenient plenis hæc illius , illa
 Hujusque ; inter se junctura horum optima constat .
 Est etiam , quasi ut annellis , hamisque plicata 1085
 Inter se quædam possint coplata teneri :
 Quod magis in lapide hoc fieri ferroque videtur .
 Nunc , ratio quæ sit morbis , aut unde repente
 Mortiferam possit cladem conflare coorta
 Morbida vis hominum generi,pecudûque catervis, 1090
 Expediam . Primum multarum semina rerum
 Esse supra docui , quæ sint vitalia nobis :
 Et contra , quæ sint morbo , mortique , necesse est
 Multa volare ; ea cum casu sunt forte coorta ,
 Et perturbarunt cælum , fit morbidus aër . 1095
 Atque ea vis omnis morborum , pestilitasque ,
 Aut extrinsecus , ut nubes nebulæque superne
 Per cælum veniunt , aut ipsa sæpe coorta
 De terra surgunt , ubi putrorem humida nacta est ,
 Intempestivis pluvisque , & solibus icta . 1100
 Non-

Nonne vides etiam cæli novitate, & aquarum
Tentari, procul a patria quicumque domoque
Adveniunt? ideo quia longe discrepat aër.

Nam quid Britannum cælum differre putamus, (1105
Et quod in Ægypto est, qua mundi claudicat axis?

Quidve quod in Ponto est differre a Gadibus, atque
Usque ad nigra virûm, percoëtaque sæcla calore?

Quæ cum quatuor inter se diversa videmus

Quatuor a ventis & cæli partibus esse,

Tum color & facies hominum distare videntur 1110

Largiter, & morbi generatim sæcla tenere.

Est elephas morbus, qui propter flumina Nili
Gignitur Ægypto in media, neque præterea usquam.

Atthide tentantur gressus, oculique in Achæis

Finibus: inde aliis alius locus est inimicus 1115

Partibus ac membris: varius concinnat id aër.

Proinde ubi se cælum, quod nobis forte alienum est,

Commovet, atque aër inimicus serpere cœpit;

Ut nebula ac nubes paullatim repit, & omne

Qua graditur, conturbat, & immutare coactat. 1120

Fit quoque, ut in nostrum cum venit denique cælum,

Corrumpat, reddatque sui simile atque alienum.

Hæc igitur subito clades nova, pestilitasque,

Aut in aquas cadit, aut fruges perfidit in ipsas,

Aut alios hominum pastus, pecudumque cibatus: 1125

Aut etiam suspensa manet vis aëre in ipso:

Et cum spiranteis mistas hinc ducimus auras,

Illa quoque in corpus pariter sorbere necesse est.

Consimili ratione venit bubus quoque sæpe

Pestilitas, etiam pecubus balantibus ægror. 1130

Nec refert utrum nos in loca deveniamus

Nobis adversa, & cæli mutemus amictum:

An cælum nobis ultro natura cruentum

Deferat, aut aliquid, quo non consuevimus uti,

Quod nos adventu possit tentare recenti. 1135

Q

Hæc

Hæc ratio quondam morborum , & mortifer æstus
 Finibus Cecropiis funestos reddidit agros ,
 Vastavitque vias , exhaustit civibus urbem .
 Nam penitus veniens Ægypti e finibus ortus ,
 Aëra permensus multum , camposque natanteis , 1140
 Incubuit tandem populo Pandionis : omnes
 Inde catervatim morbo mortique dabantur .
 Principio , caput incensum fervore gerebant ,
 Et duplicibus oculos suffusa luce rubenteis .
 Sudabant etiam fauces intrinsecus atro 1145
 Sanguine , & ulceribus vocis via septa coibat ;
 Atque animi interpres manabat lingua cruore ,
 Debilitata malis , motu gravis , aspera tactu :
 Inde , ubi per fauceis pectus complerat , & ipsum
 Morbida vis in cor mœstum confluxerat ægris ; 1150
 Omnia tum vero vitæ claustra lababant .
 Spiritus ore foras tætrum volvebat odorem ,
 Rancida quo perolent projecta cadavera ritu .
 Atque animi prorsum vires totius , & omne
 Languerat corpus , leti jam limine in ipso . 1155
 Intolerabilibusque malis erat anxius angor
 Assidue comes , & gemitu commissa querela ,
 Singultusque frequens noctem persæpe , diemque ,
 Conripere assidue nervos & membra coactans ,
 Dissolvebat eos , defessos ante , fatigans . 1160
 Nec nimio cuiquam posses ardore tueri
 Corporis in summo summam fervescere partem :
 Sed potius tepidum manibus proponere tactum ,
 Et simul ulceribus quasi iniustis omne rubere
 Corpus , ut est per membra sacer cū diditur ignis . 1165
 Intima pars homini vero flagrabat ad ossa :
 „ Flagrabat stomacho flamma , ut fornacibus , intus . „
 Nil adeo posset cuiquam leve , tenueque membris
 Vertere in utilitatem : ad ventum & frigora semper
 In fluvios partim gelidos ardentia morbo . 1170

Mem-

Membra dabant , nudum jacentes corpus in undas .
 Multi præcipites lymphis putealibus alte
 Inciderunt , ipso venientes ore patente .
 Infedabiliter sitis arida corpora mersans
 Æquabat multum parvis humoribus imbrem . 1175
 Nec requies erat ulla mali ; defessa jacebant
 Corpora ; mussabat tacito medicina timore ;
 Quippe patentia cum totas ardentia nocteis
 Lumina versarent oculorum expertia somno :
 Multaque præterea mortis tum signa dabantur ; 1180
 Perturbata animi mens in mœrore , metuque ;
 Triste supercilium ; furiosus voltus , & acer ;
 Sollicitæ porro , plenæque sonoribus aures ;
 Creber spiritus , ac ingens , raroque coortus ;
 Sudorisque madens per collum splēdidus humos ; 1185
 Tenuia sputa , minuta , croci continēta colore ,
 Salsaque , per fauceis raucas vix edita tussi .
 In manibus vero nervi trahier , tremere artus :
 A pedibusque minutatim succedere frigus
 Non dubitabat : item ad supremū denique tempus 1190
 Compressæ nares : nasi primoris acumen
 Tenue : cavati oculi : cava tempora : frigida pellis ,
 Duraque ; inhorrebat rictum ; frons tenta minebat ;
 Nec nimio rigida post strati morte jacebant :
 Octavoque fere candenti lumine solis , 1195
 Aut etiam nona reddebant lampade vitam .
 Quorum siquis , ut est , vitarat funera leti ,
 Visceribus tætris , & nigra proluvie alvi ;
 Posterius tamen hunc tabes letumque manebat :
 Aut etiam multus capitis cum sæpe dolore 1200
 Conruptus sanguis plenis ex naribus ibat :
 Huc hominis totæ vires corpusque fluebat .
 Profluvium porro qui tætri sanguinis acre
 Exierat , tamen in nervos huic morbus & artus
 Ibat , & in parteis genitaleis corporis ipsas . 1205

Et graviter partim metuentes limina leti
 Vivebant ferro privati parte virili :
 Et manibus sine nonnulli pedibusque manebant
 In vita tamen , & perdebant lumina partim :
 Usque adeo mortis metus his inceserat acer . 1210
 Atque etiam quosdam cepere obliviam rerum
 Cunctarum , neque se possent cognoscere ut ipsi .
 Multaque humi cum inhumata jacerent corpora supra
 Corporibus , tamen alituum genus atque ferarum
 Aut procul absiliebat , ut acrem exiret odorem : 1215
 Aut , ubi gustarat , languebat morte propinqua .
 Nec tamen omnino temere illis sedibus ulla
 Comparebat avis , nec noctibus sæcla ferarum
 Exhibant silvis : languebant pleraque morbo ,
 Et moriebantur : cum primis fida canum vis 1220
 Strata viis animam ponebat in omnibus ægram ;
 Extorquebat enim vitam vis morbida membris .
 Incomitata rapi certabant funera vasta :
 Nec ratio remedi communis certa dabatur .
 Nam quod aliis dederat vitaleis aëris auras 1225
 Volvere in ore licere , & cæli templa tueri ;
 Hoc aliis erat exitio , letumque parabat .
 Illud in his rebus miserandum & magnopere unum
 Ærumnabile erat ; quod , ubi se quisque videbat
 Implicitum morbo , morti damnatus ut esset , 1230
 Deficiens animo mæsto cum corde jacebat
 Funera respectans , animam & mittebat ibidem :
 Idque vel in primis cumulabat funere funus .
 Quippe etenim nullo cessabant tempore apisci
 Ex aliis alios avidi contagia morbi : 1235
 Nam quicumque suos fugitabant visere ad ægros ,
 Vitaï nimium cupidi , mortisque timentes ,
 Pœnibat paullo post turpi morte , malaque
 Desertos , opis experteis , incuria mactans ,
 Lanigeras tamquam pecudes , & hucera sæcla . 1240
 Qui

Qui fuerant autem præsto , contagibus ibant ,
 Atque labore , pudor quem tum cogebat obire ,
 Blandaque lassorum vox mista voce querelæ .
 Optimus hoc leti genus ergo quisque subibat :
 Inque aliis alium populum sepelire suorum 1245
 Certantes , lacrimis lassi luctuque redibant .
 Inde bonam partem in lectum mœrore dabantur :
 Nec poterat quisquam reperiri , quem neque morbus ,
 Nec mors , nec luctus tentaret tempore tali .
 Præterea , jam pastor , & armentarius omnis , 1250
 Et robustus item curvi moderator aratri ,
 Languebant , penitusque casis contrusa jacebant
 Corpora , paupertate & morbo dedita morti .
 Exanimis pueris super exanimata parentum
 Corpora nonnumquam posses , retroque videre 1255
 Matribus & patribus natos super edere vitam .
 Nec minimum partim ex agris mœroris in urbem
 Confluxit , languens quem contulit agricolarum
 Copia , conveniens ex omni morbida parti .
 Omnia cõplebant loca tecta que , quo magis eos tum 1260
 Confertos ita acervatim mors accumulabat .
 Multa siti prostrata viam per , proque voluta
 Corpora silanos ad aquarum strata jacebant ,
 Interclusa anima nimia ab dulcedine aquai .
 Multaque per populi passim loca prompta , viaeque 1265
 Languida senianimo tum corpore membra videres ,
 Horrida pædore , & pannis cooperta , perire
 Corporis inluvie : pellis super ossibus una ,
 Ulceribus tætris prope jam sordique sepulta .
 Omnia denique sancta deum delubra replebat 1270
 Corporibus mors exanimis , onerataque passim
 Cuncta cadaveribus cælestum templa manebant ,
 Hospitibus loca quæ complebant ædituentes .
 Nec jam relligio divum , nec numina magni
 Pendebantur : enim præsens dolor exsuperabat . 1275

Nec mos ille sepulturæ remanebat in urbe ,
 Ut prius hic populus semper consuerat humari .
 Perturbatus enim totus trepidabat , & unus
 Quisque suum pro re consortem mæstus humabat .
 Multaque vis subita , & paupertas horrida suasit ; 1280
 Namque suos confanguineos aliena rogorum
 Infuper instructa ingenti clamore locabant ,
 Subdebantque faceis , multo cum sanguine sæpe
 Rixantes potius , quam corpora desererentur .

CREECHII CENSURA.

Multa in hoc libro præclare disputavit Lucretius , at
 excidit proposito ; neque enim de Providentia opi-
 nionem , quam oppugnavit totis viribus , concussit . Sit o-
 mnis Meteorôn ratio perspicue declarata : Tonitru , Ful-
 gur , Fulmen , Terræ-motus explicentur : omnia denique
 agantur naturali ratione . at nulla umquam sine Domino :
 saltem Dominum ipsa Natura non respuit ; Natura enim
 est ea bruta materiæ particularum dispositio , quæ facit ut
 isti oriantur effectus , quos vocamus naturales . Illa au-
 tem dispositio si Casu inducãta sit , non refutat ; si prudentia
 sit constituta , confirmat Providentiam . Ita singula
 explicationes Physicos delectare possunt , Atheos non ju-
 vant .

De Meteoris autem nemo accuratius collegit Veterum
 Philosophorum opiniones , nemo acutius exposuit . His pau-
 ca addiderunt recentiores Philosophi , non meliora . Et pro-
 fecto ut hæc nostra ætas , ita plures post nostram mem-
 riam nascentes (ista Vitruvius) cum Lucretio videbuntur
 velut coram de Meteoris disputare .

De Terræ-motu , & Mari ea docet quæ res ipsa compro-
 bat ; nisi quod quidam Terræ-motus (de quibus forsan
 ali-

aliquando copiose) vires caussarum quas assignat, superare videantur.

Ætna nobile est argumentum, sed difficile; & in hoc deficit Poëta: at de Nili incremento, de Avernis, & de Fontibus admirandis, tamquam ipsa veritas loqueretur, differit. Id vero observandum, quod de fabuloso Jovis Ammonis Fonte minus satisfacit, quippe melius Naturam explicat Lucretius quam Fabulas.

De Magnete plura, quæ avide legeremus, scripserat, si notæ fuissent Lapidis istius admirandi vires. Pestis & Morborum commoda explicatio. Thucydidem ita denique interpretatur, ut viam illius Historici exprimat, augeat majestatem. Neque ipsa Thucydidis narratio tam perspicua, aut tot ingenii luminibus distincta.

F I N I S.

PATAVII. MDCCXX.

Excudebat JOSEPHUS COMINUS.

JACOBUS TONSON

BIBLIOPOLA LONDINENSIS

LECTORI CANDIDO

S. P. D.

Equæ mei, neque hujus loci est, de Lucretii vita & laudibus, vel historicum, vel declamatorem agere: Gifanium adent, qui auctoris ævum, gentem, & familiam solliciti quæritant; Gassendum, & Creechium consulant, quibus in intimos Epicuri recessus penetrare, genuinumque Poëtæ sensum rimari, & resellere curæ est. Id mihi solum negotii fuit, legitimum latinitatis principem tibi nitidum offerre, Epicureumque curata bene cute comessaturis Philosophis propinare. Textum ideo Creechii, utpote Lambino, & Fabro quammaxime consentientem, tibi fideliter, duobus, tribusve ad plurimum, locis exceptis, præbeo. Et, cum ipse minus in re Critica profecerim, parumque ingenio & sagacitate potuerim, subsidio tamen mihi diligentiam abunde comparavi, ut tu in ista arte progressus utiles possis facere; amplamque messem tuis falcibus demetendam industrius proposui. Hic enim babes, quod subtilitatem & acumen ingenii tui exerceat, & acuatur; ut ex variantibus veras tandem possis lectiones eruere; & dum sedulo aliorum judicia in unum collata pensitas, melius confirmes tuum. Hic enim uno intuitu, quidquid integerrimæ latinitatis custodes acerrimi san-

sanxerunt , sine notarum alienarum farragine , apparet fixum & stabilitum : hic etiam , quidquid nugatores inanissimi somniarunt , fortasse cum nausea , percipies ; non tamen sine usu , certissime sine mora & tædio , modico admodum temporis & pecuniæ dispendio , recognosces . Exinde etiam facilius elucescet , ut ipse Lucretii verbis utar , quanto

cycnorum melior canor , ille gruum quam

Clamor , in ætheriis dispersus nubibus Austri .

Et nullus dubito , quin mecum sentias , & Jove æquo judices , simul ac Lambinum , Gifanium , Fabrum , & Creechium , cum Nardio , & Fayo , ceterisque ejusdem farinae infelicissimis editoribus contuleris . Eorum tamen numero excerpas velim Bononiensem Pium melius de Lucretii lectoribus studiosis meritum ; utpote qui variis MStis Codicibus venerandæ & eruderatæ , ut ipse loquitur , vetustatis adjutus piaculum duxit , vel minimas eorum discrepantias prætermittere , omnes accuratissime notis suis vix aliter ferendis inferciens ; quas cum conjecturis ejus integras tibi in manus trado : & siquid inde beneficii acceptum retuleris , gratias Domino Doctori Pellet , Medico eruditissimo , qui editionem Pii Bononiensem , raram admodum , conferendam benignissime communicavit , ut habeas , impense rogo . Eodem etiam nomine celebranda est insignis humanitas Cl. Viri Joannis Mori Episcopi Eliensis , qui editionem Gifanii impressam Antuerpiæ A. D. 1565. cum notis marginalibus & emendationibus Jacobi Susi , & Theodori Munckeri , aliamque apud Grypbium A. D. 1540. cum duabus collationibus Nicolai Heinsii , utrosque olim libros Petri Francii Professoris Amstelodamensis , ex instructissima sua bibliotheca suppeditavit . Cui omnino adjungendus est Cl. Vir Robertus Cannon Ecclesiæ Eliensis Canonicus , pari studio de re literaria promovenda sollicitus , qui fragmentum Gottorpiæ , & tres MStos Codices Isaacii Vossii ,
ipsas-

ipsasque ejusdem Vossii Emendationes , quas imprimendas se designasse sepius in Notis suis ad Catullum declarat Vossius , amicissime commodavit ; omnesque juris publici fieri perliberaliter voluit . His igitur viris optimis gratias quammaximas , uti tanto devinctum beneficio decet , agas : meque tuis commodis semper inservituum , bonoque rei literariæ publico magnifice jam consulentem , & , modo cœptis aspirent eruditi , semper consulturum foveas , & exstimules . Vale .

E X P L I C A T I O
N O T A R U M.

- A. *significat Gifanii Editionem impressam Antuerpiæ .
1565.*
- A. marg. *alias Lectiones margini Gifanii additas .*
- a. -- -- *aliam Gifanii impressam Lugd. Bat. 1595.*
- B. -- -- *Paræi . Francfordiæ . 1631.*
- Bm. *Lectiones MSti Codicis Bodlejani , margini Codicis
qui fuit Thomæ Creech adscriptas .*
- C. -- -- *apud Gryphium Lugduni . 1540.*
- c. *Lectiones ejusdem marginales .*
- Cr. *Conjecturas Tb. Creechii notis suis insertas .*
- D. -- -- *Fayi in us. Delph. Parisiis . 1680.*
- E. -- -- *Nardii . Florentiæ . 1647.*
- F. *Fabri Emendationes .*
- G. *Fragmentum Gottorpiæ 800. vel 900. annorum .*
- H. 1. 2. *Collationes Heinstantas ; quæ non nisi ad pri-
mum , & sextum librum pertinent .*
- I. -- -- *Baronis de Coutures . Paris. 1692.*
- K. *Notas MStas Dñi Jacobi Susii .*
- L. -- -- *Lambini . Francfordiæ . 1583.*
- M. *Marulli Lectiones , margini Gifanii additas .*
- P. -- -- *Pii . Bononiæ . 1511.*
- V. *Lectiones Vossianas , quas margini libri sui imprimen-
di adscripserat .*
1. 2. 3. *Collationes trium MStorum Codicum Vossii a Cl.
Viro Roberto Cannon factas .*

VARIÆ LECTIONES
IN LUCRETII
LIBRO I.

- vers. 4 **C**oncelebras) ceperas I.
 5 **Exortum**) exortu not. Pii .
Lumina) lumine G.
 7 *Adventumque tuum*) adventuque tuo C. E. Bm. ad
 ventumque *Turnebus* . V.
 9 *Placatumque*) pacatumque C. E.
Lumine) numine c. not. Pii .
 11 *Genitabilis*) genitalis A. B. D. I. genetabilis M.
 13 *Initum*) initium A. B. I. nutum Bm. not. Pii . un-
 de aliqui male *nuncium* pro *Zephyro* K.
Percussæ) percussam G. percussæ C. E. V. L. A.
 marg. P.
 14 Hic versus sequenti postponitur V.
 15 *Capta lepore*) quodque lepore H. 2. P.
 16 Deest . A. B. E. V. 1. 2. P. *Lambini* etiam iudicio
 exterminandus .
 17 *Quo quamque*) quocumque Bm. not. Pii . H. 1.
 24 *Fit*) sit *Faber* .
 28 *Ornatum*) ora latum G. 1. K. prælatum V. ex
Wallio . altatum *Salmasius* .
 34 *Regit in gremium*) regium in gremium G.
 35 *Rejicit*) reficit A. B. H. 1. I. B. reficit not. Pii .
Devinctus) devinctus C. E. G. utramque lectionem
 agnoscit *Pius* .
 36 *Suspiciens*) suspirans C. utramque lectionem agno-
 scit *Pius* . suscipiens G. V.
 38 *Pendet*) pendent G.
 39 *Hunc tu*) nunc te Bm.

- 44 *Deesse* . Post hunc versum inferuntur 57. versus & quinque sequentes H. 1. Bm. quos tamen H. 2. non recipit .
- 45 *Memmiada & te*) Memmius & te A. B. C. E. I. P. Deest . V. & 1. 2. 3.
- 47 *Ne mea*) nec mea D. Creech.
- 49 *Ratione*) regione c. *Pia* etiam ex vetust. exemplar. in textum recipiente , qui utramque lectionem agnoscit .
- 52 *Quove eadem rursus*) Quod eadem rursus K. *Resolvat*) resolvit P.
- 61 *Suis*) sui P.
- 62 *Promeritis*) pro meritis C. utrâque agnoscit *Pius* .
- 67 *Grajus*) gnarus c. utramque agnoscit *Pius* .
Mortales) immortales c. utramque habet *Pius* .
Tollere) tendere A. marg. L. ex *Nonio* .
- 68 *Obfistere*) abfistere c. utramque *Pius* agnoscit .
- 71 *Virtutem irritât animi*) irritat animi virtutem G. irritat virtutem animi C. P.
- 72 *Cupiret*) cuperet G. 1.
- 78 *Quantam*) quantum C. E. G. P.
Atque) utque A. B. I.
Alte) aliter G.
Hærens) hæreat A. B.
- 80 *Obteritur*) opteritur G. Exteritur A. marg.
- 83 *Endogredi*) Indugredi C. E. G. P. 1. 2. 3.
Quod contra , sapius) quod contra sapius A. quin contra C. E. M. P. Bm. H. 2.
Sapius olim) sapius illa c. G. H. 1. K. P.
- 86 *Iphianassai*) Iphianassæo C. Iphianassai c. Iphianasseo E.
- 87 *Delecti*) dilecti G.
- 90 *Cui*) Quæ c. P. Quo L.
- 91 *Celare*) celerare c. P. celebrare A. marg.
- 93 *Muta metu*) Volta metu *Avancius* .

- 95 *Donarat*) donaret P.
 96 *Ad aram*) ad aras G.
 103 *Quovis*) quodvis G. K.
 104 *Desciscere*) desistere *Gassendus*.
 Quæres?) quæres A. B. C. L. P.
 105 *Tibi jam*) tibi me A. B. I.
 Possunt) possunt C. E. H. 2. *possum* c. H. 1.
 107 *Timore?*) timore P.
 108 *Nam si*) jam si Bm.
 Certam) certum C. P.
 115 *Morte dirempta*) morte peremta *Creech*.
 118 *Ennius ut noster cecinit, qui primus*) *Ennius ut*
 primus cecinit qui noster G.
 120 *Hominum*) omnium A. B. I.
 123 *Permanent*) permaneant G. H. 1. K. 3. *perveniant*
 H. 2. P.
 124 *Deest* . 3.
 125 *Exortam*) exortum H. 1. *extremum* c. *exorto* *vol*
 exortam P.
 126 *Et fundere*) effundere G. V. E. 3. *cui fundere* P.
 130 *Genantur*) gerantur A. B. C. D. E. I. L. P. 1. 2.
 131 *Primis*) primum C. P. *Gassendus*.
 134 *Terrificet*) terrificent A. B.
 Affectis) affectas 1.
 Sepultis) sepultas 1.
 137 *Animi*) animus A. B. H. 1. I. Bm.
 141 *Sperata voluptas*) spectata voluntas C. E. Bm.
 142 *Perferre*) efferre A. B. G. H. 1. Bm. L.
 143 *Serenas*) severas *Creech*.
 145 *Menti*) mentis c. P.
 150 151. post 159. collocantur D. confusa admodum
 apud *Pium* omnia hæc, hoc ordine descripta :
 Quippe ita . . .
 Quod multa . . .
 Quorum operum . . .

256 VARIÆ LECTIONES.

- Possunt hæc . . .
 Et quo quæque . . .
 Cujus principium hic . . .
 Nullam rem e nihilo . . .
 Quas ob res ubi . . .
 De nihilo , &c.
- 152 *Ita*) ut Bm.
- 158 *Et unde*) ut unde A. marg. V. 3.
- 160 *Fierent*) fiant H. 1.
- 162 *E terra*) & terra D.
- 165 *Teneret*) tenerent C. G. P. V. 3.
- 168 *Corpora*) femina *Gassendus* .
- 170 *Quidque creatur*) quæque creantur A. B. C. D. E.
 I. P. Bm.
- 174 *Certis*) cunctis *Creech*.
- 175 *Præterea*) propter ea G.
- 176 *Vites*) uvas D.
Sudante) suadente C. G. L. H. 1. V. 3. *Gassendus* .
 sua dante *Salmasius* .
- 177 *Quia*) qui G. 1. quæ V. que 2. 3.
- 178 *Quodcumque creatur*) quodcumque ora cantu G. 3.
 Orcatu 1. creatum V.
- 180 *Oras*) auras *Faber* .
- 182 *Alienis*) alicujus *Pius* . ex sinceris tamen exemplaribus inter notas reponit *alienis* .
- 191 *Crescendoque*) crescentesque G.
- 192 *Quæque*) quicque G. V. 2. 3.
- 196 *Possit*) posset A. C. P.
- 201 *Pontum per*) pontu per K. ex *Salmasio* .
- 206 *Nilo*) nullo *Pius* ex *Lactantio Romanæ editionis* .
- 207 *Creatæ*) creata P.
- 208 *Possint*) possent G.
Proferrier) proferre per *Pius* ex *Lact.*
Auras) oras c.
- 209 *Quoniam*) quando *Pius* ex prob. exempl.

- 210 *Meliores reddere fœtus*) meliores reddere fœti G. reddier fœtus A. B. reddere fœtus I. D. 1. 3. reddi L. F.
- 216 *Quidque*) quæque A. B. C. D. E. P.
- 220 *Enim*) Ei A. B. C. supple *naturæ*.
- 221 *Et nexus*) at nexus A. marg.
- 222 *At nunc*) -- Quod nunc A. B. H. 1. E. I. P.
Constant) constat A. B.
- 223 *Obiit*) obeat B. C. D. E. P.
- 228 *Generatim*) generatum A. marg.
- 229 *Redducit -- aut reductum*) Reducit -- aut reductum A. B. D. G. V. Deducit -- & deductum H. 1. Educit -- reductum D. E.
- 231 *Ingenui*) ingeniti A. marg. C. P. ingentis H. 2.
Pius tamen ex vett. codd. restituit *Ingenui*.
- 236 *Consistit*) consistat 1.
- 237 *Prædita*) redita 3.
- 240 *Nisi materies*) nec materies H. 1.
- 241 *Nexas*) nexus A. B. C. Gass. L. P. nexu E. *Pius in notis*.
Endopetite) endopetita A. B. Gass. L. indupetita C. E. G. 1. 2. 3. P.
- 242 *Tactus enim lethi satis esset causa profecto*) Quidam, legunt: Tactus enim lethi omnibus esset causa profecto. Tractus enim c. H. 1. P.
- 243 *Ubi*) ibi P.
Eorum) quorum B. C. E. a. V. I. K. P. 3.
- 244 *Quaque*) quenquam H. 2.
- 247 *Res corpore*) in corpore Gass.
Satis acris) satis actis c. P. *quidam codd. leg. acris, not. P.*
- 248 *Pro textura*) prætextura c. P.
Reperta) retexta P.
- 251 *Pereunt*) haud pereunt *Pius in not.*
- 256 *Pueris*) puerum Bm. H. 1.
- 258 *Fessæ*) feræ. *Quidam fœtæ.*

258 VARIÆ LECTIONES.

- 258 *Pingues*) pecudes per pingua G. E. P.
 262 *Percussa*) perculsa C. G. V. 1. 2. 3. E. L. P.
 265 *Nisi morte*) nec morte H. 1.
 Adjutam) adjuta A. B. C. D. E. Bm. P. adulta G.
 266 *Age res*) ageſis A. C. D. E. I. i. e. age ſi vis P.
 Quoniam) quum jam H. 1. 2.
 Non poſſe) nil poſſe A. C. D. E. I. P.
 267 *Genitas ad nil*) genitum ad nihilum I. genita ad
 nihilum A. B. C. D. E. P. genitas ad nil G. H. 1. 2.
 270 *Præterea*) propterea *Faber* .
 272 *Incita*) inſita *Aliqui* .
 Pontum) portus A. B. Bm. porcas *Salmaſius* .
 cortus G. 1. 3. pontum M.
 275 *Sternit*) ſævit c. H. 1. M. Codd. *Pii* MSS.
 277 *Murmure pontus*) murmure cõrtus *Faber* . V.
 280 *Vertunt*) verrunt *Gaffendus* .
 281 *Propagant*) miniſtrant H. 2.
 282 *Ac cum*) quam quom L. quam cum A. B. C. D.
 E. I. ut cum c. P. e cum G.
 283 *Quod*) quem G. 2. quum H. 1.
 287 *Turbidus*) turgidus V. 1. turbio G. 2. 3.
 288 *Incurrens*) incurrit A. C. E. G. P.
 290 *Ruit qua*) ruunt quæ *Faber* .
 Qua quidquid) quam quidquam A. C. qua quic-
 quam E. P.
 292 *Flumen cum*) cum flumen E. G. H.
 294 *Vertice torto*) vertice toto G. 2. 3.
 295 *Rapidoque*) rapidique A. B. C. E. H. 1. I. P. 1. 2.
 rotantia) rotanti A. B. C. E. L. P. H. 1. 2. ro-
 tantes c. Bm. *Pius* ex codd. fidelioribus reſtit. *ra-*
 pidoque rotantes .
 297 *Ac moribus*) ac motibus A. marg. a. C. D. & mo-
 tibus P.
 299 *Tum*) quum H. 1. quin H. 2. A. marg. P.
 301 *Calidos*) validos H. 1. Bm.

- 306 *Fluctifrago*) fluctivago *Nonius* .
 307 *Eadem dispensæ*) eadem dispensæ D. *Nonius* . dispensæ *Gellius* . candenti c. A. marg. eadē candenti P. *Serescunt*) rigescunt 1.
 308 *At neque*) ac neque H. 1.
 309 *Æstu*) æstus E. P.
 312 *Multis*) multum M. H. 1. P. multis olim *Faber* . V. 1. 2.
 314 *Stillicidi casus*) Stillicidi & casus H. 2.
 318 *Manus dextras*) manus extras A. marg. c. & quidam codd. *Pii* .
 319 *Versum hunc non agnoscit* Bm.
 320 *Sint*) sunt A.
 322 *Præclufit*) præcludit A. marg. præclufet G.
 327 *Deest vesco* G.
 328 *Quid quoque*) quid quæque A. marg. C. P.
Poffis) posset A. marg. P.
 329 *Cæcis*) cæsis G.
 332 *Cognosse in*) commune in Bm.
 334 *De summa*) in summa Bm.
 337 *Corporis*) corporum A. B. C.
Exstat) estat G. *Gassendus* . est ut V. 1. 2.
 344 *Privata carerent*) privata jacerent *Turnebus* .
 346 *Quiesset*) fuisset *Gassendus* .
 348 *Esse licet*) esse liquet C. E. celiceret G. forte *elicier* V.
 349 *In saxis*) En saxis H. 2.
 350 *Flent*) fuunt Bm.
 353 *Totas usque ab*) totos C. E. tota usque vel ab A. totas usque ab K. *Pius* ex vett. exempl.
 357 *Qua possent*) quæ possent D.
 358 *Fieri*) qua irent V.
Videres) videres vel valerent G. valerent 2. 3.
 362 *Pendere*) pondere G.
 363 *Corporis*) corporum P.

260 VARIÆ LECTIONES.

- 363 *Est*) hoc verbum desideratur in D.
 364 Postponitur 365. E.
 367 *At contra*) aut contra G.
Corporis esse) corporum inesse P. c. A. E. corporis
 esse quidam codd. *Pii* .
 368 *Dedicat*) indicat C. deliquat D. L.
Vacui minus) vacuum G. H. I. P. nimis intus *Creech*.
 369 Deest *id* E.
 372 *Fingunt*) figunt G.
Præcurrere) percurrere H. 2. 2.
 377 *Sint*) sunt H. 1.
 381 *Quo poterunt*) qui poterunt A. marg.
Cum pisces) quo pisces H. 1. P.
 383 *Admixtum dicendum est rebus*) admixtum dicendum
 est in rebus D. dicendum rebus C. dicendū est G. 2.
 384 *Initum*) initium A. B. H. 1. 2. *Creech*. P. *in notis*
tamen P. legit *initum* .
Res quæque) re quaque .
 385 *Concurſu*) Concurſo A. P. V.
Corpora lata) tempora læta H. 1.
 386 *Si cita*) Si cito D. *Gassendus* .
 387 *Fuvat*) fiat A. B. C. D. E. I. P. V. fiat A. marg.
 G. 3. *flabit* quidam codd. *Pii* .
 388 *Celerantibus auris*) densantibus auris c. P.
 390 *Compleri*) complere A. B. D.
Quemque) quisque G. V. 1. 2. 3.
 396 *Densier*) densarier C. D. P. condensier G.
 398 Deest *ſe* C. E. P.
 400 *In deest* P.
 401 *Poſſum commemorando*) poſſunt commemorāda H. 2.
 402 *Quidem dictis*) fidem dictis c.
Conradere) contradere A. C. E. I. P.
 403 *Parva ſagaci*) prima ſagaci Bm.
 404 *Tute*) quidam legūt *tupte* pro *tuopte*. *Pius* tu te E.
 407 *Inſtiterunt*) inſtiterint C. D. E.

- 407 *Certa viai*) prima viai Bm.
 411 *Quod si*) Quod nisi A. B. D. I. P.
Paullumve abscefferis ab re) palumve re abscefferis
 ab re G. -- recesseris -- A. B. D. E. I. P.
 412 *Promittere*) permittere G.
 413 *De fontibus magnis*) de fontibus amnes G. 2. 3. e
 fontibus H. 1. P. amnis 1.
 419 *Jam repetam*) ut repetam G. H. V. 1. 2. 3.
 421 *Consistit rebus*) cōstitit in rebus A. marg. C. E. G. P.
 423 *Nam corpora*) quæ corpora Gass.
Communis) communes P.
Deliquat) dedicat A. B. C. E. V. I. P.
 424 *Quo nisi*) cui nisi C. E. G. 2. 3. P. quoi V. 1.
 426 *Animi*) animos C. E. Bm. P.
 428 *Haud usquam*) haud quaquam A. marg. P.
Sita) cita Pius in not.
 429 *Quaquam*) quoquam C. E. G. M. V. A. marg. not. Pii.
 431 *Possis dicere*) poscit G. dicier (vel dici) possit K.
 433 Delet F.
Quod quasi) quo quasi H. 1. Bm. Quæ quasi tertia
 sit Creech.
Rerum natura) numero natura A. B. D. I. V. L. 1. 2. 3.
 434 *Esse aliquid*) esse aliud C. P. esse quid H. 1.
 435 *Augmine*) agmine C.
 437 *Corporum*) corporis G. corporeum M. H. 2. not.
 Pii. *Alii Corporum* adaugebit .
 443 *Possint*) possunt G.
 448 *Cadat*) cadet P.
 452 *Numquam*) nusquam V. 3.
 454 *Saxis*) saxi C. E. P.
Ignibus) ignis C. F. G. V. P. 3.
Aquai) aquarum H. 1. P.
 462 *Porro deinde*) pars deinde D.
 466 *Cum dicunt*) ut dicunt E. P.
 467 *Ne forte*) ne contra A. marg. C. E.

262 VARIÆ LECTIONES.

- 467 *Esse fateri*) forte fateri A. marg. C. E. contra fateri H. 1. cuncta fateri P.
- 468 *Quando ea*) quando & A. B. D.
- 470 *Aliud rebus*) aliud terris A. marg. C. E. 1.2. 3. P.
- 473 *Geruntur*) genuntur L.
- 474 *Forma*) forma G.
- 477 *Trojai*) Trojanis A. B. C. D. E. 1. 2. I. P.
- 481 *Constat*) constet H. 1.
- 483 *Gerantur*) regantur C.
- 485 Delet H. 1.
- Quæ*) qua 1. 2.
- 487 *Vincunt*) evincunt C. P.
- Corpore demum*) corpore damnum c.
- 488 *Et si*) etsi B. C. D. L. P.
- Credere quidquam*) forsitan quicquam E. forsita quicquam H. 1. fors ita -- P.
- 491 *Clamor ut , ac voces*) Clamor ut it vocis C.E.H.1. ad vocis H. 2. - it ac voces *Pius in notis* .
- 492 *Fero*) fere c. P.
- Ferventia*) ferventi A.B.I.Gass. L.ferventum H. 1.
- 493 *Collabefactatus*) Quin labefactatus A. C. E. Tum labefactatus M. P.
- 494 *Æris flamma*) acri flamma C. E. M. P.
- 499 *Vera tamen*) rara tamen c. P.
- 500 *Cogit , ades*) Cognita de paucis c. H. 1. P. Cognita ades paucis H. 2. ex vett. exx. *Pius rest.*
- 501 *Esse ea*) esse & P.
- 512 *Inane est*) inane P.
- 518 *Rerum cohibere*) tectum cohibere C. E. H. 2. P.
- 521 *Si nil esset*) siquidem nihil est H. 1. Bm.
- 522 *Caca*) certa A. B. D. L. H. 1. V.
- 523 *Quæcumque*) quacunque H. 1. not. *Pii* .
- 527 *Caca*) certa A. B. D. L. H. 1. V. tota *Pius in not,* solida nempe , & plena , nullos meatus habentia .
- 528 *Pleno*) pœna G. H. 1. V. *Quæ spatium pœna possunt*

- sint distinguere inanis V. penitus 3. pœnitus 1.
Inane) Inani V. 3.
 531 *Queunt*) queant H. 1.
tentata) in quibusdã codd. *Pii* scribitur *terebrata* .
 534 *Findi*) fundi G. V. 3. scindi P.
 537 *Et quam*) & quo A. B. C. D. E. I. P.
 538 *Tam magis his rebus*) tam magis ictibus hæc F.
Tentata) codd. *Pii* quidam habent *temerata* .
 543 *Nihiloque renata*) nihiloque reducta *Gass.* nihilo
 quæfita C. E. Bm. nihilo quoque nata A. B. D. I.
 & prisc. exempl. *Pii* . nihilo quæ tanta M.
 552 Hiatus ad vers. 565. C. M.
 553 *Materiai*) materiesque c. P. materieque H. 1.
 554 *Redacta*) reducta H. 1. P. redacta *Pius in not.*
 556 *Pervadere florem*) pervadere finem A. B. c. 2. I. *Gass.*
 L. P. finis 1. 3. H. 1. fine G. codd. *fideliores Pii*
retinent florem . quam lect. ipse probat .
 558 *Diei*) dies , & F. V.
 559 *Infinite*) infinita F. V. 3.
Omnis) omne C. E. P.
 561 *Id numquam reliquo*) nunquam reliquo A. B. D.
 nunquam id reliquo L. relicuo G. V. 1.
 566 *Huc*) hõc A. B.
 568 *Constant*) constant C. E.
 569 *Fiant*) fiunt H. 2. P.
Cumque genantur) quæque gerantur C. G. 1. 2. 3. P.
 quæque geruntur E. H. 2. *Pius in not.* legit *fiant?*
geruntur? interrogative .
 570 *Simul*) semel c. G. V. 1. 2. 3. P. *in not.* tamen P.
 reponit *simul* .
 573 *Omnis*) omni *Gass. Creech.*
 576 *Condensio*) condense c.
 577 Post hunc versum collocatur versus 629. cum sex
 sequentibus G. P.
 579 *Crescendi*) crescendis H. 1.

- 579 *Tuendi*) vitamque tenendi c. H. 1. A. marg. P. G.
elegantius *tuendi* , *Pii not.*
- 582 *Quin omnia*) quando omnia C. A. B. D. E. Bm. I.
quin omnia c. G.
- 584 *Corpori*) corpore C. E. P. corpori etiam esse K.
Ostendant) ostendunt P.
- 587 *Revieta*) revincta C. E. revicta c. H.
- 590 *Atque*) utque A. B. Cr.
Hærens) hæreat A. B. Cr.
- 592 *Vidtum*) vultum Creech.
- 593 *Quoniam extremum cuiusque*) quoniam est extre-
mum quodque C. E. G. P. Bm. V. 3.
- 594 *Corporis est aliquod, quod*) corporis illius quod no-
stri C. E. G. V. P. 3.
- 597 *Secretum*) concretum c. P.
- 598 *Quoniam est ipsum pars, primaque, & ima*) quoniam
ipsum primæ quoque & imæ C. quoniam ipsum
sunt primaque & ima c. G. H. 1. ipsum : primæ
quoque & imæ E. Bm. quoniam sunt ipsum pri-
maque & ima P. & una 2.
- 600 *Agmine*) Augmine C. P.
- 602 *Ut nequeant ulla*) unde queant nulla A. B. C. E.
K. P. unde queant ulla 1. 2. I. L.
- 605 *Ullorum*) illorum G.
- 607 *Neque deminui*) nec diminui H. 1. P. diminui quid
A. marg. C. E. deminuitam G.
- 612 *Perfiniet*) præfiniet 2. 3. P.
- 613 *Minimamque*) P. *in not.*
Quid escit ?) quid esset ? D. E. M. 1. 2. quid es-
set C. P. quod escit K. quod esset P. *in not.*
- 614 *Non erit*) Nil erit B. C. E. Bm. P. Nihil erit G.
Ut distent) ut distet C. E. G. P. ut discet Bm.
- 617 *Quoi quoniam*) Quod quoniam C. E. G. 1. 2. 3. P.
- 618 *Animum*) animi C. E. H. 2.
- 620 *Constent*) constat G. constant H. 1.

- 622 *Denique ni*) Denique si B. C. a. 1. 2. 3. K. E. P.
 625 *Quæ multis*) quæ ullis B. a. I. K. quæ nullis C. E.
 G. 1. 2. P.
 628 *Per quæ*) per quas c. H. 1. P.
 629 Deest cum sex sequentibus Bm.
 630 *Tamen*) tunc , prisc. exempl. *Pii* .
Tempore quædam) corpore quædam D. tempore
 quæque C. E. G. P.
 632 *Clueant*) pereant H. 2.
 635 Insuper versus omitti ad versum 552. C. M.
 640 *Clarus ob obscuram linguam*) clarius obscurans lin-
 guam c. P. deest *ob* G.
 641 *Quam de graves inter Grajos*) quam gravior Grajos
 inter G. *Pius in not.* quam de Grajis inter Grajos
 E. quam de Grajis qui inter Grajos P. quam gravis
 est inter 1. quam de gravis Grajos inter H. 2.
 643 *Inversis*) immeris *Gassen* .
 647 *Ex vero si*) exurosi G. ex uno si L.
Puroque creatæ) vereque creatæ G.
 648 Deest enim A. B.
Denferier) denfarier C. H. 2.
 650 *Super ignis*) suus ignis C. D. E. M. H. 2. prisc. ex-
 empl. *Pii* . sunt qui legunt *separ ignis* . *Pius in not.*
 651 *Conductis*) conjunctis c. P.
Esset) esse , legendum velit *Pius* .
 652 *Disque supatis*) seque paratis c. P. que superatis G.
 atque supatis H. 2. disque sipatis codd. MSS. *Pii*
 C. E.
 656 *Atque hi si*) id quoque si E. C. G. P. 1. 2. 3.
Admistum inane) admisto inani E. H. 2.
 658 *Mussant*) musant H. 2. mussant G. musæ V. 3.
 amusæ V. multi C. E. inesse c. P. esse A. B. I. mu. 1. 2.
 659 *Fugitant*) fugiunt C. E. fugiant P.
Purum , &) purum A. B. C. D. E. P.
 661 *Exempto rebus inani*) inane G. exemptum rerum
 ina-

266 VARIÆ LECTIONES.

- inane P. exempto rerum inane *not.* P.
 662 *Denseri*) densari C.
 663 *Raptim*) raptum K. H. 1. natum C. D. E. H. 2.
 raptis G. Vett. libb. V. 3.
 666 *Ulla credunt*) minus credunt 1. mia 2. 3.
Ratione) rationi A.
 667 *Cœtu*) cœtus C. G.
Stingui) stringi P.
Mutareque) massareque C. E. P. mufareque G.
 mussareque V. 3.
 668 *Ex ulla*) Ex nulla 1. 2. 3. ex una c. P. ex ulla P.
in not.
Reparcent) reporcent A. codd. *Pii.* receptent C. D.
 E. M. H. 2. codd. *Pii.* pararent c. P. parcere por-
 cent codd. *Pii.*
 669 *Funditus*) funditur G.
 670 *Deest ex* G.
Fient) fiunt E.
 673 *Olli*) ollis A. B. C. D. E. L. P.
 675 *Virescat*) vivefcatur G.
 678 *Ordine mutant*) ordine, sese E.
 679 *Corpora sese*) corpora rerum E. H. 1.
 681 *Decedere*) descedere A. discedere M. C. H. 2. de-
 scendere H. 1. P. 3.
Abire) adire C. E. H. 2.
 682 *Alia*) alio C. E. 1. 2. P.
Quædam) quodam H. 2.
 683 *Si tamen*) si tandem *Quidam.* tantum *Alii.*
 684 *Omnimodis*) omnimodus C. D. P. omni' modis L.
 unimodus c. *Pius in not.*
Crearent) crearet A. B. C. D. E. P.
 688 *Simulata*) similata D. E. H. 2. P.
 692 *Rem veram*) naturam *Faber.*
Ignem) ignis *Pius in not.*
 693 *Hic idem*) hoc idem C. P.

- 696 *Quem*) qui C. E. P.
 700 *Quo*) quid C. E. H. 2.
Quid) quod C. E. H. 2. P.
 701 *Quo*) qui A. B. 1. 2. P.
 703 *Solam*) solem C.
 704 *Summam* deest G. 3. ignem 1.
 709 *Putarunt*) putantur G.
 710 *Ipsum per se*) ipfas per se c. *Gass.* P.
 716 *Terra atque anima*) terra , vento procrefcere Bm.
 717 *Acragantinus*) Agrigētinus A. B. D. Agragātinus G.
 719 *Amfractibus æquor*) ac fractibus longi G.
 720 *Jonium glaucis*) Jonio & Libycis H. 2. prisc. codd.
Pii .
Aspergit virus) adſpergit littus A. B. C. D. E. Bm.
 I. P. aſpargit virus G. V. 3.
 723 *Italiae*) Haëlîæ G.
Terraï) terrarum a. B. C. E. G. I. P. 3.
 724 Deest *ſe* G. D.
 725 Deest *ut* B.
Eruptos) eructos *codd. antiqui pro* eructatos *Pius* .
Ut vis evomat) vis ut omniat ignis G. Vis ut omneat Bm. 3. Vis ut vomat L. V.
 726 *Ferat*) ferant A. B. P.
Rursum) ſurſum F. V.
 727 *Videtur*) videntur C. P. *in notis* . videtur P.
 729 Poſt hunc verſum ſequuntur 732. 733. poſtea 730.
 731. deinde hiatus uſque ad 786. G.
 731 *Carumque*) clarumque F.
 740 *Tripode ex Phæbi*) tripode a Phœbi P. *in not.*
 743 *Quod*) quo B. I.
 746 *Corpus*) corpore Cr.
 747 *Deinde quod omnino*) denique & omnino H. 1.
 748 *Faciunt*) facient H. 1.
 752 *Quod*) quæ A. C. E. I.
 753 *Minimum conſiſtere*) minimum in conſiſtere . *Gaſſ.*
 L. Deest

L. Deest *minimum* D.

- 754 *Quod jam*) quoniam A. B. C. E. I. P.
 755 *Mollia*) talia constituunt Bm.
 756 *Atqui*) at qui C. H. 2. ut qui c. H. 1. Bm. P. *in notis* tamen P. reponit *atqui* .
 758 *Virescere*) vigescere A. B. C. E. V. *virescere* c.
 759 *Habebas*) habebis P. E.
 762 *Coorta*) coacta a. B. C. D. E. Bm. Gr. P.
 763 *Fulmina*) flumina H. 2.
 767 *Retroque*) retræque, quidam codd. *Pis* .
 769 *Omnia*) omnes P.
 772 *Ut mutet*) & mutet 3.
 774 *Non animans*) non animas H. 1. 3. non animam c. P.
 Non ex animo) non ex animo E. P.
 Quid corpore) cum corpore A. B. C. D. E. P. quoque corpore *Gass* .
 775 *Quidque*) quisque V. 1. quodque P. *in not* .
 Cætu) cætum C. P. *in not* . P. reponit *cætu* .
 776 *Ostendet*) ostendit H. 1.
 Videbitur aër) vocabitur aër *Gass* .
 777 *Simul atque ardor cum rore manere*) simul & quodam cum C. E. P. atque ignem cum rore *Pis* *in notis* .
 780 *Emineat*) demineat H. 1. De numero ne quid C. P.
 782 *Ignibus ejus*) ignibus ipsis *Gass* .
 784 *Imbrem gigni*) ignem gigni H. 1. 3.
 785 *Ex imbri*) ex igni H. 1. 3.
 A terra) in terram H. 1. 3.
 787 *Mutare*) mutando C. E. Bm. *prisci codd. Pis* .
 788 *De cælo*) a cælo G. H. 1.
 Sidera mundi) sidera cæli *quidam codd.*
 789 *Facto*) factu G. H. 1. 1. 3.
 796 *Umquam*) usquam C. E. G. 3. P.
 802 *Rebus mutarier*) rebus res vertier F.

- 806 *Tabe*) tabi D. E. tabes C. P.
Vacillant) vacillent B. D. E. 3. focillant c. M. P.
 totum hunc versum *Pius* ex *Prisciani* lib. 7. resti-
 tuit : *Et tabe membrorum arbusa vacillent* .
- 808 *Non possunt*) ne possint A. B. c. P. non possint
 G. L. uti possint C. D. E.
- 810 *Adjuvat*) adjuvet C. E. P.
Jam corpore) jam tempore Bm. P. jam robore ,
 quidam codd. *Pii* .
- 814 *Multa modis*) multimodis a. B. C. D. E. P.
- 815 *Mista*) multa G. 3.
- 818 *Contineantur*) continuentur 1.
- 834 *Principium*) principio C. E. G. P. 3.
- 836 *Sic & de*) hic & de G. 3. & sic de E. etfi de M.
- 841 *Ignibus ex ignem , humorem ex humoribus esse*) igni-
 bus exiguis humorem humoribus esse C. ignem ex
 ignibus humorem ex c. P. Ignibus ex ignis humo-
 rem humoribus esse G. V. 3. Sic ignem inter se
 parvis coeuntibus nasci - Ignibus , exiguis humo-
 rem humoribus esse E.
- 852 *Effugiat*) efficiat G.
Sub dentibus) sub cœtibus E. P. sub motibus *Mu-*
retus . sub dentibus , prisci codd. *Pii* .
- 853 *Sanguen ? an ossa ?*) sanguisne , anne os ? A. fan-
 guis , anne os ? B. sanguis an ? an ne os ? C. E.
 sanguinis an ne os ? H. 2. P. *in not.* sanguis an of-
 sa ? D. 1. 2. 3. sanguis an ? os an ? *Creech.* fan-
 guinis ad nos P. sanguis *ἰμοίως* codex *Pii* . *ἰμοίως*
 legi velit *Pius* .
- 856 *Viçta*) cuncta Bm.
- 857 *Recidere ad*) neque cedere jam ad C. E. H. 2. neque
 recidere jã ad c. H. 1. recidere L. decidere *Quidã.*
- 860 *Scire licet , nobis*) seu velut in nobis C. E. H. 2.
- 861 Deest hic versus C. E. G. V. 1. 2. 3. P.
- 862 *Sive*) sine pro sin *Vossius* ex codd. suis .

- 862 *Commisto*) commistos *Pius in not.*
 867 *Venisque*) fanieque C. E. M. G. V. 3.
Misto) mista .
 873 *Inferas* : Ex alienigenis quæ lignis exoriuntur ,
 Præterea tellus quæ corpora cumque alit , auget .
 C. L.P. Præterea tellus quæ corpora cumque alit ,
 auget Ex alienigenis quæ lignis *exoriuntur* V. o-
 riuntur G. 1.
 880 *Minutas*) minacis C.E.Bm.minace G.minaci V.3.
 882 *Aut alitem*) aut aliquid A. C. B. E. P. V.
Nostro quæ corpore) nostra quo corpora A.B. I. no-
 stro quo corpore G. nostro in quæ corpore E.
 883 *Cum lapidi lapidem*) Cum lapidem in lapidem Bm.
 P. codd. tamen *Pii* lapidi lapidem .
 886 *Lanigera*) lanigero , corrigi *Pius in not.*
Quali sunt) quales sunt C. E. P.
Ubera) ubere C. E. G. P.
 889 *Atque in terris*) & in terram P. in terra vi V.
 890 *Fumumque*) summumque P. Defunt 890. 891. G.
 894 *Immista*) immissa E. 894. 895. delendos cenfer
Creech.
 895 *In rebus*) in multis *Gass.*
 899 *Donec fulserunt flammæ fulgore coorto*) fulserint
 codd. antiq. *Pii* . Donec fluxerunt c. P. Donec
 flammai fulserunt igne coorto D. flammai fulse-
 runt flore coorto A. B. *Gass.* - fulserunt flammai
 flore coorto L. *Creech.*
 902 *Quæ cum confluxere*) quæ tum cum fluxere P.
 903 *Tanta*) facta c. H.1. 2. P. G. V. 3.
 904 *Celarier*) celerarier D.
 908 *Contineantur*) contingantur? c. G. H. 1. 2. Bm.
 3. P. jungantur F.
 917 *Hac*) hæc G.
 918 *Tremulo*) in cod. reverendæ vetustatis *Pii* scri-
 bitur *remulo* .

- 919 *Salfs*) falsis *Pius in not.*
 921 *Fallit*) fallunt Bm.
 931 *Animos*) animum C. E. P. foni gratia restituit
Pius in not. animos.
 934 *Oras*) horrida P. *in not.*
 937 *Dulci*) dulcis B. E.
 941 *Tali facto*) tali tactu L.
 943 *Retroque*) ideoque P.
 949 *Constet*) constant E.
Comta figura) cuncta figura C. E. P. ex prisc. exempl.
 952 *Summaï ecquænam*) summaï quænam B. D. I. V.
 summa audi quænam C. E. Bm. P. V. summa quæ-
 dam 3.
 953 *Necne sit*) nec sit A. B. nec sic C. P. hæc sic C. E.
 ita *Pius* corrigit *in not.* nec si volvas Bm.
 954 *Genantur*) gerantur G. 1. 2. 3. geratur P. gerun-
 tur D. I.
 955 *Pervideamus*) pervidea Bm.
 956 *Pateat vel ad usque*) patefiat ad usque C. E. P. pa-
 teat vasteque B. D. I. *Gass. L. Creech. V. 3.*
 958 *Namque*) nam qua V. 2. nam quam *Alii. 3.*
Debebat) debet F. deberet I.
Habere) habere ? V.
 960 *Ultra sit*) extra fit D.
Ut) & F. aut Bm.
 961 *Quo*) quod C. V. 1. P.
 962 *Summam*) summum c. P.
 964 *Assistas*) abistas D.
 965 *Possidit*) possedit C. 1. 3. P.
 968 *Procurrat*) percurrat P.
 969 *Faciatque*) jaceatque A.
 970 *Id validis*) invalidis A. B. C. E. *Gass. P.*
 971 *Deest hic versus* Bm.
Quo) quod C. E.
 973 *Sumasque*) summasque P.

272 VARIÆ LECTIONES.

- 975 *Exempta*) exempto P.
 976 *Quod prohibeat, officiatque*) quod probeat G. 3. efficiatque G. H. 1. 2. P. 2. 3. faciatque C. E. afficiatque *Quidam*.
 978 *Non est ea finis profecto*) non est a fine profectum C. E. G. Bm. V. non est in fine P. a fine 3.
 980 *Telo*) cœlo Bm.
 981 *Fiet*) fiat G. V.
 984 *Si inclusum certis consisteret*) conclusum certis si insisteret *Gassend.*
 986 *Confluxer*) confluit G. 1. 2.
 987 *Geni*) geri A. B. D. E. I. 2. L. P.
 989 *Ubi*) ibi P.
 992 *Imum*) unum c. P.
 993 *Possint*) possit G. possent H. 2.
 994 *Semper* &) semper in G. P. V.
Genuntur) geruntur A. B. D. E. L. P. V. 3.
 995 *Æternaque*) infernaque Bm. 3.
 999 *Et contra*) e contra C. E.
 1002 *Flumina*) fulmina G. E.
 1003 *Possint*) possunt A. P. *possent* corrigit *Pius*.
 1004 *Ire, meando*) in remeando A. marg. c. in remanendo P. irremeando, fidelia exemplaria *Pii*.
 1010 *Ut sic alternis*) utque sit alterius Bm.
 1011 Adulterinum putat a.
 1012 Abest & a B. D. a. Bm. 1. 2. I. *Creech.* P.
Tantum) tamen A. B. 1. 2. Bm. *Creech.* P. totū *Gass.*
 1016 *Nam dispulsa*) nam dissipata I.
De cœtu) detectum Bm. de coitu P. unde *Pius* coitu de .
 1021 *Ordine se quæque atque sagaci*) ordine quæque suo C. E. M. se ordine quæque suo L. ordine se suo quæque sagaci G. V. ordine seque suo. ordine se nec quæque P. hic versus sequenti postponitur C.
 1022 Deest Bm.

1023 *Sed*

- 1023 *Sed quia*) quæ quia *Gass.*
Multimodis) multa modis A. B. C. D. E. I. P.
Mutata) motata , quidam codd. *Pii* .
- 1027 *Hæc rebus*) hæc rerum F.
- 1028 *Servata per*) formata per I.
- 1032 *Fota novet*) forta novet G. fota movet P.
Summissaque) summa qua P. summissaque P. *in not.*
- 1033 *Floreant*) floreat G. florent H. 2. P.
Vivant) vivunt H. 2. P.
Labentes) lambentes , quid. codd. *Pii* .
- 1036 *Reparari*) reparare G.
In tempore) in corpore C. E.
Quoque) quæque E. G. P.
- 1040 *Recta regione*) aliqua regione a. B. D. aliqua ratione 1. 2. Bm. C. E. P.
Aversa) adverfa c. H. 1. 2. P.
- 1041 *Possent*) possunt A. marg. B. G. P.
Extrinfecus) intrinfecus A. B.
- 1046 *Principiis*) principium Bm. P. principio , corrigi *Pius* .
- 1049 *Ipsæ*) *Pius* corrigi *ipfæ* .
- 1057 *Et quæ*) at quæ G.
- 1058 *Nitier, in terraque retro requiescere posta*) -- in terramque -- A. B. C. E. -- requiesce reposta C. -- requiesse reposta P. Ni fierent terraque retro requiesse reposta G.
- 1059 *Videmus*) vocamus *Gassendus* .
- 1060 *Subtus*) suapte C. D. cuncta P. suapta E. H. 2. suppa Cr. G. K. 2. 3. supra 1.
- 1062 *Recidere*) decidere C. E.
- 1065 Post hunc inferatur versus 1093. G.
- 1066 *Pariles*) paribus Bm.
Diesque) diebus A. B. Bm. c. D. I. P. diesque , *prisc. codd. Pii*. V. heic loci inferatur ver. 1075. G.

274 VARIÆ LECTIONES.

- 1067 *Finxerit*) parturit C. E. P.
 1068 *Amplexi*) amplexis c. P.
 Habent) hebent P. *in notis* legit , amplexi quod
 habent .
 1069 *Nam*) jam *Quidam* .
 1070 *Neque omnino*) & denique in omni c. P.
 1072 *Regione*) ratione C. E. 1. 3.
 1074 *Concedat*) concedere P.
 1075 *Æquis*) æque A. B. Cr. D. E. H. 2. L.
 Motus) mota a. B. motis H. 2.
 1078 *Illis*) ullis c. P. ulli G. V. 1. 2.
 1080 & 1081. collocantur proxime ante 1107. inferi-
 tur versus 1095. cum undecim sequentibus L.
 1081 *Concilio*) concilium G. P.
 Cuppedine) quidam legunt *cappedine* pro *capacita-*
 te P. *in not.*
 Victæ) victæ Creech.
 1082 *Quoque jam*) quoniam A. B. C. D. E. P. V. 2.
 1084 *Magnisque*) magnasque A. marg. c. G. P. Hic &
 sequens ordine inverso leguntur G. P.
 1085 Deest Bm.
 1090 *Ibi colligat igneis*) sibi contigat igneis G. sibi col-
 ligat P. V. colligat omnis c. H. 1. P.
 1091 Deest Bm. G.
 1093 *Cuique cibatum*) quodque cibatur A. B. H. 2. P.
 1094 Deest A. B. L. P.
 1095 *Ne volucrum*) nec volucris G. P.
 1097 *Sequantur*) ferantur C. E.
 1098 *Tonitralia*) penetralia C. E. P. penitralia Bm.
 1100 *Permistas terræ*) mixtas rerum G. permixtas re-
 rum a. C. D. E. I. P. V. 1.
 1101 *Abeant*) aveant G. abeat Bm. D. E.
 1102 *Nihil exstet*) nihil restat Bm.
 1104 *Quacumque*) quæcumque Bm.
 Corpora cæsse) corpora deesse C. E. P. corpora
 desse

- desse V. 1. 2. 3. corpore desse Bm. c.
 1107 *Perfunctus*) perductus A. B. Bm. C. E. I. P. V.
 1108 *Namque*) atque c. P.
 Clarescet) clarificat G.
 1109 *Quin ultima*) quando ultima Bm.
 1110 *Accendent*) accidunt A. B. D.

VARIÆ LECTIONES IN LUCRETII

LIBRO II.

- 5 & 6 **I**Nverso ordine leguntur E. G.
 6 *Tua*) tui A. marg. C. E. *Gassendus*.
 7 *Dulcius*) suavius *Gass.* *Creech.* non improbat.
 12 *Præstante*) constante *Gass.*
 16 *Degitur*) degimus F. *Nonius*.
 Videre) videre est B. c. D. emaculati codd. *Pii*.
 videtis Bm. C. E. M. P.
 17 *Nisi ut*) nec ut Bm.
 Cum) quoi A. quo B. cui C. Cr. I. P. V. 2. 3. ut-
 que D. E. quid. codd. *Pii*.
 18 *Sejunctus*) sejunctis E.
 Mente) mensque C. D. E. M. P. *in not.*
 19 *Semota*) semotus A. B. semotu' Cr. remota G.
 21 *Quemque*) cunque A. B. Bm. Cr. F.
 22 *Multas*) nullas A. B. F. L.
 25 *Lampadas igniferas*) lampadis igniferæ K.
 27 *Fulget*) fulgens C. D. E. M. P.
 Renidet) renidens C. M. P.
 28 *Templa*) tecta *Quidam*.
 29 *Attamen*) Quin tamen A. B. L. cum tamen C. D.
 G. P. V. 1. 3.

- 36 *Jaclaris*) Jacleris A. B. C. D. E. P. V. 1.
- 41 *Simulacra cienteis*) simulacra cientes ,
Subsidiis magnis Epicuri constabilitas
Ornatasque armis statuas pariterque animantes
V. 1. 2.
Ornatasque armis statuas stātesque animātes C. P.
Ornatasque armis charites -- c. *Pius in not.* stan-
tesque animatas c. P. *in notis* .
- 42 Deest E. G. M. V. 2.
Classēm , lateque vagari) classēm lateque vagari
Ornatamque armis belli simulacra cientem A. B.
simulacra ciere D. I. *Nonius* .
- 43 *Tum rebus*) cum rebus A. B. C. D. P.
Timefactæ) tumefactæ Bm. tumefacto C. M. P.
tunc facto E. pavefactæ F.
- 44 *Effugiunt*) Effugiant P. cum officiunt c.
Pavidæ) pavidī F.
- 45 *Pectus*) tempus A. B. C. E. P.
- 49 *Rerumque potentes*) regumque -- quiddam codd. *Pii*.
- 52 *Omne sit hoc*) omnis sit hæc A. marg. V. 1. 2. 3. G.
Egestas) potestas G. V. 1. 2. 3.
- 53 *Laboret*) labores E.
- 56 *Magis , quam*) minus , quam c. P. *in not.*
- 71 *Cuique*) cunque A. B. D.
- 72 *Augmine*) agmine G. V. 1. 3. augmina A. marg. P.
- 83 *Sui*) sua B. Cr. D. E. L.
- 84 *Forte*) auferri c. L. codd. antiq. *Pii* .
Cita superne) cita sæpe G. 1. 2. 3. concita sæpe
V. percita sæpe , quid. codd. *Pii* .
- 85 *Cum fluxere*) cum fluxere E. P. cum flexere 1. 2.
conflexere G. 3. confluxere Bm.
Fit ut) ut uti Bm. fit in V. 1.
- 87 *Ponderibus*) corporibus *Gass* .
A tergis obstet) a tergibus -- A. marg. C. E. G. P.
a tergo ibus -- V. a tergoribus stet. *Quidam* .

- 94 *Nulla*) multa Bm. G. invita V.
- 97 *Conflicta*) consulta A. B. Bm. consulta C. E. F. G.
M. P. V. 1. 3. conflicta c. Cr. prisca codd. *Pii*.
- 98 *Nexantur*) vexantur A. marg. Bm. c. *Pius in not.*
- 99 *Condensio*) contensio A. B.
- 100 *Connexa*) connecta a. B. 3. convecta Bm. C. E. G.
M. V. connisa *Pius in not.*
- 105 *Et cetera*) cætera A. marg. Bm. C. E. P. V.
- 109 *Rejecta*) dejecta I.
- 111 *Memoro*) memorabo A. marg. codd. reverendæ fi-
dei *Pii*.
- 114 *Insertim*) Inserti Cr. G.
Radios) radii c. Cr. G.
- 120 *Conjicere*) corripere Bm.
- 121 *Quale sit*) Quidve sit V. Quid sit G. Quare sic Bm.
- 124 *Magis hæc*) mage ad hæc C. E. P.
- 130 *Denique*) undique A. marg. G. P. V. 3. *Gass.*
- 135 *Cientur*) gientur, omnes MSS. V.
- 136 *Ipsaque*) Ictaque A. marg. c.
- 137 *Ascendit*) ostendit Bm.
- 147 *Perfundens*) profundens A. marg. P.
- 151 *Quasi cum*) quo si G. quod Sol A. B. Bm. C. D. E.
I. P. quasi dum A. marg. *Gass.*
Diverberet) diverberat A. B. C. D. E. G. L. P.
- 154 *Retrabuntur*) turbantur C. E. tardantur L.
- 157 *Res remoratur*) res semor autem G. res ceremora-
vit 3. res remoratum 2. res remoravit V. 1. cre-
scere moræ Bm.
- 158 *Atque ipsa*) quin ipsa F.
- 159 *Connixa*) connexa C. G. M. P.
Feruntur) ferantur F.
- 162 *Multiplexque*) multiplicesque G. multiplicisque
A. B. D. F. I.
- 164 Deest in omnibus MSS.
- 165 *Perscrutari*) perfectari G. perfectari A. marg. C. V. 3.

278 VARIÆ LECTIONES.

- 168 *Rentur*) reddi c. G. P. V. 1. 3.
 169 *Ac moderatis*) admoderatam G. V. at moderate 1.
 2. ac moderate C. E. P. admoderate Cr. K.
 171 *Nec jam*) Et jam A. B. Bm. D. L. 1.
 172 *Deducit*) deducet G.
 175 *Fingunt : sed in omnibus*) confingunt ; omnibus
 A. B. I. P. cum fingunt G. L. 1. 2.
 181 *Quæ tanta est*) quanquam hæc sunt C. c. P. -- sint
 Bm.
 183 *Rejicit Lambinus* .
 188 *In eo*) timeo A. marg. C. E. P.
 193 *Subigente*) subjecta A. B. C. E. I. P.
 197 *Quam*) quo Bm. C. E. G. V. 1. 2. 3.
Magis versimus) magis urfirmus a. B. c. 2. codd. *Pii*.
 -- urgimus Bm. C. E. P. V. 1. 3.
Altum) alte A. B. I. P.
 199 *Revomit*) revomet 1. 2. removet A. marg. Bm. G. P.
 202 *Feruntur*) ferantur C. Cr. D. E. P.
 210 *Arva*) conseritarvem G. arvem 3. forte orbem V.
 212 *Vergitur*) spargitur *Quidam* .
 218 *Firme*) firme A. B. L.
 219 *Decedere*) fecedere L. depellere Bm. G. M. se pel-
 lere A. B. c. D. P.
 220 *Momen*) nomen I. minimum A. marg. Bm. C. D. E. P.
Mutatam) mutatus *Turnebus* .
 226 *Feruntur*) ferantur C. E.
 227 *Plagas*) plagis C. E. G. P.
 228 *Motus*) mores c. P.
 230 *Deorsum*) arum G. rarum V. & *Alii* . 3.
 231 *Celerare*) tolerare , quid. codd. *Pii* .
 234 *Exsuperata*) exsuperatæ A. B. C. P. exuperata P.
in not.
 242 *Genat*) gerat A. B. D. E. I. L. P. 1. 2. *Gass.*
 243 *Clinare*) inclinare A. marg. C. E. G. 1. 2.
 246 *Quod*) quo c. P. ut *Gass.*

- 252 *Inferas* verſ. 305. G.
 254 *Fati*) quid. codd. habent *nati*, i. e. innati & inſtituti P. *in not.*
 257 *Voluntas*) voluptas C. E. P.
 258 *Quemque voluptas*) quemque voluntas c. E. M. P. quæque voluntas C.
 262 *Motus*) homines c.
Rigantur) geruntur A. B. I. reguntur C. D. vagantur *Gaff.*
 263 *Tempore*) temporis C. D. E. 3.
Puncto) primo, antiq. exempl. *Pii.*
 268 *Connexa*) connixa A. B. Cr. I. *Gaff.*
 269 *Initium*) initum D. L. P. 3. *Gaff.*
 276 *Donicum eam*) donec clauſa c. quid. codd. *Pii.*
 277 *Extera*) extrema A. C. E. L. M. P.
 278 *Pellit*) Fallat K. Pellat C. P. Cogat C. P. *in not.*
 286 *Nobis*) ollis A. marg. C. E. illis, priſca exempl. *Pii.*
 289 *Externa*) extrema D.
Mens) res A. B. C. E. P.
 294 *Fuit unquam*) fultum quam c. P.
 300 *Conſuerunt*) conſuerint A. marg. C. E. P.
 312 *Infra*) illa D.
 313 *Illa*) ipſa A. B. ipſam C. E. G. ipſos c. P. ipſum 1. 2. 3.
 314 *Quoque*) ibi D. qua P.
Surpere) aſurpere 1. 2. ſerpere c. P.
 316 *Diducta*) deduſta P.
 320 *Satiati*) ſatiare V. 1. 2. ſociati *Gaff.*
Coniſcant) chroniſcant C. E. P. coruſcant G. L. V. 1. 2. 3.
 325 326 amandantur ad 330. verſum C. E. G.
 329 -- *Clamoreque montes*
Icti rejeſtant) -- clamor quoque montes
 Icit & ejeſtat -- quid. codd.
 332 *Videtur*) videntur E. G. & *Alii.*

- 343 *Lata armenta*) Ita enim legimus postulante omnino sensu, reclamitent licet omnes & impressi & scripti libri. consulatur locus. Error exinde videtur ortus quod in MSto codice scriberetur *arta* compendiose.
- 344 *Latantia*) liquentia F.
- 347 *Horum*) quorum P. V. 1. 2. 3.
- 348 *Distare*) differre A. marg. G. K. V. 1. 2. 3.
- 351 *Nota cluere*) nocluere G. voce cluere c. P.
- 356 *Linqvit*) non quit V. 3. o inquit G. 2.
- 359 *Adfistens*) adfittens V. 2. 3. adfectans 1.
- 361 *Vigentes*) virentes Gass: vientes V. 1. 3.
- 365 *Alio, curaque*) animum, curaque A.B.D.I. Gass: 2. animum, curamque C. E. 1. 3.
- 369 *Balantum pecudes*) balatum pecudis A. marg. E. P.
- 371 *Fere*) feri c. P. decurrit K.
- 376 *Pavit æquor*) lavit æquor A. marg. C. D. P. Gass: Nonius.
- 381 *Jam deest* B. C. E. P. 1. 2.
- 382 *Penetralior*) penetratius G. E. P.
- 385 *E*) & A. marg. c. Cr. F. P.
- 387 *Noster hic e*) noster de C. E.
- 388 *Cornu*) cornum A. B. V. 1. 2. cornua c.
- 395 *Deducta*) diducta A. E.
- 398 *Huc*) hōc A.
- 404 *Atque*) & quæ, corrigit Pius in not.
- 405 *Nexa*) cunque Gass.
- 406 *Rescindere*) restringere C. E.
- 410 *Ne tu*) nec tu Gass.
- 413 *Mobilibus*) nobilibus A. marg. c. G. P.
- 421 *Tætri, turpesque*) turpes olidique M. fœdi turpesque V. 1. 2.
- 422 *Sensus*) species V. & Alii. 3.
Mulcet) multat C. E. M. not. Pii.
Causa) cunque V. & Alii. c. G. P. 1. 2. 3.

- 422 *Juvatque*) videntes V. & *Alii*. videntur G. 1. 2. 3.
- 423 *Haud*) aut C. E. G.
Principiali) principali B. C. E.
Lavore) laviore E. levioſe C.
- 424 *At contra*) aut contra C. E.
- 425 *Reperta eſt*) Inſeras : At quæ lenis , & eſt jucundo prædita ſenſu ; Hæc aliquo ſine ſeminio graviore creata 'ſt C. E. P.
gravione) brevioſe P.
- 428 *Angululis*) angullis V. angeliis G. 3. angellis A. B. C. D. E. I.
- 430 *Inulaque*) viniſque C. E. P. vitiaſque c. caſtigatt. exemplaria *Pii*.
- 432 *Dentata*) tentata C. E. P. ex codice tamen Pomponii Læti *Pius* reſtituit *dentata*.
- 433 *Tactus*) ſenſus *Gaff*.
- 434 *Numina*) corpora *Quidam*.
- 437 *Egrediens*) ingrediens P. ex codicibus tamen eruderatt. reſtit. *egrediens Pius in not.*
- 438 *Offenſu*) offenſa A. marg. C. E. P. corpora D.
- 439 *Confunduntque*) confundunt G. P. V. 1. 2. 3. compunguntque *Creech*.
Senſum) ſenſu G.
- 441 *Æque*) atque c. G. P.
- 443 *Edere*) lædere c. P.
- 446 *Quaſi ramoſis*) quaſi per ramos A. marg. C. P. quia ſunt ramis c. *not. Pii*.
- 451 *Autem*) quidem B. C. D. E. I. P.
- 452 *Constant*) Inſeras : Namque papaveris hauſtus item 'ſt facilis quod aquarum C. E. P.
- 454 *Procuſſus item in proclive*) percuſſus c. G. P. percuruſus P. *in not.* item proclive G. *Hic deſinit Codex Gottorpianus*.
- 456 *Diffugere* P.
- 457 *Omnibus*) omnia A. B. C. D. E. I. P. V. 1. 2. *Non. Gaff.*

- 460 *Et tamen*) Nec tamen A. B. C. D. E. F. I. L. M. P. omnes etiam MSti codices. Sed sensus omnino postulare videtur *Et*, quæ vox in MStis frequentissime scribitur *Es*, unde mihi quidem videtur menda suam debere originem, oscitante librario, & reponente *Nec*. *Lambinus* sagax admodum judex, delendos hos tres versus censuit; utrum hac nostra lectione Lucretii principiis & loco conferendo satisfecerimus, penes lectores candidos sit judicium.
- Quod quisque*) quod cumque c. P. V. 1. 2. 3.
- 461 *Sensibus*) sentibus A. B. D. V.
- 464 *Sudor uti maris est*) sudor amarus ut est F. — matris ut est C.
- Id* deest C. E. P.
- Habendum*) cuiquam A. B. c. D. I. M. P.
- 466 *Doloris*) volare c. P.
- 467 *Tamen*) tantum P.
- Retineri*) retinere C. E. P.
- 470 *Quo*) quod P. 1. 2. 3.
- 473 *Dulcit*) dulcis A. marg. C. E. P. 1. dulcet L.
- 476 *Hærescere*) horrescere c. P.
- 473 *Apta*) acta P. *in notis*.
- Ducit*) ducat A. B. C. D. E. P.
- 479 *Finita -- ratione*) finitas -- rationes A. marg. C. E. P.
- 482 *Namque in eadem una cujuscuq[ue]*) Namque eadem una cujusvis in C. E. Namque quod eadem una c. Nam quod eadem una cujusvis in P. Namque in eadem una cujusvis in A. B. C. E. 1. 2. 3.
- 484 *Fac enim*) fateor c. P.
- 489 *Formar[um]*) formarum A. B. C. D. E. I. P.
- Ejus*) augmen *Gass.*
- 490 *Voles*) vales 3. velis *Gassendus*.
- 498 *Posse*) esse, antiqu. codd. *Pis*.

- 500 *Tbessalico*) thalassico P. *in not. i. e.* maritimo .
Tincta) tecta c. P.
- 501 *Ridenti*) rident C. E. P.
- 502 *Sæcla , novo rerum*) Sedulo quæ rerum C. E. codd.
Pii . Sed nova quæ rerum c. Sed nova si rerum P.
- 511 *Certa* (C)) certa que A. B. certa C. E. P.
- 516 *Finit*) finis C. E. omnis c. P. V. 3.
- 520 *Infessa*) infessa A. B. *Turnebus* . infensa c. P.
- 525 *Similes*) simili *Gass*.
- 528 Abest c. V.
- 533 *Minus*) magis C. E. P. 1. 2. 3.
- 535 *Genere*) genera C. P.
- 552 *Multisque*) ventisque C. E. M. P.
- 553 *Guberna*) carinas C. E. P. caverna 1. 3. cavernas 2.
- 555 *Fluitantia*) fluctantia D.
Aplustra) plaustra I.
- 561 *Omne*) omnem A. B.
- 569 *Utique*) itaque 1. 2. 3.
- 576 *Superantur item*) superant urnæ c. P.
- 583 *Tenetur*) videtur A. marg. C. E. P. 1. 3.
- 586 *Quam quidque*) quæcunque V. 1. 3. quam quisque
E. quo quisque P. quo quodque *Pius in not.*
Et quam quidque magis multas vis) & quam multa-
rum rerum vis *Priscianus* .
- 587 *Pluria*) plurima C. E. P. 1. 2. 3.
- 590 *Flumina*) frigora V. 3.
- 592 *Sola*) loca *Gass*.
- 593 *Eximiis*) ex imis C. E. M.
- 596 *Fluidas*) fluvios c. P. 1. 2. 3. fluviis K.
- 601 *Sublimem*) sedibus A. B. C. E. P. MSS*ti* omnes V.
- 604 *Quia*) quod A. B. C. D. E. I. P.
- 607 *Eximiis*) extremis A. ex imis a. E.
- 619 *Minantur*) citantur K.
- 626 *Omne viarum*) omnia circum C. E. P. *in notis* .
omnia mirum c. P.

- 627 *Ninguntque*) pinguntque A. B. I. vinciuntque P.
 630 *Catenas*) catervæ C. E. P. caterva D. catervas I.
 2. 3. forte caterva cludunt V.
 631 *Lati*) pleti D. V. fleti A. B. 2. P. *in not.* freti c. P.
 Et deest A. B. C. D. E. L.
 635 *Pernice chorea*) Inferas : Armati in numerum starent :
 pernice chorea Armati &c. C. E. P. L. qui delendum censet .
 639 *Propterea*) præterea c. ita legendum censet *Pius* .
 652 *Sed*) Et A. B. C. D. E. 1. 2.
 654 *Hic*) huc A. marg. c. P. hinc *Alii* .
 655 *Nomine*) numine 1. 3.
 657 *Dicitet*) dicitet V. 1. 3. dicat & A. B. I.
 658 *Dum re non sit tamen apse*) dum vera re tamen haud sit
 A. marg. C. E. P. id sit, codd. *Pii* . dum revera sit ipse
Non . dum vera re tamen ipse V.
 668 *Jam*) Hinc A. B. C. D. E. I. P.
Jam vero) hinc porro 1. 2.
Quamvis unam) quemvis unum C. P.
Animantem) animantum P.
 672 *Ea* deest D.
Ex se ea corpora tradunt) hæc in corpora tradunt
 A. B. C. hæc in corpore tradunt P. hæc in corpore
 aluntur V. traduntur 1. 2. 3.
Tradunt) tradunt A. a. B. C. D. E. F. I. L. M.
 P.
 676 *Intus*) igitur a. B. C. E. P. 1. 3.
 677 *Corpore*) corpora C. D. E. P.
 678 *Est odor*) est color A. B. quid. codices *Pii* . & color
 I. 1. 2. & calor c.
 679 Deest c. delent E. F. L.
Cum odore) cum adoles D. L. cum adolent C. E. P.
 680 & 679. inverso ordine leguntur C. E. P.
Cum tangere parto) contingere porro c. P. quoquo
 contingere pacto , codd. *Pii* . Et tantum cupido
 con-

- contingere dente parato C. E. contingere parato
MSS. V.
- 683 *Seorsum*) rursus c. P. sursum 1. 3.
Et rerum) deest 1. 2. 3. & seorsum V. qua non P.
- 691 *Quod*) quo A. B. C. E. P.
- 692 *Nulla*) multa c. P.
Isdem) iidem c. eadem C. E.
- 695 *Rerum*) vero P.
Longe) rerum P. 1. 2. 3. verum V. alii codd.
- 711 *Discedunt*) descendunt C. E. P.
- 715 *Cuiquam*) quoquam P. V. 3.
Intra) inter A. marg. inte 1. 2. 3. indu, conject.
Cr. V. apte V. *Alii* .
- 716 *Animari*) imitari D. E. P. micare *Turnebus* . agi-
tari *Alii* .
- 718 *Eadem*) quædam C. E. 1. 3.
Res terminat) discriminat C. E. P. disterninat A.
B. Cr. D.
Omnes) omnia A. B. C. Cr. D. E.
- 726 *Motus : quæ non*) motusque & non c. P. aliter
P. in not.
- 733 *Neve*) nive A. B.
Quæ) quem *Gass.*
Induta) imbuta A. B. D. E. I. P.
- 735 *Tincta*) tacta L.
- 735 & 736. defunt E.
- 739 *Fieri*) ferri D.
- 740 *Lumina*) numina 3.
- 741 *Aspexere*) dispexere A. marg. P.
- 742 *Contincta*) conjuncta 3. c. P. contacta L.
- 746 *Tincta*) tacta L.
- 748 *Omneis*) omni C. P.
- 759 *Præterea*) propterea A. B. C. Cr. D. E. I.
- 762 *Extemplo*) exemplo C. E.
- 766 *Candenti*) candenti e -- P.

- tuitur : Sic itidem quæ sunt minimis sentire ne-
cesse 'st C.E. antiq. codd. *Pii*. Sic itidem quæ sē-
timus sentire necesse 'st c. V. 1. 3.
- 926 *Tum*) dum P.
Præterea) præterea 'st C. P.
Fugimus) figimus *Creech*.
- 930 *Non sensibus*) non sensibile C. E. M. P.
- 932 *Ex*) ea A. B. C. E. P.
Sensus , *sed mobilitate*) deest *sed* B. sed sensus mo-
bilitate C. E. codd. *Pii*. sensus mutabilitate A.
Cr. D. P. *Gass*.
- 933 *Quam*) quod A. B. D. L. P. *Gass*.
Ante aliqua tamquam partum) Aut aliquo tanquam
partu A.B. *Gass*. Ante aliqua tangi partū P. *in not*.
Tamquam) tangi C. E. totum Cr.
- 936 *Commutari*) coagmentari , *vel* coamentari -- *Mu-*
retus .
- 937 *Primorum*) principiūm A. B. D. I. L. *Gass*. Cr.
principio C. E. P. V. 1. 3.
Ut deest C. E. P. V. 3.
- 941 *Convenienti*) Convenientes C. E. P.
- 942 *Omnituentes*) omne tuentes E. P. *convenienter* D.
- 943 *Accensū*) Accensu P.
Animantem quamque) animantum quemque P.
- 948 *Impediuntur*) Ingrediuntur D.
- 955 *Reliquiæ*) relliqui a. B. I. V. 1. 3.
Sape) posse D.
- 960 *Ab ipso*) in ipso D.
- 961 *Conlecta*) conlecta A. B. C. E. I. P. V. 2. 3.
- 962 *Siet*) sit , & D.
- 969 *Ex ullis*) ex illis A. B. P.
- 974 *Etiā*) jam C. E. P. V. 1. 3.
- 975 *Factum est*) auctum 'st A. B. C. D. E. I. P. auctum
Nonius .
- 978 *Mistura*) natura *Gass*.

- 980 *Mortalibus*) animalibus *Gaff.*
 983 *Dices*) duces A. marg. c. P.
 986 *Factus*) auctus A. B. C. D. E. P. *auctum* reponi
 velit P. *in not.*
 991 *Semine*) stirpe *Quidam.*
 995 *Et deest* A. B. C. P.
 1004 *Conjungit*) contingit c. P.
 1006 *Tempore*) temporis D. E. P. *in not.*
 1010 1011. 1012. rejiciendos censet L. subjungendos
 958. pronuntiat Cr.
 1010 *Æterna penes*) interna minus *vel* parum Cr.
Penes) parum C. D. E. M. prisci codd. *Pii.*
 1018 *Hæc*) res A. B. C. D. E. I. P. V.
 1025 *Accidere*) Accedere 1. 2. 3.
 1028 *Quidquam*) quouquam L.
 1029 *Principio, quod non*) quod non paullatim C. E.
 P. V. 1. 3.
Minuant mirarier omnes) minus fiat mirabile cun-
 ctis A. B. I.
 1030 *Paullatim: ut cæli*) principio cæli C. E. P. V. 3.
 1033 *Adfint*) essent c. P.
 1035 *Poterat*) poterit E.
 1036 *Quod*) quid L.
Auderent) audirent A. marg.
 1037 *Nil*) nulli C. P.
 1038 *Quom*) *Quam* A. B. C. D. E. L. P.
 1039 *In*) hinc V. 2.
 1041 *Exspuere*) Respuere L.
 1044 *Ratione*) rationem P.
Animus) animi D.
 1045 *Foras*) foris A. B. C. Cr. D. E. L.
Extra) extera P.
 1046 *Ibi*) ubi P.
 1047 *Factus*) tractus C. F. L. P. tactus A. B. I. V. 1.
 2. injectus E. P. *in not.*

290 VARIÆ LECTIONES.

- 1047 *Quo pervolet ipse*) fit quo velit ipse P. *in not.* quo-
quo volet ipse E. quoquo velit ire C. P. quo per-
volit ire B. I. quo pervolitare K. *Gronovius* .
- 1053 *Undique cum*) Cum quoquo D.
Vorsus) vorsum A. B. C. E. K. P.
- 1060 *Frustraque coadta*) frustra quoque jaeta P. jaeta-
taque frustra C. E. M. P. *in not.*
- 1061 *Coaluerint*) coierint A. B. D. I. P. *in not.* V. 1.
coierunt C. E. M. V. 3. conerint K. coarcta-
runt c. P. colarunt , quid. codd. *Pii* .
Conlecta) conjeeta A. B. V. 1. 2.
- 1062 *Semper*) nempe Cr. F.
- 1069 *Geni*) geri A. B. C. D. E. P. V.
- 1072 *Manet*) movet c. P.
- 1079 *Cujusque sient facli*) aliquojus siet facli K. alio
quovis fit faelo E. aliquojus sint facli V. 1. ali-
quoivis sient 2. aliquoivis siet 3. cujuscunque siet
facli Cr. sine *Quintilianus* .
- 1079 1080. spurios asserit esse L.
- 1080 *Indice mente*) inclyte Memmi K. injice mentem
Cr. K. *Lipsus* .
- 1082 *Genitam*) geminam K. V. 3.
- 1086 *Unica*) una *Nonius* . unum *Alii* .
- 1088 *His , & tam*) hæc etiam A. B. C. E. I. P.
Hæc) & A. B. E. I. deest C. P.
- 1092 *Omnia diis agere*) omne a diis regere P.
- 1094 *Placidum*) placitum L.
Serenam) serenant E. multumque serenum *Pii*
codd. *in not.*
- 1100 *Ut*) & P.
- 1102 *Deserta*) diversa *Gass* .
- 1103 *Quod*) quo A. marg. P.
- 1104 *Præterit*) perterit P.
- 1108 *Delendum censet* L.
Contulit) contudit P.

- 1110 *Adpareret*) aptaret D. E. P.
 1113 *Ad sua secula recedunt*) ad sua semina cedunt *Pii*
 codd. ad sua secula *Alii* . recellunt K. Gronov.
 1115 *Procudunt*) producunt C. P.
 1116 *Donicum*) denique P. 2.
Perfica) perfice a. B. P. perspice C. E.
 1117 *Perduxit*) produxit P.
 1120 *His*) hic D.
 1121 *His*) hic A. B. D. P. sic C. E.
 1122 *Hilaro*) hilari B. D. hilum , prisc. codd. *Pii* .
 hilarem -- adauctum C. E.
 1125 *Diditur*) inditur 1. 2. 3.
 1127 *Vescitur*) pascitur *Quidam* . nancitur F.
 1128 *Ac decedere*) atque recedere B. G. D. E. I. L. P.
 1129 *Multa , manus*) Multimodis A. B. D. I.
 1130 *Olescendi*) alescendi A. B. C. D. E. P. 1. 2.
 1133 *Quippe etenim*) Quippe etiam D. I.
Amplior) amplius *Quidam* .
Demto) ademto C. E. P. V. 1. 2. 3. adepto *Qui-*
dam . V.
 1135 *Pluria eo*) plura modo A. marg. C. E. P. V. 3.
 1137 *Proquam largos*) quæ per largos F. L. præquam
 largos F. cum prælatos P.
Æstus) auctus F. artus A. Nec sitis est quæ per
 latos exæstuat artus P. *in not.* Nec potus pro-
 quam sitis artus arida torret L. *in not.*
 1139 *Quantum opus est : & quod satis est*) Quod satis
 est , & quantum opus est -- C. E. I. P.
 1146 *Putresque*) turpesque Gass.
 1147 *Novando*) Inferas : Et fulcire cibus ac omnia su-
 stentare A. B. C. D. I. L. P. *Non.* Et fulcire ; ci-
 bus , cibus omnia sustentare V. 3.
Cibus) cibus E.
 1150 *Affecta est*) effæta 'st C. E. prisc. codd. *Pii* . fra-
 æta 'st D. I. L. P. Gass.

- 1153 *Enim mortalia*) & immortalia P.
 1161 *Vires*) viribus C. E.
 1162 *Conficimus ferrum* :) Conficimus . feris A. B. P.
 Suppeditati) suppeditârît D. suppetiati P. *in not.*
 1163 *Pereunt*) parcut V. 1. 2. 3. pariunt P. ex codd.
 antiquioribus tamen *in not.* reponit *pereunt* .
 Labores) labore P. laborem P. *in not.*
 1165 *Magnum*) manuum V.
 Laborem) labores V. 1. 2. 3.
 1167 *Parentis*) Inferas : Tristis item vetulæ vitis fa-
 tor *atque* fatigat . Temporibus incusat *nomen* sæ-
 clumque *fatigat* C. E. L. M. P. omnes MSS. V.
 Atque) æqua E. P.
 nomen) momen P. *in not.*
 Sæclumque fatigat) sæclumque fatiscens, corrigit
 P. *in not.*
 1169 *Tolerarit*) toleraret P. aliter *in notis* .
 1170 *Muito modus*) multimodus C. P. multis modus ,
 corrigit P.
 1171 *Et ire*) ut ire D.
 1172 *Ad scopulum*) ad copulum 1. 2. ad capulum V.

VARIÆ LECTIONES
 IN LUCRETII

LIBRO III.

- 3 **D***Ecus*) dux *Gass.*
 4 **D***Fixa*) ficta a. B. P. V. 3.
 9 *Et*) es E. P.
 11 *Limant*) libant A. B. C. Cr. D. E. I. P. *Gassen. li-*
 mant c. prisca codd. *Pii* .
 15 *Haud* deest E. P. 3. *inde* L. divâm sine mente .
 15 *Coor-*

- 15 *Coortam*) coactam , creatam *Alii* .
 20 *Acri*) acre V. 3. acrè 2.
 24 *Delibrat*) delibat A. B. P. MSS. V.
 26 *Dispiciantur*) despiciantur P.
 28 *Tibi*) ubi a. B. D. I. P. V. 3.
 29 *Percipit*) perciit A. C. D.
 30 *Patet*) patens A. B. C. D. E. I. P. 1. 2.
Retecta) relecta es C. P. relecta est A. 1. 2. retor-
 ta est a. B. D.
 33 *Æterno*) alterno L. P. aïterno A. B.
 43 44. delendos censet *Faber* .
 46 *Venti*) vetiti A. B. I. P. prisci codd. *Pii* venti .
Forte) fera A. B. I. dira F. corde *Quid* .
Voluntas) voluptas P.
 52 *Et*) quas A. marg. E.
 55 *Hominem*) homines A. C. D. E. P.
 56 *Qui sit*) qui sint A. C. D. P. quid sit a. B. I. qui-
 dam codd. *Pii* .
 58 *Ejiciuntur*) Eliciuntur E. P. V. 3.
 62 *Præstante*) perstante , quid. codd. P.
 65 *Fama* , &) ferme A. B. I. formæ D. famæ E. P.
 66 *Videntur*) videtur C. E. P.
 69 *Refugisse*) Refugisse F. Effugisse C. E. K. P. V.
 1. 3.
Recessse) remasse A. B. D. I. remanse *Alii* . remof-
 se K. P. V. 1. 3. remossi E.
 71 *Cædi*) cæde P.
 72 *Fratris*) fratres P.
 75 *Potentem*) potentum , quid. codd. P.
 76 *Claroque incedere*) claro qui incedit A. B. E. P.
 clarus qui incedit L.
 78 *Intereunt partim statuarum*) statuaï A. B. status
 C. K. P. statum 3. statuarum , prisci codd. P. In-
 tereuntes fastus tantum , *vel* Intereuntque poten-
 tatus V.

- 80 *Humanos*) ingratos *Gass.*
 84 *Pietatem*) pietate *K.*
Fundo) funditus *A. B.* suadet *C. E. K. P. 1. 3.* sua-
 pte *V.*
 91 *Hunc*) Nunc *K.*
 94 *Quem*) quam *C. E. M.*
 95 *Locatum est*) vocatum est *K. V. 3.*
 98 *Putarunt*) putaret *c. P.* putârît *A. B.*
 100 *Vitalem*) totius *Gass.*
 102 *Cum sensu*) concentu *Cr.*
 107 *Utique*) itaque *B. I. P.*
Ægrit) ægrum *C. E. P. 1. 2. 3.* ægrum est *A. B. D. I.*
 109 *Uti*) ubi *A. marg. E. K. P.*
 112 *Dolore*) labore *D.*
 114 *Onustum*) honestum *1. 2. 3.*
 115 *Aliud*) aliquid *D.*
 130 *Moribundos*) moribundus *D.* moribundis *F.*
 132 *Redde*) redit *P.*
 133 *Ab organico saltu delatum Heliconis*) ab organico
 cantu ductum citharai *Cr.* ad organicos alto dela-
 tum Helicone *V.*
 145 *Momenque*) numenque *K.* nomenque *c. P.*
 147 *Ulla*) una *c. K. P. V.*
 161 *Exin corpus propellit*) exinde propellit corpus *Non.*
 170 *Nobis in corpore*) morbis in corporis *E.*
 171 *Teli*) leti *A. C. E. P.* prisc. exx. *P. teli.*
 171. 172. 173. 174. 175. delendos putant *Cr. Gass. L.*
 174 *In terra mentis qui*) mentes *1. 2.*
 inter mœrentes qui)
 inter lamentas) *V.*
 in cessamentis)
 interdum moriendi *F.* in terra mitis qui *A. marg.*
 prisc. codd. *Pii.*
 180 *Aio*) animum , quid. codd. *P.*
 190 *Flutat*) fluctuat *A. B. D. I.* fluctat *C. E.*

- 193 *Actus*) ietus c. P.
 197 *Papaverum*) papaveris D.K.P.1.2. corrigit *Pius* ;
 Nam pappos minima aura potest --
 199 *Conjectum*) conlectum A. B.
Spiclorumque) spicarumque c. K. P. V.
 200 *Quanto*) proquam A.B.V. perquã K.I. quæque c.P.
 201 *Et*) ut P.
Mobilitata) mobilitate C. D. E. P. V.
Feruntur) fruuntur C. E. P. V. feruntur P. *in not.*
 202 *Quo quæque*) quæcunque C. E. P.
Pondere) corpore Cr.
 207 *O bone*) & bone P.
 209 *Deliquat*) dedicat A. B. C. E. I. P. 1. 2.
 211 *Si possit*) si possit A.B.L. se possit K.prisc.codd.P.
 214 *Ibi limatum*) ibi libatum A.B.D. P.2.delibratũ L.
 226 *Propterea*) præterea C. P.
Pondere) corpore Gass.
 232 *Putanda est*) putandum est A.
 237 *Aëris inter eum*) aëris in cœtum c. P.
Cieri) moveri A. B. C. D. E. I. P. 1. anquiri V.2.
 241 *Quædam qui mente volutent*) qui dant quæ mente
 volutes V. quædam quæ A. B. C. E. I. P. 1. 2. vo-
 lutat C. E. P. 1. volutet A. B. I. queis omnia mo-
 bilitantur F.
 250 *Tum quatitur sanguis ; tum viscera persentiscunt Omnia*) Concutitur sanguis per venas, viscera vivūt
 Omnia c. P. Concutitur tum sanguis , viscera per-
 sentiscunt Omnia A. B. C. D. E. In reverendæ fi-
 dei exempll. P. scriptum erat : Concutitur san-
 guis , tum viscera persentiscunt Omnia ; -- quod
 probat P. *in notis* .
 251 *Postremo*) postremis A. B. L. P.
 260 *Comta*) coapta , seu cõpta Cr. F.
 265 *Divisa*) diversa c. P.
 266 *Multæ vis*) multa ejus C. E. K. P.

296 VARIÆ LECTIONES.

- 267 *Animantū viscere*) animantū est visere c.K.P. *in not.*
 268 *Calor*) color A. B.
 272 *Initium*) initum C. D. E. K. L. P. 1. 2.
Ollis) illos C. P.
 275 *Quidquam*) cuiquam P. quiddam, *quidam codd.* P.
 281 *Animā*) animæ quasi A.B.c.P. animus quasi C.E.
 282 *Anima*) animi C. E.
 286 *De*) ab A. marg. E. P. V.
 288 *Sensum*) seorsum c. P.
 290 *Acribus*) acrius C. D. E. I. P. 1. 2.
 292 *In deest* C. K. P.
 305 *Fumida, suffundens --*) Fumidas effundens 1. 2.
 310 *Naturæ*) natura P.
Animæ) animus, *prisc.codd.* P. animi A. B. L.P.
 320 *Videor*) video A. B. C. D. L.
 322 *Quæ*) queis V.
Doctis) doctis a. B. F. noctes K. V. noctis M.
 333 *Conforti*) confortia P. *prisc. codd.* P. *conforti.*
Vita) vitæ P.
 334 *Nec sine vi quidquam alterius sibi posse*) Nec sibi
quidque sine alterius vi posse A. B. I. quæque L. P.
 1. 2. Nec quidquam sine vi alterius sibi posse,
prisc. codd. P.
 335 *Sentire*) constare A. marg. c. P.
 336 *Conflatur*) Conflatur A. B.
 340 *Vaporem*) saporem A. marg. c. P.
 341 *Neque ab hac*) neque ea K. P.
 347 *In deest* A. B. E. P.
Reposita) repositi E.
 348 *Ut deest* P.
 351 *Renutat*) refutat A. B. C. E. P. V.
 355 *Quid sit*) Qui fit E.
Quis efferet) quod adserat F. afferet A. B. C.D.E.
 L. P. quid sit enim corpus? sentire quis afferet
 unquam? P. *in notis.*

- 358 Rejicit L. delet F. condemnat Cr.
Ejus in ævo) ejus in quo 3. inquam V.
- 362 *Desperere est*) difficile est C. E. P. V.
- 363 Rejicit A. Cr. L.
- 366 *Ipsi*) esse Gass.
- 372 *Viri*) sibi F.
- 374 *Nevertere*) vertere D.
- 376 E) & A. B. C. D. E. P.
- 378 *Promittere*) permittere c. P.
- 383 *Infidere*) fidere A. B. D. E. I. P.
- 388 *Gravatim*) gravati, codd. P.
- 390 *Priva*) prima c. P.
- 392 *Est in nobis multa ciendum*) in nobis sunt multa
 cienda C. E.
- 393 *Immista*) immissa Gass.
- 395 *Et quam intervallis tantis*) Et quantis intervallis
 a. B. 1. 2. Et quam sis intervallis L.
- 400 *Exiguam*) exigui P.
- 405 *Remotis*) remotus V. remota 2.
- 410 *Vivata*) vitata K.
- 412 *Sed*) a. B. c. K. M. P.
- 413 *Confiet*) non fiet a. B. C. E. I. P. 1. 2. non fiet ?
 P. in notis .
- 415 416. inverfo ordine leguntur K. P.
- 417 *Vincti*) juncti A. marg. E. P.
- 422 *Fac*) face C. E. M. P.
- 430 *Icta*) ista Gass.
- 431 *Movetur*) moventur c. P.
- 434 *Genuntur*) geruntur A. B. C. D. E. I. P. feruntur Cr.
- 436 *Diffluere*) diffugere, prisc. codd. P.
- 440 *Omnibus e membris*) ex omnibus membris A. B. ex
 hominis membris K. L. V. 1. 2. 3. Gassend.
- 444 *Credas*) credis K.
- 445 *Am cohibessit ?*) an A. hanc D. incohibessit C. E.
 P. 1. 2.

298 VARIÆ LECTIONES.

- 449 *Tenuis*) tempus c. P.
 454 *Linguaque , mensque*) lingua , madet mens V. 2.
 lingua , animusque A. marg.
 456 *Quoque*) sic P.
 457 *Ceu fumus*) ceu fumum a. B. I. cum corpore Cr.
 459 *Fatiscit*) fatisci A. marg. P.
 461 *Dolorem*) laborem Cr. P. pavorem *Alii* .
 465 *Dementit*) dementia A. marg. c. P. dementit P.
 not. dementat Cr.
 467 *Nutuque*) vultuque A. B. c. D. I. P.
 474 *Quod sumus ante*) Inferas : Præterea mentem fanari , corpus ut ægrum , Et pariter flecti medicina posse videmus A. B. I. Et quoniam mentem fanari corpus ut ægrum . Et pariter *mente* fanari corpus inani V.
mente) mentem 1. 2.
 475 *Cur , hominem*) cor hominum K. P.
Vini) viri P. vini P. *in notis* .
 476 *Diditus*) deditus K.
 478 *Madet*) manet K.
 481 *Vini*) viri P.
 486 *Quinetiam*) Quando etiam K.
Subita) subito K. L. P.
 489 *Despfit*) dissipit K.
 490 *Inconstanter*) Incunctanter D.
 491 *Quia*) qua K.
 492 *Spumans ut*) spumant ut D. spumantes ut in A. B. spumans in K. spumanti ut in c. K. P. spumantes æquore C. E. I. L. *Gass* .
 493 *Validis*) ac validis D. ut L. *Gass* .
Ferviscit) ferviscunt A. B. L. fervescunt C. D. E. I. K. P. V. *Gass* .
Unda) undæ A. B. C. D. E. I. L. P. V. *Gass* .
 496 *Ejiciuntur*) Eliciuntur C. E. P. 1. 2.
 497 *Deest* I. delendum censent Cr. L.

- 498 *Quia*) cum A. marg. c. P.
 500 *Distracta*) districta K.
 501 *Se flexit*) reflexit C. E. K. P. 1. 2. deflexit K.
 502 *Ater*) acer K. 1. 2.
 503 *Talipedans*) vacillans A. B. C. E. P. V. 1. 2.
 Tumque vacillans id quasi vas quoddam esse videtur P. *in not.*
 506 *Factetur -- labore*) Jaſtentur -- laborent A. B. C. E. P. 1. 2.
 507 *Eandem*) eadem A. B. C. E. P. 1. 2.
 511 *Mentem*) vitam *Quidam* .
 513 *Aliud*) aliquid A. B. C. E. L.
Illum) hilum c. K. P. 1. 2.
 514 *Et inſit*) & ipſum C. E. is ipſum P.
 516 *Tribui*) metui K. minui P. *in not.*
 517 *Defluere*) diffluere E. P.
 524 *Refutatu*) refutatur P. 1. 2.
 525 *Cernimus ire*) cernis obire C. E.
 526 *Deperdere*) diſpergere . diſperdere A. marg.
 530 *Atqui*) atque A. B. c. D. E. K. P.
Anima) animi A. marg. animi hæc E. animo c. K. animo hæc P.
 534 *Ideo*) adeo A. B. c. I. P.
 544 *An contractis in ſe partibus*) An contracta ſuis e partibus A. B. C. E. I. P. 1. 2. *Nonius* .
Obbrutescat) quædam exempll. *obputrefcat* , *not.* P.
 551 *Nequeant*) nequeunt A. B. C. E. P. 1. 2.
 552 *Sed tamen in parvo linguuntur tempore tali*) hunc ſpurium eſſe ajunt L. *Creech. Gaſſ.* Secta etenim parvo *vincuntur* tempore tabi V. *linguntur* 1. 2. *linguntur* A. marg. V. *Creech.* tabi Cr.
 555 *Potius es*) potius C. P. 1. 2.
Conjunctius) connexius A. B. *connectius* a. I.
 556 *Connexus*) connexu C. E. P. V.
Corpori) corpus B. C. E. P. V.

- 557 *Vivata*) vasta potestas K. animo innata , quod-
dam exemplar *Pii* .
- 562 *Avolsus*) avolsis A. B. C. P.
Radicitus) radicibus A. B. C. D. E. I. P.
- 564 *Videntur*) videtur E. P.
- 565 *Mistim*) mixti K. 1. 2.
- 568 *Moventur*) movebunt C. E. P.
- 570 *Haud*) haut 3. at 1. ut V. 2.
Moveri) movere E. P. 1. 2.
- 572 *Animans erit*) atque animum ferit aër K. animum
ferat aer c. P. animam ferit 1. 2. animis erit C.
animus B.
Si) sic P. 1. 2. se K.
In eo) in eos A. B. C. F. P.
- 574 *In nervis*) in venis A. B. c. I. P.
- 578 *Animam*) animæ A. marg.
- 581 *Ex imo*) ea imo K.
- 583 *Putre*) pute ruina A. marg. c. P.
- 585 *Manantque per artus*) manant animæque K.
- 589 *Esse sibi*) isse sibi A.
- 593 *Deest* C. E.
- 594 Hunc spurium esse ajunt A. L. & *Creech*.
- 595 *Delet* B. rejiciunt A. L.
Corpore deest V. 2.
- 596 *Est , animo*) aut animo A. marg. c. P.
Perhibetur) perhibere K. perhiberet c. P. sincerior
lectio cum *perhibetur* P. in not.
- 598 *Vires*) vitæ , ut *Quidam* .
- 600 *Collabefiunt*) conlabascunt A. B. I. conlabescunt P.
- 602 *Prodita*) perdita P.
- 604 *Omnem possit*) omne incolumis durare D. L. omne
possit P. omne ut possit C. K. M. P. in not. ævum
omne *Gass*.
- 608 *Succedere*) accedere A. marg. P.
- 612 *Non jam*) non tam E. P. 1. non tamen 2.

- 614 Deest 1. 2.
 615 Deest 2.
 616 *Sed unis*) sed imis c. P.
 617 *Omnis inheret*) omnibus hæret A. C. E. P. 1. 2.
 omnis hæret a. B. omne ibus hæret V.
 619 *Quidquid*) quicquam C. E. P.
 620 *Hunc & sequentem delent L. Gass.*
Pro totis artubus) de totis c. P. per totis 1. 2. mul-
 timodis dispartitum artubus esse V.
 622 Deest in A. B. C. E. P.
 623 *Gignier*) gignitur K.
 626 *Quinque (ut opinor)* certe , ut opinor A. B. I.
 quando ut c. P.
 628 *Vagare*) vagari A. B. D. vocari C. E. K. vocare c. P. I.
 631 *Ipsa*) ipsi P.
Anima) animæ Cr. P. in not.
Nec aures) neque auris *Salmasius* .
 633 *Absque anima per se*) Auditum per se A. B. C. E. I.
 P. V. *Salmaf.* Hunc delet *Creech.* Hujus explican-
 di gratia tres sequentes subjungunt F. L.
 Nec sensus ipsi seorsum consistere possunt
 Naribus , atque manu , atque oculis , atque auri-
 bus , atque
 Lingua : nec per se possunt sentire nec esse .
 635 *Totum*) toto 1. 2.
 639 *Discissa*) discifa 2.
 640 *Partes in ulla*) partem in ullam P.
 643 *Calenteis*) cadenteis c. P. quidam codd. *cadentum* .
 quidam *calentes* P. in not.
 645 *Abscissum*) abscisum K. 1. 2.
Cum mens tamen , atque) quando mens atque P.
 646 *Mobilitate*) scribendum *nobilitate* P. in not.
 647 *Simul , in pugna*) similis pugnae P.
Quod) cui P.
 648 *Cum*) nam reliquo K.

- 648 *Petiffit*) capeffit K. peteffit D. E. petefcat P.
 653 *Propter*) prope jam P. quid. codd. *propere* P. *in not.*
 654 *Absciffum*) abfcifum 1. 2.
 657 *Minantis*) minanti K. minacem C. E.
 658 *Serpentis caudam*) serpentē & caudæ C.E.cauda K.
Utrimque) utrunque C. P.
 660 *Cernes amcifa*) cernas ancifa A. B. prifci codd. *an-*
cifa P. *in not.* cernes incifa A. marg. C. P.
 661 *Tortari*) quidam codd. *tornari* P. *in not.*
 672 Post hunc verfum legitur 678. E.
 674 *Mutata*) vitiata A. B. c. D. I. P.
 675 *Omnis ut*) Omnium A. B. c. P.
 676 *Id ab leto*) opinor , ab ea , leto B. ea ab A. I. L.
 679 *Perfecto*) jam imperfecto I.
Corpore) tempore nobis *Gaff.*
 681 *Inimus*) lumen adimus A. B. D. I.
 682 *Haud*) aut P.
Uti cum) ut hic cum *Quidam* .
 685 Hunc nothum censent L. *Gaff.* nec adamat *Creech.*
Affluat) affluit K.
 691 *Connexa est*) connexæ P.
 694 *Oppreffus sub dente e frugibus*) expreffus subito de
 frugibus Cr. subitis e frugibus A.B. C. E. I. P. fu-
 bitis affraëtibus F. subito de D. *Gaff.*
 696 *Et falvas*) & folas A. marg. c. P. quidam codd.
falvas P. *in not.*
 698 *Extrinfecus*) intrinfecus B. I.
 700 *Quæque*) quique magis K. 1. 2. cuique V. nempe F.
 705 *Quamvis integra recens in*) quamvis est integra re-
 te 'ft K.
 706 *In manando*) emanando K.
 707 *Diduntur*) duiduntur K.
 708 *Hæc animi natura creatur*) hæc animantur atque
 creantur K.
 710 *Peritat*) periit C. D. E. 1. 2. parita B.

- 717 *Sinceris membris*) sincera ex membris F.
- 719 *Cadavera*) cadavere A. B. P.
Rancenti) renuenti *Gass.*
Viscere) vicere K. vivere c. P. Sunt qui scribunt :
 Unde cadavere jamque recenti vivere vermes Spi-
 rantes P. *in not.*
- 720 *Animantum*) animarum *Gass.*
Copia) corpora tanta c.
- 723 *Privas in corpora*) privas si corpore P.
- 728 *Ubi sunt*) ubi sint A. B. C. D. L. P.
- 729 *An jam*) an quasi corporibus C. E. P. V.
- 731 *Suppeditat*) suppeditant P.
- 732 *Volitant*) evolitant P.
- 733 *Ad fine*) & fine A. C. E. P.
- 734 *Contage*) contagi D. L. contagia E. M. P.
- 736 *Quod*) quom subeant L. cum A. B. C. E. P.
- 738 *Tamen est ut jam*) tamen ut qui jam A. tamen est
 quî jam a. B. I. tamen ut qui cum perfectis C. P. V.
 tamen est, quasi cur perfectis E. *prisc. exempll. Pii.*
- 740 *Neque consensu*) ne cum sensu contagia fiant E.
- 742 *Dolus volpibus*) vulpes dolus ? C. E. P.
- 743 *Patrius*) patruus, *i. e.* magnus & gravis, qualis
 nepotibus a patruis oritur K.
- 745 *Generascunt, inque genuntur*) generascunt, inge-
 nioque A. B. C. E. P. ingenioque D.
- 747 *Toto*) corpore quoque ? C. E. P. 1. *Creech.*
- 758 & 759. delet *Creech.*
- 761 *Quæram*) quæres ? A. marg. C. E. quæ res P.
- 763 *Quam fortis equi vis*) quam doctus equus sit c. P.
- 765 *Toto*) corpore. quoque A. B. C. Cr. D. E. I. P.
- 767 *Confugient*) confingent A. B. c. I. P. non fugient
 D. L. *Creech. Gass.*
Fit) fit P.
- 772 Hunc quidam codd. non agnoscunt.
- 773 *Senectis*) senectæ ? A. marg. senectus ? c. P. Non
 defunt

304 VARIÆ LECTIONES.

- defunt qui *senectis* adjective scribunt P. not.
- 775 *Et domus*) an domus P.
- 776 *Sunt immortali*) sunt jam inmortali a. B. P. sunt
jam mortali A. marg. K.
- 779 *Et spectare*) Expectare K.
- 780 *Præproperanter*) certareque eas properanter c. P.
- 788 *Quidquid*) quicquam C. P.
- 791 *Hoc si*) quod si K.
- 793 *Possit ; & innasci*) possit enim nasci K.
- 794 *In eodem homine , atque in eodem vase*) in toto ho-
mine , aqua ut in toto vase F.
Maneret) manere P. V. 1. maneri 2.
- 799 *Periisse*) periitve P. in not.
- 801 *Mortale*) mortalem P.
Una) unam P.
- 803 *Desipere est*) dispar est K. disipere est P.
- 806 Rubrica notatur 1. deest 2.
Servas) salvas tolerare c. P. prisca exempli. *sevas*
P. in not.
- 809 *Arctas*) artus K. P.
- 810 *Parteis ; ut materiai*) partus P. partes in not. P.
partus; aut materiæ cum K. -- sed materiæ cū *Vet.*
cod. -- aut materiai C. materiæ ceu, prisca. exēpl. P.
- 814 *Fungitur*) frangitur C. E. figitur c. P.
- 818 *Diffugiat*) diffugiant A. B. D. P.
- 821 *Quoniam admistum est in rebus*) quoniam est admi-
stum rebus P.
- 822 *Nec tamen*) re tamen P.
- 824 *Proruere*) corruere A. B. C. E. I. P.
- 828 *Perire*) teneri A. marg. c. P.
- 831 Post hunc collocant versum 835. C. E.
Letalibus) vitalibus C. E. K. P. V.
- 832 Hunc versum sequenti postponit K.
Aliena salutis) aliena salute K. plena salutis M.
P. ablata *Gass.*

- 834 *Quid noceant*) qui noceat C. qui noceant P. quid noceat E.
- 836 *Præter enim quam quod*) præter enim quod tum D. *Morbis tum corporis ægri*) morbi est, cum corpori ægre est A. B. D. morbis cum corporis ægri K. cum corpus ægrotat P. morbi est, cum corpus ægrotat C. E. I.
- 838 *Metu*) metum K.
- 839 *Admissa annis*) male admissis peccata K. V. annis peccata B. malis E. P.
- 847 *Altis auris*) altas oras K. oris A. B.
- 848 *Fuit sub utrorum regna*) fueret, utrorum ad regna A. B. fuere, utrorum ad regna C. E. P. V. 1. 2. cadenda K.
- 851 *Discidium*) Distigium K.
Quibus e sumus) quibus hæsumus C. E. P.
 Hunc versum adulterinum appellat A. marg.
 Post hunc inferitur: Nam si materiam nostram conlegerit ætas C.
- 853 *Movere*) monere B.
- 856 *Distracta*) detracta K.
- 857 *Hoc ad nos*) est ad K. P.
Cœtu) coitu A. B. C. E. comptu c. K. P.
- 861 *Lumina*) lumine K.
- 862 *Quoque*) quod factum V. 1. 2.
- 863 *Repetentia*) retinētia A. B. c. I. P. repentia C. E. K. 1.
Nostra) nostri A. B. I. nostris K. 1. 2. nobis c. P.
- 864 *Et nunc*) te nunc 1. 2. Enunc V.
- 865 *Afficit*) adfigit K. effugit *Alius*. affligit *Alter*.
- 871 *Deprendere*) reprehendere A. B. L. P.
- 872 *Vageque*) vagæque C. P.
- 874 *Misere quoi forte ægreque futurum est*) cum forte C. D. E. miser & qui 'st forte. ægreque futurus P. quidam scribunt ægerque *in not.* P. misere est 1. 2. si forte V.

- 875 *Cum male*) cui male C. E. P. V. 1. 2.
 876 *At quoniam*) id quoniam C. P. V. 1. 2.
Im,prohibetque) id prohibetque C. D.E.M. esseque
 prohibet V.Salm. esse probatū K. esse perinde c.P.
 878 *Eadem, in quibus & nunc nos sumus*) eadem quibus e
 nunc A.B. I. 1. 2. eadem quibus ægri nos sumus M.
 eadem quibus ægri nunc sumus C. D. E. eadem
 quibus & nunc nos sumus c. P.
 881 *An nullo fuerit jam*) a nullo fuerit qui tempore K.
 ullo 1. 2.
 882 *Cui*) cum immortalis C. E. P. V. 1. 2. 3.
 883 *Miserarier*) indignarier ipsum C. D. E. I. L. Gass.
 884 *Ut aut putrescat*) aut ut puti corpore V. 1. 2. putre-
 scat A. B. C. D. E. L. putrescas K.
 885 *Aut flammis interfiat, malifve*) Aut interfiat morfu
 malifve Creech. prisca exempll. P. Aut malis in-
 terfiat is malifve ferarum P. *in not.*
 886 *Non sincerum*) nos incertum sonere K.
 889 *Et inde*) & unde K. abunde C. E. L. quid. codd.
 P. & inde c.
 890 *Eicit*) icit C. E. P.
 891 *Inscius*) ipsius ipse A. marg. C. P.
 892 *Vivus enim*) Unus enim C. P.
 894 *Vindicat*) vindicit A. B. dividit C. E. P. V. Creech.
 vidit illum 2. illum 1.
 895 *Et illud*) & illum C. E. & hilum c. P.
 899 *Qui*) cui K.
 900 *Facentem; nec*) jacerent, se K. se lacerari c. P.
 904 *Melle*) molle situm c. mole P.
 906 *Obtritum pondere terræ*) obrutum K. 1. 2. *fidelissimi*
codd. obtritum pondere cratis P. *in not.* vid. Plaut.
 in Pœn. Tacit. Hist. lib. 2. cap. 21. Livium lib. 4.
 907 *At jam*) Am jam V. 1. vam jam 2. at. tua, quid.
 codd. P.
 910 *Factis tibi fortibus esse*) tuisque. factis florentibus
 esse

esse B. C. E. I. fatis c. P. factis tis fortibus esse
cuiquam V. facti florentibus esse tuisque 1. 2. esse
tuis A. B. tuisque K.

- 911 *Præsidio*) Præsidium C. E. K. P. 1. 2.
Miser ! o miser !) misero misere ajunt A. B. C. E. I.
1. 2. misero, miser, ajunt A. marg. miser ! o miser c.
- 914 *Rerum super insidet*) desiderium rerum superinsidet una
A. B. C. D. E. I. P. 1. 2. *Gass.* insidet rerum super *Creech.*
- 915 *Quod*) quo K.
- 917 *Leto*) lecto sopitus C. scribe *lecto* , i. e. insomnis
P. *in not.* leto c. lætu K.
- 918 Rubrica notatur V. 1. deest 2.
Privatus) privatque K.
- 920 *Deflebinus*) deflevimus K.
- 922 *Ab hoc*) ob hoc A. marg. Cr. P.
- 925 *Hoc*) hæc P.
- 927 *Fructus*) fluctus K.
Homullis) homulli F.
- 928 *Jam fuerit*) Jam fuerint Cr.
- 930 *Torreat*) torrat C. E. P. terra L. *Gass.* codd. P. *in not.*
- 931 *Aliæ*) alia C. E.
Rei) res C. E. L.
- 932 *Requirat*) requireret C. P. 1. 2.
- 934 Hunc versum sequenti subjicit *Salmastus* .
Esse soporem) esse suprema *Salm.*
Per nos) nobis P. *in not.*
- 935 *Adrigit*) attigit E. M. adigit A. B. adficit D. ad-
licit *Turnebus* .
- 936 *Illa*) ulla P.
- 938 *Quin*) Quum K. P.
Conligit) contigit ipse D.
- 939 *Putandum*) Putandumst P.
- 941 *Disjectus*) dislectus K.
- 942 *Leto*) lecto *Quidam* .
- 943 *Quem semel*) quam simul K. i. e. simul ac .

- 946 *Tantopere est*) tantopere mortalis D.
 948 *Nam si grata fuit*) Nam grata fluxit tibi P. Num
 gratis fluxit P. *not.*
 953 *Fructus*) functus E. P.
 954 *Offensu est*) offensus C. E. P.
 955 *Ingratum occidat*) & integratum E. accidat P.
 956 *Non*) Nec Creech. Nunc P. Non D. E.
Facis) jaxis E. K.
 961 *Pergas*) perges E. P.
 962 *Rubrica notatur* V. 1. deest 2. sed injuste inquit
Creech.
 963 *Respondeamus*) respondemus A. B. C. D. E. P. 2.
Nisi) si K. P.
 964 *Naturam*) Natura P. Naturæ P. *not.*
 966 *Non*) Num P.
 967 *Barathro*) barde, & A. B. D. P. bande c. barathre V.
 969 *Perfructus*) perfunctus P.
Marces) merces K. mæres *Alter* . martes *Vet.Cod.*
 974 *Mitte*) amitte K.
 979 *Quidquam*) quisquam C. E. 2.
Decidit) deditur A. B. C. D. E. P.
 982 *Ante hæc*) antehac L.
Quam nunc) quam tunc C. quam tum P. tu D. E.
 K. te M.
 983 *Desistet*) desistat K. decessit D.
 991 *Atque*) Atqui E. M.
Ea nimirum, quæcumque) animarum etiam quæcū-
 que Acheronte E.P. Atque ea nimirum P. *in not.*
 996 *Quemcumque*) quem cuique E. P. V.
 998 *Nec, quod*) Nec quoi A. B. Nec qui C. P.
 999 *Poterunt*) possent A. B. D. I. possunt K. M. 1. 2.
 1001 *Dispensis*) dispersis A. B. C. D. E. I. P. 1. 2. di-
 stentis *Alii* .
 1007 *Cuppedine*) torpedine A. B. C. P. turpedine E.

- 1010 *Tristisque*) tristique K.
- 1011 *Quod*) quid K.
- 1012 *In eo*) atque adeo A. marg.
Sufferre) perferre *Alii*.
- 1014 *A summo*) e summo A. marg. P.
- 1016 *Deinde*) deinceps P.
- 1024 *Egenus*) lucis egestas V.
- 1026 *Hæc neque*) Qui neque A. marg. P.
- 1028 *Luella*) numella c. numela P. vide Varron. I. 2.
de re rustica , Columellæ l. 7. Plaut. in *Afinaria*.
- 1029 *Factus deorsum*) jactus eorum C. E. P. 1. 2. deo-
sum K.
- 1031 *Absunt, at*) absumat V. 2.
Facti) factis K.
- 1034 *Quæ sit*) qui sit P.
- 1036 *Hinc*) Hic P. 2.
- 1038 *Sis*) suis oculis D. sic E. M. P. *sis pro* suis P. *in*
not. sic etiam solis bonus Ancus E.
- 1044 *Super ire*) superire A. B. V. superare C. E. P.
- 1045 *Aquis insultans*) equis insultans A. B. E. P.
- 1048 *Infinus*) improbus P.
- 1050 *Unus*) avus Homerus . D.
- 1053 *Memorem*) memores A. B. C. E. P.
- 1054 *Obtulit ipse*) obtulit . Ipse *Wall.* bene V.
- 1057 *Præstrinxit*) Præstrinxit I. *Gass.* Restrinxit C. E.
P. Restinxit K.
Ætherius) aërius sol c. P.
- 1065 *Animo*) animi *Creech.* animo C. E. P.
- 1066 *Videntur*) videre c. P.
- 1068 *Et quibus*) E quibus D. E.
Cognoscere) quoque noscere E.
- 1074 *Revertit*) quid. codd. reventat P. *in notis* .
- 1076 *Deest* D. I. *deest hic* P.
- 1081 *At, quem*) quod scilicet C. D. E. M. P. ad quod ?
Quidam legunt P. *in not.*

310 VARIÆ LECTIONES.

- 1082 *Ingratis*) ingratus C. E.
Angit) hæret & odit K. 1. 2. invitus adhæret &
odit P.
- 1084 *Bene*) bone P.
- 1086 *Non unius*) velut unius c. P.
- 1088 *Manenda*) manendo C. E. P.
- 1091 *Certa quidem*) Certe equidem B. C.
- 1098 *Vebat*) ferat ætas *Quidam*.
Posteraque) posteaque P. legendum *postera* P. not.
- 1101 *Delibrare*) delibare A. B. C. E. *Creech.* delibrare
c. deliberare 2. sunt qui *delibrare* pro *deliberare*
positum contendunt P. not.
- 1102 *Quo -- morte*) Quid -- forte preempti C. E. P.
- 1103 *Quotvis*) quodvis D. ducere K. 2.

VARIÆ LECTIONES
IN LUCRETII
LIBRO IV.

- 8 **P***Ango*) pando P.
- 9 **P***Contingens*) contingens A.
Lepore) liquore A. marg.
- 11 *Nam veluti*) Sed veluti D.
- 17 *Tali tactu*) tali a tactu E. P. facto recreata A. B.
D. I. tactu A. marg.
- 19 *Retroque*) tractata , ideoque c. P.
- 24 *Percipis*) perspicis *Creech.* percipis C.
- 25 *Persentis*) præsentis A. B. C. L. P. persentis c. al.
codd. *Pii*.
- 26 27. 28. 29. desunt P. inferuntur tamen ad 51. ver-
sum P.
- 28 *Æterno*) alterno P.

29 *Pos-*

- 29 *Possint*) possit P.
 31 *Comta*) cōpta F.
 36 *Dereptæ*) Direptæ P.
Utro citroque) ultroque citroque A. B.
 45 *Dederunt*) dederint L. P.
 46 *Effigias*) effigies E. P.
 47 *Corpore*) cortice A. B. E. I. P. *Gass.*
 48 *Membrana*) membranæ C. E. P.
 51 *Corde*) cordi D.
 Inferendi 26. 27. 28. 29. 33. 34. 35. 48. 49. 50. P.
 53 *Solute*) solutæ c. E. P.
 56 *Veteres*) cum teretes A. marg. c. P. V. 1.
Æstate) ætate V. 1.
 61 *Hæc quoniam*) Quæ quoniam C. E. L. V.
 62 *Farum*) corpore rerum C. E. P.
 64 *Hiscendi est*) ostendi est A. B. E.
 Ita vers. 102.
 Hiscendi 1. 2.
 Ostendit nulla C. ita vers. 102. P.
 66 *Ordine eodem*) ordine rerum A. marg. c. P. prisca
 codd. *eodem* P. *in not.* eorum V.
 67 *Veterem & formæ*) fuerint , & con formæ A. B. so-
 litam & formæ servare E. P. & formaï servare V.
 69 *Et sunt*) ut sunt P. ut sunt prima sub -- quid.
 codd. *Pii*.
 70 *Nam certe jaci , atque emergere*) Nam jacier certe
Gass. certe jacier ac tergeri multa A.B.I. jacere ac
 invergi multa K. jacere ac jaculari C. E. P. jacere
 atque esciri V. jacere ac vergiri 2.
 71 *Penitusque*) penitus ceu diximus C.
 73 *Ruffaque*) rufaque C. E. P.
 74 *Ferrugina*) ferruginea A. B.
 75 *Flutant*) thitant A. B. pendent D. E. P.
Trementia flutant) tenentia circum, quid. codd. P.
 76 *Conseffum*) concessum *Gass.*

- 77 *Scenarū*) Scenalem P.
- 79 *Inclusa*) in claustra P. V. 1. potes cum prisc. exempli. legere *inclusa* P. not.
- 80 *Hæc*) hic P.
- 81 *Conrepta*) concepta luce A. marg. C. E. P.
- 82 *Ceu corpore*) cum corpore Creech. ceu corpore E. P.
- 85 *Certa*) vestigia cæca c. P.
- 89 *Diffusæ rebus*) a rebus D. e rebus *Quidā. e* deest P.
- 90 *Intrinsicus*) extrinsicus E. P.
- 92 *Coortæ*) coorta C. E. P.
- 99 *Esse in imaginibus*) ex imaginibus A. 1. 2. Esse imaginibus a. Esse & imaginibus M.
Missis) missis D.
Eorum) earum Gass.
- 101 Deest A. B.
Multæ) multas c. P.
- 102 *Hiscendi est*) ostendi est A. B. iscendi est 1. 2. ostendit P.
- 103 *Consimilesque*) dissimilesque C. E. P. 2.
- 104 *Effigiæ*) Effigies C. E.
- 106 *Rejectæ*) Rejecta B. E.
- 115 *Tantula, eorum*) tantula, ut horum C. E.
- 116 *Nulla ut possit*) nulla possit E. possit ut C.
- 117 *Horum*) Harum a. B.
- 120 *Anima*) animæ Gass.
- 123 *Acrem, panaces*) acris panace P. sunt qui *panacea* scribunt, sed scribendum *acrem, panaces* P. in not.
- 125 *Horum*) Quorum C. P. V.
Ciebis) forte duobus A. marg. 1. 2. movebis C.E. M. P. revolvat V.
- 126 *Quam primum noscas*) Quin potis es noscas 1. Quin potius 2. Jam pote sis noscas I. V.
Vagare) vagari A. B. C. Ita vers. 130. P.
- 128 *Nemo est*) non est A. marg. P.
- 129 *Neque eam*) neque enim P.

- 133 *Inferere* 137. 138. P.
- 134 *Inferere* 139. 140. 141. 142. 143. P. hic post versum
138. inferitur C.
- 135 Hic & sequens collocantur post 143. C. E.
- 136 *Ora*) oras c. P. malit legere *ora* P. *in not.*
- 137 *In alto*) in altum P.
Duo versus defunt E.
- 138 Post hunc inferitur vers. 134. G. huic versui 143.
subjungit *Gass. Creech.*
Violare) violasse P.
- 139 *Mulcenteis*) mulgentes A. B. D. I. mulgentes mo-
tum A. B. mulcentes : magnorum sæpe C. E. P.
mulcantes *Quidam . i. e. verberantes .*
- 141 *Magni montes*) montes magnos P.
- 143 Post hunc inferuntur versus 135. 136. C. P. hunc
versui 138. subjungunt *Creech. Gass.*
Bellua nimbos) nubila nimbos *Gass.*
- 144 *Genantur*) gerantur C. item vers. 155. A. B. D. I.
P. 1. 2.
- 146 *Quidquid*) quicquã P. *prisc. cod. quidquid* P. *in not.*
- 147 *Faculentur*) jaculetur C. P.
- 148 *Sed in aspera*) ubi aspera B. C. D. E. I. P. 1. 2.
- 149 *Materiem ut ligni*) materiam ligni D. E. I. 1. 2.
- 152 *Accidit*) occidit A. B. c. P. accidit M. accidet D. E.
- 153 *Possit*) possunt C. P.
- 154 *Lavor*) levior P.
- 155 *Genantur*) gerantur c. A. B. D. I. P. redundant C.
E. V. 1. 2.
- 159 *Texturas*) Exturas *Meursius . deest tenuis* E.
- 160 *Genuntur*) geruntur A. B. D. E. I. P. V.
- 161 *Celer his*) celeris rebus c. P. *Quidam legunt celer*
his P. *in notis .*
- 162 *Et quasi*) Et ceu C. E.
- 164 *Item*) idem P.
- 167 *Queiscumque obvertimus oris*) quocumque obverti-
mus

314 VARIÆ LECTIONES.

- mus oræ , *vel* quamcunque obvertimus oram L.
quodcunque A. B. K. quocunque c. E. P. V. 1. ob-
vertimus , illuc A. obvertimus oris a. K. 1. illud
C. E. P. omnis V.
- 168 *Res ibi*) res tibi A. I.
- 170 *Fæde*) sæpe *Gassen*.
- 171 *Uti tenebras*) uti in tenebras I.
Acheronta rearis) Acheronte retecto c. P. reamur
C. E. M.
- 179 *Ut spatio brevis hora*) spatio ut brevis ora C. P. *prisci*
codd. brevis aura P. *in not.*
Teratar) feratur P. 1. 2.
- 180 *In quemcumque locum*) quem quæque locum A. B.
C. D. E. I. M. *Creech*.
Numine tendunt) momine tendit C. E. numine c.
tendit P. scribit *momine* P. *in not.*
- 183 *Dispersus*) dispersis C.
- 185 *Factas*) stanteis , celeres c. P.
- 188 *Truduntur*) cuduntur A. B. C. E. I. P. 1. 2.
- 193 *Immemorabile*) *prisci codd.* innumerabile P. *in not.*
- 194 *Parvola caussa*) plurima causa F.
- 195 *Atque propellat*) & propellat P. *in not.*
Est, procul) Et satis C. E. *codd.* P. Quod superest ,
ubi tam volucris levitate ferantur P. *procul* c.
- 200 *Ex alto in terras*) Altoque foras mittuntur c. P. V.
Creech. ex alto in terras , *prisci codd.* *Pii* .
- 204 *Supera est*) superest C. E. P.
- 205 *Jam prima fronte*) igitur in prima fronte I. jam
prima fronte C. E. P.
- 208 *Multiplexque*) Multiplicisque A. B. I. P. multi-
plexque M.
- 209 *Pervolgant*) promulgant I.
- 210 *Specimen verum*) Speciem veri P. corrige *specimen*
veri P. *in not.*
- 212 *Sub divo*) sub dio c.

- 215 *Tempore*) temporis C.E. nonnulla exempll. *Pii*.
- 216 *Ad terrarum accidat*) in terrarum incidat C. E. accidit P.
- 217 *Mitti hæc*) minima hæc A. B. C. E. I. prisca exempll. *Pii*. mira hæc c. P.
- 219 *Fluunt*) fluant D. E. P.
Odores) rebus obortu L. M. *abortu* sunt qui scribunt P. *in not.*
- 222 *Auras*) aures A. B. D. *Creech*.
- 230 *Et sentire sonorem*) exaudire sonorem L. vetus *sonare* A. B. c. P.
- 247 *Protrudit*) procudit A. B. E. item vers. 281. P.
- 249 *Omnis*) omneis L.
- 250 *Perterget*) præterget c. P.
- 255 *Summe celeri*) summa & celeri c. P.
- 256 *Quale fit*) Quale fit I. Quali' fit *Creech*.
- 259 *Perspiciantur*) percipiantur I.
- 261 *Privam*) primam E. L. P.
- 263 *Unversum*) univorsum A. B. universum D. E. in-
 vorsum c. P. sunt qui scribunt *unversum* P. *in not.*
- 264 *Aliquæ*) aliqua A. B. C. D. E. K. *Gass*. aliquas P.
 sunt qui scribunt *aliqua* P. *in not.*
- 271 *Remmota*) remota A. B. D. ita vers. 289. femota
 C. E. ita vers. 289.
- 274 *Foris*) foras P.
- 275 *Is quoque enim*) Ipse etenim A.B.P. Ipso etenim I.
Sit) fit A. B. C. E. F. L. P. *Creech*.
- 276 *Enim est, citra*) enim citra E. P. V.
Postes) positus *Gass*.
Qui cernitur) quam cernitur A. concernitur P. cum
 c. I. tum V.
- 278 *Perterget*) pertinget & C. E. P. 1. perterget 2. 3.
- 281 *Protrudit*) pertrudit D. procudit P.
- 284 *Ubi speculum*) in speculum P.
- 285 *Continuo a nobis in id hæc*) Continuo, hæc in id,
 a no-

316 VARIÆ LECTIONES.

- a nobis quæ A. B. D. in eum quæ C. E. P. V.
- 289 *Remmota*) femota P. 3.
- 290 Hos tres delendos censent L. *Creech*.
Mirarier est par) mirari par est B. C. D. E. P. *prisci exempli*. mirarier est par P. *not.*
- 291 *Quæ*) qui C. P.
- 292 *Aëribus*) Aciebus A. marg. c. P. corrigit *Aëribus* P. *in not.*
Utroque) utrimque A. utrâque a. B. utrinque c. M. P.
- 294 *Fit ut in*) fit uti læva *Muretus* .
- 298 *Cretea persona*) Cerea persona C. Cretæ personam c. P. Creteam personam, Cressam personâ L. probat.
Pileve, trabive) quidâ legût *palove* . *trabive* P. *in not.*
- 299 *Rectam si fronte*) *Quidam* legunt -- forte Cr.
- 300 *Ipsa*) ipsam D.
- 301 *Oculus*) oculos *Quidam* .
- 302 *Sit*) fit P.
- 303 Defunt usque ad 325. P. omittuntur hoc loco 22. versus, quorum 16. post 353. inseruntur; reliqui sex post 364. C. E.
- 304 *Sexve*) sex ut A. B. P.
- 305 *Latebunt*) latebit 1. 2.
- 306 *Torte*) forte D.
- 311 *Inde retrorsum reddit se*) Indequè retrorsum redit, & C. P. retroversum redit, & V. retrorsum redit, & E. K. 2. retrorsum reddit, & A. B. Inde retro rursus redit 1.
- 322 *Nequeunt*) nequeant P.
Illinc) illuc simulacra L. emendat.
Reverti) remitti *Gassend.*
- 326 *Tendere*) cernere A. B.
- 333 *Lurida*) Lutea ex Varrone P. *in notis* .
- 334 *Luroris*) lutoris P. *in not.*
- 337 *Pingunt*) tingunt *Gass.*
- 340 *Init*) iniit P.

- 340 *Possedit*) possidit A. B. I.
 346 *Obsederat*) obsiderat D.
 347 *Simulacra adaperta*) quidam simulacra c. quædam simulacra P.
 348 *Videamus*) Inferas a vers. 303. ad vers. 325. P.
 349 *In tenebris a luce*) e luce A. B. L. e tenebris in luce P.
 353 *Conjecta*) conlecta A. contecta B. L.
 Post hunc inseritur v. 303. cū 15.sequentibus C.E.
 358 *Per labitur*) allabitur A. illabitur C. E. P. *in not.*
 adlabitur D. delabitur P.
 360 *Eum*) cum P.
 361 *Hinc*) Hæc P.
 362 *Quasi tornata ut*) quasi ut ad tornum A.B. C. E. I.
 turrim c. P.
 364 Post hunc inseritur v. 319. cum 5.sequentibus C.E.
 366 *Gestumque*) gressumque E. corrigit.
 367 *Credas*) credis P. recte *in not.* P. reponit *credas*.
 368 *Gestusque sequentem*) gestumque frequentem c. gressumque frequentem P.
 372 *Quacumque*) quæcumque I. P.
 374 *Videatur*) videantur I.
 377 *In ignem lana*) carmine lana B. agmine V. in agmine P. *in not.* margine E. P.
 378 *Et spoliatur*) expoliatur P.
 379 *Abluit*) adluit 1. 2.
 380 *Hic*) hoc P.
 382 *Lumina*) lumine P.
 383 *Num transeat*) unum transeat I.
 387 *Adfingere*) effingere P. affingere P. *in not.*
 389 *Qua*) Hæc P. Quæ *not.* P.
 393 *At adsiduo in sunt*) & assiduo sunt D. E. P. assiduo sunt A. B. 1. 2.
 397 *Indicat*) judicat P.
 399 *Inter quos*) inter aquas c. P.

318 VARIÆ LECTIONES

- 400 *Iidem Apparent; & longe diuolsi licet*) deest L.P. 1. 2.
 404 *Deserunt*) Desierint P.
 408 *Tibi tum*) ubi cum P.
 413 *Ætheriis*) æternis ingentibus c.
 416 *Conlectus*) conjectus C. E. 2. prisc. cod. P. commistus c. commictus P.
 417 *Inter sistit*) intersistit E. P.
 420 *Ut* deest 1. 2.
 Videre &) videre C. E. L. P.
 421 *Spurium censet* L. rubrica notatur V. 1.
 Mirando) mirāde A.B. 1. mirādæ 2. mirandi *Quid.*
 Cælo) cæli *Quidam.* pacto F.
 422 *Ubi in medio*) ubi medio C. E.
 Obhæsit) adhæsit C. E. P.
 426 *Quocumque*) quacunque D.
 427 *Adsimili*) hac simili c. P.
 429 *In perpetuum*) imperpetuum P.
 430 *Longa*) Longe a. B. D. I.
 435 *Condere*) tendere P.
 436 *Ubi*) ibi P.
 437 *Ne*) Nec P.
 438 *Clauda*) clausa c. P. ponto clauda *Creecb.*
 439 *Aplustris*) plaustris I.
 441 *Superne gubernæ*) superne gubernaculæ C. E. superna gubernat c. P.
 442 *Quæ*) Qua A. marg.
 444 *Reflexa prope in*) Et flexa prope jam P.
 Fluitare) volitare D.
 447 *Nubeis*) nimbos, atque A. B. E. I. P.
 448 *Quam quo*) ac vera ratione V. 1. atque vera 2.
 450 *Pressit eum*) Pressit, cum quodam A. B. P.
 Uti) ut P.
 452 *Fiorentia*) flagrantia C. E.
 458 *Et*) ut P.
 460 *Conclusoque*) Conclusique A. marg.

- 461 *Mutare*) Nutare *Quidam*. mutare c. P.
 466 *Nequidquam*) Ne quidquam B.
 469 Hos duos ὀβελίξει L.
 Egregius) egregius est D. ægrius est Cr. V.
 Secernere) discernere A. est cernere c. P.
 470 *Addit*) abdit A. c. D. P. 2. addit A. marg. Creech.
 V. 1.
 472 *Quom se*) qui se D. Creech. quo L. P. cum I. quod
 Quidam.
 473 *Hunc*) Nunc c. P. hos duos versus suspectos ha-
 bet L.
 Mittam contendere caussam) quidnam contendere
 curem ? L.
 474 *Instituit vestigia retro*) instatuit K. 1. 2. insistit
 Gass. sese K. V. 1. esse 2. fuso V. i. e. sursum.
 475 *Hoc quoque uti concedam*) hunc quoque ubi Gass.
 At id) ad id E.
 481 *Neque sensus*) sensibus posse A. B. I. sensu posse P.
 486 *Eos contra*) nos contra c. P.
 490 *Oculive*) oculique D. oculi atque P.
 493 Deest P.
 494 *Id molle, aut durum; gelidum*) Id, quod molle sit,
 & gelidum C. E. egelidum c. Et quod molle sit e-
 gelidum P.
 496 *Sunt*) sint E.
 498 *Nascuntur*) Nascantur 1. 2.
 506 *Mendose*) mendosæ P.
 507 *Quequam*) quæque A. B. Gass. quoquã C. D. E. 1. 2.
 515 Deest A. B. P.
 519 *Obstipa*) obstita *Festus*.
 520 *Absona*) obsona c. P.
 523 *Sic igitur*) Sic etiam *Quidam*.
 524 *Sit*) fit ita *Quidam*.
 530 *Possunt*) possint E. P.
 531 *Præterradit enim*) Præterea radit vox c. K. P. V. 1.
 Pro-

- Propterea radit V. 2.
- 532 *Foras*) foris A.
- 533 *Coorta*) coarcta c. P. ita vers. 629.
- 535 *Expletis -- oris*) ex pletis -- auris V.
Raditur) redditur E. P.
- 536 *Deest* A. B. I. spurium censet L.
Viis) suis & L. P.
Iter lœdit, qua) lœdit iter K. radit , qua c. reddit
P. radit P. *in not.* quo D.
- 539 *Fallit*) fallat P. fallit P. *in not.*
- 546 547. hi duo leguntur post versum 556. A. B. C.
D. E. I. P. V. 1. 2.
- 547 *Lævor lævore*) lævis lævore E. P. levo levore V. 1. 2.
- 550 *Aut reboant raucum retrocita cornua bombum*) de-
lendum censet L. abest I. Et reboat A. B. D. Et
revocat C. E. P. *in not.* Et reflexa retro dant cornua
barbita c. barbara P. & *codd.* P. retro cita C. E.
L. cita barbara bombum A. B. C. D. E. P. *not.*
Berecynthia barbara bombum V.
- 551 *Vallibus & cycni gelidis orti ex Heliconis.*) Et geli-
da cycni nece torti ex antro Heliconis C. E. antro
ex P. *in not.* Vallibus & cycni nece torti ex antro
Heliconis c. P. Et validis cycni torrentibus ex
Heliconis V. 1. Et validis nece tortis orti 2. Et
validis cygni nece torti ex A. B. I. M. Et validis
cygni nece detorti D. P. Vallibus & cycni detorti
ex Heliconis P. *in not.*
- 554 *Rectoque*) retroque P.
Ore) emittimus ictu *Gaff.*
- 555 *Verborum*) nervorum C. E. V. 1. 2. verborum c.
- 556 Post hunc versum inseruntur 546. & 547. A. B. C.
D. E. I. P. 1. 2.
- 557 *Atque ubi*) Ac ubi A. B. C. D. E. Hoc ubi P. 1. 2.
- 561 *Sit longius*) fit longius A. marg. P.
- 564 *Audire , neque bilum*) sentire : neque illâ C. E. 1. 2.
illa

- illa a. B. I. sentire : neque illa P. illim V.
 567 *Edictum*) verbum saepe V. peditum, quid. codd. *Pis.*
Perciet) prociet c. P.
 568 *Emissum*) missum E. L. P.
Praconis) pædonis, quid. codd. *Pis.*
 572 *At, quæ*) atqui P.
Accidit) incidit A. B. C. D. E. I. P.
 574 *Pars solidis*) Pars solis A. marg. P.
 581 *Etiã*) & jam septem A. B.
 583 *Repulsantes*) propulsantes P.
Iterabant) tradebant F.
Referre) referri A. marg. C. P. V. 1. 2. referti,
 quid. codd. P.
 591 *Velamina*) ullamina 1. 2. vallamina V.
 600 *Quæ loca per nequeunt*) Per loca quas c. P.
 602 *Cum loquimur -- quod sæpe videmus*) Spurious cen-
 sent F. L. Conloquium A. B. P. quoque sæpe te-
 nemus A. B. I. quoque sæpe videmus P. Cum lo-
 quimur D. E. F. *Gass. Creech.* codd. P.
 604 *Renutant*) remutant C. remittant c. P. recte cor-
 rigit *in not.* renutant P.
 606 *Transvolat*) trameat A. B. D. I. traviat c. P.
 608 *Ubi una*) ubi jam C. E. P.
 609 *Dissiluit*) Dissolvit P.
Multas) multis P. recte corrigit *in not.* multas .
 616 *Clausa*) claustra C. P.
 619 *Hæc, queis*) Nec, queis C. B. F. *Creech.*
Lingua) linguam P.
 620 *Plusque operai*) plus operai C. codd. P. plus operæ-
 que P.
 623 *Exsiccareque*) ac siccare recepit C. E. exsiccareque
 cœpit c.
 626 *Manantis*) manantes P.
 629 *Coorta*) coarcta P.
Pungunt) pingunt P. recte tamen *in not.* corrigit

- pungunt* P.
- 631 *Succo in fine*) succo fine E. P. *Palmerius*.
- 636 *Humectum*) humidum V. 1. 2.
- 637 *Cur*) qui P.
- 639 *Prædulce*) perdulce P. 1. 2.
- 641 *Fuat*) fiat E.
- 642 *Est utiqua, ut serpens -- salivis*) Sæpe etenim serpens -- salivâ D. Est itaque ut P.
Contacta) quæ tacta A. B. C. E. I. P.
- 648 *Teneri*) tenere A. B.
- 650 *Generatim*) variatim F. generatim *Creech*.
- 651 *Circumcaesura*) circumtextura A. B. c. I. P.
- 652 *Et seminibus distant*) ex seminibus constant C. D. E. P. constant variaque V. variantque 1. 2. figuris A. B.
- 660 *Differre*) distare figura *Gass*.
- 661 *Via*) vias c. P.
- 662 *Ergo ubi*) Hinc, ubi A. B. I. Hoc, ubi C. P.
- 663 *Illis, queis*) Illi cui suavest C. E. Illi, qui P.
Corpora) corpore P. recte tamen *in not.* P.
- 664 *Contrectabiliter*) Contrectabilis in caulas c.
- 666 *Hamataque fauceis*) hamataque formis *Gass*.
- 669 *Aliqua est*) aliqua P.
- 674 *Progignere*) propingere c. P.
- 677 *Odoris*) odore P.
- 679 *Volvat*) solvat A. marg.
- 685 *Promissa*) permissa K. V.
- 686 *Præsentit*) præsensit A. marg. P. præsentit, codd. antiq. *Pii*.
- 687 *Romulidarum*) Romanorum *Gass*.
- 692 *Est alio -- alter*) Est illo -- longius ille F.
Permitti) promitti A. permitti a. K.
- 693 *Quisquam*) quicquam P.
- 698 *Emittitur*) amittitur D.
Ex re.) ex se c. P.

- 699 *Atque recedere*) ac procedere C. E. ac præcedere P. ac decedere, *vel* atque excedere L.
- 701 *Conlabefacta*) non labefacta P. concalefacta A. B. c. prisc. codd. P.
- 702 *Creatum*) creatam P.
- 703 *Principiis voci*) Principiis quam vox a. B. D. E. I. P. 1. 2.
Quoniam) quanquam P. quoniam *in not.*
- 704 *Qua*) quo P.
- 708 *Decurrit*) decurrunt E. P. *Creech.*
- 711 *Colores*) colorum *Gass.*
- 714 *Noctem*) nocte E. P.
Explaudentibus) expandentibus *Quidam.*
- 716 *Nenu queunt*) Hunc nequeunt C. E. V. quem nequeunt P.
- 723 *Penetrantibus illis*) penetrantibus ibus V. 1.
- 724 *Remeando*) remorando V. 1.
- 725 *Ex ulla lumina*) ex illa lumina V. 1.
- 726 *Accipe; &*) percipe, & *Gass.*
- 727 *Veniunt, veniant*) veniant, veniunt D.
- 733 *Percipiunt*) percutiunt oculos A. B. I.
Oculos) oculi P.
- 735 *Sensumque laceffunt*) mētemque laceffunt F. *Creech.*
- 737 *Facies*) fauces *not.* P.
- 739 *Omne genus*) Omnigenum A. marg. C. E. P.
- 740 *Quæ fiunt*) quæ fluunt *Quidam.* flutant P. *in not.*
- 742 *Consistunt*) confiunt ex A. B. C. conficiunt ex E. P.
- 744 *Animalis*) animantis A. B. animantum, quid. codd. P. animā C. E. P.
- 745 *Convenit imago*) concurrat A. B. I. imago: & E.
- 754 *Oculis; quod*) illi, quod A. marg. C. E. P. 1. 2.
- 755 *Simili*) similis C.
- 756 *Quoniam docui me*) docui quod jam me, corrigit P.
- 759 *Leonum cetera*) leonum, & cætera E. P. leones leonum V. 1. 2.

- 761 *Profudit*) membra fatigat *Gass.* profundit *Alii* .
- 763 *Quæ, quom*) quæ tum c. tum cum P.
- 765 *Reddita vitæ*) Reddita vita V. 1. 2. *Salm.*
Jam mors) jam pausa , & F.
- 767 *Offecti*) affecti A. C. E. L. effecti P. *offecti* , nonnulli codd. P.
- 768 *Possunt*) possint P.
- 769 *Præterea*) Propterea *Quidam* .
Meminiſſe) mens ipsa jacet c. P.
- 770 *Dissentit*) discernit *Creech.*
- 771 *Vivum se*) verum se *Gass.*
- 776 *Hæc gestum*) hic gestum C. E. P.
- 777 Post hunc versum inseruntur tres sequentes : Tanta est mobilitas , & rerum copia tanta , Tantaque sensibili quovis est tempore in uno Copia particularum ut possit suppeditare A. B. C. E. F. L. qui tamen spurios censet .
- 778 *Queruntur*) quærendum P.
- 779 *Exponere*) expandere avemus D. *Creech* non improbat .
- 784 *Si terrâ cordi est*) si terra est cordi P. *in not. corrigi.*
- 792 *Oculis*) ollis gestum *Creech.*
- 793 *Madent*) valent A. D. M. P. madet a.
- 795 *Tempore in uno*) tempore in illo , *antiqui & fidei spectate* codd. P.
- 796 *Cum sentimus id ; ut*) Consentimus , id est cum A. B. c. P. id est 1. 2. Hunc versum rejicit L. nec revocat *Creech.*
- 799 *Locis in queisque*) locos in quosque C. E. P. loco sibi quisque parato V. loco sin quisque parata 1. 2.
- 800 *Tanta est mobilitas , & eorum copia tanta*) Tanta mobilitas est V. Tanta his P. & rerum copia A. B. C. E. P. V. 1. 2. Post hunc inseruntur duo sequentes : *Hoc* , ubi *tanta* perit , alioque est altera nata , Inde statu prior hic gestum mutasse videtur C. E.

C. E. P. hæc P. prima E. P.

- 801 *Se contendit*) quæ contendit A. B. C. E. P.
- 803 *Nisi sic sese*) nisi quæ ex sese ipse C. E. P. nisi quæ ex se ipse V.
- 804 *Futurum*) futuram P. 1. 2.
- 805 *Videat*) videas *Quidam*.
- 806 *Sint*) sunt D. E.
- 811 *Semotæ -- remotæ*) semotum fuerit -- remotum A. B. C. E. I. P.
- 813 *Præterquam*) Præterquam A. B. Præterea, quam quis est rebus C. E. Præterquam, quibus est in c.
- 815 *Ac nos*) At nos D.
Frustramur & ipsi) frustra nimis, ipsi C. E. frustramur id ipsi A. B. c. P. frustraminis ipsi 1. frustra nimis V. frustraminipsis 2.
- 821 *Istud*) Illud A. B. C. D. E. L. P.
Vitium vehementer, & istum) vitium vitare memento F. vehementer inesto A. B. C. E. I. & P. V. inesse 1. 2. subaudi, scito V. nosse *Quidam*. subaudi *χεν*. & illum D.
- 822 *Effugere errorem, vitareque præmeditator*) Et fugere -- præmetuenter *Quidam*. illorumque errorem præmetuenter F. illorumque errorem præmeditemur A. B. I. K. errorem illorum, qui hæc præmeditantur C. E. præmeditemur c. P. præmetuenti ut V. præmetuentur 1. præmetuenter 2.
- 823 *Ne facias*) qui faciunt A. B.
- 825 *Fastigia*) vestigia posse c. P. prisci codd. P. *fastigia*.
- 827 *Tum*) cum P. corrigit P. *nec*, ex codd. eruderat.
Ex apta) exapta P.
- 830 *Prætantur*) præcantur P. recte corrigit P. *in not.*
- 832 *Nil adeo*) Nihil ideo A. B.
- 834 *Oculorum*) oculi quam, prisci codd. P.
- 836 *Præcessit*) præcedit C.
- 839 *Deest eorum* E.

- 849 *Possent*) possunt E. L. P.
 850 *Vitaque*) utraque reperta P. *in not.*
 859 *Multa modis multis*) Multa modis docui A. Multis modis docui a. B.
 Plurima) plura debent F. *Creech* non probat.
 860 *Iis, quæ*) his, quæ A. B. C. P. *in not.* corrigit *qualia sunt* V. quia sunt 1. 2. his quia P.
 862 *Exhalantur*) exantlantur *Quidam*.
 866 *Vireis*) nervos interdatus V. vobres 2.
 867 *Obturet*) obduret C. E. ob divertendi P. ut amore obduret edendi P. ex codd. quibusdam.
 876 *Varieque*) vareque *Quidam*.
 877 *Protrudere*) protendere nostri c. P.
 882 *Quam*) nisi P.
 883 *At, quod*) Id, quod E. P. V.
 887 *Factu*) factis E.
 888 *Ferit*) perit: atque *Quidam*.
 890 *Tum*) cum P.
 893 *Dispergitur*) dispargitur V. 1. 2.
 894 *Corporis: hinc*) Corporis hinc V. his igitur F. *Creech*.
 895 *Corpus uti, ut navis*) Corporis ut hæc navis A. B. Corpus ut; ac navis C. E. M. P.
 Velis) remis, ventoque *Gass. Creech*.
 897 *Possint*) possunt A. B. P.
 902 *Unum*) una A. B. unus c. quolibet unus P.
 912 *Discedas*) discedant C. fidelia exemplaria P. *in not.*
 924 *Multa*) multo A. marg. C.
 926 *Cæco*) tecto confurgere E. P. quid: codd. *cæco* P. *not.*
 927 *Conflatur*) conflatur E. P.
 932 *Tundier*) Trudier D.
 934 *Aut seta, aut conchis*) Aut etiam conchis A. B. Aut etiam conclusæ in callo P. Aut ante conclusæ C. E. P. *in not.*
 936 *Reflatur*) inflatur *Quidam*.
 943 *Ejiciatur*) Eliciatu E. P. 1. 2.

- 946 *Aditus*) coitus natura A. B. septus M. septus C. E. & cœtus c. P.
- 947 *Abit*) adit , corrigit P. *in not.*
Mutatis motibus) mutatus motibus , corrigit P. *in not.*
- 949 *Languescunt*) languescuntque omnia *Quidam* .
- 950 *Procumbunt*) procubant A. B. cubanti C. E. P. V. 1. 2. *Non.* Post hunc inseritur in C. E. F. P. item L. sed delendum censet L. Sæpe *etiam* summittuntur , viresque resolvunt . tamen V. tamen 1. 2.
- 955 *Contusa*) concusa A. B. P. concussa I.
- 956 *Porro animai*) parte animai *Quidam* .
- 957 *Altior*) Artior V.
- 958 *Divisor*) divitior C. clivofior c.P. divisor P. *in not.*
- 959 *Et quoi*) Et quo C. E. P.
Devinctus adhaeret) defunctus adhaeret E. P. devinctus P. *in not.*
- 961 *Atque in qua*) Atque in ea P. recte tamen corrigit P. *in not.*
- 963 *Componere leges*) componere lites *Alter* .
- 965 *Cernere bellum*) degerere bellum A. B. E. degere D. I. P. V. degerere vellum 1. 2. duellum *Quidam* .
- 970 *Multos*) multas P.
- 971 *Dederunt*) dederint P.
- 972 *Defiterint*) destiterunt A. B.
- 973 *Reliquas tamen*) At reliquas tamen A. B. At reliquas C. D. E.
- 975 *Obversantur*) observantur P. recte tamen corrigit *in not.* P.
- 979 *Confessum*) consensum c. P. concentum V. quid. codd. P.
- 986 *Palma*) palmis A. marg. P.
- 987 *Tunc quasi*) Aut quasi K. P. V. Hunc nothum censent A. B. L.
- 988 *Venantumque*) Venatumque P. recte tamen corrigit

- in not.* P. Abest versus totus V. 1. 2.
- 989 *Tamen subito*) canes subito V.
- 990 *Crebras*) crebro A. marg. P. V.
- 992 *Sequuntur*) sequantur P.
- 994 *Terroribus*) erroribus *Creech.* terroribus A. B. C.
E. P. V. 1. 2.
- 996 An hic vers. sit legitimus dubitat A. deest C.E.P.
- 999 *Et quam*) & quo A. B. C. E. I. P.
Semina eorum) feminiorum A. B. c. P. 2. *Creech.*
semina rerum Creech.
- 1001 *Pennisque*) pinnisque A. B. P.
- 1003 *Leni si*) levi si C. E. leni sic c. P.
- 1004 *Edere sunt perfectantes*) Adere sunt perfectates E.
Visæque) visæ atque P.
- 1006 *Etenim*) itidem sæpe K. V. 1. 2.
- 1012 Deest P.
- 1013 *Sui facti*) sui fati c.
- 1015 *Se quasi*) Ut quasi K. Ut qui V.
- 1016 *Exterrentur*) Exterruntur K.
Mentibus) montibus P.
- 1017 *Æstu*) æstus A. B.
Permoti) promoti P.
- 1020 *Pusi sæpe*) Pueri sæpe A. B. C. E. I. Multi c. P.
Poiri V. Puri 1. 2.
- 1021 *Devincti*) devicti P.
Credunt extollere) credunt se extollere P. V. 1.
- 1022 *Saccatum*) siccatum C. E. quid. codd. P. sacra-
tum c. ut sacratum P.
- 1023 *Cum*) Ceu c. P.
- 1025 *Creavit*) Inferas : Quæ ciet irritans loca turgida
semine multo P.
- 1026 *E corpore*) de corpore P.
Quoque) quouque A. B. quæque C. E. cuique I.
- 1027 *Coloris*) Inferas versus 1033. 1034. P.
- 1028 *Qui*) quæ K. Deest totus versus P.

- 1029 *Ut, quasi*) Et quasi K. P.
- 1030 *Fluminis*) *Seminis*, & *Fleminis* A. marg.
Cruentent) *cruentet* P.
- 1031 *Id in*) *idem nobis* c. P.
- 1033 1034. *in*feruntur inter 1027. & 1028. P.
- 1040 *Post hunc* *in*ferūt C. L. & P. *Incitat* *in*ritans *loca*
turgida *femine* *multo*. *deleri* tamē eū *ma*vult L.
- 1042 *Namque omnes*) *Namque homines*, *prisc. exempl.* P.
Hos tres *versus* *eradit* L.
- 1044 *Hostem*) *os tum ruber* C. *hostem* c.
- 1045 *Ictum*) *ictus* P.
- 1051 *Nomen*) *numen* *Creech.*
- 1052 *Illæ primum*) *illa a.* B. *illata* *prius* E. P.
- 1053 *Fervida*) *frigida* A. B. D. E. P. *in* *codd.* *tamen*
antiq. P. *scribitur* *fervida*.
- 1054 *Nam si*) *Namque si* P.
- 1055 *Obversatur*) *observatur* P. *recte* tamē *corrig.* *in* *not.*
- 1057 *Absterrere*) *Abstergere* A. B. I.
- 1058 *Conlectum*) *conjectum* C. P. *prisc. codd. collectū* P.
- 1059 *Conversum*) *conceptum unius*. Cr. F. M. *conge-*
stum, *vel* *conceptum* P. *not.*
Amore) *amorem* C. Cr. F. P.
- 1060 *Et*) *Nec* P.
- 1061 *Post hunc* *in*ferit *Gassendus*: *Quod* *cupido* *affixum*
cordi *viviscit*, *ut* *ignis*.
- 1068 *Certa, & pura est*) *certe pura* A. *certe* *puta* A. B. D.
- 1070 *Incertis*) *in certis* E.
- 1074 *Adfigunt*) *affligunt* P.
- 1076 *Rabies*) *rabiei* *Quidam*.
Illæ germina) *illæ hæc germina* *surgunt* A. B. c.
illa hæc C. E. K. i. *illi*; *hæc* P. *germinat* *ur-*
gens C. E. *codd.* *reverendæ* *antiquit.* *Pii*.
- 1081 *Coram*) *totum natura* c. K. V. *MSS.* *omnes* P.
- 1082 *Quojus quam pluria*) *cujus quam plurima* E. *quo*
pluria P.

330 VARIÆ LECTIONES.

- 1089 Rejicit L. Creech.
Spes raptat) spes captat sæpe A. B. I. venti suevit raptare procella F.
- 1090 *Quom*) qui c. P.
- 1091 *Ardorem in membris qui*) qui membris stinguere C. E. P. V.
- 1098 *Flore fruuntur*) flore utuntur A. B. luuntur *Palmerius* . juvantur L. *in notis* .
- 1099 *Quom jam præfagit*) dum jam præfagit A. B. I. jam tum C. P. jam dum E. jam cum 1. 2. jam ut V. jam jam ut V.
- 1105 *Interdum id velle*) interdum velle E. P. V. 1. 2.
- 1106 *Cupide Veneris*) cupide in Veneris *Quidam* .
- 1107 *Liquefcunt*) liquefcant A. marg. P.
- 1108 *Erupit*) rupit Creech. eripuit K. erupit A. B. C. E. L. P.
- Cölecta*) conjücta P. cölecta, & cöjecta C. E. K. V. 1.
- Nervis*) venis , quid. codd. P.
- 1114 *Vireis*) nervos c. P.
- Absumunt*) adfumüt c. P. recte tamẽ corrig. *not.* P.
- 1116 *Interea*) interna D.
- Vadimonia*) Babylonia fiunt c. P. V. 1. 2. vadimonia , quid. codd. P.
- 1117 *Vacillans*) fama vigilans V. 1. 2.
- 1118 *Unguenta, &*) Unioque , & . *vel* Fibulaque , & . *vel* Tyrrena , & F.
- 1123 *Pallam , ac Melitensia , Ceaque*) pallam , Melitensia A. B. D. pallam , & qualos , & Iachia vertunt C. E. quid. codd. P. pallam , atque alidentia , chiaque K. atque allidens Jachiaque P. ac *Æolidentia* , Chiaque V. Melitensia Chiaque B. D. I. & stlitas & ÿanthina c. in stlitas & ÿanthina vertunt , quæd. exempl. P. Interdum in pallas aclides & jatria vertunt P. *in not.* nempe quæ sibi tutamini & saluti erant .

- 1128 *Aut quod*) Aut cum E.
 1130 *Faculata*) jaētata *Gaff.*
 1134 *Atque*) Atqui P.
 1136 *Aperto*) operto V.
 1138 *Ne inlaqueeris*) ne inliciaris A. B. D. I. P. ne il-
 liniaris P. *in not.* illiciaris C. E.
 1139 *Ne laciamur*) ne jaciamur C. E. P. 1. 2. inlicia-
 mur V.
 1143 *Obstes*) obftet D.
 1144 *Et*) Ut E.
 Primum) pravi C. P.
 1145 *Tum quæ*) Ut quæ 1. 2.
 Percupis) præpetis, ac A. B. C. D. E. perpetis c. P. 1.
 1146 *Nam hoc faciunt*) Nam faciunt E. P.
 1147 *His*) sibi P.
 1150 *Hos tres versus delet* L.
 1151 *Placent*) placeant P. recte tamen corrig. *in not.* P.
 1153 *μελίχροσ*) melichrōus A. melichrus a. B. D.
 μελίχλωρ c. codd. prisca P. *μελαγχρως* P.
 Est deest P.
 1154 *Nervosa*) nāvosa M. V. nevosa C. E. nervosa c.
 1155 *Χαρίτων ἰα*) chariton mia A. B. D. *μία* E. V.
 1. 2. charitonia C. P.
 1158 *Fit*) sit C.
 1159 *Ἴσχνον ἐρωμένιον*) Ischnon eromenion A. B. D.
 Ἴσχνος, ἐρωμένιον C. K. P.
 Fit) tum sit C. P.
 1160 *ραδινὴ*) rhadine A. B. D. *ροδάνη* . c. codd. pri-
 sci P.
 Tussi) tussit C. P. tussi c. P. *in not.* *ραδινὴ* vero
 est. *ραδινὴ* : *βήτω* est jam mortua tussi P. *in not.*
 1161 *At gemina*) At Lamia, & A. V. At lamina
 1. At jamina 2. At *λάβρα*, immanis; acrisque est
 icta ab Iaccho C. E. At lamia 'st maniosa deo 'st
 certe ipsa ab c. P.

332 VARIÆ LECTIONES.

- 1162 *Labiosa*) labrosa C. E. λελάτα φιλοίγη c. λαλά-
σα φιλοίγη P. φίλημα codd. P.
- 1164 *Esto jam*) extollam quanto vis *Quidam*.
- 1166 *Sunt*) sint P.
- 1167 *Omnia turpi*) omnia turpis C. P. V. 1.
- 1168 *Et miseram*) Et misera in P. in not.
- 1173 *Admissum*) missum K. 1. 2. immissum E. P. vi-
sum V.
Venientem) veniens C. E. F. P. & Creech. vel ven-
ti offenderit F.
- 1175 *Cadat*) cadet C. E. P.
- 1177 *Concedere*) contendere K.
- 1178 *Magis ipsæ*) magis ipsa E.
- 1179 *Postscenia*) proscenia C. E. proscænia M. corrig.
P. in not. post tenia c. P. postscænia A. D. post-
cænia V.
- 1180 *Adstrictosque*) adscriptosque P.
- 1181 *Possis*) posses P.
- 1182 *Anquirere nisus*) inquirere in usus E. P. in not. in-
quirens usus C. inquirere risus c. P. V. 1. 2. usus
A. C. nifus a. K.
- 1184 *Prætermittet te*) Prætermittere humanis V. Præ-
termittite P. corrig. *Prætermittit te*.
- 1187 *Adsuetis*) assuetis C. E. P.
- 1192 *Subat*) subito ardet E. M. P.
- 1193 *Retraçtat*) læta retractant A. B. C. D. E. Gass.
nectere tractat c. P.
- 1194 *Etiam , quos*) subito quos C. E. etiam c.
- 1195 *Vinçlis*) vitiis communibus K.
- 1196 *Non sape*) quum sape A. B. P. Creech. quin sape E.
- 1197 *Deest* P.
- 1198 *Cum deest* P.
- 1200 *Lacere*) jacere C. E. P.
- 1202 *Semen forte virile*) semina , forte virilem V. fe-
mine forte virili 1. 2. semine K. Sahn. Wall. viri-
lis

- lis *Salm.* vir illi *Wall.* virili P. *in not.* tamen P. corrigit *virile*.
- 1203 *Femina commulxit*) Fæmineum mulsit C. E. P. fæmina immulfit A. B. vi mulcet K. vim vicit V. *Salm.* Inferas 1197. P.
- 1206 *Juxtim*) mistim, miscentes E. P.
Volta) multa P.
- 1210 *Neque utrum*) nequutrum nec utrum K. *pro neutrum*.
- 1213 *Multa modis*) multimodis C. D. E. P.
- 1218 *Minus hæc*) magis hæc A. B. C. E. P.
- 1220 *Semine sacrum*) femine semen *Gass.*
- 1223 *Utri simile est*) verisimile est P.
- 1224 *Quod*) quæ C.
- 1226 *Quoiquam*) quenquam P.
- 1227 *Absterrent*) Abstergent A. B. D.
Ne dulcibus) & dulcibus *Gass.*
- 1229 *Plerique*) plerumque P. V.
Multo) multas c. P. *prisca tamen exempli. Pii.*
multo.
- 1236 *Cedit*) credit ab 1. 2. redit V.
- 1238 *Provolat*) pervolat *Gass.*
- 1239 *Penetratum*) penetratis L. in vet. ed.
- 1245 *Natæ*) natæ c. P.
Post sunt) possunt tamen C. E. P.
Unde) inde P.
- 1246 *Possent*) possunt P.
- 1250 *Refert*) id refert A. B.
- 1253 *Deest* A. B. E. P.
- 1254 *Atque adeo*) Atque in eo C. E. P. V. 1. 2.
- 1262 *Molles opus sunt*) molles profunt c. moles profunt P. obsunt *Quidam*.
- 1264 *Clunibus*) Criffans ipsa F.
- 1265 *Exossato*) ex ossatim, *prisc. codd.* P.
- 1266 *Ejicit enim sulci*) ejicit enim sulcum C. E. icit enim

334 VARIÆ LECTIONES.

- enim sultum c. escit V. *Wall.* sulcum V. r. 2. sultum P. *Quidam* legunt sultu, *Quid.* sulcū P. *in not.*
 1267 *Vomarem*) *Vomeris* : atque C. E. V. r. 2. *Volneris* c. P.
Seminis ictum) *femini' jactum* F. *Creech.*
 1268 *Idque sua causa*) *Hacque ipsa causa* F. *Sicque sua* , *vel* *Atque sua* L. *in notis* .
 1269 *Gravidaque*) *gravida atque* V.
 1272 *Nec*) *Nam* P.
 1275 *Modis*) *moris* . & c. P. *modis* , *prisci codd.* P.
Corporis) *corpore* C. E. P.
Cultu) *culta* E. P. *culto* a.
 1276 *Ut facile insuescat secum vir degere vitam*) *Ut facile vir suescat secum degere* V. 2.
 1279 *In longo*) *id longo* A. *marg.*

VARIÆ LECTIONES
 IN LUCRETII
 LIBRO V.

- 1 **P**ollenti) *palanti* c. P. *polenti* A. B.
 2 **M**ajestate , *bisque repertis ?*) *majestatisque repertis* C. E. P. *majesta satque* V. r. *majestatis atque* 2. *majestate atque* K.
 3 *Valet verbis tantum, qui fundere*) *valet tantum verbis* , *ut fingere* D. *queis pingere laudes* A. B. *quis* F. *qui fingere* C. E. F. K. V. r. *quis fingere* P.
 7 *Nam si*) *Nemo si* C. P. *Nemo ceu* P. *in not.*
 8 *Ille fuit*) *ipse fuit* A. B. D. I.
 10 *Quique*) *quippe per* I.
 12 *Locavit*) *luce vocavit* K. V. r.
 18 *As bene*) *Ut bene* K.

- 20 *Didita*) *dedita* P. recte *in not.* corrig. *didita* P.
 28 *Vis Geryonæ?*) *tergemini quoque Geryonæ vis?* c. P.
 35 *Stirpem?*) *stipites?* quid? c. P.
 36 *Propter Atlantæ litus*) *Oceani propter litus* C. E.
 P. *in not.* *Oceanū propter littus* P. *Oceanū propter*
latum, prisci codd. P. *in not.* *Propter Atlantarū* D.
Pelageque severa) *pelagique sonora* C. E. P. *pe-*
lagique severa V. 1.
 39 *Quid*) *qui* P.
 41 *Scatit*) *scatet, & C. fenet, & c.* P.
 44 *At*) *Ac* P.
 45 *Tunc ingratis*) *est ingratis a. sunt ingratis* C. E. P.
 V. *Gass.* *se insinuant dum* V.
 46 *Conscindunt*) *cum scindunt* *Quidam.* *tū scindunt* P.
 48 *Spurcicies, petulantia*) *spurcicia, ac petulantia*
 A. B. C. D. E. P.
 49 *Desidiesque*) *desidiæque* C. P.
 51 *Decebit*) *decebat* K.
 53 *Divinitus ipsis*) *divinitus ipsa* D.
 54 *Immortalibus*) *Jam mortalibus* P.
De divis) *e divis* C. E. P. V.
 56 *Nunc*) *dum rationes* D. E. *Creech.*
 59 *Ævi valeant*) *valeant ævi* K.
 62 *Incolumis*) *incolumem* C. P. 1.
 65 *Nunc me huc*) *nunc huc* A. B. C. D. E. P.
 73 *Vesci*) *nosci per* C. E. P.
 78 *Vi flebat*) *vis flebat* K.
 79 *Hic inter*) *hæc inter* D. 1. 2.
 91 *Atque alte*) *utque alte* A. B.
Hærens) *hæreat* A. B. D.
 92 *Moremur*) *moremus* E.
 94 *Horum*) *Quorum* C. E. P. V. 1. 2.
 99 *Accidat*) *Accidit* C. E. P.
 100 *Pervincere*) *permittere dictis* c. P.
 103 *Indu manus*) *indumanus* C. E. P.

336 VARIÆ LECTIONES.

- 106 *Motibus orbis*) motibus ortis C. E. P. V.
 111 *Qua*) *Quæ* c. P.
 113 *E Phœbi*) a Phœbi E.
 116 *Solem, cælum*) & cœlum A. B. C. D. E. L. P.
 117 *Æterna manere*) æterna meare C. 1. 2.
 118 *Par*) pars P. par *not.* P.
 121 *Restringere*) restringere P.
 124 *Sic sint indigna*) quæ sint indigna C. D. E. I. P. sic
 sint L.
 128 *Consiliumque*) conciliumque legi velit P. *in not.*
 129 *Nec in æquore*) non æquore C. D. E. I. P.
 134 *Longiter*) longius esse C. P. V.
 135 Hos quatuor versus rejicit F.
 137 *Innasci*) innosci D. deest hic versus V.
 154 *Tactum suffugit*) contactum fugit D.
 153 *Quod tangi*) si tangi P.
 155 *De corpore*) pro corpore L.
 158 *Proptereaue*) prætereaue P.
 159 *Id*) Ad P. *Id* reponit *in not.* P.
 163 *Ullum de sedibus*) ulla vi ex sedibus V. 1. 2. ulla
 vi ex sensibus unquam C. P. ex sedibus a. B.
 164 *Summam*) summa a. B. C. E. P. 1. 2. fundo L.
 173 *In anteacto*) inante aeto a. B.
 174 *Quid*) Qui P.
Amorem accendere) amore accedere . amore accen-
 dere E. Post hunc inseritur 177. C. E.
 176 *Diluxit*) diduxit rerum c.
 177 Deest P.
Fuerat) fueret A. B.
 181 *Creatum?*) creato? *Quid. Cod.*
 183 *Divis unde infita*) dis unde est infita V.
 185 *Umquam vis*) inquam vis E.
 186 *Quidnam*) Quidque C. E. P. Quidquid. V.
 187 *Specimen natura*) speciem natura C. P.
Creandi) creando Gr. D. L.

- 188 *Namque ita multa*) Sed quia multo *Gass.* multimo-
dis A. B. C. L. P.
- 191 *Omnimodisque*) Omni' modisque L. ita vers. 426.
717. & 1023.
- 194 *Deciderunt*) *Deciderint* P.
Meatus) novatus, codd. *Pis*.
- 195 *Genitur*) geritur A. B. C. D. E. P.
- 201 *Quantum cæli*) quam tum cæli c. P.
Tegit) tegat P. *in notis*.
- 202 *Avidam*) aliam partem M.
- 204 *Distinet*) destinat P. *prisci* codd. P. *distinet*.
- 211 *Vertentes vomere*) iterantes vomere V. 1.
- 213 *Exsistere*) exurgere, *prisc.* codd. P.
- 214 *Et tamen*) Sed tamen *Quidam*.
- 222 *Apportant*) Important L.
- 225 *Vitali*) vitæ A. B.
- 226 *Profudit*) profundit D. P.
- 230 *Crepitacula eis opus sunt*) crepitacillis opus est C.
E. V. 1.2. quid. codd. P. *crepitacula eis c. Creech.*
opus est *Creech.* P.
- 234 *Quæ sua*) Qui sua P. *in not.* Quæ sua P.
- 239 *Omnia nativo & mortali corpore constant*) Corpore
nativo ac mortalibus omnia constant P. *in not.*
- 240 *Debet tota eadem*) Debet eodem omnis mundi A.
B. eadem omnis C. E. I. P.
- 241 *Quorum*) quoniam parteis *Gass.*
- 242 *Et mortalibus*) nativo mortalibus E. immortali-
bus P.
- 248 *Ne me arripuisse*) ne arripuisse A. B. ne corripuis-
se C. E. P.
- 255 *Quas*) Qua validi I.
- 258 *Alid auget*) alit, auget A. B. C. E. I. L. P. V. *Gass.*
- 259 *Roditur*) Redditur C. E. P. 1. 2.
- 261 *Limatur*) libatur, & A. B. C. D. E. I. P. 1. 2.
Creech. Gass.

- 261 *Recrefcit*) aucta fenefcit *Gaff.*
 268 *Deminuunt*) diminuunt A. C. E. P. ita etiam v. 390.
 hujus libri . dimminuunt a. B. K.
 273 *Detulit*) rettulit P.
 274 *Qui corpore*) quid corpore P. fcribendum tamen
 jubet *qui* P. *in not.*
 275 *In boras*) in oras C. E.
 276 *Quodcumque*) quocumque P. cuicumque, corrig. P. *not.*
 281 *Recidere*) Decidere M. Reccidere L. P. *in not.*
 302 *Toleratur*) celeratur origine V.
 304 *Subortu*) sub ortu C. P.
 305 *Flammai*) flammaram M.
 309 *Feffa fatifci*) fiffa fatifci F.
 310 *Protollere*) procellere fineis C. E. P.
 312 Delendum cenfet F. monumenta *Creech.* moni-
 menta D. E.
 313 *Cedere proporro, fubitoque fenefcere cafu*) Spurium cē-
 fet L. Quære proporro fibi cūque fenefcere credas
 A. B. c. F. I. 1. 2. Quæ ruere proporro ibi conque
 fenefcere credas V. Omniaque ut porro F. Quære
 proporro , fubitoque fenefcere credas L. *cafu*)
 credas P.
 319 *Tuere*) ruere hoc C. P.
Omnem) omne P.
 320 *Terram ; quod procreat*) terraï ; procreat P.
 323 *Quodcumque*) quocumque P. recte tamen *in not.* P.
 324 *Diminui*) deminui *Creech.* diminui M.
 326 *Terraï*) terrarum A. B. C. D. E. P.
 329 *Toties*) tot res cecidere K.
 344 *Quippe*) quique magis V. 1. 2.
 345 *Terraï*) Terrarum C. D. I. P.
 348 *Magnafque*) triftesque ruinas *Gaff.*
 350 *Ægrifcimus*) ægrefcimus A. B. C. E.
Iifdem) idem C. E. ifdem *Creech.* iidem P. *in not.*
 tamen reponit *iifdem* P.

- 359 *Fungitur*) frangitur hilum C. D. E. figitur c. P.
 362 *Summarum*) sicut summaï *Gass.*
 369 *Proruere*) *Conruere* A. B. C. E. P. 1. 2.
 372 *Exspergi*) expargi C. E. 1.
 378 *Quæ sunt*) quo sunt D.
 387 *Ulthroque*) ultraque P. *in not.*
 396 *Humor regnarit*) superarit in *Gass.*
 397 *Ambens*) ambiens E. P. quid. codd. P. ambens *pro*
ambedens .
 399 *Terrasque per omneis*) terrasque perussit *Gass.*
 402 *Cadenti*) cadentis P.
 407 *Vera est animi ratione*) vera nimis est ratione a. B.
 D. *Creech.*
 410 *Reviçtæ*) revinctæ P.
 413 *Ut fama est hominum , multas quando obruit urbeis*)
 Ut fama est, hominum multos quãdo obruit undis
 A.B.C.E.I.P.*Gass.* multas quando obruit undis V.
 414 *Inde*) Unde P.
 416 *Imbres*) nubes , & *Gass.*
 417 *Conjectus*) conlectus A. conjectus a.
 419 *Solisque & lunæ cursus*) solis , lunaï cursus A. B.
 D. I. *Gass.*
 421 *Ordine se quæque, atque*) Ordine quæque suo, atque
 C. P. quid. codd. P. Se ordine quæque suo E. L.
Gass. Ordine se nec quæque , emendati codd. P.
 Ordine se suo quæque V.
 430 *Tandem ea convenient , quæ ut convenere*) Tandem
 convenient ; ea A. B. convenient ea D. V. conve-
 niunt , ea *Creech.* quæ conjuncta , repente A.B.D.
 I. *Creech.* quæ conventa repente C. E. V. Tandem
 convenient ea , quæ convenient P. quæ convene-
 re P. *in not.* corrigit .
 431 *Sæpe*) exordia ; nempe F.
 434 *Alti volans -- neque magni*) Alta volans -- nec ma-
 gnis C. Altevolans V.

- 438 *Inde loci*) indu loci P. *in not.* V.
 447 *Altum secernere*) magnum secernere D.
 448 *Secreto humore*) secretum , humorque P.
 452 *In medioque imas*) In medio , atque imas L. V.
Gass. Turneb.
 456 *Hæc e*) hæc sunt c. P.
 460 *Signifer*) Ignifer 1. 2. quid. codd. P.
 465 *Ipsa quoque interdum*) Ipsaque ut interdum A.
 marg. C. E. V. 1. 2.
 468 *Tum se*) cum se C. P.
 472 *Hunc*) Nunc P. Hinc , quid. codd. P.
Secuta) secuta , & V. 1.
 473 *Hunc versum delet* L. *parenthesi includunt* A. B.
 D. *delet item Creech.*
Utrosque) utraque E. P. *Astrorumque globi* F.
In auris) in oras P. *in not.* corrigit .
 477 *Utrosque*) utraque E. P.
Corpora viva) corpora bina D.
 480 *Moveantur*) quæ moveant nos C. E. P.
 483 *Suffudit*) suffodit D. E. I. P.
Fossus) fossa *Gass.*
 484 *Circum*) curvam P.
 486 *Limina apertam*) limina partem C. E. P.
 489 *Manando*) mandando c. P. *malit in not.* man-
 dendo .
 492 *Densebant*) Densebant E. P. 1. 2.
 495 *Succumbere partes*) subsidere partes *Gass.*
 503 *Aëris auris*) aëris auras V. 2.
 504 *Commiscet*) Commiscit 1. Committit : finit P.
 Committi finit , ac C.
Hæc) ac P.
 508 *Ponti mare*) tantum mare D. ponto a. B. C. E. P.
in not. tamen P. corrigit & reponit *puncto* .
 512 *Parti*) parte C. P. partim I.
 513 *Dicendum est , extraque tenere*) Dicendū ex utraque
 tene-

- tenere P. Dicendū' st, & utraque tenere a. B. C. E.
- 515 *(Æterni sidera)* alterni sidera F. alternis V.
- 516 *(Ast.)* Aut P.
Subter, contra) super contra E.
Qui) quis P.
- 517 *(Fluvios)* fluviis *Gass. Non.*
- 522 *(Volunt se immania)* volvunt immania *Creech.* sub
 inania c. P. se inania A. B. C. E. summania V.
 sumania 2.
- 529 *(Mundis -- creatis)* mundi creati P.
- 533 *(Quæ vegeat motum signis)* Qua vigeat motus M. vi-
 geat D. E. P. 1. 2. multum P. motu insignis D.
 codd. P.
- 534 *(Progredientis)* progredientes P.
- 537 *(Subter)* super habere 1. 2.
- 539 *(Insta sedit)* instita sedit *Gass.* vivit A. B. C. D. E.
 P. 1. 2.
- 541 *(Et)* Ut P.
- 546 *(Cui quæ adiaceat)* quid quæ adjaciat A. B. quid
 quæque vehat res K. V. *aut* quid quæque queat
 res C. E. P. V.
- 550 *(Videtur)* videntur A. B. C. D. E. I. P.
- 554 *(Cæloque revincta)* cæloque rejuncta E.
- 556 *(Uniter apta)* uniter aueta c. P. V. 1. 2.
- 561 *(Quis)* Quid F. V. *Creech.*
Nisi vis animæ, quæ) est nobis nisi vis, quæ V. 1.
- 568 *(Adjicere)* Allicere C. E. P. V. 1. 2.
- 569 *(Illa ipsa intervalla nihil de corpore limant)* nihil vi-
 sus intervalla de a. B. I. nil ipsis ex intervallis de
 C. E. nilque nisi ex intervallis P. nihil nisi in-
 intervallis de 1. 2. nihil visus intervallis V. nihil
 iis intervallis V. libant C. D. E. I. V. *Gass.* librant
 c. P. 1. 2. vibrant P. corrig. *in not.*
- 570 *(Nihilo ad)* nihil ad A. C. D. E. 1. 2.
- 572 *(Loca tingunt)* loca fulgent a. B. C. D. E. I. P. V.

- 573 *Filumque videri*) sublime videri A. D. nec ad-
fatur Creech. illumque videri a. B. ilumque V. 1.
illumque 2. lumenque C. E. V. flumenque V. Lu-
næque c. P.
- 577 *Nihil fertur*) nihil offertur P.
- 578 *Quam cernimus*) qua cernimus c. P. V.
- 579 *Remmota*) semota C. E. P. V. 1. 2.
- 581 *Quam minimum filum*) Qua minii filum V. *Quam*)
Qua P. *Quam not.* P. *Quæ minii* 1. 2.
- 584 *Quanta hæc cumque fuat, tanta hinc videatur in alto*)
Quantaque sit nobis, tanta hic videatur ab alto P.
Quanta quoque est, tanta hinc nobis videatur C.
E. Quanta quoque quanta 'st hinc nobis videatur 1.
2. *Quin quoque quanta 'st tanta hinc videatur in*
alto V. *quæque fuat* A. B. *fluat*, tanta *Gass.*
- 588 *Perparvum*) Perpetuum L. *Gass.*
Videntur) videtur *Quidam*. videntur P.
- 589 *Cum longius*) quo lōgius A. B. C. I. P. 1. 2. absit C.
E. P. V. partem: filum quo longius absit P. cum V.
- 591 *Brevique*) Inferas: Quanta quoque est nobis hic
tanta videtur in alto P.
- 596 *Hinc mundi*) hunc mundi I.
- 597 *Erumpere flumen*) erūpere lumen A. marg. E. Creech.
- 598 *Quo sic*) qua sic C. E. P. quia *Quidam*.
Vaporis) vapore E. *vapore* P. *vapores* reponit in
not. P.
- 599 *Conveniunt*) convenient A. B. I.
Conjectus) conlectus A. *conjectus* a.
- 600 *Confluit*) Confluat A. B. I.
- 602 *Campisque*) camposque P.
- 604 *Aëra percipiat*) Aëra præripiat c. P. percipitat 2.
præcipitat V. 1.
- 607 *Quod genus*) Quo genus E.
- 608 *Accipere*) Accendere ex A. B. Accendi ex C. E. I.
P. Accendere 1. Accidere V. 2.

- 612 *Æstiferum ut tantum*) Æstiferus tantum 2. Æstiferi utantur radiorum 1. Æstifer ut tractus. Æstifero ut cinctu V.
Exaugeat) exaudiat iētum C. E.
- 613 *Nec certa*) nec recta 1. 2. ac recta A. marg. C. E. P.
- 616 *Canceris ut vertat metas se ad solstitiales*) Deest se A. B. C. P. Cancris iter uti vertat metas ad P. Canceris ut vertat, &c. boni codd. P. solstitialis A. B. C.
- 617 *Id spatium*) ad spatium P. Lunaque mensis ut id spatium, codd. P.
- 619 *Non, inquam, simplex*) Non nunquam simplex c. P.
His) hic P.
- 626 *Posterioribus signis*) posterioribus ignis c. P.
- 628 *Lunam, & quanto*) lunam, quanto A. B. C. E.
- 644 *Aëribus*) Aëreis P. reponit *in not.* P. Aëribus.
A partibus) e partibus D. E. 1. 2.
- 650 *Extima cæli*) ultima cæli a. B. L. V. 1.
- 655 *Matuta per*) matura per 1. 2.
- 656 *Defert*) differt V. 1. 2. *i. e.* late spargit, quid. codd. P.
- 659 *Conveniunt*) cum veniunt P. *in not.*
- 670 *Dimittunt*) dein mittunt V. demittunt A. B. M.
- 673 *Demittere*) demittere P.
- 675 *Non nimis incertis*) minus hæc certis F. minus incertis C.
- 676 *Hunc rejiciunt* F. L.
Namque ubi sic fuerunt) Namque uti sanxerunt Creech. fuerint c. P.
- 677 *Atque uti*) Namque uti F. L. Gass. Atque ita res E. P. V. 1. 2.
- 678 *Consequa natura est*) Cōsequiæ quoque jam V. Consequitur quodque est jam c. P. Consequa natura est, codd. castig. P.
- 682 *Imparibus*) In paribus P. reponit tamen *in not.* Imparibus P.

344 VARIÆ LECTIONES.

- 682 *Currens*) peragens anfractibus *Quidam* .
 687 *Nodus nocturnas*) Alnis nocturnas c. P.
 Exæquat) exæquant c. P.
 689 *Distinet*) Destinet D.
 Metas) mythram P. *in not.*
 696 *Ignis*) igni P.
 702 *De surgere*) desurgere C. E. P. huic postponit Ve-
 tus Codex , & P. Propterea fit *ut* videantur dicere
 veni . ut ii -- verum P.
 703 *Percussa*) perculsa E. P. V.
 704 *Majus lumen*) magis & lumen C. E. majus c.
 706 *Eum*) cum P.
 707 *Super edita*) superedita A. B.
 709 *Debet item , quanto*) Debeat it quanto , codd. P.
 710 *Orbem*) Inferas 714. 715. P.
 713 *Deest* P.
 714 *Quoque uti*) quare uti E. V.
 720 *Ex parti*) ex parte it , prisc. codd. P.
 722 *Donicum eam*) Denique eam A. B. D. E. I. P. 1. 2.
 726 *Chaldæam*) Chaldeûm A. B. D. P. Chaldæûm C.
 I. Gass.
 728 *Quasi fieri*) quasi id fieri P. 1. 2.
 Pugnat uterque) pugnat utrinque c. P.
 729 *Amplectier ausis*) amplectier usus, corrig. P. *in not.*
 732 *Adolescere quæque*) aboriri quæque A. c. P. Gass.
 aborisci a. B. V. abolesci C. E. M. quid. codd. P.
 abolescere D.
 734 *Difficile est*) Id facile 'st F.
 736 *It*) Sic P. It P. *in not.*
 737 *Pennatus*) Pinnatus Creech. Pennatus P. 1. 2.
 738 *Præspargens*) præspargens C. P. 1. 2.
 742 *Evius Evan*) Euhyus C. P. Euchyus E.
 744 *Fulmine*) flamine , conject. P. *in not.*
 746 *Ac dentibus algi*) accentibus algi C. D. E. ac den-
 tibus algit c. P. algor A. B. *algu* V. algi 1. 2.

- 749 *Cum fieri possint*) Cum florere queāt, quid. codd. P.
 751 *Tibi*) tum P.
 752 *Secludere solis*) secludere posces C. E. P.
 755 *Putetur*) putemus c. P.
 762 *Oppressum solem super*) oppressum subter solē ipsa L.
 768 *Certa mundi*) tetra mundi C. E.
 769 *Pererrat*) peragrat A. B. D. I. perexit C. per exit
 E. P. V. post hunc versus sequens inseritur per C.
 E. L. P. *Menstrua cum rigidis* coni perlabitur um-
 bras. dum rigidas E. L. P. sed delendum censet L.
 774 *Offeōto lumine*) effeōto lumine C. E. P. quid. codd.
 P. *offeōto* .
 777 *Candida luce*) condita luce c. P.
 780 *Tollere, & incertis tentarit credere ventis*) Tolle-
 ret, incertis credunt committere ventis V. Tolle-
 re & incertis credunt committere P. 1. 2. ceperunt
 credere V. tendat committere E. antiqui codd. *Pii*.
 787 *Deest in* C. E. P.
 790 *Coorta*) ratione creata c. P. cohorta, codd. antiq. P.
 794 *Sunt*) sint P.
 798 *Majora*) majore P. 1. 2. corrigit tamen *in not.* P.
Adulto) adulta A. B. C. D. E. I. L. P. 1. 2. *Gass.*
 801 *Æstate*) ætate V. 1.
 803 *Tum tibi*) Tunc ibi terra c. P.
 805 *Hinc ubi*) Ecce ubi C. E. Hinc ubi c. Atque, ubi
 D. Hoc V. 1. 2. Hoc ubique quæ loci V.
 806 *Terræ*) terram 1. 2.
 807 *Ætas*) æstas 1. 2.
 808 *Humorem*) humore, codd. P.
Petissens) petescens E. V. petiscens P.
 809 *Ibi natura*) ibus natura L.
 810 *Et succum*) Ut succum P. corrigi tamen jubet *Et*
succum P. *in not.*
 828 *Ulla*) illa P.
Migrant) migrat A. marg.

346 VARIÆ LECTIONES.

- 831 *Contemtibus*) contentibus C. ita corrigi jubet P.
in not.
- 833 *Terram status excipit alter*) terræ status existit al-
ter D.
- 837 ,, *Androgynum inter utrū, nec utrumque, & utrimque
remotum,*) Androgynum inter utras A. B. C. E. P.
Androgynem inter utras 1. 2. Androgynum, neu-
trum L. Androgynem inter neutra, atque ab utro-
que remotum *Heinsius*. nec utraque utrimque re-
motum A. B. nec utranque utrinque remotum C. E.
nec utrunque, & utrunque c. P. V. inter utrum-
que ab utroque remotum L. nec utramque utrum-
que 1. remoti 2. spurium censent hunc versum A.
B. L. *Creech*.
- 839 *Multa sine*) Muta sine E. *Creech*.
- 842 *Foret usus*) volet usus C. E. P. 1. 2.
- 844 *Absterruit*) absterguit A. B. I. abs se ruit V. 1. ab-
feruit 2.
- 848 *Producere*) procludere D. E. L. P. procludere 1. 2.
- 850 *Quæ possint*) quæ possint D. E. *Gass*.
- 851 *Habendum*) habere a. B. C. D. E. I. L. P. *Gass*.
- 852 *Queis neclant*) qui metuent inter V. quis neclent P.
Utrisque) uterque a. B. C. D. E. I. P. utrique L.
utrumque *Gass*.
- 862 *At*) Et P.
- 866 *Secuta*) secuta L.
- 869 *At, queis*) At quis P. *Atqui* corrig. *in not.* P.
- 876 *Fuerunt*) fuerant, nec C. P. fuerat: nec E.
- 877 *Queat*) queunt C. E. corpore uno 2.
- 879 *Par vis*) paribus ut c. P. parvis ut 1. 2.
Ut non sic esse) non sit pars, esse A. 1. 2. non sic
esse a. ut non par esse P. partibus esse F. non sic
par esse C. E. pari esse D. potessit V. Hinc illinc
(pars ut non sit) pars esse potis sit V.
- 882 *Quin deest* 1. nam V. 2.

- 882 *Etiā num*) etiam tunc A. B. P. nunc C. D. E.
V. 1. 2.
- 883 *Lactantia*) lactantia V.
- 886 *Pueris*) puerili C. E. V. pueris c.
- 887 *Occipit*) Officit . & V. 1. 2.
- 888 *Ne forte ex*) Ne torto ex *Nonius* .
- 889 *Credas*) credis a. B.
- 890 *Rapidis*) rabidis *Heinsius* .
- 892 *Discordia membra*) dissortia membra *Creech*.
- 894 *Projiciunt*) proficiunt A. B. C. D. E. I. P. 1. 2.
- 899 *Flamma quidem vero cum*) Ignea flamma quidem
cum c. P.
- 904 *Foras acrem*) feras acrem c. P. *Quidam* scribunt
Ore ferens P. *in not.*
Efflaret de) flaret de C. P.
- 909 *Tum*) cum P.
- 912 *Ponere posset*) pandere posset c. P. V. 1. pondere 2.
- 920 *Possint*) possunt A. B. C. D. E. P.
- 921 *Res sic*) Sed sic a. B. E. M. P.
Quaeque -- , & omnes) quicque -- & omnia a. B.
- 925 *Et*) E legit P.
- 926 *Fundatum , & validis*) Fundatum , validis E.
- 932 *Molirier*) mollirier P. *in not.* tamen *molirier* .
- 936 *Placabat*) placarat P.
- 937 *Corpora quercus*) pectora quercus *Quidam* .
- 939 *Pæniceo*) puniceo C. E. P.
- 942 *Dia*) dira tulit D. V. 1. 2. dura E.
- 943 *At sedare*) Scribe *Ad sedare* auctore *Macrobio* P. *in notis* .
- 945 *Claricitat late*) Clare citat ad se sitientia A. B. I.
Clarior accitat sitientia C. D. E. P. Clare cit &
late V. Claricitariate & , quid. codd. P.
- 946 *Denique noctivagi*) denique nota vagis c. P. V.
- 947 *Nympharum*) Lympharum P.
Exibant) escibant humore V. 1. 2.

348 VARIÆ LECTIONES.

- 958 *Quod cuique*) Quodcunque c. P.
 959 *Inferas versum* 966. P.
 960 *Fungebat*) inciebat corpora a. B.
 965 *Consectabantur*) Consectabantur *Quidam*.
 968 *Silvestria membra*) silvestribus membra a. B.
 969 *Nuda dabant*) Nudabant A. C. E. M. P. Nuda
 dabant a.
 973 *Respectabant*) expectabant F. resupinabant *Creecb.*
 res spectabant V.
 975 *Quod enim*) quoniam consuerant c. P.
 980 *Quod*) quæ P.
 983 *Setigeri suis*) Spumigeri suis C. E. L. P.
 984 *Paventes*) parentes D.
 987 *Labentis lumina*) lamentis lumina C. E. P. 1. 2.
 995 *Donicum*) Denique P. 2.
Privarunt) privarant P. alii codd. privabant P.
in not.
 1000 *Sed temere, incassum mare fluctibus sæpe coortis*)
 Nec temere incurfu fluctus mare sæpe coortum C.
 castigati & eruderati codices P. Nec temere in
 cassum, frustra mare sæpe coortum E. P. cassum,
 flustris mare sæpe V. frustra mare sæpe coortū 1. 2.
 1001 *Ponebat*) miscebat inanes D. I. fondebat *Quidam*.
 1007 *Ipsi sibi*) ipsis sibi C. P.
 1008 *Aliis solertius*) letum solertius c. P.
 1009 *Pelleis*) quid. codd. P. *pelves*.
 1012 *Videre creatam*) vidēre coortam D.
 1014 *Alsa corpora*) algida corpora C. E. P. alsa P. *not.*
 1015 *Possent*) posset P. recte tamen jubet legi *possent*
 P. *in not.*
Ferre) ferri P.
 1018 *Habentes*) jungere aventes M. V. P. *in not.* ex
 codd. suis purgatoribus.
 1019 *Finitima*) Finitimi M. V.
 1022 *Omnium*) omnis A. M. V. omni P. *in not.* omniū a.

- 1024 *Servabant*) servabat P.
 1025 *Aut genus*) Haud genus *Quidam*. At P.
Tum foret) cum foret I.
 1032 *Quam possit*) quod possit C. E.
 1034 *Infensus*) infestus V.
 1037 *Vixdum cum ipsis sunt*) Vix etiam cum sunt A. B.
 Vix jam etiam cum sunt P. Vix jam cum sunt E.
 M. Vix dum etiam cum sunt : *vel* Vix dum eis ,
 cum sunt L.
 1039 *Pennis*) pinnis V. 2.
 1042 *Despere est*) Desuper est V. 1.
 1046 *Fuerant*) fuerent A. marg.
 1047 *Huic prima*) hinc prima D.
 1048 *Quid*) Quod P.
Scirent -- viderent) sciret -- videret E. 1. 2.
 1052 *Quid facto esset opus*) Quid sit opus facto C. E. I. P.
Faciles neque enim paterentur) facile neque E.
 opus , neque enim faciles paterentur L.
 1056 *Vigeret*) vigeretur c. P. vigeret etiam *in not.* P.
 1061 *Etenim id licet e rebus*) etenim licet in rebus E.
 P. V.
 1063 *Fremunt*) premunt A. B. C. E. I. fremunt c. tre-
 munt *Nonius* .
 1064 *Rabie distracta minantur*) rabies distracta mina-
 tur P.
 1066 *At catulos*) aut catulos E.
 1067 *Aut ubi*) At ubi E.
Factant) lactant pedibus A. B. C. D. I. P.
Petentes) patente V. potentes 1. 2.
 1068 *Teneros imitantur*) veros imitantur F.
 1070 *Et cum*) At quom L.
Deserti) desertis , quid. codd. P.
 1074 *Pinnigeri sevit*) Pinnigeris acuit calcaribus *Quid.*
 1075 Hic sequenti postponitur E.
 1076 *Sis alias*) sic alias A. C. D. E. I. 1. 2.

350 VARIÆ LECTIONES.

- 1079 *In falsis*) in falso C. E. P. V.
- 1081 *Certant , prædaque repugnant*) cernant , prædata-
que 2. certant , prædataque 1. certant , præda
atque V. prædæque P.
- 1083 *Deest ut* P.
- 1092 *Diditur*) diditus A. B. deditur P.
- 1093 *Incita*) insita c. P.
- 1096 *Æstuat in ramos*) Æstiva in *Quidam* .
- 1098 *Et micat*) Emicat A. B. L. 1. 2.
- 1101 *Vapore*) vaporem P.
- 1104 *Hi*) & P.
- 1105 *Et igni*) & acri c. P.
- 1107 *Cæperunt urbeis*) cæperunt tum urbes A. B.
- 1109 *Divisere , atque dedere*) diversim ut quisquis ha-
beret , prisca codices P.
- 1111 *Viresque vigeant*) viresque vigentes F.
- 1116 *Gubernet*) gubernat C. E. P.
- 1118 *Neque enim est unquam penuria parvi*) neque æs
tanquam penuria c. neque enim æs tanquam --
P. neque enim est unquam penuria parvi , codd.
P. neque enim æs tanquam penuria parvo P. *in*
not. penuria . Parvi at - V.
- 1119 *At claros se homines voluere esse , atque potentes*) At
claros , homines voluerunt se , atque potentes
C. E. V. Ad claros homines voluerunt atque po-
tentes P.
- 1121 *Degere vitam*) ducere vitam A. marg.
- 1127 *Imperio res*) inferiores velle V. 1. 2.
- 1128 *Sine incassum*) fide incassum MSS. V.
- 1130 *Vaporant*) vaporat c. P. *in not.* ita corrigi jubet .
hunc & sequentem deleri vult Creech.
- 1131 *Aliis magis*) altis magis C. E. P.
- 1140 *Turbasque redibat*) turbasque recidit 1. recidat 2.
- 1141 *Sibi cum , ac*) sicum ac 2. Lege *secum i. e.* non
cruentum , ut *sicca morte* apud Juven. V. sibi cum
hac

hac summa tum quisque 1.

- 1142 *Docuere creare*) didicere creare *Creech* conjicit .
 1144 *Vi colere*) defessum vicere ævum 1. vigere ævum
 2. vi gerere V.
 1146 *Arctaque jura*) arctaque iussa V.
 1148 *Quam nunc concessum*) quam non concessum P.
 corrig. *in not.*
 1150 *Unde*) Inde M. P. V. hunc versum post 1152.
 ponendum censet *Creech*.
 1158 *Protraxe ferantur*) prograxe A. B. c. protraxe C.
 E. MSS. V. *Gass.* prograsse D. procraxe *Creech*.
 prograxe feruntur c. P. prodasse *pro* prodiisse V.
 1163 *Sacra rebus, locisque*) florent rebusque locisque
 c. P. V. florent rebus locisque 2. Hunc vel reji-
 ciendum, vel sic legendum censet F. *Quæ nunc*
in cunctis fument arisque focisque F.
 1170 *Auctu*) auctus c. ita legi jubet P. *in not.*
 1176 (*Et manet omnino*) & *quod*) Et tamen omnino,
 quos tantis A. B. Et tamen omnino, quod C.
 E. P. Et manet omnino, quos tantis D.
 1186 *Illorum nutu*) ipsorum nutu *Gass.*
 1188 *Sol, & luna*) nox, & luna C. E. P. V.
Videntur) videtur C. E. L. P.
 1189 *Signa severa*) signa serena c. *Gass.*
 1191 *Ros*) sol C. E. P.
Imbres) imber c. P.
 1197 *Velatum*) cælatum sæpe c.
Videri) videre P.
 1202 *Pacata*) placata C. D. E. I. P.
 1208 *Ecquæ*) Ne quæ *Quid.* Et quæ P. Ecquæ, codd. P.
Deum nobis) deum endo polis immensa F.
 1211 *Ecquænam*) Et quænam P.
 1213 *Et tanti motus hunc possint ferre laborem*) Hunc
 tanti motus possint sufferre laborem F. Et taciti
 A. B. C. D. E. item *Creech.* vel tanti c. *Creech.*

352 VARIÆ LECTIONES.

- 1222 *Conripiunt*) Conrepunt , codd. *Pii* .
Perculsi) percussi P.
- 1224 *Sit solvendi tempus adauctum ?*) sint solvendi tempus adaucti *Quidam* . adauctum ? *Alii* .
- 1226 *Æquora*) æthera verit c. P.
- 1231 *Ad vada leti*) ad vada lethes , codd. *Pii* .
- 1238 *Potestates*) potestatis E. P.
- 1252 *Altis*) altis A. B. D. L. P. *Gass.* altis A. marg.
- 1257 *Terris*) terras C. E. P. V.
- 1261 *Calore*) liquefacta favore c. P. vapore P. *in not.*
- 1265 *Silvasque excidere*) parent , quibu' sylvas cædere *Creech.* sylvas & cædere *Quidam* .
- 1266 *Materiem lavare , dolare , ac radere*) Materiemque dolare : & levia radere E. P. Materiemque dolare , lavare , & radere A. B. Materiem lavare , dolare , ac radere : *vel* Materiamque dolare , & levia reddere *Creech.* priorem lectionem habent prisca codd. *Pii* .
- 1271 *Nec poterat*) Nec poterant C. E. P.
- 1275 *Volvenda*) volvendo P. recte tamen corrig. *in not.* P.
- 1279 *Deest* E.
- 1281 *Ipsum per*) ipsi per C. D. E. I. L. *Gass.* ipsum per c.
- 1289 *Serebant*) ferebant E.
- 1293 *Opprobrium*) obscurum *Pius* ex *Macrobio* .
- 1296 *Reppertum*) armatum in A. B. C. D. E. I. P. V. 1. 2. nec rejicit *Creech.*
- 1297 *Dextraque vigere*) frænis , virgave viere F. dextraque viere , prisca codd. P. vegere D.
- 1299 *Et bijugo*) Et bijugos F. *Creech.*
- 1300 *Inventum*) armatum ascendere c. P. V. 1. 2. prisca codd. P. *inventum* .
- 1301 *Turrito*) aurito corpore c. P. prisca codd. P. *turrito* .
- 1302 *Anguimanos*) Anguimanes C. Anguimanus P.
- 1307 *In mænera*) munera A. marg. E. munere A. B.

- 1309 *Parthi præ se*) partim præ C. E. P. V. *Parthi* ,
prisc. codd. P. *in not.*
- 1311 *Hos possent*) his possent C. D. E. I. P.
- 1314 *Hunc rejicit* *Creech.*
- 1318 *Petebant*) patebant A. B. c. P. V. 2.
- 1320 *Volnere victos*) volnere victos a. B. P.
- 1322 *Sues tauri*) suos tauri E. V. 1. 2.
Terebant) tenebant D.
- 1324 *Cornibus , ad terramque minanti*) Cornibus & ter-
ram minitanti mentē P. V. 1. 2.
- 1325 *At validis*) Et validis P. V.
- 1326 *Hunc veruto conficit* L. nec illum crudelem cen-
set *Creech.*
Suo) alio tingentes V.
- 1327 *Hunc eradi volunt* A. L. M. *Creech.* deest E.
- 1329 *Dentis adactus*) dentis ad ictus C. ad auctus P.
in not. tamen corrig. *ad ictus* .
- 1333 *Sic , quos*) Siquos ante E. P.
- 1338 *Luca , ferro male macla*) templis , ferro male ma-
cla A. B. D. I. male maclata C. E. macla c.
- 1339 *Feru facta*) fera fata *Pius* corrig.
- 1340 *Sic fuit*) Si fuit V. 1. 2.
- 1342 *Fuerat*) fueret A. B. D. P. fieret E. V. fuerit P.
in not.
- 1347 *Perire*) perirent c. P.
- 1348 *Vacabant*) vocabant P.
- 1350 *Textile post ferrum est*) Textile post fartum 'st P.
conject. *in not.*
Parantur) paratur A. B. D. P.
- 1351 *Tam lævia*) jam lævia P.
- 1352 *Fusi , & radii*) fusi , radii E. P.
- 1358 *Potius durum*) pariter durum E. P. V. 1. 2.
- 1359 *Durarent*) durarunt E. P. spuriū hunc esse ait F.
- 1364 *Unde*) Inde A. B.
- 1367 *Terra*) terræ *Gass.*

354 VARIÆ LECTIONES

- 1370 *Locum concedere*) situm concedere c. P.
 1373 *Currere posset*) cernere posset Gass.
 1374 *Profusa*) protusa D.
 1379 *Lævia carmina*) lenia carmina c.
 1387 *Unumquidquid*) unum quidvis paulatim C. P.
 1388 *Ratioque*) ratio quæ P.
 1390 *Omnia cordi*) sunt omnia chordæ V. otia cordi F. Creech.
 1397 *Consuerant*) Consuerunt A. B. D. L.
 1398 *Coronis*) corollis A. B. D. I.
 1399 *Monebat*) movebat P. 2. posses legere *monebat* P. in not.
 1404 *Et vigilantibus*) Evigilantibus V. Somni) somno C. E. P. V.
 1405 *Multimodis*) multimodas P. corrig. in not.
 1406 *Unco*) rauco, codd. P.
 1409 *Majorem*) Majore *Quidam*. Dulcedinis) dulcedine C. D. E. P.
 1417 *Ferina est*) ferina A. B. P. V. 2.
 1420 *Et tandem*) Et tamen *Quidam*. Distractum) distractam P. V. 1. 2.
 1421 *Dispersisse*) Disperiisse C. E. P. V. 1. 2.
 1424 *Resedit*) resedit C. E. P.
 1427 *Signisque ingentibus*) gemmisque insigniter apta Gass. signisque vigentibus c. P.
 1435 *Et deest* V. 1. 2.
 1439 *Degebant*) degebat V. 1. 2.
 1440 *Discretaque*) descriptaque a. B. D. I. discerptaque V. disceretaque MSS. V.
 1441 *Velivolum*) velivolis a. B. c. D. I. P. V. legi jubet *velivolum* P. in not. Navibus pandis) navibus ponti a. B. Protei ad oras V. propter honores V. florebat propter odores c. P. 1. 2.
 1445 *Prius actum*) prius auctum P. prius actū, codd. P.

- 1447 *Agri culturas*) agriculturas D. L.
 1450 *Polire*) polita V. 1. 2.
 1452 *Progredientes*) progredientis P.
 1454 *Eruit oras*) erigit oras c. P. V. 1. 2.
 1455 *Alid*) aliud A. B.
Videmus) videbant C. E. L. P.

VARIÆ LECTIONES
 IN LUCRETII
 LIBRO VI.

- 1 **F***Rugiferos*) frugiparos fœtus V. 1. 2.
 7 **E***xstincti*) extincta V.
 10 Hunc versum delendum censet L. deest P. sequenti postponit C. E. V. 1.
 „ *Et , per quæ*) & pro quam possent V.
 11 *Ferme mortalibus*) ferme a mortalibus V.
 14 *Cuiquam*) quidquam tamen C. quicquam *Gass.*
 15 *Atque animum infestis cogi servire querelis*) Pausa atque infestis coget servire querellis K. Atque animi ingratis vitam vexare querelis C. E. P. 1. 2. vexari curis V. Post hunc inferitur: *Causam , quæ infestis cogit servire querelis* C. E. P. V. Pausa atque infestis &c. 1. 2. Plurima , quæ infestis cogant &c. H. 2.
 16 *Intellexit*) Intellegit K. 1. 2.
Vas efficere) fas efficere K.
 20 *Ut*) In P.
 22 *Cernebat*) cernebant K.
 24 *Cuppedinis*) cupidinis K. torpedinis H. 2.
 26 *Tramite prono*) tramite parvo E. P. 1. 2. pravo K. limite prono H. 2.

- 27 *Contendere*) concedere cursu C. E. contendere c. H. 1. 2.
- 29 *Quod flueret natura vi*) Quod fieret K. Quod fuerit fortunai V. Quod fuerit naturali MSS. V. naturali viro atque veniret C. D. E. P. naturai, varietate A. B. Totum verum deleri vult Creech. flueret permanenter, vel permutatim F.
- 31 *Et quibus e portis*) E quibus & portis.
- 38 *Hunc igitur*) Nunc igitur K.
- 43 *Esse, & nativo consistere corpore cælum*) E se nativo consistere corpore, cælum Et V.
- 44 *Fiunt, fientque, necesse*) fiunt, fierique necesse est A. B. C. D. E. P. 1. 2. fientque necesse est I.
- 45 *Esse ea dissolvi*) Pleraque dissolvi A. B. C. D. E. I. P. 1. 2.
- 47 *Vincendi spes hortata est, atque obvia cursu*) Hunc & duos sequentes supposititios putat L. Votorum exhortantur spes; atque obvia rursus C. E. H. 2. Votorum exhortantur A. B. c. H. 1. P. Votorum circum placentur omnia rursus K. Votorum exhortat pellacia, & omnia rursus V. vide Nonium in rursus. Exultant votorum spes P. in not. Votorum exultant placentur omnia rursus 1. rursus 2. obvia rursus D. P.
- 48 *Sunt placato*) sint placato C. E. K. P.
Fuerant) fuerint P.
Furore) conversa favore A. B. C. D. E. P. V.
- 51 *Efficiunt*) Et faciunt K. P. V. 1. 2. antiqua exempli. P. in not. Efficiunt.
- 54 *Regnum: &*) regnum A. B. C. D. E. P. 1. 2.
- 56 *Hæc fieri*) possunt, ac fieri A. B. D. E. hæc fieri P.
- 65 *Atque alte terminus hærens*) utque alte terminus hereat A. B. hæreat I.
- 66 *Tota regione*) cæca ratione feruntur A. B. c. D. I. H. 1. I. P. 1. 2. tota ratione C. E. H. 2. hunc verum

- sum parenthesi includit K.
- 68 *Putando*) putare , alienaque C. E. P. MSS. V.
- 69 *Delibrata*) Delibata A. B. C. D. E. P. V. 1. De-
liberata 2. Deirata Creech. i.e. valde irata .
- 70 *Sæpe aderunt*) Sæpe oderunt MSS. V.
Quod violari) quo violari A. B. C. E. L. 1. 2.
- 72 *Quietos*) quietus c. H. 1. K. P. 1. 2.
- 73 *Fluctus*) volvere fletus V. MSS.
- 75 *Feruntur*) simulacra fuerunt V. 1. 2.
- 80 *Profata*) multa profecta A. B. C. D. E. P. 1. 2.
- 81 *Ornanda*) ornata politis K. tornanda, quid. codd. P.
- 82 *Ratio cæli , speciesque*) ratio superûm cœlique te-
nenda A. B. D. H. 2. L. V. ratio superûm cœlif-
que tenenda 1. 2.
- 84 *Quæque ferantur*) cunque ferantur A. B. C. E.
L. P.
- 91 *Præscripta ad candida calcis*) præscribito ad candi-
da callis V. 1. præscribita ac 2. suprema præscri-
pta , & candida callis P. ac candida callis C. E.
- 94 *Insignem*) insigni capiam A. B. C. D. E. I. P. 1. 2.
- 100 *Hinc magno*) hic magno H. 2.
- 101 *Nubes*) corpore in aere V. corpore nure 1. 2.
- 102 *Ac tigna*) ac ligna c.
- 104 *Nam aut cadere abrupto -- pressæ*) Nam cadere aut
bruto deberent C. E. F. Creech. Nam cadere abru-
pto -- pressi c. P.
- 105 *Aut , ut fumus*) haud ut fumus P. *in not.* corrigit .
- 108 *Magnis intenta theatris*) magnis intenta trachelis ,
quid. codd. P.
- 109 *Malos*) muros inter c. P. Gass. malos, quid. codd. P.
- 110 *Petulantibus Euris*) petulantibus auris C. E. 1. 2.
A marg. P. perviantibus auris K.
- 112 Hunc versum parenthesi includit L.
- 114 *Planguntque*) planguntque P. utramque lectionem
agnoscit *in not.* P.

358 VARIÆ LECTIONES

- 115 *Ut non*) interdum , non C. E. P. ut non , prisci codd. P.
- 117 *Corporis tractum*) corpora tractim K. corpore tractum P.
- 119 *Exierit*) exierint K. exierunt V. 1. 2. Creech.
- 122 *Dissiluisse*) maxima dissolvisse C. P. dissiluisse H. 1. 2.
- 124 *Intorsit*) nubibus infercit V. interfit 2.
Conclusaque) contusaque K. contrusaque Alter .
- 127 *Commovit*) contumuit vis V.
- 130 *Pariter sonitum*) parvum sonitum K. V. 1. 2. magni V.
- 132 *Cur sonitus*) Ut sonitus C. D. E. P.
- 137 *Perfringens*) perfingens impete V. 1.
- 138 *Docet res*) doce res V. 1.
- 141 *Qui quasi*) quæ quasi K.
- 142 *Infringendo*) infrangendo K. V. in frangendo P.
- 144 *Ubi e nube*) uti e nube A. B.
- 146 *Continuo ut*) ut continuo magno D. deest ut A. B. C. E. P.
Trucidet) trucidat K. V.
- 148 *Propere*) propter demersimus K. V. 1. 2.
- 149 *Si nubes*) sin nubes K.
- 150 *Repente*) succensa recente 1. 2.
- 152 *Turbine ventorum*) Turmæ ventorum K.
- 153 *Nec res ulla*) Nec resina , castigat. exempli. P.
- 154 *Sonitu flamma*) sonitu in flamma V.
- 157 *Confercit , franguntur in arctum*) convertit , franguntur in altum c. P. quid. codd. P. *confercit* . prisci codd. P. *in arctum* .
- 158 *Misti*) mista P.
- 164 *Fulgere*) Fulgura K.
- 167 *Videas*) videat c. H. 1. K. P. alii codd. P. *in not. videas* .
Arboris auctum) arboris ietū c. ita corrig. P. *in not.*

- 168 *Quam*) quem P.
Aureis) auris A. B. ita vers. 282. auras c. P.
- 170 *Tonitrum*) tonitum accipimus K.
- 171 *E simili*) Et simili c. H. 1. K. P.
Et deest P.
- 175 *Spiffesaere*) spiffassere K.
- 176 *Ferviscit*) fervescit V. 1. 2.
- 181 *Nictantia*) nutantia fulgura K. minitantia V.
- 182 *Adlicit*) adficit aureis *Quidam* .
- 183 *Oculos ad lumina nostros*) oculorum ad limina nostra 1. oculorum ad lumina nostra C. E. P. 2.
- 184 *Alte*) alti K.
- 185 *Impete miro*) agmine miro *Creech*.
- 186 *Nec tibi*) Ne tibi K.
Inferne) inferre P. inferna , prisca codd. P.
- 187 *Quam sint*) Quam sit K.
Quid extent) quod extent c. P.
- 189 *Portabunt*) portabant K. 1.
- 190 *Cumulata*) collata videbis c. P.
- 191 *Superna*) superno K.
- 196 *Clausi*) clausæ K.
- 197 *Minantur*) minantes H. 2.
- 198 *Nunc hinc , nunc illinc*) Nunc huc, nunc illuc *Gass*.
- 200 *E nubibus*) in nubibus *Creech*.
- 206 *Etenim*) sed enim P. recte tamen corrigit P. *in not.*
- 210 *Has*) Hasce *Creech*. *Alii* . Has C. E. K.
- 212 *Fulgere colores*) fulgore colores c. K. P. scribi jubet *fulgere* P. *in not.*
- 215 *Ingratis illa*) ingratus illa C. E. P. V. *ingratis* corrigi jubet P. *in not.* ingratiis L.
- 218 *Quali natura*) quod sic natura C. E. P. ignis natura , nonnulla exempli. P. *in not.* quod sit natura P. *in not.*
- 219 *Et inusta*) & mixta vapore H. 2. codd. antiq. P. *in not.*

360 VARIÆ LECTIONES

- 220 *Halantes*) halantis C. E.
Auras) sulfuris aureis c. P. *auras* legi jubet *in notis* P.
- 222 *Per se accendunt*) sæpe accendunt V. *fese*, codd. P. *in not.* 1. 2.
- 224 *Hunc*) Nunc P. recte tamen corrigit *in not.* P.
- 225 *Mobilibusque*) motibus, atque H. 2.
- 226 *Obfistere possit*) abfistere possit c. P.
- 228 *Uti, ac voces*) uti vocis C. E. Abesse potest hic versus Creech.
- 230 *Ut deest* P.
Curat item) Cur autem, scribendum censet ex prisca lectione P. *in not.*
- 232 *Lateramina vasis*) latera omnia vasis C. E. P. lateramina vasi A. B. L. lateramina P. *in not.*
- 233 *In ipsum, &*) in ipsum C. E. P. 1. 2.
- 236 *Usque adeo pollens*) exque adeo cellens V. 1. usque adeo tellens 2. tollēs fervore A. B. candens C. E. P.
- 239 *Discludere*) discindere turreis *Quidam*.
- 240 *Tigna, trabeisque*) ligna, trabeisque C. E. P.
- 241 *Demoliri*) commoliri atque A. B. D.
- 243 *Possunt*) possint Creech. *Alii*. possunt C. E. K. P.
- 244 *Neque te in*) neque in C. E. 1. neque quamin 2. neque quem in V.
- 246 *Nubibus exstructis*) Nubibus extractis C. P. extructis H. 2. quid. codd. P. *in not.* extrusis, alii codd. P. *in not.*
- 248 *Hoc fieri*) hæc fieri Gass.
- 253 *Impendent*) Impendunt P.
- 256 *Flumen*) fulmen P.
- 257 *Fertur tenebris procul*) fertur terris procul F. fertus V.
- 259 *Repletus*) repletur C. P.
- 264 *Nubila sole*) lumina sole Gass.
- 265 *Nec tanto possent hæc terras opprimere imbrī*) Nec tanti

- tanti possent venientes opprimere imbres *Gass.*
 tantos possent venientes opprimere imbres H. 2.
 tantos imbres M. possent terras C. E. nec tanto
 possent venientis opprimere A. B. c. I. P. nec tan-
 tos P. *in not.*
- 266 *Flumina*) Fulmina c. P.
 268 *His igitur*) Hic igitur P.
 271 *Semina habere cavas*) Semina hæc de re cavas MSS.
 V. fac semina ciere cavas V.
 273 *Hic ubi*) Hoc, ubi E. Hac H. 2.
 275 *Cum eo*) cum in eo C. P.
 276 *Vortex*) vertex V.
 278 *Ipse sua nam*) accenditur, ipse suapte L. *Creech.*
Gass. sua cum C. E. P. 2.
 280 *Vis venti, vel gravis ignis*) percaluit gravius jam
 ventus in ignis c. P. recte tamen ex prisc. codd.
 emendat *in not.* P.
 281 *Tum quasi*) cum quasi P.
 291 *Atque ita præcipitans*) Atque ita Pyrrhæ nos ad F.
 293 *Provolat ictu*) pervolat ictu D.
 297 *Vortex, quod*) Vortex, quem c. V.
 298 *Idem in*) item in A. B. C. D. E. idem in c. H. 1. 2.
 307 *Concepit*) concipit MSS. V.
 310 *Perculit ictu*) percutit ictu D.
 311 *Vaporis*) vapores P.
 312 *Excipit ictum*) excipit illum c. P.
 314 *Vis sit ferri, hoc secius illa*) vis ferri 'st hoc secius
 illec V. 1. secius ille 2.
 318 *Nec temere omnino*) Nec tamen omnino *Gass.*
 319 *Ex quo*) ex qua P.
 320 *In cursu*) in cursus P.
 323 *Sic*) ubi P.
 324 *Incita*) infita C.
 331 *Per rara viarum*) per operta viarum H. 2.
 334 *Natura*) naturæ P.

362 VARIÆ LECTIONES

- 334 *Deorsum*) pondera deorsum V. deorum 1. 2.
 338 *Plagis*) gladiis itinerque *Nonius*.
 346 *Intendunt*) intendant A. B. D. incedunt *Quidam*.
 incendunt *Alii*.
 348 *Liquidis quia*) liquidus quia E. H. 2. *Creech*.
Travolat ignis) trameat ignis A. B. D. transvolat
 C. E. L. traviat c. P. transviat MSS. V.
 349 *Perfringit*) perfigit V. 1. perfrigit 2.
 350 *Qua texta*) quæ tecta c. quæ texta P.
 356 *Stellis fulgentibus alta*) telis fulgentibus alta F.K.
Creech. vel *stellis fulgentibus apta Creech*.
 359 *Ventique calore*) ventique calores *Quidam*.
 361 *Inter utrumque igitur*) Inter utrasque igitur E.
 362 *Tum varia*) Cum variæ *Quidam*.
 363 *Nam fretus ipse*) Namque frit ipse H. 2.
Frigus, & æstum) frigidus æstum c. H. 1. P. fri-
 gus ad æstum *Nonius*.
 366 *Fluctuet aër*) fluctuet æther *Gass*.
 367 *Et*) est P.
Rigoris) postrema liquoris H. 1. P.
 368 *Tempus id est vernum*) Tempus adest vernum c. E.
 H. 2.
 369 *Se res, turbareque*) sese, turbareque V. 1. inter
 se, turbareque 2.
 370 *Extremus*) extremis A. B.
 371 *Quod fertur*) cum fertur H. 2.
 374 *Mirum est in eo si*) mirum si in eo jam tempore C.
 E. mirum si in eo tum P. si in eo sic H. 2.
 381 *Indicia occultæ*) Judicia occultæ A. B. c. D.
 H. 1. 2. I. P.
 388 *Quo cuique est cumque voluptas*) quo ducit quemque
 voluptas A. B. quo inducit cumque P. at qua ejus
 est cumque voluntas V. 1. quoque est cumque 2.
 voluntas H. 2. P. V. 1. *Gass*.
 389 *Adversabile cumque est*) adversabile cūque est C.E.P.

averfabile P. *in not.*

390 *Icti*) ictu C. E. P.

Fulguris balent) fulguris edant D.

392 *Nulla sibi turpis confcius rei*) confciu' rei *Creecb.*
nulla sibi turpi confcius in re C. E. P. V.

396 *An con brachia sufaciunt*) An tum brachia confue-
fcunt A. B. C. D. E. P. V.

397 *In terraque patris*) Et terræ matris P. *in not.*

401 *Ipsè in eas tum*) succedere , ipfus in æstum C. P.
ipse in æstum E.

402 *Teli*) cæli P. *prisca lectio teli* P. *in not.*

404 Post hunc vers. 474. si modo Lucretianus est , vi-
detur locandus L.

405 *Si vult caveamus*) Præterea sævi ut caveamus H. 2.

407 *Vult opprimere*) autem vel opprimere 2.

411 *Mittere*) mittier , quidam codd. P. *in not.*

420 *Plurimaque hujus*) plurimaque plus A. B. E. plu-
rima quo plus C. P.

428 *Tum sunt*) tum sint C. E. cum sint P.

431 *Quam cæpit*) qua cæpit *Gass.*

439 *Detrudit ad*) detruhit *Creecb. Al. detrudit ad* C. E. P.

442 *Ventis e nubibus*) venti se nubibus *Creecb. Alii .*
venti se e nubibus , prisca codd. P. *in not.* venti se
nubilus P. *in not.* ventis e nubibus C. E. P.

446 *Procella*) procellat V.

452 *Possint*) possent A. B.

453 *Comprensa teneri*) compressa teneri C. E. P. V. 1. 2.

459 *Quam sint quaque*) Quam sint quoque V. 1. 2. Qua
sint conque V.

461 *Cum consistunt*) tum consistunt C. P. recte tamen
corrigit cum P. *in not.*

464 *Hic demum*) Hinc demum H. 2. *Gass.*

465 *Condensa , ac stipata simul cernantur , & udo*) Et
condensa , atque arcta , apparere , & simul ipso
A. B. C. E. I. V. hunc versum delet L. Et con-
den-

- denfa , atque arcta patere : & simul ipfo P.
- 466 *Videantur*) videatur C. E. P.
- 467 Delet L.
 ,, *Nam loca declarat*) Nam se declarat C. E. Nam
 si P. nam loca , emaculati codd. P. *in not.*
- 468 Delet L.
 ,, *Res ipsa , & sensus*) Res ipsa ad sensum C. E. V.
- 472 *Quo magis*) Quod magis *Quidam* .
- 473 *Momine ponti*) momina ponto V.
- 474 *Ratio cum sanguine abest*) ratio consanguinea est
 humoribus V. ratio tum segnis abest M. & H. 2.
vel cum sanguine adest c. H. 2. P. Delendum ver-
 sum censent L. P. *Creech.*
- 480 *Urget enim*) Surgit enim c.
- 481 *Nimbus*) nimbus P.
- 482 *Hunc veniant*) huc veniant c. P.
In cœtum) in cœlum P.
- 485 *Quantaque volarent*) cunctaque volarent *Quidam* .
- 495 *Demissus*) dimissus P.
- 498 *Crescere utrasque*) crescere utrumque A. B. C. D. E.
 I. L. P. *Gass.*
- 500 *Corpus cum sanguine*) sâguis cum corpore crescit L.
- 501 Delet L. recte forsan *Creech.*
- 502 *Concipiunt*) Confuggunt , codd. P. *in not.*
- 508 *Nubes vi venti*) nubes imbres tum mittere *Creech.*
- 510 *Coacta*) coorta *Creech. Alii .* coacta C. E. V. MSS.
- 511 *Urget , & e supero premit*) Urget & insuper oppri-
 mit V. Urget & super V. Urgens & super I. 2.
- 514 *Stillantque*) stillantia , quasi A. B. I. stillante C.
 E. P. MSS. V. stillando H. 2. M.
- 515 *Cera*) Tela super MSS. V. Teda V.
- 516 *Vehementer utroque*) vehementer utrinque c. H. 2. P.
- 519 *Multa fuerunt*) multa fientur semina V. afflentur
 V. fientur I. 2.
- 521 *Insuper , atque omni*) Insuperaque omni *Quidam* .

- 522 *Terraque cum fumans*) Terraque consumens humorem c. P.
Rehalat) tota relatrāt V. redralat MSS. V. redhalat V.
- 523 *Hinc ubi*) Hic ubi C. E. P.
- 525 *Nubibus arqui*) nubibus arcis C. E. arquis c. P. nubilus arquis, codices P. *in not.*
- 528 *Omnia, nix*) Sicuti nix H. 2.
- 530 *Refrenat eunteis*) refrænāt aquantis A. marg. H. 2. refrænāt aventes Perfacile & V. 1. 2.
- 531 *Tamen hæc*) cuncta hæc H. 2.
Reperire) te per te P. reperire P. *in not.*
- 533 *Sint*) sunt P.
- 535 *Fac ut esse*) fac esse D. face ut esse P.
- 536 *Item, ut supera est*) item & supera P.
- 538 *Gerere, &*) gemere, & H. 1.
- 540 *Vi*) jam P.
Submersaque saxa) submerso capte V. submersaque solca 1. 2.
- 541 *Similem esse sui, res*) simile esse & par res H. 2. simile esse sui res P. recte corrigit *in not.* similem P.
- 542 *Rebus subjunctis*) rebus sejunctis D.
- 546 *Differpunt*) discernunt P.
- 549 *Exsultant, ubi currus fortis equum vis*) exultantia sunt, fortis quam ubi equum vis c. tibi P. exultant sola Pisæumque flumen V. exultantes quam ubi fortis equum vis a. B. exultant ubi currus cunque equitum vi A. C. E. M.
- 550 *Ferratos utrimque*) Ferratos cum utrinque V.
- 551 *Ubi magnas in aquæ*) ubi in magnas aquæ A. B. in magnas æque C. E. magnas in aquas c. P.
- 553 *Aqua, & fluctu*) aquæ fluctu A. B. C. D. E. P.
Vacillet) vacillans D. P. 2.
- 554 *Ut vas in terra*) Ut vas inter non MSS. V. Ut vas infe-

366 VARIÆ LECTIONES

- inferii non V. Et vis in c. P. Ut vas, quid. codd.
P. *in not.*
- 557 *Parti ex*) parte ex P. 1. 2.
- 562 *Minent*) minant in C. E. P. *in not.* micant c. P.
manent, alii codd. P. *in not.*
Pro dita) percita P. *in not.*
- 566 *Tantam*) tandem terrarum E.
- 567 *Non ulla refrenet*) si nulla refrænet C. E. P.
- 568 *Reprehendere eunteis*) deprehendere eunteis C. E. P.
reprehendere cunque? D. euntem: A. B. L. Creech.
- 571 *Ruinas*) ruinam P.
- 573 *Suas se in*) suas in C. E. P.
- 578 *Aut ipsa tellure*) ut ipsa I. ipsa tellure C. E. P. ipsa
ab tellure A. B. H. 1. aut ipsa a tellure Creech. Al.
- 580 *Magnas*) magno F.
Fremit ante) fremitante E.
- 582 *Simul artam*) simul altam A. C. D. E. L. P. simu-
latam a. B.
- 584 *In Tyria*) In Syria C. E. P. V.
Fuit Ægis) fuit Argis H. 2. Ægi P. recte tamen
corrigit Ægis P. *in not.*
- 586 *Disturbât*) Disturbans C. E. Disturbatque P.
Obortus) abortus P.
- 587 *Ceciderunt*) cecider' & V.
Multaque) Multa V.
- 588 *Multa per*) multis per A. B. I.
- 589 *Subsedere*) Subsidere P.
- 592 *Inde*) unde P.
- 594 *Moveri*) atque movere C. E. P. 2.
- 596 *Superne*) superna C. P.
Inferne, cavernas) inferne caverna C. E. inferna
cavernas c. P.
- 597 *Terraï ne dissolvat*) Terrarum ne H. 2. Terræ ne
dissolvatur P. Terrarum ne dissiliat natura c.
- 598 *Neu distracta*) Nec distracta D.

- 602 *Attamen*) Et tamē P. prisci codd. Attamē P. *in not.*
 603 *Subditat*) Subdit & hunc c. P.
 604 *Subtracta*) substructa feratur V. 1. 2.
 607 Deest P. V.
 609 *Quo tantus fuerit*) quo fit tantus decursus C. E. 1.
 2. quo fit tantus D. quo fiat tantus A. B. fluat
 tantus *Gass.*
 610 *Veniant*) veniunt D.
 611 *Tempestatesque volanteis*) tempestatesque valenteis
 H. 2.
 619 *At pelage*) At pelago C. ita legi jubet ex antiquis
 exemplaribus P. *in not.* pelagi A. B. I. P. pelagus E.
Substrata) Scribi jubet ex prisca lectione *subtracta*
 P. *in not.*
 622 *Largiter in*) Largius in c. P. Largitus in H. 1.
 628 *Æquore ponti*) æquore venti *Quidam.*
 629 *In orbe*) in orbi E. H. 2.
 632 *Conjunctas -- cingit*) conjuncta est -- cingens A.
 B. C. D. E. P.
Maris undique) magis undique *Quidam.*
 638 *Liquido pede*) recto pede *Gass.*
 641 *Media de clade*) enim dia de clade F. K. enim me-
 diocri clade F. *Creech.* mediocre clade V. media
 Græcia de coorta 1. 2. de glande coorta H. 2. me-
 dia quæ clade P. scribit tamen *in not.* ex antiqua
 lectione P. *media de clade.*
 645 *Cernentes pavidā*) Cernentes pando c. H. 1. pandā
 P. corrigit *in not.* P. pavidā.
 647 *Tibi rebus*) tibi in rebus C. E. D. I. P. *Gass.*
 650 *Et videas*) Ut videas P.
 651 *Constet*) constent H. 2.
 652 *Et quota pars hominū sit totius unus*) Nec sit pars
 homo terrarū quota totius unus C. E. H. 2. Nec quo-
 ta pars homo &c. c. M. P. unum c. Nec tota pars
 homo &c. H. 2. P. *in not.* sed textus lectionem
 magis

368 VARIÆ LECTIONES.

- magis probat P. *in not.* V. 1. 2.
- 655 *Miratur*) miratus P. quid. codd. miratur P. *not.*
- 658 *Obturgescit*) Quidam legunt *obbrutescit* P. *in not.*
- 659 *Oculos*) oculosque P.
- 660 *Exsistit sacer*) Exurit facer c. P.
Corpore) corpora P.
- 663 *Nobis calumque*) morbi, calumque A. C. E.
Mali fert) male fert P. scribi jubet *in not.* P. *Et*
satis hæc tellus orbem calumque malum fert.
- 666 *Suppeditare*) suppeditari C. D. E.
- 671 *Ut tempestates*) Et tempestates C. E. 1. 2.
- 672 *Tetulerunt*) retulerunt D. P. tetulerunt *not.* P.
- 674 *Fluvius, qui non est, maximus eii est*) fluvius, qui
visus maximus eii A. B. C. E. P. 1. 2. quivis ut
maximus V.
- 686 *Percaluit, calefecitque*) percellit, calefecitque K.
- 687 *Saxa furens*) Saxa ferens K.
- 689 *Deest* P.
- 690 *Funditque ardorem*) Vertitque ardorem V. Fecit-
que ardorem P. Fertitque P. *in not.*
- 691 *Differt*) Differre P. Differt, alii codd. P. *not.*
Fumum. inferas vers. 689. P.
- 693 *Ne*) Nec P.
- 694 *Magna ex parti*) magni ex D. parte C. P.
- 696 *Mari*) mare A. B. P.
- 697 *Hac ire*) hæc ire G.
- 698 *Mari penitus res cogit aperto*) mare: & penitus se
cogier arcto C. E. H. 2. animam penitus *Creech.*
mare A. B. res cogit aperto c. H. 1. hunc versum
spurium censet L. post hunc inserit L. quem spu-
rium quoque censet: ' *Et penetrare mare, & pe-
nitus se cogier arcto* L.
- 699 *Flammas*) flammam H. 1. 2. P.
- 701 *Ventigeni crateres*) vertice itē crateres A. B. C. E. M.
P. ventigeni crateres a. vertigini 2. vertice enī V. 1.

- 702 *Nos quas*) quos nos P.
- 708 *Eum ferro, neque*) eum ferro nec A. B. C. D. E. P.
- 710 *Verum aliquid genere esse ex hoc quod concio dicat*) Verum esse ex genere hoc aliquid, quod C. E. Utrum -quod contigit eii V. contio dicat A. B. contio credat E. P. *in not.* concio credat C. contio itel 1. 2.
- 711 *Dicere habemus*) dicere avemus H. 2.
- 712 *Æstati*) æstate A. B. C. E. P. æstatem H. 1. 2.
- 716 *Quo Etesia flabra feruntur*) qui Etesia esse feruntur C. E. qui Etesii esse feruntur V. efflare feruntur c. quo Etesia efflare feruntur P. scribi jubet *quo Etesia flabra feruntur* P. *in not.*
- 718 *Surfus replent*) rursus replent c. H. 1. P.
- 720 *Flumine, quæ*) Flamine, quæ H. 1. 2.
- 722 *Nigra virum*) nigra nigrum c.
Percoctaque sacra) percocto sacra C. E. P. V.
- 727 *Amni*) amnis P.
- 728 *Proclivus*) proclivis C. E. P.
- 730 *Quo Etesia*) quod Etesia H. 2.
- 735 *Forsit & Æthiopum*) Forsitan Æthiopum C. E. P. 2.
- 736 *Crescat*) Crescit P.
Albas descendere ninguis) albas decedere ninguis C. E. I. albos decedere in igneis c. P. *albas decedere ninguis* scribi jubet P. *in not.* albas deffundere ninguis H. 2.
- 738 *Sint*) sunt P.
Deest loca C.
- 742 *Cum advenere*) cum venere A. B. C. E. P.
- 743 *Remigii*) Remigio P.
- 746 *Substratus*) lacus subiectus H. 2.
Averno est) Aveni C. E. H. 2. P. 1. 2.
- 747 *Qualis apud Cumas locus est, montemque Vesuvum*) Hic locus est Cumas apud, Ætruscos per montes, Oppleti validis ubi fumant montibus auctus Pius ex *Jano Parrasio*. Is lacus est Cumas apud, &

- Vesuvi per montis A. B. Is locus est Cumas apud, Hetruscos & monteis C. Is locus est Cumas apud Hetruscos, & monteis E. Is locus est Cumas apud, acri sulphore montis V. His locus &c. 1. montes 2. Ut locus &c. Euboico sub monte F. Qualis apud Cumas est ocris vipera montis L. Miseni sub pede montis *Gass.* Is lacus est Cumas apud acri sulphore montis K. Qualis apud Cumas lacus est D. Hic locus est Cumas apud, ejus sub pede montis P. Is locus &c. apud, ejus sub pede montis c.
- 748 *Oppleri*) Pompeji calidis L.
Auctus) aucti C. E. L. V.
- 749 *In mœnibus*) in montibus c. P.
- 752 *Non cum*) non, cum A. B.
- 755 *Loci hoc opus*) loci opus C. E. locis opus H. 2.
Ipsa sua vi) ipsa suapte C. E. I. P. V.
- 756 *Item locus esse, videri*) item spelunca videri F. locus (lacus) sulphoris esse V. esse, vigentes *Creech.* esse volantes H. 2. M.
- 757 *Quadrupedes quoque quo simul ac vestigia primum*) Quadrupedum quo secla simul vestigia prima F.
- 762 *Janua ne his Orci potius regionibus esse*) Janua neu poteis Orci regionibus esse MS. neu postes V. ne potius orci regionibus C. E. ne portis orci c. ne portis orci & P. ne potius his orci A. B.
- 763 *Credatur posta, hinc animas*) Credatur post hinc animas Acherontis E. V. 1. 2. Credatur, posthinc animas Acherontis C. P. posita hinc H. 2. M.
- 764 *Inferne*) inferna P.
- 768 *Namque ipsa de re nunc dicere*) nam de re nunc ipsa dicere *Quidam.* de re tibi P.
- 771 *Multa, homini quæ*) Multa cibos, quæ C. E. P. cibo æque sunt V.
- 772 *Possint*) possunt D.
- 776 *Texturas*) Exuvias inter *Quidam.*

- 778 *Aspera odore*) aspera ta&tu A. B. C. E. P. 1. 2.
 782 *Infesto sensu*) infestæ sensu L. corrigi*t in not.*
 783 *Tributa est*) tributa E. H. 2.
 786 *In deest* P.
 791 *Ubi acris*) ubi acris A. B. acris C. E. P.
 792 *Consopit*) cum sopit V. 1. 2. Post hunc inferit L.
 Quin gravidis hinc nidor abortum immittere suevit .
 793 *Dejicere ut pronos qui morbus sæpe suevit*) Deicere
 ut privos A. B. Concidere ut pronos qui morbos
 mittere suevit C.E. item L. sed deleri eum mavult
 L. Nidore ut somnos qui morbus mittere suevit F.
 Concidere & fumus qui morbum mittere suevit V.
 Cum cinere & fumus qui morbum mittere suevit
 V. 1. Concipere & fumum qui &c. V. Concidere
 & pumos qui morbo mittere suevit V. 2. Cum ci-
 nere & fumo qui morbum mittere V. Concidere &
 fumus V. 1. Concidere & primos qui morbos mit-
 tere suevit c. P. morbo M.
 796 *Odorata est*) odora est P. neque corrigi*t in not.*
 798 *Atque*) utque P.
Sedibus intus) sedibus ipsis D. Gass.
 799 *Etiam cunctere lavacris*) etiam cum te relavaris c.
 P. cunctere lavabris V. 1. 2. lavari C. E.
 800 *Plenior & solio in fueris ferventis aquai*) & fueris
 folio ferventis C. E. Plenior efflueris folio ferven-
 tis c. P. Plenior affueris dolio ferventis H. 2. &
 fueris folio in ferventis A. D. I. & superis folio
 in B.
 804 *At cum membra hominis percepit fervida febris*) Aut
 nisi membra prius pertexit frigida servus A. B.
 Aut nisi membra domus percepit fervida mustum
 K. At cum membra minus pertexit fervida servus
 C. P. membra domus percepit fervidus ignis c. P.
 domans percepit fervida servis H. 2. dominus per-

- textit fervida fervis E. domnus percepit 1. 2. dormans perreperit V.
- 805 *Tum fit odor vini plagæ maculabilis instar*) Aut fit odos, plagæ manabilis mora A. B. viri plagæ manabilis c. P. *in not.* manabilis D. P.
- 810 *Exspirat*) expiret A. B. C. D. E. P.
Scaptesula) scaptenfula A. B. C. E. P.
- 814 *Copia defit*) copia defiat A. B. defit C. E. P.
- 815 *Magna? necesse est*) magna vacare C. E. H. 2. necesse' sit c. H. 1. P.
- 816 *Exæstuet*) exæstuat C. E. P.
- 817 *Exspiretque*) Expiratque C. E. P.
Aperta) apertum 2.
- 820 *Venenet*) veneni V. P. legi jubet *in not.* Et spatium cæli quadam de parte venenat P. *in not.*
- 823 *Ut cadat*) Et cadat D. *Gass.*
Qua dirigit æstus) qua se erigit æstus F. derigit A. B.
- 824 *Hac eadem*) hic eadem C. E.
- 827 *Veneni*) venena C. P.
- 829 *Sit*) fit P.
- 834 *Pennarum*) pinnarum P.
- 835 *Proditur omne*) perditur omne C. P.
- 836 *Nixari*) nixari A. B. D. E. I. P. vexari nequeunt C.
- 837 *In terram*) in terris a. B. P.
- 838 *Natura*) Naturam P.
- 841 *Rarescit*) Arescit A. C. E. P. V. 1. 2.
- 843 *Affecta calore*) effœta calore C. E. *Gass.* effœta vapore H. 1. 2. P.
- 844 *Hoc fit frigidior*) Fit quoque frigidior C. E. P. Hoc quoque *Quidam*.
Qui in terra est) qui terra 'st D.
- 846 *Scilicet, ut coeundo*) scilicet in coeundo C. E. P.
- 848 *Est apud*) Esse apud D. I.
- 849 *At*) & P.

- 851 *Fervescere partim*) fervescere partim C. E. P.
- 854 *Sol nudum*) sol nudum C. E.
Contractans) contractans C. P. V. 1. 2.
- 857 *Hic*) hunc P.
Crasso corpore) crassi corporis C. E.
Terram) terra, legendum censet P. *in not.*
- 858 *Vapori*) vapore G. D. E. vaporem P. calido satiare vapore, legendum pronuntiat P. *in not.*
- 862 *Rara tenet circum hunc fontem*) Pura tenet circum fontem C. E. Parthenice circum fontem V. Para tenet circum fontem 1. Partene circum fontem 2. Parva tenet certum fontem P.
- 864 *Hinc ubi*) Hoc ubi c. P. 2.
Obruit umbris) obruit undis c. H. 1. 2. P. recte tamen corrigi jubet *umbris* P. *in not.*
- 865 *Subtus frigescit*) solito frigescit H. 2.
- 868 *Faciunt laticis tactum*) faciunt aquæ tactum A. Ita legendum ex *Beda* cēset P. *in not.* laticis tactum a.
Atque saporem) atque vaporem C. E. P. V. 1. 2. usque vapore H. 2.
- 869 *Radiis terram dimovit*) radiis umbram dimovit *Creech.*
Obortis) obortus A. E. obortis a. C.
- 875 *In luci*) in lucem C. E. P. in luce A. B. D.
- 877 *Dimittat : quasi sæpe*) demittat cum sæpe C. E. H. 2. demittat P. quasi sæpe c. H. 1.
- 878 *Mittit*) mutat, & C. E. nutat c.
Nodosque relaxat) nervosque relaxat a. B. V. venasque relaxat H. 2.
- 887 *Non tam viva tamen*) Non ita multa tamen V.
- 889 *Conciliari*) conciliare C. E. P. V. 1. 2.
- 890 *Genus endo mari spirat*) genus Aradius spirat *Creech.* inde mari spirat C. E. P. sparat fons 1. 2. endo mari Aradio fons V.
- 891 *Qui*) Quod P.

- 892 *Præbet regionibus*) pariter regionibus c. P. sed ex
prisca lectione *præbet* emendari jubet P. *in not.* præ-
ter regionibus V. 1. 2.
- 896 *Quo cum*) quæ cum C. E. P.
- 897 *Aut cum tædai corpori*) aut in tædai cum corpora C.
E. P. indu tædai corpore V. aut in tædai corpore
V. corpora *Alii*.
- 898 *Quia*) quod 1. 2.
- 900 *Lumina lychnum*) lumina linum C. E. lychnum c.
- 905 *Putandum est*) fatendum 'st *Gass.*
- 913 *Demisso*) demissos *Creech.* demisso C. E. P.
Jaëtarier auris) jaëtarier hamis C.E.P. auris H.2.
- 916 *Permananter vis*) permanant; & vis P. aliam etiam
lectionem agnoscit P. *in not.*
- 921 *A rebus*) ab rebus E.
Quascumque) quæcunque P.
- 922 *Mitti , spargique necesse est*) mitti fateare necesse 'st
A. D. I. L. P. *Gass.*
- 924 *Fluunt*) fluant P.
Rebus odores) rebus obortu M.
- 925 *A fluviis*) e fluviis P.
- 927 *Per aureis*) per auras C. E. P.
- 935 *Sentire sonorem*) sentire sonare A.B.C.H.1.2.P.1.2.
- 941 *Mistum corpus inani*) nisi corpus mixtum inani A.
B. D.
- 946 *Diditus in*) Diditur in A. B. C. D. E. P.
- 947 *Unguiculosque*) unguiculasque P. utramvis lectio-
nem probat P. *in not.*
- 953 *Quin ferri*) qui ferri K. P.
Suëvit) sūerit P.
- 954 *Undique qua circum corpus lorica coërcet*) Denique
qua C.E. K. P. V. quam circum corii F. corii L.
coli A. B. colli C. E. cæli V. colli lorica cohæret
c. P.
- 955 *Morbida vis quacumque extrinsecus insnuatur*) Fer-
vida

vida vis *Creech.* vi quacunq̄ue K. visque simul cum extrinsecus C. E. P. vis simulacrūm extrinsecus V. 1. vis simul cum extrinsecus 2. visque simul cum excusseris H. 2.

956 *Et tempestates terra celoq̄ue coortæ*) Nam -- F. tempestatem coortam F. H. 2. tempestate in terra coorta V. 1. tempestatem 2.

957 *E celo emotæ terraq̄ue repente faceffunt*) In cælum terrasq̄ue remotæ jure faceffunt A. B. C. E. I. P. In cælum terrasq̄ue remota e jure faceffunt V. 1.2. Vel ferri natura timet circumq̄ue fatiscit F. In cælum terrasq̄ue timet arcumq̄ue fatiscit H. 2.

958 *Non raro*) nisi raro C. E. P. V. 1. 2.

963 *Montibus alte*) montibus altas H. 2. P.

964 *Exstruētās ningueis*) Extructasq̄ue niveis radiis c. H. 2. P. extruētās ningues, alii codd. P. *in not.*

965 *Liquescit in*) liquefit in V. 1. 2.

In ejus postā) in ignis postā c. P.

966 *Liquidum facit æs*) liquidum facile æs P. *in not.*

970 *Oleaster eo*) celaster eo V.

971 *Diffluat ambrosia*) Effluat C. E. Effluat ambrosiam P. Effluat ambrosias V. 1.

972 *At nihil est, homini fronde hac quod amarius extet*) Qua nihil est homini, quod amarum frondeat æque C. E. ex se H. 2. Qua nihil &c. quod amarius fronde existat V. Qua &c. amarius fronde hac extet 1. 2. At nihil est homini fronde hac quod amarius extet c. At nihil est homini, quod amarius fronde hac extet A. B. D.

977 *Subus hæc res munda*) suibus hæc munda C. E. subus hæc jucunda D. H. 2. I. P.

978 *Toti ut*) tuti ut c. P.

979 *Quam dicere*) quia dicere c. P.

984 *Varii*) variis P.

986 *Alia --, aliaque*) alio -- alioque A. B. C. D. E. I. P.

376 VARIÆ LECTIONES

- 987 Post hunc leguntur vers. 994. 995. C. E. P.
Alia) aliò A. B. C. D. E. I. P.
- 988 Hic post vers. 995. collocatur A. B. D. I. L. *Gass.*
- 989 *Præterea*) propterea P.
- 990 *Aliud per ligna*) aliud tignis , aliud C. E. P.
- 992 *Ire videtur*) ille videtur *Gass.*
- 993 *Eadem*) eandem C. P.
- 995 Post hunc ponitur 998. A. B. D. I. L. *Gass.*
- 998 *Hinc*) huic P.
- 999 *Patefiet*) palam fiet P. *in not.*
Pelliciat vim) pellicit arcum , codd. P. *in not.*
- 1003 *Multusque*) multisque P.
- 1005 *In vacuum*) In vanum D.
Cadunt) cadant A. B. H. 2. M.
Utque) ut qui P. *ut quin* legendum censet *in not.* P.
- 1010 *Quod paullo diximus ante*) quod dicitur , ex elementis C. E. P. V.
- 1011 *De ferro*) e ferro P. V.
- 1014 *Cæcisque in eo*) cæcis in eo H. 2. cæcisque in eis P. cæcisque in eo , prisca codd. P. *in not.*
Hæsit) hæret *Gass.*
- 1016 *Ex transverso*) e transverso H. 2.
- 1020 *Huc accedit*) Hoc accedit E.
- 1021 Hic versus est suspectus ab L.
- 1022 *Simul a fronte*) simul ac fronte C. E.
- 1024 Abest hic versus a MSS. V.
- 1025 *Provehat atque propellat*) provehit atque propellit H. 2.
- 1029 *Hic , ubi*) Hic tibi c. P.
Ferri est) ferri C. E. P. V. 1. 2.
- 1030 *Parvas ad parteis*) Pronas ad C. E. M. P. Privas ad partis A. B. D. Primas ad L. *Gass.*
- 1031 *Ventus*) ventis C. E.
- 1033 *Raro sunt corpore , & aër*) quandoquidem rarefcunt corpora ; ut aer c. P.

- 1038 *Atque deest* P.
- 1039 *Et quamquam in partem conamina*) & vacuam in C.
E. & partem in vacuã conamina A.B.D.I.P.*Gass.*
- 1046 *Interposito discordia*) interposito; & discordia D.
Gass.
- 1048 *Præcepit*) Percepit C. E. P.
- 1051 *Fluctu*) fluctus E.
- 1052 *Ferrea texta*) Terrea testa P. scribi tamen jubet
ex antiqua lectione *Terrea texta* P. *in not.*
- 1053 *Eo quæ*) eo quod sæpe A. B. C. D. E. I. P.
- 1055 *E lapide*) a lapide D.
- 1061 *Corpuscula; tum fit*) corpuscula, cum sic c. P.
- 1062 *Impellant ut eam Magnesi semina saxi*) Impellantur
eo Magnesia saxa *Quidam*. magnesia flamine sa-
xa C. E. magnetis semina saxi c. P. *in not.* ma-
gnetis semina faxit P. flumina A. B. D.
- 1066 *Sola -- calce*) solo -- calcis H. 2.
Coalescere) coalescere A. B. C. D. E. P.
- 1067 *Taurino ita jungitur*) taurino jungitur A.B. C. E.
P. materies si arenæ jungitur H. 2.
- 1069 *Quam*) *Quas* scribi jubet P. *in not.*
- 1072 *Colos*) colus H. 2.
Jungitur una) mergitur c. mergitur uno P. jun-
gitur una C. quædam exempl. P.
- 1073 *Queat usquam*) queat unquam D.
- 1074 *Fluctu renovare operam des*) fluctus renovare E.
operam det H. 2.
- 1075 *Eluere omnibus*) ebibere omnibus *Quidam*.
- 1076 *Denique res auro argentum concopulat una*) Deni-
que auro res aurum copulat F. Denique res auro
aurum copulat *Quidam*. auro fit uti aurum copu-
lat c. auro fit uti aurum copulet P. argentum co-
pulat A. B. C. E.
- 1077 *Ærique æs plumbo fit uti jungatur*) Æraque,
nec plumbo fit C. E. Æs æque nec plumbo E.

Æs

- Æs æque plumbo P. Aureaque res plumbo A. B.
 Æreaque plumbo fit uti jungantur V. Æreaque
 res plumbo I. Ærea res P. *in not.* tangatur ab E.
- 1081 *Restat*) præstat P.
 1082 *Mutua contra*) mutua cuncta H. 2.
 1083 *Convenient*) conveniunt H. 2.
 1084 *Horum optima*) hæc optima C. E. P. peroptima H. 2.
 1086 *Coplata teneri*) compacta teneri C. E. coplata c.
 1087 *Quod magis*) Quo magis 2.
 1096 *Omnis morborum*) omnium morborum *Quidam* .
 1097 *Aut extrinsecus*) Aut intrinsecus H. 2.
 1099 *Putrorem*) putorem A. B. I. P. V. I. 2.
 1103 *Longe discrepat aër*) longe discrepant res C. E.
 1. 2. discrepat res A. B. discrepat aer c.
 1104 *Nam quid Britannum cælum*) Britanis A. B. E.
 Britannis C. D. P. Brittanidis F. Britanno cæ-
 lo L. Namque Britannis quid cælum H. 2.
 1105 *Et quod*) Id quod L.
 1106 *A Gadibus*) & Gadibus E. H. 1. 2.
 1107 *Percoctaque sæcla calore*) percocto sæcla H. 2. P.
 V. sæcla colore c. H. 2. P. calore P. *in not.*
 1108 *Quæ cum*) Quæ quæ P. antiq. codd. *Quæ cum* P. *not.*
 1110 *Videntur*) videtur C. E. P.
 1111 Deest hic versus E.
 1113 *Ægypto in media*) Ægypti in medio C. E. P.
 1114 *Attibide tentantur gressus, oculique in Achæis*) Hac
 lue tentantur gressus, oculique micantes H. 2.
 1115 *Alius locus est inimicus*) aliis est morbus iniquus
 H. 2.
 1116 *Varius*) variis P.
Id aër) ad aer E.
 1117 *Alienum est*) Alienum A. C. E. P.
 1123 *Subito*) subita P.
 1124 *Perfidit*) perfedit E.
 1130 *Pestilitas, etiam pecubus balantibus ægor*) Pestili-
 tas

tas & jam pigris calantibus ægor 1. 2. & lanigeris balantibus V. etiam pecudum balatibus ægris C. E. M. pigris talaribus ægre c. P. halatibus, nonnulla exempl. P. *in not.*

- 1132 *Nobis aduersa*) Nobis diuersa C. E. Nobis ab diuersa P.
- 1133 *Nobis ultro natura cruentum*) nobis intro natura corruptum C. E. natura ultro C. P. V. naturam intro H. 2. corruptum C. D. E. I. P. V. corruptum 1. 2.
- 1134 *Quo non*) quod non A. B. D. P.
- 1136 *Mortifer æstus*) mortifier aër V.
- 1137 *Finibus Cecropiis*) Finibus in Cecropis C. E. P.
- 1139 *Ægypti e finibus*) Ægypti finibus C. E. P. Ægypti e finibus P. *in not.* finibus Orcus c.
- 1141 *Omnes*) omni c. P. omnes, codd. P. *in not.*
- 1145 *Intrinfecus atro*) intrinfecus atræ C. E. 1. 2. atro c.
- 1149 Huic subjungi versus 1152. & 1153. vult Creech.
- 1156 *Angor*) anguor Creech. angor A. B. C. D. E. L. V. 2.
- 1166 *Homini*) hominum E. H. 2.
- Flagrabat ad ossa*) flagrabat adefa A. B. c. D. P.
- 1167 Rejicit L.
- 1168 *Poffet*) posses C. E. P. V. 1. 2. positis cuiquam H. 2.
- 1169 *Vertere in utilitatem*) Verteret utilitatem C. E. Vertere in utilitatem c. Vertere ad utilitatem V. Vertere & utilitatem ad 2. Huic subjungit versum 1172. H. 2.
- 1172 Deest P.
- Lymphis*) nymphis putealibus V. 1. 2.
- 1174 *Corpora mersans*) corpora vexās F. inerrans V. 1. 2.
- 1175 *Parvis humoribus*) pernix humoribus P. *in not.* parvis, codd. P. *in not.* pravis humoribus E.
- 1176 *Facebant*) jaciebant Multi præcipites lymphis putealibus alte Corpora P. *in not.* tamen P. hunc versum inferi jubet post 1170.

- 1178 *Totas ardentia nocteis*) toties ardentia morbis C. E. totiens ardentia morbis P. V. 1. 2.
- 1184 *Aut ingens*) ac ingens A. B. D. haud ingens C. E.
- 1186 *Contracta colore*) contracta colore A. B. C. E. 1. 2. contracta P.
- 1187 *Raucas vix edita tuffis*) rauca vix edita tuffe V. vix edita tuffis P.
- 1188 *In manibus vero nervi trahier, tremere*) trahere & tremere C. P. 1. 2. vero trahier nervi, & tremere A. B. D. L. trahere nervi & tremere E.
- 1193 *Duraque; inhorrebat rictum; frons tenta minebat*) Duraque, in ore jacens rictum frons tenta meabat C. E. Duraque, &c. -- rictum -- manebat H. 2. Duraque inhorrebat facies frons tecta meabat c. P. Duraque in ore jacens, rictu, (rictu) frons tenta meabat. Duraque inhorrescens rictum, frons tenta minebat K. inhorrescens, in ore jacens, inhorrificans, in horrefacens, rictu -- minabat V. Duraque in ore jacet rictum frons V. Duraque in ore jacens rictu frons tenta manebat, prisca codd. P. in not. micabat. minabat. manebat Creech. mebat 1. meabat D. I.
- 1194 *Post strati morte*) prostrati morte C. E. post artus c. H. 1. 2. P.
- 1195 *Candenti*) candente E. candentis H. 2.
- 1198 *Visceribus*) Ulceribus Creech. Visceribus C. E. Al.
- 1201 *Plenis ex*) pletis ex A. B. expletis naribus C. E. P.
- 1202 *Huc hominis*) Hac hominis F. *Fluebat*) fluebant H. 2.
- 1203 *Qui tatri*) cui tetri C. E. P.
- 1206 *Partim*) spartim P.
- 1210 *His inceserat*) invaserat acer a. B. D. incusserat A. C. E. K. iis incusserat P.
- 1215 *Exciret odorem*) exciret C. P. ut acrem excisset corrigat P. in not.

- 1217 *Sedibus ulla*) folibus c. H. 1. *Creech.* sedibus ulla
C. E. H. 2. M. P. *in not.* ex *Macrobio* .
- 1218 *Noctibus sæcla*) nocti sæcla a. D. tristia sæcla C.
E. M. P. nec fortia , quid. codd. P. *in not.* noxia
K. V. noctia *Vet.* L.
- 1219 *Exibant*) Exuperant sylvis H. 2.
- 1221 *Omnibus ægram*) omnibus ægre P. V. 1. 2.
- 1225 *Aliis dederat*) ali dederat C. E. alii P. aliis c.
- 1228 *Miserandum & magnopere*) miserandum mag nopen-
re C. E. P.
- 1230 *Morbo , morti*) morbi ; morti E.
- 1232 *Et deest* P.
Mittebat) immittebat V. 1. amittebat 2.
- 1233 *Idque vel*) Atque vel c. P. *Idque vel* , quid. codd.
P. *in not.*
Cumulabat) cumulabant E. Hunc versum post
1235. collocant E. V. 1. 2.
- 1235 *Ex aliis alios avidi*) Ex aliis alii pavidii P. *in not.*
- 1236 *Suos fugitabant visere ad ægros*) suis fugitabant ,
ut fit , ab ægris C. E. V. suos ad ægros c. P. ex
antiquis tamen codd. reponi jubet *in not.* P. *ad*
ægros .
- 1237 *Cupidi*) cupidos C. P. V. cupidis E.
- 1238 *Pœnibat paullo*) pœnitet , & paullo C. E. M. Pœ-
nas & paulo c. P. pœnis P. *in not.* pœna ibus at V.
Pœnibus & 1. Pœnibus at 2.
- 1239 *Maectans*) maectat C. E. maectans c. *Inferas* 1242.
1243. P.
- 1242 *Pudor quæ tñ cogebat*) pudoreque omni cogebat c. P.
- 1244 *Inferitur* post 1247. P.
- 1245 *Aliis alium*) aliis alius F.
- 1247 *Bonam partem in lectum*) bona ex parte C. E.
bona ex parti H. 2. bonã partem c. in letum C. E.
- 1252 *Cafis contrusa*) casa contrusa C. E. P. V.
- 1253 *Dedita morti*) tradita morti c. P.

- 1257 *Nec minimum partim*) Nec minimam partem ex A. B. C. E. P. V. Creech. Nec minima pars ex H. 2. *Mæroris*) ægoris in V. Creech. mæroris in C. E. P. 1. 2.
- 1259 *Parti*) parte C. D. E. P. 1. 2.
- 1260 *Omnia complebant*) omnia condebant A. B. C. E. P. condebant 2. *Tectaque*) tectis , quo c. P. *Quo mage eos tum*) quo magis æstus C. E. M. P. æstu D. K.
- 1261 *Confertos*) Confectos ita D. K. Infertos c. P.
- 1263 *Silanos ad aquarum*) sola amneis ad c. P. sic amnis ad H. 2.
- 1264 *Aquai*) aquarum C. E. P. V.
- 1266 *Tum corpore*) cum corpore E.
- 1269 *Ulceribus tætris*) Visceribus tetris C. E. P. cæcis prope A. B. *Sordique sepulta*) fordeque sepultis A. B. C. E. fordetque sepultis H. 2. sordique sepulta c. cordique sepulta D. fordeque sepulta 2.
- 1275 *Pendebantur : enim*) Pendebantur enim E. Pendebant etenim H. 2.
- 1277 *Ut prius hic*) Ut pius hic A. B. C. E. P. Quo prius D. 2. Quo pius V. Huc pius 1.
- 1278 *Totus trepidabat*) totus repedabat C. E. P.
- 1279 *Consortem mæstus*) cognatum mæstus c. P.
- 1282 *Insuper instructa*) Insuper extructa D. P.
- 1284 *Corpora defererentur*) corpora deferrentur c. P. defererentur , prisci codd. P.

F I N I S.

I N-

I N D E X

L O C U P L E T I S S I M U S ,

*In quo abstrusa omnia, & obsoleta verba,
item loquendi genera insignia, quæ
T. LUCRETIIUM legentibus ne-
gotium facessere possunt, diluci-
de ac breviter explicantur,
opera & studio J. A. V.*

Prior numerus librum, alter versum denotat.

- A** B auro fulgorem *pro auri fulgorem* 2. 50.
Ab Iaccho Ceres. 4. 1161. *quam scilicet Iacchus amat.*
Abire *pro mori* 2. 962
Ablativus duplex. *ut* Con-
 terrere metu quæ possint
 numine divæ. 2. 623.
 & multa similia.
Ab nulla ratione. 1. 934.
 & *alibi. i.e. temere, nullo consilio, de nibilo.*
Aboriri *pro intercludi, intermori.* 3. 156
Abrotonum. 4. 124. *genus herbe graveolentis.*
Absonus. 4. 520. *dissonus, minus conveniens.*
Absterrere sibi pabula amoris. 4. 1057. *i.e. a se arcere.*
Abstraxe. 3. 650. *abstraxisse.*
Abuti *cum quarto casu.* 5. 1032
Accidere ad aures. 2. 1025
Acerba tuens *pro acerbe.* 5. 34
Acervatim. 6. 1261. *per acervos.*
Acherusia templa. 1. 121. *infernae regiones apud Acherontem fluvium.*
ἄνοσμος puella. 4. 1153. *inornata.*
Acragātinus Empedocles. 1. 717. *ex Agrigento Siciliae*

- eilia urbe, qua & Acragas dicta.*
Ætus, us *pro cursus, fluxus.* 3. 193
Adactus, us. 5. 1329. *ab adigo. adactus dentis pro morsu.* ibid.
Adauctus, us. 2. 1122. *incrementum.*
Adaugescere. 2. 296
Adcredere. 3. 369. *idem quod credere.*
Adesse pro esse. 6. 70
Adfigere adhæsum pro adhaerere. 4. 1235
Adhæsus, us. 3. 382. & 4. 1235. *adhæso.*
Adjectus, us. 1. 690. *pro adpulsus. l' accostarsi. pro attractus.* 4. 677
Adigere pro admovere. 5. 1224
Adjutare. 1. 812. *adjuvare.*
Adlicere pro attingere. 6. 182
Adolere pro cumulare. 4. 1230
Adopinari pro conijcere. 4. 814
Adparere tertia brevi ab adpario 2. 1110. *comparare, adipisci.*
Adportare ante auribus. 5. 101
Adsimulatus. 2. 980. *similis.*
Adfectus ab adfugo. 4. 1187
Adversabile. 6. 389. *odio dignum.*
Adulare. 5. 1069. *cauda motu blandiri, quod canum est.*
Adumbratim. 4. 364. *subobscurè.*
Advorsum pro adversum. 5. 1318
Ædituentes pro aditui, sacrarum ædium custodes. 6. 1273
Ægoceros. 5. 614. *Capricornus sidus caeleste, αἰγόνερος.*
Ægescere. 3. 520. *in morbum incidere.*
Ægrire pro egrotare. 3. 107
Ægriscere pro egrotare. 5. 350
Ægror. 6. 1130. *morbis.*
Ær secunda producta. 4. 370. 2 Græco αἴρ.
Æribus binis. 4. 292. *geminis aëre.*
Æris magnum mare. 5. 277
Ærumnabile. 6. 1229. *ærumnosum, triste, miserabile.*
Æstati pro aestate. 6. 712
Æta-

- Ætatem pro ætatis spatio . 6. 235
 Æther ultima producta . 5. 499. a Græco αἰθήρ .
 Æthra pro æther . 6. 466
 Ævus dicebant veteres pro ævum . 3. 604
 Agricolûm pro agricolarum . 4. 590
 Agundis pro agēdis . 5. 1334
 Al per diæresin pro Æ. genus archaismi . militiai pro militia . 1. 30. sic animai , aquai , naturai , linguai , & alia innumera .
 Alexander , Helenæ raptor , alio nomine Paris . 1. 475
 Algo in sexto casu pro algore . 3. 732
 Algor . 3. 623. frigus .
 Algus , i . 5. 746. frigus .
 Alia ; subaudi via . 6. 986. & 987
 Aliæ pro alius . 3. 931
 Alicunde . 5. 523. ex aliquo loco .
 Alid pro aliud . 1. 264. & alibi non semel .
 Aliena pacis . 6. 68. paci contraria .
 Aliena rerum aliarum . 6. 1063
 Aliena salutis . 3. 832. res noxia .
 Aliis dissyllabum per synæresin . 4. 641. & 6. 1225. V. Synæresis .
 Alipes cervus . 6. 765. i.e. velocissimus .
 Aliquæ res pro aliqua res . 4. 264
 Alsius . 5. 1014. qui frigus ægre fert .
 Alituum pro alitum . 2. 928
 Alium pro aliorum per synopen . 1. 882. & 2. 910
 Alternis . 3. 374. subaudi vicibus .
 Altitonans . 5. 744
 Altivolans . 5. 434. sublimé volans .
 Am pro eam . 3. 445. ἀμχαῖκός .
 Amaracinum . 2. 846. & 4. 1172. unguentum ex amaraco , seu sampsucbo , herba odorata , quod veteres in deliciis habebant .
 Amaror . 4. 225. amarities .
 Ambens pro ambiens , vel ambedens . 5. 397
 Amcifus . 3. 660. circumcifus .
 Amfractus . 1. 719. circuitus hic illic fractus .
 Anademata . 4. 1122. ἀνάματα , fasciæ , redimicula .
 Anapæstus in sine versus pro
 B b spon-

- spondao* . 4. 83
Anaxagoræ philosophi sententia de rerum principiis . 1. 830
Androgynos . 5. 837. *monstrum sexus utriusque particeps, alio nomine hermaphroditus* . ἀνδρόγυνος .
Anguimani elephantis . 2. 537. & 5. 1302. *quibus manus, sive proboscis flexilis volubilisque est serpentis in morem* .
Angululus . 2. 428. *parvus angulus* .
Anima pro aëre . 1. 716
Animale adjectivum; ut animalia corpora . 2. 726
Animale genus . 1. 228
Annellus . 6. 911. *annulus, orbiculus* .
Anquirere . 4. 1182. *inquirere* .
Anteaëta trisyllabum per synæresin . 3. 985
Anteaëto trisyllabum per synæresin . 5. 173
Antehac dissyllabum per synæresin . 5. 339
Anteire trisyllabum per synæresin . 4. 142
Anticipare . 5. 658
Antistare . 5. 22. *præcellere* .
Aperta ultima producta obsequentem positionem . 6. 817
Apertum corpus . 1. 298. *patens, quod sensibus attingi potest* . V. *cæcus* .
Apisci . 1. 449. *adipisci, consequi* . *Utitur hoc verbo Catullus de Nuptiis Peleï ac Thetidos* .
Apisci pro invadere . 6. 1234
Aplustra . 2. 555. *ornamenta navium* .
Aplustrum . 4. 439
Aptus pro connexus . 2. 478. & *alibi* .
Aranei trisyllabum per synæresin . 3. 384
Arbutum . 5. 939. *fructus arbuti arboris* .
Armentarius . 6. 1250. *bubulcus, vel qui armenta pascit* .
Armipotens . 1. 34. *armorum potens, dominus Martis epitheton* .
Arquatus . 4. 334. *qui morbo regio laborat, ἰκτερικός* .
Arquus, arqui dicebant veteres pro Iride . 6. 525
Arteria, orum . 4. 532. *ductus a pulmone ad fauces, unde vox fertur* .
Articulare voces . 4. 555. *distinguere, & quasi artibus*

- zubus formare* .
 Articulatim . 4. 559. *per articulos* .
 Aspergo , inis . 6. 524. *imber , ros* .
 Aspectare *pro aspicere* . 3. 76
 Athenæa mœnia , *i. e. Athenarum* . 6. 749
 Atthis . 6. 1114. *Attica , Græciæ regio* .
 Auctare . 1. 51. *augere. frequentativum est* .
 Auctifici motus . 2. 571. *per quos augentur corpora* .
 Auctus , us . 2. 481. *augmen , magnitudo , moles* .
 Auctus , us . 2. 1121. *incrementum* .
 Auctus , us *pro scaturigine* . 6. 748. *Gifanius* .
 Averno loca . 6. 738. *pestiferos halitus exhalantia , qui avibus supervolantibus spiritum intercludunt . quasi ἀόρυα , i. e. sine avibus* .
 Augent *pro augentur* . 2. 1163
 Augmen *pro mole corporis* . 1. 435
 Avida pars *dictum videtur pro ingenti , vasta . sed Creechius improbat* . 5. 202
 Avidum auricularum . 4. 598. *avidarum aurium , mira audiendi cupidum* .
 Aurata metalla . 6. 811. *aurifodinæ* .
 Auxiliatus , us . 5. 1039. *auxilium* .

B

- B**abylonica . 4. 1023. *subaudi stragula , peristromata* .
 Barathro , onis . 3. 967. *stultus , barathro dignus . Alii legunt balatro* .
 Barbigeræ pecudes . 5. 898. *caprinum genus* .
 Baubari . 5. 1070. *latrare* .
 Bella anni *ver & autumnus* . 6. 373
 Blanditum . 2. 173. *blandiendo* .
 Bombus . 4. 550. *cornuum , aut tubæ mugitus* .
 Brachii *dissyllabum per synæresin* . 6. 433
 Bractea auri . 4. 731. *tenuissima auri lamina* .
 Britannum *prima longa* . 6. 1104
 Bucera sæcla . 5. 864. *boum genus* .
 Buceræ greges . 2. 661. *boum genus* .

C

- C**Achinnare. 1. 918. & 4. 1169. *cachinnū tollere.*
- C**acumen extremum corporis. 1. 593. *minima pars atomi, quæ tamen ab atomo divelli nequit, ob ipsius soliditatem.*
- C**adere pro minore in pretio haberi. 5. 1417
- C**æcare. 4. 326. *excæcare.*
- C**æcigenus. 2. 740. *qui ab ortu oculis captus est.*
- C**æcus pro eo qui videri non potest. ἀόρατος. 1. 278. & passim.
- C**æcus pro incognito. 5. 1004
- C**ælestum pro cælestium, i. e. deorum. 6. 1272
- C**ælos in quarto casu numeri multitudinis. 2. 1097
- C**æsura in carmine est syllaba illa quæ ex voce aliqua ceditur, ac post quemvis pedem relinquitur. V. fulget.
- C**alor pro æstate. 1. 175
- C**alor pro igni. 1. 786
- C**alx pro linea quæ in Circo alba creta ducebatur, ubi cursus finis erat. 6. 91
- C**ampi natantes pro mari. 6. 1140
- C**anceris. 5. 616. *vetus genitivus a Cancer.*
- C**anor. 4. 182. *cantus.*
- C**aput lucis Sol. 5. 294. i. e. fons, & origo.
- C**astus pro innocens. 5. 1024
κατάπληξις. 4. 1156. *stupor, terror, res admiranda.*
- C**atervatim. 6. 1142. *in frotta.*
- C**avea theatri. 4. 76
- C**aulæ pro poris & meatibus corporis. 2. 951
- C**aurus. 6. 134. *ventus ab occasu æstivo spirans.*
- C**onamen pro conatus. 6. 325
- C**ea. 4. 1123. *elegantia vestimenta quæ ex insula Cea apportabantur.*
- C**edere pro incedere. 5. 841
- C**entaurium. 2. 401. *tristissimi saporis herba.*
- C**eres ab Iaccho. 4. 1161. *quam scilicet Iacchus amat.*
- C**ernere pro certare, pugnare. 4. 965
- C**esse pro cessisse, per syncope. 1. 1104
- χαρίτων ἴα. 4. 1155. *Gratiarum una.*
- C**ibatus, us. 1. 1093. & 6. 1125 *cibus, alimentum.*

Cibus

- Cibus in totas diffunditur. *subaudi arbores, quamvis præcesserit arbuſta.* 1. 353
- Cicuta *pro calamo paſtorali.* 5. 1382
- Cinefactus. 3. 919. *in cinerem verſus.*
- Circum *pro circiter.* 5. 881
- Circum-cæſura. 3. 220. *περικοπή, ſummus cortex, ſuperficies.*
- Circum-cæſus. 3. 404
- Circumcurſare. 4. 402
- Circumretire. 5. 1151
- Circumtremere. 1. 1088
- Citus. 1. 996. *i. e. concitatus, celeriter motus.*
- Citus *prima producta a cio, is.* 2. 84. *citus vero prima correpta a cicio, es.*
- Clam eſſe *pro latere.* 5. 1156
- Clandestinus. 1. 779. *occultus, latens.*
- Clarare *pro declarare.* 3. 36
- Clarere. 6. 937. *clarum, & manifeſtum eſſe.*
- Clareſcere. 5. 1455. *clarum fieri.*
- Claricitare. 5. 945. *advocare, invitare.*
- Claudicat *pro deficit, ſive minus apparet.* 6. 1105.
- Creech.
- Clauftra vitæ. 6. 1151. *præcordia, & intima viſcera.*
- Clinamen. 2. 292. *declinatio.*
- Clinare *pro declinare.* 2. 243
- Cluere. 1. 120. *& paſſim eſſe, fama ferri, celebrari, audire.*
- Coactare *pro cogere.* 6. 1120
- Coactus, us. 2. 273. *impulſus violentus.*
- Cœptare. 1. 268. & 4. 112. *incipere.*
- Cognoſſe *per ſyncopen pro cognoviſſe.* 1. 332
- Cohiſſit *pro cohibuerit.* 3. 445
- Colere ævum *pro vitam ducere.* 5. 1144
- Collabefieri. 3. 600. *conquaffari, convelli.*
- Colli *pro colle.* 2. 317
- Colos *pro color.* 6. 207
- Colum. 2. 391. *vas per quod vina tranſmittuntur, ut puriora fiant.*
- Comitari. 1. 98. *παθητικῶς, pro deduci, a comito, as.*
- Commeditari *pro imitari.* 6. 111.
- Commorunt *pro commoverunt, per ſyncopen.* 2. 765
- Commutatus, us. 1. 795

- Compositura . 4. 329. *compositio . ἀρμογή .*
 Conitus , us . 1. 88. *ornatus , ornamentum .*
 Conata , παθητικῶς . 5. 386
 Con brachia suefaciunt . 6. 396. *consuefaciunt brachia . V. Tmesis .*
 Concedere pro *cedere* , & *locum dare* . 1. 1074. & *alibi sæpius .*
 Concelebrare . 1. 4. *replere , populosum & frequentem efficere ; celebris enim antiquis frequens .*
 Concieri pro *excitare* . 6. 826
 Conciliatus , us . 1. 576. & 2. 99. *coitus , concursus , concilium .*
 Concilium genitale . 1. 184. *concurfus atomorum ad gignendas res .*
 Concinnare pro *efficere* . 4. 1277
 Concio pro *turba confluenta* . 6. 710
 Concire . 6. 409. *convocare .*
 Concopulare . 6. 1076. *conjungere .*
 Concretius . 4. 1237. *magis concretum .*
 Concruciare . 3. 149. *simul cruciare .*
 Conductæ partes . 1. 651. *collectæ , ac stipatæ .*
 Condurare . 6. 968. *durum efficere .*
 Confercire . 6. 157. *constipare .*
 Conferre membra . 4. 1098. *rem veneream exercere .*
 Confervefacere . 6. 352. *vebementer calefacere .*
 Confieri pro *feri* . 2. 1069. & 3. 413. & 4. 292
 Confluxet pro *confluxisset* . 1. 986
 Confugiēt tenerascere mētem , *i. e. ad eam rationem confugient &c.*
 3. 767
 Congemere . 3. 947
 Congestus , us . 6. 724
 Coniectus , us . 3. 199. & 4. 956. *conjectio .*
 Coniscare . 2. 320. *arietare , capita opponere .*
 Conlabefactare . 1. 493. *lædere , corrumpere .*
 Conlabefactus . 4. 701. *quassatus , agitatus .*
 Conlaxare . 6. 232. *simul laxare .*
 Conlectus , us . 4. 416. *conlectio .*
 Conque globata . 2. 153. & *conglobata . V. Tmesis .*
 Con-

- Conque gregantur . 6.455.
 & congregatur . V. *Tmesis*.
 Conque putrescunt . 3.344.
 & computrescunt . V.
Tmesis .
 Conradere fidem, *i.e.* paul-
 latim conciliare . 1. 402
 Conreperere pro contrahi. au-
 daci translatione . 5.1218
 Conridere . 4. 81. simul
 ridere .
 Consanguineum pro con-
 sanguineorum . 3. 73
 Consequa pro consequens .
 5. 678
 Consistere pro constituere .
 6.10. Gifanius .
 Consopire . 6. 792. simul
 sopire .
 Consors pro consanguineo ,
 vel alio necessario . 6.1279
 Conspurare . 6. 21
 Constare pro esse . 1. 505.
 & passim .
 Constiterunt tertia per sy-
 stolen correpta . 5. 416
 Consumse pro cōsumfisse per
 syncopen . 1. 234
 Contage in sexto casu a cō-
 tages , ultima producta .
 3. 734. contagi fortasse
 legendum est .
 Contemplator pro contem-
 plare , imperativ . 6. 188
 Contemptim . 5. 1125. per
 contemptum .
 Continctus a continguo . 2.
 742
 Contractior . 5. 570. magis
 contractus .
 Contrectabiliter . 4. 664.
 ut contrectari innoxie pos-
 sit .
 Contremere . 5. 1220
 Contrudere . 6. 1252
 Contuimura contuor . 4.39
 Convellere pro corrumpere .
 3. 341
 Convifere . 1. 146. simul
 visere .
 Convestire luce . 2. 147
 Conus . 4. 431. figura nuci
 pineæ similis .
 Coalescere pro coalescere .
 2. 1061
 Cooluerint quadrisyllabum,
 duabus primis in unā lon-
 gam contractis . 2.1061
 Cooperuisse pentasyllabum,
 duabus primis per synære-
 sin in unam longam con-
 tractis . 5. 343
 Coortus,us a coorior . 6.671
 Coortus solis . 2. 1106.
 ortus .
 Copia fugæ . 1. 982. *i. e.*
 potestas fugiendi .
 Coplata pro copulata . 6.
 1086
 Corpus amittere . 1. 810.
 B b 4 &

- & alibi . *macrescere* .
 Corniger cervus . 3. 751
 Crateres Ætnæ . 6. 701.
 fauces nimirum .
 Crebra revisit pro crebro .
 2. 359. *Hellenismus est* .
 Crepare pro in ore semper
 habere, inculcare . 2. 1168
 Creperum . 5. 1295. *quod*
 crepitat & strepit .
 Crepitacula . 5. 230. *anea*
 vascula, quorum tinnitu
 infantium vagitus, &
 fletus supprimebatur .
 Cresse pro crevisse per synco-
 pen . 3. 683
 Creteus . 4. 298. *ex argil-*
 la, ex creta .
 Cretus pro creatus . 2. 905
 Cruentare pro maculare,
 infcere . 4. 1030
 Cruentum pro infectum . 6.
 1133
 Cujus pro cuiusquam . 3.
 931
 Cujuscujus pro cuiusque . 2.
 482
 Cujusviscumque . 3. 389.
 cujuscumque .
 Culturæ agri . 5. 1447
 Cumque particula expleti-
 va . 2. 113. & alibi .
 Cunctantior pro lentior . 3.
 193
 Cuppedo pro cupido . 1.
 1081. & *passim* . *vox ob-*
 soleta .
 Curetes . 2. 629. *ita dicti*
 Berecynthiæ sacerdotes .
 Cursu pro cursui . 6. 47

D

- D** Ædala tellus . 1. 7.
 i.e. ingeniosa, varia .
 Dare pro concedere . 3. 540
 Dare discessum pro discede-
 re . 4. 45
 Dari in lectum pro morbo
 decumbere . 6. 1247
 Deciderunt *tertia* per *systo-*
 len correpta . 5. 194. V.
 Systole .
 Dederunt *secunda* correpta
 per *systolen* . 4. 971. &
 6. 4.
 Dedicare pro indicare, o-
 stendere . 1. 368
 Deerrarunt *trisyllabum* per
 synæresin . 3. 873
 Deesse *dissyllabum* . 1. 44.
 V. *Synæresis* .
 Defit pro deficit . 2. 1142
 Deinceps *dissyllabum* per
 synæresin . 2. 333
 Delibrare . 3. 24. *decorti-*
 care, extenuare, demi-
 nuere .
 Deliquare . 1. 423. *aperte*
 ostendere, declarare .
 De-

- Demētire. 3. 465. *insanire*.
 Denfere & condensere pro
 densare & condensare . 1.
 393. & 396
 Denferier pro denseri . 1.
 648. V. *Paragoge* .
 Deorsum *dissyllabum* . 1.
 363. & 4. 632. V. *Syn-
 æresis* .
 Depactus pro defixus . 2.
 1087
 De plano . 1. 412. *exigua
 opera , non magno conatu .
 Metaphora sumta est ab
 illis qui de plano loco ,
 tamquam arbitri ; non ex
 tribunali , tamquam ju-
 dices , sententiam ferunt* .
 Deplexus . 5. 1320. *vinclis
 solutus* .
 Depugnare . 4. 1009
 De quavis una re . 1. 417.
*de quibusvis singulis re-
 bus* .
 Deridiculum . 3. 778. *risu
 maxime dignum* .
 Derivare pro desletere . 2.
 365
 Deruptus pro abruptus , di-
 vulsus . 6. 538
 Desidies pro desidia . 5. 49
 Desierunt *tertia correpta
 per systolen* . 4. 404
 Desipientia . 3. 498. *de-
 mentia* .
 Desubito . 2. 265. & 3.
 643. *statim* .
 Diæresis *figura est resolutio
 vocalium conjunctarū , aut
 diphthongorum , qua sa-
 pius utitur veteres poëtae* .
 Diastole *figura syllabas bre-
 ves producit . Vide exem-
 pla suo loco* .
 Diæti Curetes . 2. 633.
*ita dicti a Diæto , Cre-
 tæ monte* .
 Dicunt *sine recto casu a quo
 verbum pendeat* . 1. 466.
*Has ellipses frequentissime
 adhibet Lucretius* .
 Didere . 3. 246. & alibi .
distribuere .
 Dididerunt *tertia per systo-
 len correpta* . 6. 2
 Diditur pro dividitur . 2.
 1125
 Differentia . 4. 640. *diffe-
 rentia* . . .
 Diffusilis æther . 5. 468.
qui facile diffunditur .
 Diis *monosyllabum per syn-
 æresin* . 2. 1092. & *passim* .
 Diluviare . 5. 388. *dilu-
 vione obruere* .
 Disjectus , us . 3. 941.
dissipatio .
 Dispandere . 6. 598
 Dispanfæ in sole vestes .
 1. 307

Dis-

- Dispendii trisyllabum per
synaresin . 2. 1127. sic
alia sexcenta .
 Dispensus pro dispansus ,
porrectus . 3. 1001
 Displodere . 6. 130. cum
sonitu rumpere .
 Dispositura . 1. 1026. *dis-*
positio , *ordo* .
 Disposita . 2. 643. *disposi-*
ta .
 Disque supatis . 1. 652. &
dissupatis . V. *Tmesis* .
 Dissepere . 1. 998. *quasi se-*
pe , *ac termino disjunge-*
re .
 Dissepta faxea . 6. 951. *do-*
morum parietes .
 Disserpere . 6. 546. *buc il-*
luc serpere .
 Dissoluat quadrisyllabū pro
dissolvat . 1. 224. V.
Diæresis .
 Dissupat pro dissipat . 1.
 351
 Distantia pro discrimen . 2.
 373
 Distare pro differre . 1. 614.
 & *alibi* .
 Distractor . 4. 958
 Disturbat pro disturbavit ,
ultima producta . 6. 586
 Diversus . 3. 803
 Divisor . 4. 958
 Divitior pro ditior . 5. 1114
 Dius . 2. 172. *almus* , *di-*
vinus .
 Dius pro aëreo , seu diurno .
 1. 23. & *alibi* .
 Documen pro documentum .
 6. 391
 Dolia curta . 4. 1020. *va-*
sa fictilia fracta , *in an-*
gulis viarum posita , *in quæ*
Romani mejere soliti erāt .
 Doloris corpora . 2. 466.
i. e. acuta , *quæ sensum*
pungunt & vellicant .
 Dominantior . 3. 398. &
 6. 237. *potentia majore* .
 Donicum pro donec . 2. 276.
 & *passim* . *vox obsoleta* .
 Δορκός . 4. 1154. *caprea* .
 Duellica trisyllabum per
synaresin . 2. 660. *belli-*
ca .
 Dulcire pro dulcescere . 2.
 473
 Dumtaxat pro scilicet . 2.
 122
 Duramen aquarum . *gla-*
cies . 6. 529
 Durateus equus . 1. 477.
ligneus . Δύρον enim ve-
teres Græci pro ξύλον li-
gnum dicebant . Gifanius.
 Duriter . 5. 1401

E con-

E

E Contentibus exire .
5. 831. *grandem, & insignem feri.*

E supero . 2. 227. *subaudi loco.*

Ea propter . 4. 314. *propterea.*

Eadem sexto casu numeri *singularis, dissyllabum per synæresin.* 4. 748

Eadem sexto casu ; *subaudi via.* 6. 993

Eadem aliis quiete sopitus . 3. 1051. *i. e. eadem ac alii.*

Eadem turpi facere . 4. 1167. *i. e. eadem quæ turpis facit.*

Eadem dissyllabū per *synæresin.* 3. 507

Ecquænam sit finis . 1. 952. *num aliqua sit finis.*

Eclipsis figura est quoties *in cum vocali adjuncta, absorbetur a proxima dictione a vocali incipiente.*

Hanc veteres poëta sæpius negligebant. Ita noster :

Corporum augebit numerum . 1. 437. *& alibi sæpius.*

Eclipsis neglectæ exempla . 2. 679. 3. 197. & 1095.

& 4. 1267. & 6. 275

Effervere *tertia brevi ab effervo, is.* 2. 928

Efferviscere *pro effervescente.* 3. 296

Effigias *quarto casu pluralis numeri, ab effigia, æ.* 4. 46

Efflare . 6. 681. *foras flare.*

Efflare colorem *pro amittere, καταχεῖν κῶς.* 2. 831

Egigni corpore *pro gigni e corpore.* 2. 702

Egregie *pro valde.* 1. 736

Egregius *comparativū neutrius generis.* 4. 469. *magis egregium.*

Ei *pro I in quarto casu numeri multitudinis, in plerisque nominibus tertiæ declinationis. Ita frugiferenteis, suaveis, amneis, monteis, rapaceis, & alia infinita. quam tamen scribendi rationem improbat Gifanius.*

Eicit *dissyllabum per synæresin.* 3. 890. & 4. 1266

Ejectus, us . 4. 957. *ejectio.*

Elephas *morbus.* 6. 1112. *lepræ genus.*

Emissus, us . 4. 206. *emissio.*
Em-

- Empedoclis Acragantini
*philosophi sententia de re-
 rum principiis . 1. 717*
 Enare pro emergere . 3. 590
 Endo pro in, ἀρχαῖως .
 2. 1096
 Endogredi pro ingredi . 1.
 83. endo enim pro in di-
 cebant veteres .
 Endopedita . 1. 241. *arête,*
implicite , perplexe .
 Ergo statuarum , & nomi-
 nis . 3. 78. *i. e. caussa .*
 Erumpere se . 4. 1108. *ef-*
ferre .
 Escit pro erit . 1. 613.
ἀρχαῖως .
 Esse eorum . 4. 99. *natura*
eorum .
 Esse morbo , & morti . 6.
 1093. *i. e. morbum , &*
mortem afferre .
 Est pro accidit , contingit .
 6. 1197. & *alibi .*
 Est coërcens pro coërcet . 3.
 397
 Etesia flabra Aquilonum .
 5. 741. & 6. 716. *certo*
anni tempore spirantia ,
quibus Nilus tumefactus
in agros exundat .
 Evēta Lucretius vocat quæ
rerum accidentia recen-
tiores philosophi appel-
lant . 1. 451
 Evius Evan . 5. 742. *Bac-*
chus .
 Ex omnia surgunt . 6. 788.
omnia exsurgūt . V. Tmesis .
 Exæstuaræ æstus . 6. 816
 Exanimum pro exanime . 1.
 774. & 6. 705
 Exaugere . 5. 612
 Excierunt tertia per systo-
len correpta . 4. 41
 Exēplare pro exēplar . 2. 123
 Exesor . 4. 221. *qui exedit .*
 Exest pro exedit . 3. 1006
 Exire pro effugere , evadere .
 6. 1204. & 1215
 Exitialis . 2. 569. & 6. 565.
exitium afferens .
 Exoreretur pro exoriretur .
 2. 506.
 Exos , exossis . 3. 721. *si-*
ne ossibus .
 Exossatus . 4. 1265. *ossibus*
quasi loco motis .
 Exspergi . 3. 827. *spargi*
foras .
 Expergitus . 3. 942. *exper-*
gefactus .
 Explaudere . 4. 714
 Exspuere rationem ex ani-
 mo . 2. 1041
 Extare pro esse . 1. 337.
 & 619. *item passim .*
 Exsuperare pro superabun-
 dare . 5. 385
 Extentare . 3. 489. *extēdere .*
 Exte-

Extenuantur tetrasyllabum
per *synæresin* ; *secunda*
producta . 4. 1256
Extrarius . 4. 278. *qui ex-*
tra est .

F

Fabrica . 4. 516. *edi-*
ficatio .

Fabricator . 3. 473

Fac monosyllabum breve . 2.
484

Facessere . 6. 957. *abire* ,
discedere .

Facit are pro arefacit , *mi-*
ro loquendi genere . 6. 962

Fæcula . 2. 430. *condi-*
menti genus .

Falciferi currus . 3. 642.
quibus falces adligatæ ad
obvios in præliis dissecan-
dos .

Famul pro famulus . 3. 1048

Fatisci pro fatiscere , *rimas*
agere . 5. 309

Femen , inis . 4. 826. *fe-*
mur .

Ferruginus . 4. 74. *ferru-*
ginei coloris .

Fervere secunda correpta a
fervo , *is* . 2. 41. & *ali-*
bi .

Ferviscere pro fervescere . 3.
290

Fidæi secunda producta . 5.
103

Filatim distractus color .
2. 830. *in tenuja fila* .

Filum pro corporum extre-
mitate , & *circumcæsura* .
5. 573. & *alibi* . *il contor-*
no, ut pictores loquuntur .

Flammare . 2. 671. *inflam-*
mare , incendere .

Flammescere . 6. 669. *in-*
flammari .

Flexura . 4. 313. *flexus* .

Flixere pro conflixere . 2.
85. *Id moris habet Lu-*
cretius , ut verbis simpli-
cibus utatur pro compositis
, & rursus compositis
pro simplicibus .

Fluctifragum litus . 1. 306.
quod fluctus frangit .

Fluenter . 4. 226. *fluxu*
quodam .

Flutare pro fluitare . 3. 190

Fluvidum trisyllabum ne-
glecta esthlypsi τὴ m . 2.
465

Fluvidus pro fluidus . 2.
463

Fluxum pro rimosum . 6. 19

Formamentum . 2. 818.
forma , figura .

Formatura . 4. 556. *forma* .

Forlit pro forsit an . 6. 735

Fragor pro divisione , qua
res

- res franguntur.* 1. 748
 Fragosus. 2. 859. *asper, exesus.*
 Freta ætatis. 4. 1024. *prima adolescentiæ fervor.*
 Fretu pro *freto*, ablat. 1. 721
 Fretus anni *vocantur a Lucretio ver & autumnus; quod hæ tempestates inter frigus, & calorem, quasi fretum, sitæ sint.* 6. 363
 Friare. 1. 887. *minutatim concidere, exterere.*
 Frötibus pro *fronte.* 5. 1033
 Fructus *participium a frutor.* 3. 953
 Fuat pro *fuerit.* 4. 641
 Fuerunt *secunda per sytolen correpta.* 5. 676
 Fugitare. 4. 325. *fugere.*
 Fulgere *secunda brevi.* 5. 1094
 Fulget *secunda producta, licet vocalis sequatur; ope scilicet diastoles, vel ob morulam cæsurae. etenim inter ultimam syllabam vocis antecedentis, & priorem subsequentiæ minima quædam pausa fit a pronuntiante, qua cæsurae brevis tempus produci-tur.* 2. 27. *Sexcenta exempla similia cum apud Lucretium, tum apud reliquos poëtas invenire est.*
 Fulgit pro *fulget.* 5. 767
 Fungi pro *pati.* 1. 442. & 3. 169
 Fuvat pro *fuerit.* 1. 387. *Archaismus.*
- G
- G** Alli. 2. 614. *Matris deorum sacerdotes abscissa virilitate, ita dicti a Gallo Phrygiæ fluvio, cujus aqua epota in furorem agebantur.*
 Geli pro *gelu.* 5. 206. *a gelus masculino.*
 Gelum, i. 6. 877
 Gemmare. 2. 319. *rore, quasi gemmulis, madere.*
 Generales maculæ. 1. 584. *cujusque generis propriæ.*
 Generatim. 1. 21. *per sua quæque genera.*
 Genitabilis. 1. 11. *vi gignendi præditus.*
 Genitaliter. 4. 1251. *generationi convenienter.*
 Geno. 1. 130. & *passim. veteribus idem ac gigno.*
 Gerere pro *edere, producere.* 1. 718
 Glacies æris. 1. 494. *elegantè dictum pro æris ri-*

- rigore, ac duritie.*
 Glandiferæ quercus. 5. 937
 Glomer lanæ. 1. 361
 Glomeramen. 2. 453. & 5. 725. *globus convolutus.*
 Grandescere. 1. 192. *augeri.*
 Gravatum. 3. 388. *agre, difficile.*
 Gravidæ; *subaudi* meretrices, *quamvis præcesserit* scorta. 4. 1269
 Guberna. 2. 553. & 4. 441. *gubernacula navium.*
 Gubernaculum. 4. 902. *gubernaculum.*
- H
- H**Abent *pro sunt.* 1. 1068
 Habere *pro debere.* 6. 711
 Hac re *pro idcirco.* 1. 173
 Harmonia *Graji est habitus vitalis corporis.* 3. 101
 Harmoniæ Veneris, 4. 1241
 Haustra. 5. 517. *modioli rotæ additi, qua utebantur ad hauriendam aquam.*
 Heliconiadum comites. 3. 1050. *poëtæ Musarum affectæ.*
 Heracliti *Philosophi sententia de rerum principiis.* 1. 639
 Hiatus *fit in carmine, quando vocalis in fine dictionis, insequente vocali alterius dictionis, non eliditur, & Synalæphe negligitur; ut* 2. 617. *Vivam progeniem QUI in oras luminis edant.*
 Hiatus *ope longa syllaba correpta.* 4. 70. *Nam certe jaCI, atque emergere multa videmus.*
 Hilarus *pro hilaris, & vegetus.* 2. 1122
 Hilum *pro aliquid.* 3. 221. & *alibi.*
 Hiscere. 4. 64. *os ad loquendum aperire.*
 Hisce rebus *pro has ob res.* 6. 647
 Homerus *semperflorens.* 1. 125
 Homœomeria. 1. 830. & 834. *ὁμοιόμερεια, partium similitudo; vox ab Anaxagora usurpata in explicanda sententia sua de rerum principiis.*
 Homulli. 3. 927. *homunciones, bomunculi.*
 Horriferum. 5. 219. *horrorem incutiens.*
 Horrifice. 2. 609. *cum hor-*

- horrore , ac formidine .
Humani pro homines . 3. 80
Humectus stomachi tenor .
 4. 636. *vis illa cibos con-*
coquendi , & in liquorem
solvendi , quæ in stoma-
cho est .
Humos pro humor . 6. 1185
Hypermeter versus est , cum
syllaba in fine redundat ,
quæ absorbetur a vocali
sequentis versus ; ut 4.
 1003. **Accipitres somno**
in leni si prælia , pugna-
que Edere &c. & 5. 847
- I
- J** **Acère pro contemni .** 5.
 1272
Ignescere . 6. 300. *ignis*
naturam contrahere .
Idem dissyllabum per syn-
æresin . 1. 166. & 4. 399
Illæ pro illius . 4. 1052. &
 1076
Illi pro illic . 1. 1064
Illam pro illorum per synco-
pen . 3. 513
Illuvies . 6. 1268. *sordes .*
Im pro eum . 3. 876. ἀπ-
 χαρκῶς .
Imbibere pro inducere in a-
nimum . 3. 1010
Imbri pro imbre . 6. 265
- Immemorable .** 4. 193.
quod verbis explicari non
potest .
Impetus cæli . 5. 201. *am-*
plitudo , vastitas .
Impigræ secunda longa . 5.
 1451
In manibus pro repente . 4.
 818
In morte gravescant . 3.
 1035. *ingravescant morte .*
V. Tmesis .
In offensu esse 3. 954. *of-*
fendere .
In summa pro denique . 3.
 84
Inanire . 6. 1003. *inanem*
reddere .
Inædificare . 6. 263. *super-*
struere .
Incautum scelus . 6. 389.
a quo sibi non cavent ho-
mines .
Incēdii trisyllabum per syn-
æresin . 6. 673. *ita con-*
chylia , absinthia , &
alia multa .
Inceste . 1. 99. *turpiter ,*
impure , impie .
Inciderunt tertia per systo-
len correpta . 6. 1173
Inciliare . 3. 976. *increpa-*
re : verbum obsoletum .
Incomitatus , παθητικῶς .
 6. 1223. *sine comitibus .*
 Inde

- Inde loci** . 5. 438. & *alibi*.
loci abundat .
- Indeptus pro eo qui occupavit**, *ab indipiscor* . 3. 213
- Indu jacere pro injicere** . 5. 103
- Induperator** . 4. 964. *imperator*, *per epenthesein* .
- Inermus pro inermis** . 5. 1291
- Inferne ultima brevis** . 6. 186
- Infit pro incipit** . 3. 514
- Ingenerascere** . 3. 745. *intus gigni* .
- Ingratis adverbium** . 3. 1082. *contra voluntatem* .
- Init secunda producta ob casuram** . 4. 340
- Initium trisyllabum**, *ultimis duabus per syneresin contractis* . 2. 269. & 3. 272
- Initus pro initium** . 1. 384
- Initus** . 1. 13. *ingressus*, *eis* & .
- Inlaqueare** . 4. 1138. *laqueo constringere* .
- Innumerabiliter** . 5. 275
- Innumeralis pro innumeralis** . 2. 1086
- Inolens olivum** . 2. 849. *oleum nullo præditum odore* .
- Inops amor** . 4. 1135. *qui voto non potitur* .
- Inque genuntur** . 3. 745. & *ingenuntur* . V. *Tmesis* .
- Inque gredi** . 4. 885. & *ingredi* . V. *Tmesis* .
- Inque merenteis** . 2. 1104. & *immerenteis* . V. *Tmesis* .
- Inque pediri** . 3. 483. & *impediri* . V. *Tmesis* .
- Inque tueri** . 4. 717. & *intueri* . V. *Tmesis* .
- Inque valebunt** . 2. 301. & *invalebunt*, *i.e. invalescent* . V. *Tmesis* .
- Infatiabiliter** . 6. 978
- Infedabiliter** . 6. 1174. *insatiabili aviditate* .
- Infensile** . 2. 865. & *passim*. *quod sentiri nequit*, *vel quod sensibus caret* .
- Infertim** . 2. 114. *se inferendo* .
- Infessus pro obsessus** . 2. 520
- Infilia** . 5. 1352. *textorum tela quedam* .
- Infinuare omnes latebras** . 1. 410. *subaudi te* .
- Infinuarit** . 3. 484. *subaudi se* .
- Instinctus** . 1. 924. *instigatus* .

- Institerunt**, *tertia per sy-*
stolen correpta. 1. 407
Instructa aliena rogorum,
i. e. strues alienorum ro-
gorum. 6. 1282
Insuerit pro insueverit. 4.
 878
Intaetile. 1. 438. *quod*
tangi nequit.
Intaetus, us. 1. 455. *qua-*
litas tactui contraria.
Integere. 3. 22
Integra, *secunda producta*.
 3. 705
Integros, *secunda produ-*
cta. 4. 2
Inter enim cursant. 3. 263.
intercursant enim. V.
Tmesis.
Inter enim jecta est. 3.
 872. *interjecta est enim*.
 V. *Tmesis*.
Inter enim sepit. 4. 946.
intersepit enim. V. *Tmesis*.
Inter quaecumque pretan-
tur. 4. 830. *quaecumque*
interpretantur. V. *Tmesis*.
Inter quasi rumpere. 5. 288.
quasi interrumpere. V.
Tmesis.
Intercludere animam. 6.
 1264. *suffocare*.
Interdatus. 4. 866. *immis-*
sus, injectus.
Interferi. 3. 885. *interfici*.
- Interfodere**. 4. 720
Internoſcere. 4. 246. *di-*
gnoscere.
Interſepire. 4. 946. *inter-*
cludere.
Interſitus. 5. 1376. *inſi-*
tus.
Interſtinguere. 5. 760. *ſuf-*
focare.
Intervomere. 6. 894
Inula. 2. 430. *genus herbe*
amaræ.
Inurgere. 5. 1034
Inutilitas. 5. 1273
Iphanassa. 1. 86. *Agame-*
mnonis regis filia, alio
nomine Iphigenia, quam
pater Dianæ immolavit.
vide fabulas.
Ire pro mori. 3. 525
Irritât pro irritavit; *ulti-*
ma longa, licet ſequatur
vox incipiens a vocali. 1.
 71. *idem obſervatur in a-*
liis verbis ita contractis.
 Ἰσχυρὸν ἐρωμένιον. 4. 1159.
gracilis amicula.
Italia terra. 1. 722
Itere pro itinere. 5. 652
Itiner pro iter. 6. 338.
ἀρχαῖκός.
Itus, us. 3. 389. *gressus*.
Juvenus equus. 5. 1073.
i. e. florenti ætate. pul-
lus equinus.

Juventas pro *juventus*. 5.
886

Juxtim pro *juxta*. 4. 504

L

L Abascere. 1. 538. &
4. 1279. *labare, de-*
ficere.

Labi pro *labe*. 5. 928

Labiosus. 4. 1162. *crassis*
labiis.

Labrorum tenuis. 1. 939.
& *alibi. usque ad labia*
tantum.

Lacere pro *illicere*. 4. 1200

--- pro *vincire*. 4. 1139

Lacrumæ pro *lacrimæ*. 1.
126

Lædere pro *illidere*. 5. 999

Lætificus. 1. 194. *letus,*
vigens, letum faciens.

Lævare. 5. 1266. *læviga-*
re, polire.

Lævior. 2. 423. & 4. 154.
qualitas asperitati oppo-
sita.

Lampada vitæ tradunt,
quasi cursores. 2. 78.
Athenienses in quibusdam
festis currebant accensam
facem gestantes; qui cur-
sum perfecerat, cursuro
alteri facem tradebat.
Hoc Lucretius eleganter

ad generationem transfu-
lit.

λαμπάδιον. 4. 1158. *fa-*
cula, parva lampas.

Lampas pro *sole, ac die*.
6. 1196

Lanam facere. 5. 1353.
lanificium exercere.

Lapidi pro *lapide*. 1. 883

Laqueata templa. 2. 28.
laquearibus ornata. Sunt
autem laquearia tigno-
rum interstitia, item for-
nicum partes concava.

Largificus. 2. 627. *largus,*
abundans.

Largifluus. 5. 597. *large*
fluens.

Largiter auferre. 6. 622.
multum detrahere.

Lateramen pro *latus*. 6.
232

Latufculum. 4. 312. *par-*
vum latus.

Lauricomi montes. 6. 151.
lauretis confiti.

Lex. 5. 1317. *leænæ.*

Levisomnus. 5. 862. *vigil.*

Libella, *prima producta*. 4.
518. *instrumentum quo*
fabri utuntur ad parietes
dirigendos.

Licet quamvis. 6. 600.
& 620. *τὸ licet abunda-*
re videtur.

- Limare pro decerpere, de-
radere. 3. 11
- Liquentia, prima longa. 4.
135
- Liquidus prima producta,
quæ alioquin brevis est.
1. 350. & 3. 428
- Liquitur prima longa, pro
dissluit, liquefcit. 2. 1132
- Liquor prima producta. 1.
454
- Loca pro utero mulieris. 4.
1260
- Loca prompta. 6. 1265.
publica, omnibus paten-
tia.
- Loci pro utero mulieris. 4.
1239
- Longiter. 3. 676. longe.
- Loquaculus diminutivum a
loquax. 4. 1158
- Lucas boves appellarūt ve-
teres Romani elephantos,
quod primum eos in Lu-
canis vidissent. 5. 1301.
& 1338
- Luci pro luce. 4. 236. &
6. 875.
- Lucifer, a, um. 5. 725.
lucem afferens.
- Ludificare pro decipere. 1.
938. & alibi.
- Luella. 3. 1028. pœna qua
luitur sceleris macula.
- Luror. 4. 334. color tæ-
ter, ex viridi & luteo
mistus.

M

- M**Achina pro inventum,
ratio. 4. 1112
- Maçtabilis plaga. 6. 805.
gravissimus, & mortifer
ictus.
- Maçtæus, us. 1. 100. oc-
cisso, cædes.
- Maçtus pro cæsus. 5. 1338
- Madere pro ebrium esse. 4.
793
- Magnesi trisyllabum per
synaresin. 6. 1062
- Magnesium saxū. 6. 1062.
magnes, qui ferrum tra-
hit.
- Male factum cum est ani-
mo. 3. 596. cum animus
deficit.
- Malis mandare. 2. 637.
comedere, dentibus conte-
rere.
- Manabile frigus. 1. 535.
quod usque ad viscera pe-
netrat.
- Mancupio aliquid dare. 3.
984. proprium efficere.
- Mancupium pro mancipiū.
3. 984
- Manenda sit ætas pro ma-
nendum sit ætate. 3. 1088
- Man-

- Mannus** . 3. 1076. *parvus equus , gradarius .*
- Manus dare pro concedere** . 2. 1129
- Mare pro mari** . 1. 162. *Ita Catullus carm. 4. cum veniret a mare novissimo .*
- Matuta** . 5. 655. *Aurora dea , ita Romanis vocitata .*
- Maximitas** . 2. 497. *enormis magnitudo .*
- Meditatus** , *παθητικῶς* . 4. 1175
- Mele** . 2. 412. *μέλι , carmina .*
- Melibœa purpura** . 2. 499. *a quodam Thessaliæ oppido cognomine ita dicta .*
- Melicus** . 5. 335. *lyricus , qui ad carmina pertinet .*
- Melitenſia** . 4. 1123. *elegantia vestimenta , quæ ex insula Melita apportabantur .*
- μελιχροῦς* . 4. 1153. *meliei coloris :*
- Membrana** , *ultima producta ope cæsurae* . 4. 48
- Membratim** . 3. 526. *per membra singula .*
- Meminiſſe jacet** . *i. e. memoria* . 4. 769. *verbum loco nominis .*
- Memmiades pro Memmius** . 1. 27. *& alibi .*
- Mendose** . 4. 506. *perperam .*
- Metus** . 1. 93. *dictum videtur pro superstitione .*
- Metutum** . 5. 1139. *participium obsoletum a metuo ,*
- Minere pro imminere** . 6. 562. *& 1193*
- Minitari** . 1. 69. *minari .*
- Minores pro posteris** . 5. 1196
- Minutatim** . 2. 1131. *paullatim .*
- Minute** . 6. 352
- Misere alicui esse** . 3. 874
- Missus , us** . 4. 410. *jaetus .*
- Mistim** . 3. 565. *conjugetum .*
- Mobilitare** . 3. 201. *mobilem efficere .*
- Moderanter** . 2. 1096. *quædam certa ratione , ac modo .*
- Moderatim** . 1. 324. *modo & ratione , paullatim .*
- Modus pro finis** . 1. 1007. *& alibi .*
- Mœnia mundi appellare videtur Lucretius ultimum cæli ambitum , qui omnia interiora quasi circumvallat** . 1. 74. *& passim .*

- Mœri pro muri** . 4. 221. ἀρχαῖκως .
Molossûm pro molossorum . 5. 1062
Momen . 2. 220. & alibi .
momentum , motus , impulsus .
Momen ponti . 6. 473 .
pontus ipse mobilis .
Montivaga fera . 1. 405 .
quæ per montes vagatur .
Movendi initum unde res
quæque capiat . 1. 384 .
subaudi se .
Movetur sensiferos motus .
 3. 568. *Hellenismus* . Ita
Horatius Ep. 2. l. 2. agrestem Cyclopa movetur .
Multangulus . 4. 658. *plures habens angulos* . πολύγων⊙ .
Multesima pars . 6. 651 .
 πολλοσὸν μέρος⊙ . *cui multæ debent esse pares aut similes ad constituendum totum* . Nonius ,
 Gifanius .
Multigenus . 2. 335. *multorum generum* .
Multimodis . 1. 894. *multis modis* .
Multimodus . 3. 869. *multiplex , varius* .
Multiplex , secunda producta . 2. 162. & 4. 208 .

- Munificare** . 2. 625. *muneribus afficere* .
Munita viaï . 3. 497. *i. e. via munita* .
Musæus lepor . 1. 933. &
 4. 9. *i. e. poetica venustas* .
Mussare pro dubitare . 1. 658. *pro submissa voce murmurare* . 6. 1177
Mutua pro vicissim . 4. 302

N

- N** **Asi primoris acumen** .
 6. 1191. *extremus nasi apex* .
Naviter . 1. 526. *omnino* ,
 πάνυ ἀκριβῶς .
Nec me animi fallit . 1. 137. & 921. *subaudi ratio* .
Necessum pro necessitatem .
 2. 289
Necessum est . 4. 120. *necesse est* .
Negitare . 4. 911. *negare* .
Nenu pro non . 3. 200. &
 4. 716. ἀρχαῖκως .
Neptuni corpus acerbum .
 2. 471. *maris aqua salsa* .
Nequa . 1. 268. *subaudi ratione* .
Nexare . 2. 98. *nectere* .
Nexilis vestis . 5. 1349-
 ne-

- noctendo facta* . aggrup-
 pata .
 Nictantia fulgura . 6. 181.
micantia .
 Nictari pro niti . 6. 836
 Nigrare . 2. 732. *atro co-*
lore esse .
 Nigror . 3. 39. *nigredo* .
 Nilum pro nihilum , per
contractionem . 1. 206. &
alibi passim .
 Ningues pro nives . 6. 736
 Nifus . 4. 904. *conatus* .
 Nifus pedum . 5. 912. *gref-*
sus pedum , quibus tota
corporis moles inimitur .
 Nixare pro conniti . 3. 1013
 Nixari pro niti . 4. 509
 Noctivagus . 4. 586. *qui*
vagatur noctu .
 Nodum anni appellat æ-
quinocctiale punctum Lu-
cretius . 5. 687
 Nominitare . 3. 353. & 4.
 48. *nominare , appellare* .
 Non sensus pro eo quod sen-
sus non habet . 2. 930
 Nonne videre . 2. 16. *sub-*
audi est , vel licet .
 Nothum Lunæ lumen . 5.
 575. *non proprium , sed a*
Sole acceptum .
 Notities pro notitia . 5. 183
 Nulla una pro nulla omni-
no . 2. 1077. & *alibi* .

Nullius *secunda correpta per*
systolen . 1. 225. & 925.
sic illius , totius , ullius ,
V. Systole .
 Numen pro nutu . 3. 145.
 -- -- pro motu . 4. 180
 Numerum pro numerorum .
 5. 1408

O

- O** pro I *usurpabant vete-*
res . sic olli pro illi .
 1. 673
O pro V *Archaismi genus* .
vulnere pro vulnere . 1. 35.
 & *alia multa* .
 Obbrutescere . 3. 544. *stu-*
pidum , & inertem fieri .
 Obsidit ab obsido , *secunda*
longa . 4. 352
 Obstipus . 4. 519. *in al-*
teram partem flexus .
 Obturare amorem edendi .
 4. 867. *saturare* .
 Obturgescere . 6. 658. *cir-*
cum turgescere .
 Occiderunt *tertia per systo-*
len correpta . 3. 1041
 Occipere . 5. 887. *incipere* .
 Odos pro odor . 4. 88
OE pro V *genus Archai-*
smi . mœnera pro mune-
ra . 1. 30. & *alibi . sic*
pœnire pro punire , &
 C c 4 mœ-

- mærorum pro murorum
apud Virgil. Æneid. 10.
 24.
- Offectus pro obstructus, so-
 pitus. 4. 767
- Offensare. 6. 1051. *impin-*
gere.
- Offensus, us. 2. 223. &
alibi. occursatio. --- pro
offensione, ac tædio. 3.
 954
- Olescere pro augeri, adole-
 scere. 2. 1130
- Olivum pro oleum. 2. 392
- Olli pro illi. 1. 673. & *alibi.*
- Omne, *Lucretio est spatium*
illud infinitum, extra
bunc orbem, in quo mun-
dos innumerabiles ex ato-
mis fortuito concurrenti-
bus quotidie nasci, ac
quotidie interire, ipse ac
ceteri Epicurei ridicule
contendunt. Græcis τὸ
πᾶν. 1. 75. & sæpius.
Hoc alibi poëta rerum
summam, & summam
summarum appellat.
- Omne genus simulacra. 4.
 739. *omnis generis. Ita*
Catullus: Aucupia om-
ne genus.
- Omnigenus. 2. 758. &
alibi. omnis generis.
- Omnimodis. 1. 684. & 2.
 488. *modis omnibus, om-*
mnino.
- Omniparens terra. 5. 260.
unde oriuntur omnia.
- Omniparentes terræ. 2. 705
- Omnituentes sensus. 2.
 942. *qui omnia tuentur,*
& percipiunt, juxta Lu-
cretium.
- Omnium dissyllabum per
synæresin. 2. 910. & 5.
 1022
- Opella. 1. 1107. *parva o-*
pera, parvus labor. Sic
opella forensis apud Ho-
ratium in Epistolis.
- Opinatus, us. 4. 467.
opinatio.
- Oppilare. 6. 725. *obstruere.*
- Opplere. 2. 145. *replere.*
- Opposta. 4. 151. *opposita.*
- Oppressus, us. 1. 851. *op-*
pressio.
- Orbi pro orbe. 5. 75. & 1345
- Orbus pedum. 5. 838. *pe-*
dibus carens.
- Ordia. 4. 32. *primordia,*
rerum principia.
- Organici. 2. 412. *qui or-*
gana pulsant, vel citharas.
- Organicus saltus Helico-
 nis. 3. 133. *citharis reso-*
nans.
- Ossifraga. 5. 1078. *avis*
quæ ossa frangit.

P

PÆdor . 6. 1267. *squalor, immundities.*

Palantes . 2. 10. *errabundi, vagi, dispersi.*

παλλάδιον . 4. 1154. *parva Pallas.*

Palpebræ, *secunda longa.* 4. 950

Panaces . 4. 123. *panacea, genus herbæ odoratæ.*

Panchæi odores . 2. 417. *Arabici; Panchaia enim Arabiæ felicitatis pars.*

Pandæ naves . 5. 1441. *curvæ, cavæ.*

Pandionis populus . 6. 1141. *Athenarum, ubi Pandion rex imperavit.*

Pangere . 1. 26. *scribere; quod stilum in cera pangere, seu figere scribentes solerent.* Gifanius.

Pappi . 3. 387. *flores carduorum levissimi.*

Paragoge figura est additio syllabæ in fine vocis, ut proferriar . 1. 208. & passim non tantum apud Lucretium, sed etiam apud alios veteres poetas.

Parti pro parte . 5. 512. & 6. 557

Participari . 3. 692. *par-*

ticipem fieri.

Particulatim . 3. 541. *per singulas particulas.*

Partire . 5. 683. *partiri, dividere.*

Parum multa pro pauca . 6. 779. & alibi.

Pascua rura . 5. 1247. *passionibus apta.*

Partum turpe . 2. 680. *malus & illicitus questus.*

Pavire pro tundere . 2. 376

Pausa pro finis . 1. 748

Pauxilli . 1. 835. *diminutivum a pauci.*

Pauxillus a paullus, quod veteribus est parvus . 3. 230. Gifanius.

Pecubus . 6. 1130. *pecoribus.*

Pelage quarto casu numeri multitudinis . 5. 36. τὴ πελάγη.

Pellacia . 2. 559. & alibi. *fallacia, a pelliciendo, sive in fraudem trahendo.*

Pellacia ponti . 5. 1002. *maris tranquillitas.*

Pellicere . 5. 1003. *in fraudem trahere.*

Penetrabile . 1. 495. *quod penetrare potest.*

Penetralior . 2. 382. *magis penetrans.*

Penetrare pro in mentem veni-

- nire* . 5. 1261
 Penetrat *secunda producta* .
 4. 617
 Penetratum *pro eo quod pe-*
netravit . 4. 674. &
 1239
 Pennipotentis *pro avibus* .
 2. 877. & 5. 787
 Percallescere . 6. 177
 Perciere . 3. 185. *permo-*
vere .
 Percire . 3. 304. *commo-*
vere .
 Percoquere . 6. 722
 Percupere . 4. 1145
 Perdelirium . 1. 693. *ma-*
xime insanum .
 Perfica natura . 2. 1116.
qua perficit res .
 Perfigere . 3. 306. *penitus*
figere .
 Perfinire . 1. 612. *prorsus*
terminare .
 Perfluatuarum artus . 3. 721.
fluatuarum per artus .
 Perfructus *participium a*
perfruo . 3. 969
 Perfurere . 1. 276. *vehe-*
menter furere .
 Perhilum . 6. 575. *perpaul-*
lulum .
 Peritare *pro perire* . 3.
 710
 Permananter . 6. 916. *vi-*
quadam permanandi .
 Permittere *pro emittere* . 4.
 692
 Perniciale . 1. 452. *perni-*
ciem afferens .
 Pernoscere . 3. 182
 Perolere . 6. 1153. *gra-*
viter olere .
 Perparvus . 5. 588
 Perpotare laticem . 1. 939.
 & *alibi . i. e. totum ebi-*
bere .
 Perquam *pro valde* . 3. 188
 Perque forare . 5. 1267. &
perforare . V. *Tmesis* .
 Perque plicatis . 2. 394.
 & *perplicatis* . V. *Tmesis* .
 Per sentire . 4. 25
 Per sentiscere . 3. 250. *sen-*
su affici .
 Perfido *a perfido ; quod est*
decumbo, deorsum feror .
 6. 1124
 Per subtilis . 3. 180
 Pertasum est *a pertadet* . 3.
 1074. & 5. 1149
 Per terget *a pertergeo* . 4.
 250
 Per terricrepus . 6. 128.
crepitu perterrens .
 Pertolerare . 5. 317
 Pervadere *pro contingere* .
 1. 556
 Pervalere . 6. 916
 Pervigilium . 6. 754. *diu-*
urna, & pernox vigilia .
 Per-

- Pervigilii , *tetrasyllabum per synæresin* . 6. 754
 Pervolgare . 2. 163. & 4. 209. *celebrare , complere* .
 Pessum *pro deorsum* . 6. 588
 Pestilientia . 6. 1096. *pestilentia* .
 Petere terram genibus . 1. 93. *i. e. molliter genua flectere* .
 Petiffere *pro petere* . 3. 648. & 5. 808
 Petitus terræ suavis . 3. 173. *lapsus in terram remissus , & languidus , qualis est eorum qui animo deficiunt* .
 Πίληλα . 4. 1162. *osculum* .
 Phrygius numerus . 2. 620. *acerrimus erat , atque impetu plenus* .
 Pinniger . 5. 1074. *aliger* .
 Plaga *pro ictu , atque impulsu* . 1. 627. & *passim* .
 Plangere *pro verberare* . 6. 114
 Plura *pro amplius* . 6. 244
 Pluria *pro plura* . 1. 877. & 4. 1082
 Plusculum . 4. 620. *plus aliquanto* .
 Pœniceus color . 2. 829. *puniceus , Tyrius* . *Vide OE. pro V.*
 Pœnire *pro punire* . 6. 1238
 Positura . 1. 686. *θέσις , situs* .
 Possidat *pro possideat* . 1. 387
 Possido *pro possideo* . 1. 965
 Posta *pro posita* . 1. 1058. & 6. 763
 Postscænium . 4. 1179. *quod post scenam latet* .
 Potesse *pro posse* . 1. 666. & *alibi* .
 Potestur *pro potest* . 3. 1023. *ἀρχαῖως* .
 Potis est . 1. 453. & *alibi potest* .
 Potitur *secunda brevi* . 2. 652
 Potitur primordia . 2. 652. *principia in se continet* .
 Præcipitanter . 3. 1076
 Præditus culpa . 5. 200
 Prædulce . 4. 639. *dulcissimum* .
 Prælongus . 3. 614
 Præmeditator , *secunda persona præsentis imperativi numeri singularis , a præmeditor* . 4. 822
 Præmetuere . 3. 1032. *ante metuere* .
 Præmonstrare . 6. 92
 Prænuntius . 5. 736. *qui prænuntiat* .
 Præpandere lumina menti . 1. 145
 Præpedire . 3. 365. *impedire* .
 Præ-

- Præportare . 2. 621. *præferre* .
 Præposta *i. e. præposita* . 6. 997
 Præproperanter . 3. 780. *celerrime* .
 Præflagire *pro ante significare* . 3. 511
 Præspargere . 5. 738. *ante spargere* .
 Præstare *pro exhibere* . 3. 215
 Præstinguere . 3. 1057. *extinguere* .
 Præterferre . 4. 573. *ulterius ferre* .
 Prætermittere *pro finire* . 4. 1184
 Præterraderere . 4. 531. *trāseundo deterere* .
 πρῆσις . 6. 423. *præster, igneus turbo* .
 Prima viai . 1. 1068. *viæ principium* .
 Prima virorum . 1. 87. *virī principes . Hellenismus est . τῶν πρώτων τῶν ἀνδρῶν* .
 Primigenus . 2. 1106
 Primitus . 5. 1092. *primum* .
 Primoribus ex elementis . 6. 1007. *primis nempe principiis* .
 Princeps . 1. 95. *pro primus, prima* .
 Principiale . 2. 423. *quod pertinet ad principia* .
 Principiale tempus . 5. 247. *quo res cœperunt esse* .
 Principiorum corpora . 1. 991. *ipsa principia, seu prima corpora* .
 Privus . 3. 390. & 723. *singulus* .
 Pro quam particula est *comparativa* . 2. 1137
 Pro re . 6. 1279. *pro facultatibus* .
 Probare *pro ostendere* . 6. 32
 Proceleusmaticus *pes constat e quatuor syllabis brevibus . Hunc veteres poëta aliquando adhibuerunt loco dactyli, aut spondei, præcipue initio versus . Vide 3. 233*
 Proclivus, *i. e. proclivis* . 6. 728
 Procrefcere . 1. 716. & 2. 546. & 6. 664
 Procudere . 3. 1094. *de novo efficere* .
 Prodiderunt *tertia correpta per systolen* . 3. 86. V. *Systole* .
 Profatus, *παθητικῶς* . 6. 80
 Proferrier . 1. 208. V. *Paragoge* .
 Prohibeat *trisyllabum per syn-*

- synæresis* . 1. 976. V.
Synæresis .
 Projectus , us . 3. 1000.
projectio .
 Proinde *trisyllabum per syn-*
æresin . 4. 810
 Prolatare , *i. e. proferre* .
 1. 982
 Proluvies . 5. 948. *aqua-*
rum ingens fluxus .
 Proluvies alvi . 6. 1198.
diarrhœa .
 Promittere *pro affirmare* . 3.
 378
 Promissus , *i. e. procul mis-*
sus . 4. 685
 Properanter . 5. 301
 Proponere *pro offerre* . 6.
 1163
 Proporro . 2. 979. & *alibi* .
i. e. deinceps , porro .
 Propritim . 2. 975. *singil-*
latim , proprie .
 Proque voluta . 6. 1262.
 & *provoluta* . V. *Tmesis* .
 Prorsum meare . 1. 1004.
i. e. cursum continuare ,
numquam sistendo , vel re-
grediendo . prorsum enim
est ante .
 Prostrare *pro eminere* . 2.
 428
Prosthesis figura est additio
literæ , vel syllabæ initio
ditionis . ut 6. 672. *te-*
tulerunt pro tulerunt .
 Protelum . 2. 531. *tenor*
trahendi jugum , impul-
sus non interruptus .
 Protollere . 5. 310. *profer-*
re .
 Protraxe . 5. 1158. *protra-*
xisse .
 Provolare . 4. 1238. *procul*
volare .
 Provomere . 6. 446. *pro-*
fundere .
 Puelli . 4. 1245. *infantes ,*
parvi pueri .
 Pulli *pro novellæ arbores* .
 5. 1363
 Pumilio . 4. 1155. *nanus* .
 Puncto in tempore . 6. 229.
in puncto temporis .
 Puncto tempore . 2. 263.
 & 1006. *momento , arti-*
culo temporis .
 Pupula . 2. 810. & *alibi* .
pupilla , oculi acies .
 Pusi *pro pueri , pusiones* . 4.
 1020
 Puteales lymphæ . 6. 1172.
puteorum aquæ .
 Putror . 2. 871. & 6. 1099.
putredo .
 Pythia . 1. 740. *sacerdos*
templi Delphici .

- Q**Ua porro cumque . 1.
 509. porro quacumque.
 V. *Tmesis* .
 Qua vi cumque . 1. 569. i. e.
 quacumque vi . V. *Tmesis* .
 Quæ , diphthongo correpta
 propter insequentem in a-
 lia dictione vocalem . At
 contra quæ amara . 2. 404
 Quæ amara cumque . 2.
 404. quæcumque amara .
 V. *Tmesis* .
 Quæsit pro querit . 5. 1228
 Quam ante pro antequam .
 3. 986
 Quamde pro quam . 1. 641.
 vox obsoleta .
 Quas ob res pro quamobrem .
 1. 156
 Quantula . 2. 893. quam
 parva .
 Quatinus pro quatenus . 2.
 927. & 3. 219
 Qui correptum ope hiatus .
 5. 75. V. *Hiatus* .
 Qui pro quomodo . 1. 169
 Quibat . 1. 94. poterat .
 Quiete , i. e. per somnum .
 4. 987
 Quietes pro cubilibus . 1. 406
 Quisse pro quivisse , potuis-
 se . 5. 1421
 Quo correptum ope hiatus .
 6. 716. & 730
 Quo quamque inducere
 pergis . 1. 17. subaudi
 animantem .
 Quoad monosyllabum per
 synæresin . 2. 849. & 5.
 1212
 Quod pro at . 1. 83. & 2.
 350
 Quoi que pro cuique . 1. 77.
 & alibi .
 Quom pro cum . 2. 1038.
 & 4. 472

R

- R**Abies pro rabiei . 4.
 1076. ἀρχαῖος .
 Radiatum insigne diei . 5.
 699. Sol .
 Radiatus Sol . 5. 463
 Ramenta ferri . 6. 1043.
 i. e. scobs . la limatura .
 Rancens . 3. 719. rancidum .
 Raptim . 1. 663. celeriter .
 Rareque facit . 6. 232. &
 rarefacit . V. *Tmesis* .
 Raucifonus . 5. 1083. rau-
 cum sonum edens .
 Re tamen apse . 2. 658.
 reapse , reipsa tamen . V.
Tmesis .
 Recellere pro remove . 6.
 572
 Recens pro recenter . 2. 416
 Re-

- Receptare.** 3. 504. *recipere.*
Recesse pro recessisse per syncopen. 3. 69
Reconflari. 4. 925. *reparari.*
Recrescere. 5. 261. *iterum crescere.*
Reddere pro dare, tribuere, Lucretio frequens. 1. 204. & *alibi saepius.*
Redducere pro reducere; ut lex carminis seruetur. 1. 229. & 4. 990. & 5. 1336. *quamquã syllaba re communis est Lucretio.*
Referre pro deliberare, & consulere. 1. 700. *ut referre ad senatum, ad populum.*
Refutatus, us. 3. 524. *refutatio.*
Regignere. 5. 245. *iterum gignere.*
Rehalare. 6. 522. *exhalare, remittere.*
Rei monosyllabum per synæresin. 4. 883
Reij pro rei. 1. 689. & *sic prima per diphthongum producitur, alioqui brevis futura.*
Reliquas tetrasyllabum per diæresin. 4. 973
Relatum pro relatum. 2. 1001
Remedii trisyllabum per synæresin. 6. 1224
Remota pro remota. 4. 271
Renidescere. 2. 328. *renidere, splendere.*
Renutare. 3. 351. & 4. 604. *renuere, abnegare, recusare.*
Reparcent facere. 1. 668. *i. e. facient, non parcent facere. re enim particula simplicibus verbis adjuncta, contrariam illis significationem plerumque induit. Gifanius.*
Repetentia pro memoria. 3. 863
Reppertum pro repertum. 5. 1296
Repulfare. 4. 583
Repulsus, us. 4. 105
Residit a residuo. 5. 1424
Respectare pro respicere. 5. 376. & 973
Respondeamus tetrasyllabum per synæresin. 3. 963
Restare pro obistere, repugnare. 1. 111
Retentare. 2. 728. *retinere, prohibere, arcere.*
Retinentia pro memoria. 3. 675
Retractare. 4. 1193. *vicissim, & contra tractare, recellere, crissare. Gifanius.*

Re-

- Retro pro contra, vicissim.** 1. 767. & alibi.
- Retrocita cornua.** 4. 550. *ultra citroque ducta, ait Gifanius.*
- Revieta pro victa.** 1. 587
- Revincere.** 4. 490
- ῥαδιών.** 4. 1160. *subtilis, tenuis, gracilis.*
- Rictum.** 5. 1063. *rictus, hiatus oris.*
- Rigari pro manare ac diffundi.** 2. 262
- Rixare pro rixari.** 6. 1284
- Roborare.** 4. 1032. *robur addere.*
- Rorifer.** 6. 864. *rorem ferens.*
- Ros falis.** 4. 440. *maris humor salus.*
- Rota solis pro ipso solis orbe.** 5. 433
- Ruere pro impellere, ac rapere.** 1. 273. & alibi.
- Rursum, & rursus pro contra, aut vicissim.** 1. 52. & 661. & alibi.
- Rufus color rubro finitimus.** 4. 73

S

S in carmine elidebatur apud antiquos non secus ac M, & vocales omnes.

ut Nam si de nihilo fierent, ex omnibus rebus. 1. 160. & *similia sexcenta.*

S pro R antiqui usurpabant, ut quaesit pro quaerit. 5. 1228. & *alia multa.*

Saccatus humor corporis. 4. 1022. *lotium, sive urina, quae quasi per saccum in vesicam percolatur.*

Sæclum. 1. 21. & alibi *passim utitur hac voce poeta pro genere, subole, multitudine: sic hominum sæcla, mortalia sæcla, scriptorum, ferarum. sic γεινᾶ apud Græcos & spatium XXX. annorum, & genus significat.* Gifanius.

Sæpe est numero factum. 6. 413. *factum est sæpe numero.* V. *Tmesis.*

Samothracia ferrea. 6. 1042 *annuli ferrei in Samothracia primum facti.*

Sanguen neutro genere pro sanguis. 1. 837. & alibi. *vox obsoleta.*

Satias, satiatis pro satietas. 2. 1038. & 5. 40. & 1390

Satus, us. 4. 1226. *satio, σπορά.*

Sca-

- Scaphium . 6. 1044. *vasis genus .*
- Scaptesfula . 6. 810. *locus in Macedonia, ubi argentum effoditur, a σκάπτειν, fodere. sumitur pro quacumque argentifodina .*
- Scapus . 5. 1352. *textorum instrumentum, cujus pulsu tela densetur, seu potius jugum circa quod stamina volvuntur .*
- Scatere *secunda brevi.* 5. 950
- Scatit *pro scater.* 5. 41
- Scelerosus . 1. 84. *scelestus .*
- Scibat *pro sciebat.* 5. 932
- Scilicet . 1. 809. & *alibi . adverbium affirmantis, probantis, & concedentis.*
- Scrupofus . 4. 526. *scrupis impeditus, asper . sunt autem scrupi minuti lupilli .*
- Scymni leonum . 5. 1035. *σκύμνοι, catuli leonum .*
- Secius . 6. 314. *minus .*
- Secreta facultas . 1. 174. *i. e. cujusque rei propria .*
- Secreta teporis . 2. 842. *i. e. teporis expertia .*
- Secretus cibo . 1. 195. *cibi expertus, jejunus .*
- Secundum *pro statim post.* 3. 35
- Semianimo *tetrasyllabū per synæresin .* 6. 1266
- Semimarinus . 5. 890
- Seminium . 3. 742. *semen .*
- Semperflorens *Homerus .* 1. 125
- Senecta *ætate .* 5. 884
- Senectus, a, um . 3. 773. *senio confectus .*
- Sensiferi motus . 3. 241. & *alibi ; unde scilicet creantur sensus .*
- Sensile . 2. 887. *sensu præditum .*
- Sentiscere . 3. 394. & 4. 590. *sentire .*
- Seorsum *dissyllabū per synæresin .* 2. 472. & 683
- Seorsus *pro seorsum .* 4. 497
- Sepit *ultima producta operæ .* 4. 946
- Serescere . 1. 307. *exsiccare .*
- Serpentia *facula ferarum .* 6. 766. *serpentes, angues .*
- Severa *silentia noctis .* 4. 462. *tristia scilicet .*
- Si *correptum ob hiatum .* 4. 1054. & 6. 796. V. *Hiatus .*
- Sibi *elegantia tantum causa positum .* 2. 871. & 3. 334
- Siculūm *pro Siculorum .* 6. 642

- Sicyonia . 4. 1118. *calcei Sicyonii, ob nimiam elegantiam mulierculis tantum & amatoribus convenientes.*
- Sidere pro deorsum ferri, sedere . 5. 493
- Siet pro sit . 2. 962. & 3. 102. & alibi . ἀρχαῖως.
- Silani . 6. 1263. *fistulae, e quibus erumpit aqua.*
σιληνή . 4. 1162. *puella famis naribus, quales Sileni & Satyri.*
- Silvifraga flabra . 1. 276. *quae silvas frangunt.*
- Similia trisyllabum, duabus ultimis in unam longam contractis per syneresin . 2. 908
- Simul pro simul ac, statim ac . 1. 88. & alibi .
- Simulata igni pro similia . 1. 688
- Simulus . 4. 1162. *diminutivum a simus, pressis naribus.*
- Singulariter pro singulariter . 6. 1065
- Sis pro suis . 3. 1038. & 5. 1076
- Sola terræ . 2. 592
- Solatia somni . 5. 1404. *videtur positum pro eo quod vice somni vigilantes oblectat.*
- Solstitialis . 5. 616. *ad solstitium pertinens.*
- Solum pro ima pedis parte . 1. 926. & 4. 2
- Solute adverbium . 4. 53
- Sonere pro sonare . 3. 157
- Sonor pro sonus . 1. 645
- Sordi pro sorde . 6. 1269
- Species pro intuitu, vel aspectu . 1. 322. & 4. 243
- Species verna diei . 1. 10. *i. e. vernae diei. Multus est in hoc loquendi genere Lucretius. sic infra v. 82. impia rationis elementa, i. e. impiae rationis. & v. 120. per gentes Italas hominum, i. e. hominum Italorum. quamquam ibi nonnulli legunt omnium per syneresin. Lib. 2. v. 500. Purpura, Thessalico concharum tincta colore, i. e. concharum Thessalicarum. Lib. 4. v. 598. Humanum genus est avidum nimis auricularum, i. e. avidarum auricularum; nisi forte τὸ avidum per synopen dicitur pro avidarū. Lib. 5. 24. Quid Nemeæus enim nobis nūc magnus*

- gnus hiatus Ille leonis
obesset? *i. e. Nemeæi leo-
nis . Lib. 6. 1281. alie-
na rogorum insuper in-
structa , i. e. rogorum alie-
norum . & alibi . Apud
alios quoque poëtas hujus-
modi exempla invenire est.
Virgil. 8. Æneid. v. 526.
Tyrrhenusque tubæ mu-
gire per æthera clangor,
tubæ scilicet Tyrrhenæ .
Horatius Epod. 10. Gra-
ja victorum manus , i. e.
Grajorum victorum . Pro-
pertius Eleg. 7. l. 3. Mæ-
cenas eques Etrusco de
sanguine regum , i. e. re-
gum Etruscorum . Idem
Eleg. 19. l. 3. Librorum-
que tuos, doctè Menan-
dre , sales , i. e. librorum
tuorum . Ovidius *Artis
Amat. lib. 1. v. 119. Rex
populo prædæ signa pe-
tenda dedit , i. e. prædæ
petendæ . Vetus Poëta a-
pud Ciceronem de Nat.
Deor. l. 1. c. 42. ubi ini-
tiantur gentes orarum
ultimæ , i. e. orarum ul-
timarum .**
- Speculorum æquor . 4. 106.**
*speculorum plana , vel æ-
qualis superficies .*
- Spiclorum pro spiculorum .**
3. 199
- Spiracula mundi . 6. 492**
- Spirare pro manare . 6. 890**
- Spissescere . 6. 175**
- Spondaicus versus appellatur**
*Hexameter , qui spon-
dæum in quinta sede re-
cipit loco dactyli . Talis
est ille : Quæ caput a
cæli regionibus ostende-
bat . 1. 65. & plerique
alii Lucretiani .*
- Squamigeri pro piscibus . 1.**
373
- Stactæ , es , & æ . 2. 846.**
*succus odoratus , ex va-
riis aromatibus confectus .*
- Stare pro esse . 1. 748**
- Sterila pro sterilia . 2. 844**
- Stinguere . 1. 667. & 2.**
827. & 4. 1091. *pro ex-
stinguere .*
- Stridit a strido , is . 6.**
148
- Stringere pro deterere . 1. 487**
- Stringor . 3. 693. rigor ,**
gelu .
- Structum . 4. 362. constru-
ctio , fabrica .**
- Süadēt trisyllabum per diæ-
resin . 4. 1150**
- Suaviloquens carmen . 1.**
944. & 4. 20
- Suaviloqui versus . 2. 528**

- Sub divo . 4. 212. *sub aperto caelo* .
- Sub verbo . 4. 786. *ad nutum, ad jussum* .
- Subare . 4. 1192. *complexum maris, aut feminae appetere* .
- Subcavus . 6. 556. *cavatus subter* .
- Subditare . 6. 603. *idemidem subdere* .
- Subiectare . 6. 700. *subjicere* .
- Sublima caeli . 1. 341. *pro sublimia, a sublimus. Archaismus est* .
- Suboles pro soboles . 4. 1225
- Subortus, us . 5. 304. *novus ortus* .
- Subtertenuatur annulus in digito . 1. 313. *qua parte scilicet digitum, attingit* .
- Subus pro suibus . 6. 974
- Süemus trisyllabum . 1. 55. V. *Diæresis* .
- Süerint trisyllabum per diæresin . 4. 304. *consueverint* .
- Süêlle pro sueviffe, trisyllabum per diæresin . 5. 910
- Suffire . 2. 1098. & 4. 1168. *vaporare, suffumigare* .
- Suffugere . 4. 361. *clam fugere* .
- Suffulcire . 4. 265. *sustinere* .
- Summatim . 3. 262. *per summam, & compendium* .
- Summatus, us . 5. 1141. *summa potestas, principatus* .
- Super ignis . 1. 650. *ignis superus, qui sursum fertur. Vide Gifanium* .
- Supera pro supra . 1. 430. & *passim* .
- Superantior . 5. 395. *magis abundans* .
- Superare pro superesse . 1. 631. & *alibi* .
- Superne ultima brevi . 6. 543
- Surpere pro surripere per syncopen . 2. 314
- Sursus pro sursum . 6. 718
- Synæresis figura, i. e. *contractio duarum vocalium in unam syllabam, que Crasis etiam, Diphthongus impropria, Epifynalæpha, Synizesis, & Synecphonesis appellatur, veteribus poëtis familiarissima fuit, Comicis præsertim. Lucretius quoque ea sæpissime utitur. Quam si quis ignoraverit, vel minus animadverterit, multorum versuum mensuram*

*ram minime assequetur .
Ita suaveis dissyllabū est
Lucretio 1. 7. deesse pa-
riter 1. 44. & alia pas-
sim , quæ suis locis in-
venies .*

*Systole figura est quæ sylla-
bas longas corripit . ita
nullius secunda brevi . 1.
225*

T

T*Abē , ultima produ-
cta ope cæsura , vel
per diastolen figuram , quæ
syllabas breves producit .
1. 806*

*Tabificus . 6. 737. qui dis-
solvit , ac tabem indu-
cit .*

*Tactile . 5. 152. quod tan-
gi potest .*

*Talipedare antiqui dice-
bant pro vacillare pedibus
ob lassitudinem . 3. 503.
Festus .*

*Tangere pro tangeris . 2.
680*

Tartara leti . 3. 42

*Te adventumque tuum . 1.
6. & 7. i. e. te advenien-
tem. ἔνδιδδ' ὄο. Ita Vir-
gilius 2. Georgic. pateris
libamus & auro , pateris*

ris nempe aureis .

*Tela diei lucida . 1. 148.
Solis radii . Hinc Phœ-
bum venatorem poëtae fin-
gunt .*

*Templa humida linguæ .
4. 628. palati cavi-
tas .*

*Templum usurparunt veteres
pro celo , & quovis
etiam loco sive hominum ,
sive inferorum . Acheru-
sia templa . 1. 121*

*Tenerascere . 3. 766. tene-
rum fieri .*

*Tenere pro esse . 6. 862. --
pro novisse . 2. 1171*

*Tenuem prima producta .
4. 735*

*Tenuis . 2. 232. vel est spon-
dæus , prima producta per
diastolen , & reliquis con-
tractis per synæresin : vel
est tribrachys loco spon-
dæi .*

*Tenuius , quatuor breves
loco dactyli . 3. 244. V.
Proceleusmaticus .*

*Terrificare . 1. 134. ter-
rere .*

*Terriloqua vatium dicta .
1. 104*

*Tetulerunt pro tulerunt per
prosthesin . 6. 672. V.
Prosthesis .*

- Thalassina vestis . 4. 1120. *cerulei , & marini coloris .*
- Tibi *venustatis tantum gratia positum .* 2. 1038. & 3. 28
- Timefactus . 2. 43. *exterritus .*
- Timentes mortis . 6. 1237
- Tmesis* figura est quæ compositam vocem in duas dividit , interjecta aliqua particula . ut *seque gregari pro & segregari .* 1. 453. & *alia sexcenta .*
- Tmesis* insigne exemplum . 6. 389
- Tolerare ævum *pro vitam degere .* 2. 1169
- Tolerare exitium . 5. 302. *sustinere , arcere .*
- Tonitralia templa cæli . 1. 1098. *ubi scilicet tonitrua fiunt .*
- Tonitrus *pro tonitru .* 6. 163
- Tonsæ . 2. 554. *remi .*
- Tormentum *pro ictu & concussione , a torqueo .* 5. 318
- Tornatus . 4. 362. *torno politus .*
- Torreat *dissyllabum per synæresin .* 3. 930
- Torrens flumen . 4. 1093
- Torrescere . 3. 903. *torreri .*
- Tortari . 3. 661. *torqueri .*
- Torte *adverbium .* 4. 306
- Tractim . 3. 529. *sensim .*
- Tralucere . 4. 309
- Transmittere *pro transire .* 6. 993
- Transpectus , us , *a transpicio .* 4. 273
- Transtulerunt , *tertia correpta per systolen .* 3. 135. *V. Systole .*
- τραυλίζει . 4. 1157. *leniter balbutit .*
- Tremiscere . 6. 547. *tremere .*
- Tremit artus . 3. 488. *Hellenismus est poëtis frequens .*
- Tribrachys* in fine versus loco spondæi . 3. 449. *est autem pes ex tribus brevibus constans .*
- Tripectora vis Geryonaï . 5. 28. *Geryonem scilicet finxerunt poëtæ tergeminò corpore fuisse .*
- Triquetra oræ terrarum . 1. 718. *i.e. Siciliæ oræ ; a tribus ejus insulæ promontoriis , Pachyno , Peloro , & Lilybæo .*

Tri-

- Triquetrum.** 4. 657. *trian-
gulum.*
Tritonis Pallas, pro *Tri-
tonia.* 6. 750. *ita dicta,
quod apud Tritonem flu-
vium primum apparuerit.*
Trochlex. 4. 903. *organa
ad sursum tollenda magna
corpora.*
Tuantur a tuor. 4. 362
Tuditare. 2. 1143. & 3.
395. *tundere, urgere,
impellere.*
Tuimur a tuor, video. 1.
301
Turbantibus pro turbatis.
5. 503
Turbare pro agitari. 5. 505
Turbare pro errare, vagari.
2. 125. *Gifanius.*
Turicremæ aræ. 2. 353.
*in quibus nempe tus cre-
matur.*
Tute pro tu. 1. 270. &
*alibi. quod etiam Cicero-
ni familiare.*
Tutemet. 1. 103. *tu ipse.*
- V
- U** pro *E*; ut *scribundis
versibus pro scriben-
dis.* 1. 25. & *alibi passim
in his quæ Gerundia
Grammatici appellant.*
- U** pro *O*; ut *frundiferaf-
que domos avium pro
frondiferas.* 1. 19
U pro *Y* *scribebant veteres
Romani; nam Y peregri-
num est. incluta pro in-
cluta.* 1. 41. & *pleraque
alia.*
Vaceferi. 6. 1003. *inaniri.*
Vacuare. 6. 1023
Vagare. 3. 628
Vage. 3. 872. *incerto er-
rore.*
Vagor prima producta. 2.
576. *vagitus.*
**Valescere pro valetudinem
recipere.** 4. 17
Vaporare. 5. 1130. *vapore
infici.*
Vapos pro vapor. 6. 952
Variantia pro varietas. 1.
654. & 3. 319
Ubera lactis pro lacte ipso.
1. 886. *vide Tibullum
Eleg. 3. lib. 1.*
**Vegere pro vegetare, vigo-
rem addere.** 5. 533
**Vehementer, trisyllabum,
duabus primis in unam
longam contractis.** 2. 1024
Vehementi trisyllabum. 3.
153. *V. Synæresis.*
Velivolum mare. 5. 1441.
*in quo scilicet naves velis
volant.*

- Ventigenus . 6. 701. *ex quo ventus erumpit .*
 Ventus pro inani gloria . 3. 46
 Veratrum . 4. 644. *helleborei genus venenosum .*
 Vermina . 5. 995. *vermes .*
 Versabundus turbo. 6. 437. *quod sc. versando feratur .*
 Versare pro vertere , mutare . 2. 881
 Vertere pro verti . 4. 1123
 Verutum . 4. 411. *hasta ferro acuto præfixa .*
 Vescum sal . 1. 327. *esui aptum .*
 Veterinum semen . 5. 863. *equinum .*
 Vexamen pro vexatio . 5. 341
 Victor pro voti compos. 1. 76
 Videlicet pro videre licet . 1. 211
 Viduatus manuum. 5. 838. *manibus carens .*
 Vietus . 3. 386. *languidus, flaccidus .*
 Viri prima producta ; patrius casus a virus . 2. 475
 Viritim . 2. 1170. *in singulos homines .*
 Viro prima longa a virus . 2. 852
 Virus pro face aquæ marinae , seu sale . 5. 270
 Virus Ionium . 1. 720. *videtur dictum pro sordibus ab aqua marina contractis . Gifanius .*
 Vis ferri pro ipso ferro . 6. 999. *& multa similia .*
 Visere ad ægros . 6. 1236. *morbo affectos invisere .*
 Visu pro visui . 5. 102
 Vita humana pro hominibus . 1. 63. *& alibi . Tibullus lib. 2. Eleg. 1. absolute dixit vita : his vita magistris Desuevit querna pellere glande famem .*
 Vitalia rerum . 2. 575. *causæ quæ rebus vitam largiuntur .*
 Vitalia sæcla . 1. 203. *præfinita annorum spatia , quibus vita hominum terminatur .*
 Vitaliter . 5. 146. *vitalem in modum .*
 Vitigenus liquor . 5. 15. *vinum .*
 Vivam progeniem qui in oras luminis edant . 2. 617. *τὸ qui non eliditur, & corripitur ob insequentem vocalem . V. Hiatus .*
 Vivatus . 3. 410. *vividus , incolumis .*

- Vivere pro esse . 3. 303. *u-
surpat quoque Horatius
non semel .*
- Vivescere . 4. 1061. *vivi-
dum feri .*
- Ullæ rei pro ulli . 1. 688
- Umbrare . 2. 628. *umbra
tegere .*
- Unæ figuræ pro unius . 2.
778
- Unde vacefit cumque . 6.
1015. *undecumque vace-
fit . V. Tmesis .*
- Unguiculi . 6. 947. *ungues .*
- Uniter . 3. 851. *uno quo-
dam nexu .*
- Unversum pro universum
per syncopen . 4. 263
- Unus enim tum quisque .
5. 988. *tum enim unus-
quisque . V. Tmesis .*
- Vocamen . 2. 656. *vocabu-
lum .*
- Voci pro voce . 4. 703
- Vocitare . 6. 297. *appellare .*
- Volantes pro aves . 6. 833
- Volgatus pro eo qui lustra-
vit, circumerravit . 5. 428
- Volgiva Venus . 4. 1064.
promiscua, incerta .
- Volgivagus . 5. 930. *erra-
bundus .*
- Volgo . 1. 239. & 905.
vulgo, passim .
- Volta pro vultus, quarto
casu numeri multitudinis .
4. 1206
- Volturius . 4. 684. *vultur .
avis rapacis genus .*
- Volvendus pro volubilis .
5. 515. & 1275
- Volventia pro voluta . 6. 344
- Vorsus pro versus, adver-
bium . 2. 1053
- Usurpare corpora prima .
1. 55. *i. e. usu loquendi
sæpius vocare .*
- Usus foret pro opus foret .
1. 185. & alibi .
- Uvescere . 1. 307. *huno-
rem imbibere, madefieri .*
- Vulturnus . 5. 744. *ventus
medius inter Eurum, &
Notum .*

F I N I S.

Le-

Lectiones nonnullæ præter nostram sententiam in textum Lucretii, quo casu incertum, receptæ; quæ tamen veterum aliquot Editionum, & MSS. Codd. auctoritate nituntur.

Lib. III. vers.	956	Non <i>refitue</i>	Nec
	1065	animo	animi
Lib. IV. vers.	24	percipis	perspicias
	994	terroribus	erroribus
Lib. V. vers.	324	Diminui	Deminui
Lib. VI. vers.	210	Has	Hæc
	243	possunt	possint
	439	detrudit	detrusit
	578	tellure	a tellure
	913	demisso	demissos
	1198	Visceribus	Ulceribus
	1257	mæroris	ægoris

Errata sic corrigito.

<i>Pag.</i> 48	<i>vers.</i> 248	possis ,	possis .
54	461	Sensibus	Sentibus
67	901		
<i>in quibusdam exempl.</i>		ereari	creari
	909	parteis	partes
70	1006		
<i>in quibusdam exempl.</i>		capiat	capiant
106	848	sub utrorum ad regna	sub utrorum re- gna
133	358	per labitur	perlabitur
222	442	ventis e	venti se
231	754	Pervigili	Pervigill
240	1077	ex	æs
257	241	<i>Endopetite</i> , en- dopetita, indu- petita	<i>Endopedite</i> , en- dopedita, indu- pedita
384.col.2. lin.19		αιγόκερⓄ	αιγόκερως

PATAVII. CIO IO CC XXI.

IV. NON. JANUAR.

Excudebat JOSEPHUS COMINUS.

CATALOGUS LIBRORUM

*Qui hætenus prodierunt Patavii ex Typo-
graphia Cominiana, sumtibus
Vulpiorum instituta.*

- J**oannis Poleni de Motu Aquæ Mixto Libri duo .
1717. cum figuris . 4.
- Andræ Naugerii , Patricii Veneti , Opera . 1718.
4. chart. major.
- Gabrielis Faërne Cremonensis Fabulæ Centum , &
alia Opuscula . 1718. 4. chart. major.
- La Coltivazione di Luigi Alamanni , e le Api di Giovan-
ni Rucellai , Gentiluomini Fiorentini , ec.* 1718. 4.
in carta grande .
- Joannis Poleni de Castellis per quæ derivantur Fluvio-
rum Aquæ habentibus latera convergentia , Liber .
1718. cum figuris . 4.
- Hieronymi Fracastorii Veronensis Poëmata omnia &c.
1718. 8. chart. major.
- Jacobi Sannazarii Neapolitani Carmina &c. 1719. 4.
- Marmi Eruditi , ovvero Lettere sopra alcune antiche In-
scrizioni , Opera Postuma del C. Sertorio Orsato , N. Pa-
dovano , colle Annotazioni del P. D. Gianantonio Or-
sato , Monaco Benedettino Casinese , suo Nipote .* 1719.
4. in carta grande .
- Jo. Baptistæ Morgagni Adversaria Anatomica Omnia .
1719. cum figuris . 4. chart. major.
- Augustini Valerii , Patricii Veneti , S. R. E. Cardi-
nalis , Episcopi Veronensis , Opusculum numquam
antehac editum de cautione adhibenda in edendis li-
bris , & nonnullorum Patriciorum Venetorum Opu-
scula . 1719. 4.

Ser-

Sermoni Familiari di S. Carlo Borromeo , fin ora non più stampati . 1720. 4.

Cornelii Nepotis quæ exstant omnia . Editio accuratissima , cum Var. Lect. Edit. principis Nicolai Jenonis , & Aldinæ ; nec non indice elegantiorum Nepotis locutionum . 1720. 8.

Prospectus Illyrici Sacri , Auctore R. P. Philippo Ripceputi e Soc. Jesu . 1720. 4. chart. major.

Sancti Gaudentii Brixie Episcopi Sermones qui exstant , nunc primum ad fidem MSS. Codd. recogniti , & emendati . Accesserunt Ramperti , & Adelmani Venerabilium Brixie Episcoporum Opuscula . Recensuit ac Notis illustravit Paullus Galeardus Canonicus Brixianus . 1720. 4. chart. major.

C. Valerii Flacci Setini Balbi , Patavini , Argonauticon libri VIII. ex recensione Nicolai Heinſii Dan.F. & Petri Burmanni V. C. cum argumentis Ægidii Maserii , & indice verborum & phrasium aliquot insigniorum . 1720. 8.

Titii Lucretii Cari de Rerum Natura Libri VI. ad optimorum exemplarium fidem recensiti . Accesserunt Variæ Lectiones quæ in Libris MSS. & excusis necnon Eruditorum Commentariis notatu digniores occurrunt . Singulis Libris adjecta sunt argumenta Thomæ Creechii , & impiorum absurdorumque Poëtæ dogmatum censure , eodem Creechio auctore . Accessit etiam novus locupletissimus index . 1721. 8.

Brevi prodibunt :

C. Crispi Sallustii quæ exstant . Accedunt Julius Exsuperantius , Porcius Latro ; & Fragmenta Historicorum Veterum , ex recensione Josephi Wasse . 8.

Le Opere Volgari di M. Jacopo Sannazaro riscontrate colle prime , e migliori Edizioni ; si stampano nella stessa forma , carta , e caratteri , co' quali si sono stampate le Latine .

